

Επίσημη Εφημερίδα

C 28

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

49ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

3 Φεβρουαρίου 2006

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
I	Ανακοινώσεις	
.....		
II	Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	421η σύνοδος ολομέλειας της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005	
2006/C 28/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πράσινο βιβλίο για την κληρονομική διαδοχή και διαθήκη» COM(2005) 65 τελικό	1
2006/C 28/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κατάσταση και προοπτικές των “παραδοσιακών” πηγών ενέργειας όπως ο άνθρακας, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο στο μελλοντικό ενεργειακό μείγμα»	5
2006/C 28/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πολυετή χρηματοδότηση της δράσης του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια της Ναυσιπλοΐας για την καταπολέμηση της ρύπανσης από πλοία, και με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1406/2002 COM(2005) 210 τελικό — 2005/0098 (COD)	16
2006/C 28/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο σχετικά με την διαχείριση κινδύνων και κρίσεων στη γεωργία» COM(2005) 74 τελικό	18
2006/C 28/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό ελάχιστων κανόνων για την προστασία των κοτόπουλων που εκτρέφονται για την παραγωγή κρέατος» COM(2005) 221 τελικό -2005/0099 CNS	25
2006/C 28/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος “Πολίτες για την Ευρώπη” για την περίοδο 2007-2013 με σκοπό την προώθηση της ενεργού συμμετοχής του ευρωπαίου πολίτη στα κοινά» COM(2005) 116 τελικό — 2005/0041 (COD)	29

EL

Τιμή:
22 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2006/C 28/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο σχετικά με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη νεολαία Αντιμετώπιση των θεμάτων που απασχολούν τους νέους στην Ευρώπη — Εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία και προώθηση της ενεργού συμμετοχής στα κοινά COM(2005) 206 τελικό	35
2006/C 28/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Περίοδος προβληματισμού: η δομή, τα θέματα και το πλαίσιο αξιολόγησης της συζήτησης για την Ευρωπαϊκή Ένωση»	42
2006/C 28/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Η κινητικότητα των προσώπων στη διευρυμένη Ευρώπη και ο αντίκτυπός της στα μεταφορικά μέσα»	47
2006/C 28/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με τις εξής προτάσεις: — «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την κοινή οργάνωση των αγορών στον τομέα της ζάχαρης — Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς — Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση προσωρινού καθεστώτος αναδιάρθρωσης του κλάδου της ζάχαρης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1258/1999 περί χρηματοδότησης της κοινής γεωργικής πολιτικής» COM(2005) 263 τελικό — 2005/0118-0119-0120 CNS	52
2006/C 28/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Έκθεση για την εφαρμογή της Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ» COM(2005) 84 τελικό	57
2006/C 28/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα των σπόρων προς σπορά» COM(2005) 384 τελικό — 2005/0164 (CNS)	66
2006/C 28/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1493/1999 για την κοινή οργάνωση της αμπελοοικονομικής αγοράς» COM(2005) 395 τελικό — 2005/0160 (CNS)	68
2006/C 28/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης» COM(2005) 108 τελικό — 2005/0033 (COD)	69
2006/C 28/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια και σχέδια παροχής εγγυήσεων στους καταναλωτές»	72
2006/C 28/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την κοινή οργάνωση της αγοράς στον τομέα του λυκίσκου» COM(2005) 386 τελικό— 2005/0162 (CNS)	82
2006/C 28/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στον γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων COM(2005) 181 τελικό — 2005/0090 (CNS)	83
2006/C 28/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τον καθορισμό λεπτομερών κανόνων σχετικά με την επιστροφή του φόρου προστιθέμενης αξίας, που προβλέπεται στην οδηγία 77/388/ΕΟΚ, σε υποκειμένους στο φόρο μη εγκατεστημένους στο έδαφος της χώρας αλλά εγκατεστημένους σε άλλο κράτος μέλος» COM(2004) 728 τελικό — 2005/0807 (CNS)	86

2006/C 28/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την κατάργηση της οδηγίας 90/544/ΕΟΚ σχετικά με τις ζώνες συχνοτήτων που ορίζονται για τη συντονισμένη εγκατάσταση του πανευρωπαϊκού επίγειου δημόσιου συστήματος ραδιοτηλεδιδοποίησης στην Κοινότητα COM(2005) 361 τελικό — 2005/0147 (COD) 88	88
2006/C 28/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 2256/2003/ΕΚ ενόψει της παράτασης του προγράμματος, κατά το 2006, για τη διάδοση ορθής πρακτικής και την παρακολούθηση της αφομοίωσης των ΤΠΕ» COM(2005) 347 τελικό — 2005/0144 (COD) 89	89
2006/C 28/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Προετοιμασία της 6ης Υπουργικής Διάσκεψης του ΠΟΕ — Απόψεις της ΕΟΚΕ» 90	90
2006/C 28/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ο διάλογος της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ και των υποψηφίων χωρών» COM(2005) 290 τελικό 97	97
2006/C 28/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2000/14/ΕΚ για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την εκπομπή θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους» COM(2005) 370 τελικό — 2005/0149 (COD). 104	104

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

421Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 26ΗΣ ΚΑΙ 27ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2005

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πράσινο βιβλίο για την κληρονομική διαδοχή και διαθήκη»

COM(2005) 65 τελικό

(2006/C 28/01)

Την 1η Μαρτίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πράσινο βιβλίο για την κληρονομική διαδοχή και διαθήκη».

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 21 Σεπτεμβρίου 2005 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RETUREAU.

Κατά την 421η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26ης Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 118 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Οι προτάσεις της Επιτροπής

1.1 Σύμφωνα με το πρόγραμμα της Χάγης (2001), η Επιτροπή υποβάλλει πράσινο βιβλίο συμβουλευτικού χαρακτήρα με θέμα τις διαθήκες και κληρονομικές διαδοχές με διεθνή διάσταση. Το πράσινο βιβλίο καλύπτει το σύνολο της προβληματικής, ήτοι:

- εφαρμοστέο δίκαιο,
- διεθνή δικαιοδοσία και αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών πράξεων και αποφάσεων,
- διοικητικές διατάξεις, συμβολαιογραφικές ή διοικητικές πράξεις και αμοιβαία αναγνώρισή τους,
- μέσα απλούστευσης σε ευρωπαϊκή κλίμακα: κληρονομητήριο, εγγραφή στο μητρώο διαθηκών.

1.2 Οι δικαιούχοι μιας κληρονομικής διαδοχής με διεθνείς διαστάσεις αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες και προβλήματα που οφείλονται επί το πλείστον στις διαφορές μεταξύ των κανόνων ουσιαστικού δικαίου, των δικονομικών κανόνων, και των κανόνων σύγκρουσης νόμων σε κάθε κράτος μέλος.

1.3 Κατά συνέπεια, το πράσινο βιβλίο προτείνει να εξεταστεί η σκοπιμότητα να υιοθετηθούν στο εσωτερικό της Ένωσης κανόνες ουσιαστικού δικαίου και κανόνες σχετικά με τη δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο και την αναγνώριση όχι μόνον των δικαστικών αποφάσεων, αλλά και των διοικητικών πράξεων και αποφάσεων σχετικά με τις διαθήκες και τις κληρονομικές διαδοχές, ακόμη και σε περίπτωση που η διεθνής διάσταση της κληρονομιάς εκτείνεται και σε χώρες εκτός ΕΕ.

2. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

2.1 Σε διεθνή κλίμακα, το ζήτημα ρυθμίζεται με τρεις συμβάσεις της Χάγης για την κληρονομική διαδοχή και τις διαθήκες και μια σύμβαση για τα καταπιστεύματα:

— Σύμβαση για τις συγκρούσεις νόμων που αφορούν τον τύπο διατάξεων διαθήκης (ημερομηνία σύναψης: 5 Οκτωβρίου 1961, ημερομηνία έναρξης ισχύος: 5 Ιανουαρίου 1964). Μέρη: Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Ισπανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο. Η εν λόγω σύμβαση έχει, επίσης, τεθεί σε ισχύ στα λοιπά κράτη μέλη, και συγκεκριμένα (Κάτω Χώρες, Ηνωμένο Βασίλειο και Σουηδία (επικύρωση), Ιρλανδία και Πολωνία (προσχώρηση), και Σλοβενία) διάδοχος της πρώην Γιουγκοσλαβίας)

— Σύμβαση για τη διεθνή διαχείριση κληρονομικών διαδοχών (ημερομηνία σύναψης: 2 Οκτωβρίου 1973, ημερομηνία έναρξης ισχύος: 1η Ιουλίου 1993), κανένα κράτος μέλος δεν είναι μέρος. Έχει τεθεί σε ισχύ σε ορισμένα κράτη μέλη και συγκεκριμένα Πορτογαλία (επικύρωση), Σλοβακία και Τσεχία (διάδοχοι της πρώην Τσεχοσλοβακίας).

— Σύμβαση για το εφαρμοστέο δίκαιο στη διαδοχή αιτία θανάτου (ημερομηνία σύναψης: 1η Αυγούστου 1989). Δεν έχει ακόμη τεθεί σε ισχύ, αλλά έχει ήδη επικυρωθεί από ένα κράτος μέλος (Κάτω Χώρες).

— Σύμβαση για το εφαρμοστέο νόμο επί των καταπιστευμάτων και για την αναγνώρισή τους (ημερομηνία σύναψης: 1η Ιουλίου 1985, ημερομηνία έναρξης ισχύος: 1η Ιανουαρίου 1992). Μέρη: Ιταλία, Λουξεμβούργο. Η εν λόγω σύμβαση έχει, επίσης, τεθεί σε ισχύ και σε άλλα κράτη μέλη και συγκεκριμένα τις Κάτω Χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο (επικύρωση) και Μάλτα (προσχώρηση).

2.2 Μια σύμβαση UNIDROIT «για τον ενιαίο νόμο σχετικά με τον τύπο διεθνούς διαθήκης» συνάφθηκε στη Ουάσινγκτον στις 26 Οκτωβρίου 1973 και τέθηκε σε ισχύ στις 9 Φεβρουαρίου 1978. Τα κράτη μέλη που είναι μέρη της σύμβασης είναι τα εξής: Βέλγιο, Κύπρος, (Τσεχοσλοβακία), Γαλλία, (Αγία Έδρα), Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σλοβενία και πολλές τρίτες χώρες, μεταξύ των οποίων οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ρωσική Ομοσπονδία. Η εν λόγω σύμβαση προβλέπει διεθνές σύστημα καταχώρησης και ενιαίο έντυπο για τη σχετική διαδικασία.

2.2.1 Τα κράτη μέλη τα οποία έχουν υπογράψει τη σύμβαση της Βασιλείας του 1972, που συνάφθηκε υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης αλλά στην οποία μπορούν να προσχωρήσουν τρίτες χώρες, σχετικά με ένα σύστημα καταχώρησης των διαθηκών είναι τα εξής: Βέλγιο, Κύπρος, Ισπανία, Εσθονία, Γαλλία, Ιταλία, Λιθουανία, Κάτω Χώρες, και Πορτογαλία.

2.3 Οι συμβάσεις της Χάγης αφορούν τη δικαιοδοσία και το εφαρμοστέο δίκαιο, ενώ οι συμβάσεις UNIDROIT αφορούν το ουσιαστικό δίκαιο για ζητήματα με διεθνή διάσταση. Μόνο οι διεθνείς διατάξεις σχετικά με τον τύπο των διαθηκών και την μορφή της καταχώρησής τους σε ένα διεθνές μητρώο παρουσιάζουν σήμερα ένα αρκούντως σημαντικό αριθμό επικυρώσεων και προσχωρήσεων.

2.4 Το ζήτημα αφορά μια ειδική μορφή μεταβίβασης της κυριότητας, η οποία αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Μια κοινοτική νομοθετική πράξη σχετικά με την αρμοδιότητα, το εφαρμοστέο δίκαιο, και την αμοιβαία αναγνώριση των κληρονομικών διαδοχών οι οποίες έχουν μια διεθνή συνιστώσα θα έπρεπε να λάβει τη μορφή κανονισμού.

2.5 Λαμβανομένης υπόψη της πολυπλοκότητας του θέματος, η Επιτροπή διατυπώνει φιλόδοξους στόχους και προτάσεις οι οποίες, όμως, είναι ιδιαίτερος συναφείς και αναγκαίες σε συνθήκες εσωτερικής αγοράς που αφορούν πολλά πρόσωπα. Προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα του κανονισμού και να αποτραπούν τόσο οιαδήποτε αντινομία μεταξύ των ρυθμιστικών διατάξεων όσο και ασυμφωνία μεταξύ των αποφάσεων των κρατών μελών, θα έπρεπε να περιληφθεί ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός ερωτημάτων στο αντικείμενο των κανόνων σύγκρουσης των νομοθεσιών συνδέοντας τους κανόνες πάντοτε, τόσο λειτουργικά όσο και ουσιαστικά, με το θέμα της κληρονομικής διαδοχής (αποφεύγοντας, για παράδειγμα, θέματα που αφορούν ουσιαστικά το νομικό καθεστώς των πραγματικών δικαιωμάτων).

2.6 Η οικονομική σημασία της μιας κοινοτικής ρύθμισης είναι αδιαμφισβήτητη, ιδίως σε σχέση με τη μεταβίβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ευρώπη ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχεια μετά το θάνατο του επιχειρηματία η οποία αποτελεί ζήτημα σημαντικό για την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα στην Ευρώπη.

2.7 Θα πρέπει να προβλεφθεί προσαρμογή των κανόνων οι οποίοι, σε ορισμένες χώρες, απαγορεύουν τις συμβάσεις διαδοχής ή τη διάθεση ενός τμήματος της κληρονομιάς για ένα ιδιαίτερο σκοπό, και προώθησή τους σε κοινοτικό επίπεδο προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερη εναρμόνιση του ουσιαστικού δικαίου και να διασφαλιστεί η διάρκεια των επιχειρήσεων ή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων οι οποίες, άλλως, κινδυνεύουν να διαλυθούν από τον κατακερματισμό τους μεταξύ πολλών κληρονόμων.

2.8 Λαμβάνοντας υπόψη τις ουσιώδεις διαφορές μεταξύ των ισχυουσών εθνικών νομικών διατάξεων, καθώς και ορισμένες πρόσφατες εξελίξεις και τον περιορισμένο αριθμό επικυρώσεων των σχετικών διεθνών συμβάσεων, η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής ότι είναι ανέφικτο να θεσπιστεί ένα αξιόπιστο ενιαίο ουσιαστικό δίκαιο στον τομέα των διαθηκών και των διεθνών κληρονομικών διαδοχών για όλες τις χώρες της Ένωσης. Συμφωνεί με τους τομείς εργασίας και τις προτεραιότητες, διότι μια πρόοδος στους εν λόγω τομείς μπορεί να συνεπάγεται τη διευθέτηση πολλών πρακτικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι δικαιούχοι, οι συμβολαιογράφοι και οι επαγγελματίες που σχετίζονται με το δίκαιο.

2.8.1 Μπορούν να διερευνηθούν και άλλες προσεγγίσεις λαμβανομένου υπόψη του διεθνούς δικαίου το οποίο τα κράτη μέλη θα κληθούν να συνεκτιμήσουν ενόψει μιας επικύρωσης ή προσχώρησης σε ορισμένες συμβάσεις (μορφή των διαθηκών, εφαρμοστέο δίκαιο, διεθνής διαθήκη, εθνική και διεθνής καταχώρηση).

2.8.2 Το δίκαιο σχετικά με την κληρονομική διαδοχή και την διαθήκη επί ετών χαρακτηρίζεται, στις χώρες του ρωμαιογερμανικού δικαίου, από μια αντίληψη όσον αφορά τις διαθήκες η οποία από πολλές απόψεις είναι απαρχαιωμένη. Η κληρονομία του αποβιώσαντος (1) εθεωρείτο ως μια μορφή συνέχειας του προσώπου του στο πρόσωπο των κληρονόμων του. Το δίκαιο της διαδοχής εξελίσσεται ολοένα και περισσότερο προς μια προσέγγιση ρυθμιζόμενη από το δίκαιο των συμβάσεων. Μετά τη Γερμανία ή την Ελβετία, η μεταρρύθμιση του δικαίου της διαδοχής στη Γαλλία θα επιτρέψει στη βούληση του αποβιώσαντος και των κληρονόμων του να δραματίσουν σημαντικότερο ρόλο όσον αφορά τη ρύθμιση των της διαδοχής προκειμένου, μεταξύ άλλων, να διασφαλιστεί καλύτερα η συνέχεια των επιχειρήσεων.

2.8.3 Τα πολύ φιλελεύθερα καθεστώτα, τα οποία επιτρέπουν στο συντάκτη της διαθήκης να αποκληρώσει αδικαιολόγητα ορισμένους απογόνους του, αποτελούν, από την πλευρά τους, ολοένα και περισσότερο αντικείμενο αμφισβήτησης, όπως τεκμηριώνεται από τη σημαντική αύξηση των δικαστικών διαφορών.

2.8.4 Χωρίς να εξαλειφθούν ορισμένες ιστορικές και κοινωνιολογικές ιδιαιτερότητες των διαφόρων νομικών καθεστώτων, τελικά είναι δυνατόν να υπάρξει μακροπρόθεσμα μεγαλύτερη εναρμόνιση ή τουλάχιστον ορισμένες συγκλίσεις, που θα μπορούσαν να επιταχυνθούν χάρη στη θέσπιση μιας ευρωπαϊκής διαθήκης και ενός αρκετά ανοικτού και επιτρεπτικού μέσου σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο, ώστε να διευκολυνθεί η εκτέλεση διαθηκών και η ρύθμιση διαδοχών με διεθνείς συνιστώσες. Μπορεί, επίσης, να εξεταστεί το ενδεχόμενο ουσιαστικών κοινοτικών διατάξεων στο πλαίσιο της αποδοχής της αρχής της επιλογής από τον αποβιώσαντα του εφαρμοστέου δικαίου όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή (2) ως εναλλακτική λύση ενός ή πλειόνων εφαρμοστέων εθνικών δικαίων.

(1) «De cuius» (ο περί ου ο λόγος)

(2) «Professio juris»

2.9 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 αποτελεί πηγή έμπνευσης. Ιδίως το άρθρο 21, παράγραφος 3, και το άρθρο 46 του κανονισμού 2201(2003) αποτελούν κατάλληλες πηγές ή, τουλάχιστον, προηγούμενα στον τομέα του οικογενειακού δικαίου, ενόψει του καθορισμού του περιεχομένου ορισμένων από τις προβλεπόμενες νομικές διατάξεις⁽³⁾.

2.10 Επομένως, η ΕΟΚΕ επικροτεί το πράσινο βιβλίο και θεωρεί τα ερωτήματα που θέτει ως θεμελιώδη και επείγοντα. Η ΕΟΚΕ θα καταβάλει προσπάθεια να απαντήσει στα ερωτήματα με βάση τα συμφέροντα και τις ανάγκες των ευρωπαίων πολιτών λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη την αυξανόμενη κινητικότητα τους καθώς και τα σημαντικά μεταναστευτικά ρεύματα του παρελθόντος.

2.11 Πρέπει, εν πρώτοις, να εξεταστεί το τυπικό των διαθηκών, κατόπιν η διεθνής δικαιοδοσία και η επίλυση των συγκρούσεων νόμων ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο, η καταχώρηση των διαθηκών, η αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων των δικαστικών και άλλων αρμοδίων αρχών και, στη συνέχεια, να εξεταστούν τα θέματα για τα οποία υπάρχουν νομικά προηγούμενα στο ευρωπαϊκό και το διεθνές δίκαιο.

2.12 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ένα ενιαίο σύστημα (ενιαία νομοθεσία και ενιαίο κληρονομικό δίκαιο) είναι προτιμότερο της κατάτμησης των ρυθμίσεων περί κληρονομικής διαδοχής. Ωστόσο, για πρακτικούς λόγους, θα πρέπει να υπάρχουν εξαιρέσεις σε ορισμένες περιπτώσεις και ιδίως για τα ακίνητα ή συγκεκριμένα κινητά (πλοία, αεροσκάφη, επωνυμία επιχειρήσεων, κλπ...) στο εξωτερικό.

2.13 Ορισμένα ζητήματα όπως οι συμβάσεις κληρονομικής διαδοχής, ή τα κληρονομικά καταπιστεύματα, εξακολουθούν να διέπονται από την εθνική νομοθεσία⁽⁴⁾. Όμως, θέματα όπως η αναγνώριση χωρίς διαδικασία κήρυξης της εκτελεστότητας δικαστικών αποφάσεων οι οποίες εκδίδονται σε δικαστικές και μη περιπτώσεις στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής, η υπολειπόμενη διεθνής δικαιοδοσία, η αναγνώριση αποφάσεων και πράξεων δημόσιων ή ιδιωτικών μη δικαστικών αρχών, η καταχώρηση στα αρμόδια εθνικά υποθηκοφυλακεία βάσει του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου, πρέπει να αποτελέσουν τμήμα του προβλεπόμενης ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

3. Παρατηρήσεις για ειδικά ζητήματα που θέτει το πράσινο βιβλίο

3.1 Ένας κανονισμός παρεμφερής με τον κανονισμό αριθ. 2201(2003), αλλά εφαρμοστέος σε θέματα διαδοχής, δεν επαρκεί για την επίλυση των προβλημάτων που απορρέουν από μια διαδοχή με διεθνή διάσταση. Πράγματι, οι περισσότερες διαδοχές ρυθμίζονται με φιλικό διακανονισμό και πρέπει να επιλυθούν τα προβλήματα που τίθενται λόγω απουσίας ένδικης διαφοράς. Εξάλλου, η παρέμβαση δικαστή αποδεικνύεται απαραίτητη σε ορισμένες χώρες ή για ορισμένα ζητήματα, έστω και εάν πρόκειται για φιλικό διακανονισμό.

⁽³⁾ ΕΕ αριθ. L 338 της 23/12/2003.

⁽⁴⁾ Τα κληρονομικά καταπιστεύματα δεν αναγνωρίζονται σε πολλές χώρες της ευρωπαϊκής ηπείρου. Εξάλλου, ορισμένες από τις χώρες αυτές θεωρούν τη νόμιμη μοίρα και τα έσοδα εκ δωρεών ως θέματα δημόσιας τάξης. Εξάλλου, αυτό ενθαρρύνει τις στρατηγικές περιγραφής της νομοθεσίας περί κληρονομικής διαδοχής και ειδικότερα όσον αφορά τα ακίνητα που βρίσκονται στις εν λόγω χώρες.

3.2 Το κοινοτικό νομοθέτημα πρέπει να επιλύει τα προβλήματα του προσδιορισμού του αρμόδιου μέσου ή των αρμόδιων μέσων και της αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, αλλά θα πρέπει επίσης να ρυθμίζει τα εξής:

— διαδοχές εκ διαθήκης: τους όρους κύρους της διαθήκης (τύπος και περιεχόμενο, ικανότητα σύνταξης διαθήκης, όρια αυτονομίας και βούλησης), νόμιμη μοίρα, διαδοχές με ανωμαλίες, συμβάσεις κληρονομικής διαδοχής (περιπτώσεις που επιτρέπονται ή απαγορεύονται, νόμιμη μοίρα, κληρονομικά καταπιστεύματα, ιδιότητα κληρονόμου),

— εξ αδιαθέτου διαδοχή και διαδοχή εκ διαθήκης: ιδιότητα κληρονόμου και μερίσματα της κληρονομίας, κανόνες για το αδιαίρετο, την εκκαθάριση και διανομή της περιουσίας, κλπ.),

— πέραν της αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων (και των πιθανών εξαιρέσεων δημοσίας τάξης), αναγνώριση των μη δικαστικών πράξεων που απορρέουν από φιλικό διακανονισμό της διαδοχής: διαθήκη, συμβολαιογραφικές και άλλες διοικητικές πράξεις, διεθνής δικαιοδοσία των συμμετεχόντων υπαλλήλων του δημοσίου και των επαγγελματιών που σχετίζονται με το δίκαιο,

— όσον αφορά τα κριτήρια σύνδεσης σε σχέση με τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων κρίνεται απαραίτητη μια σχετική ελαστικότητα για να συνάδουν τα εν λόγω κριτήρια με το εφαρμοστέο δίκαιο σύμφωνα με την πρόθεση του συντάκτη της διαθήκης ή με το δίκαιο που οι κληρονόμοι ευλόγως θεωρούν ως εφαρμοστέο (ιθαγένεια του συντάκτη της διαθήκης, συνήθης τόπος κατοικίας του, τόπος θανάτου, τόπος σύνταξης και κατάθεσης της διαθήκης, τόπος όπου βρίσκεται το μεγαλύτερο τμήμα της περιουσίας,...).

3.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το πρόγραμμα της Χάγης διότι προβλέπει ένα «ευρωπαϊκό κληρονομητήριο», καθώς και τη δημιουργία συστήματος καταχώρησης των διαθηκών. Τα κράτη μέλη πρέπει να ορίσουν την αρμόδια αρχή για τη χορήγηση του εν λόγω κληρονομητηρίου και, σε περίπτωση που η αρχή αυτή δεν υπάρχει ακόμη, τη δημιουργία ενός εθνικού κεντρικού τόπου κατάθεσης. Πρέπει να συσταθεί ένα κεντρικό κοινοτικό μητρώο (ή ευρωπαϊκό υπό την έννοια του Συμβουλίου της Ευρώπης, εάν τα κράτη μέλη τα οποία δεν το έχουν ήδη πράξει, να κληθούν να επικυρώσουν τη σύμβαση της Βασιλείας) οι πληροφορίες του οποίου πρέπει να είναι προστιτές σε δικαστές, συμβολαιογράφους και άλλους αρμόδιους που προβλέπει το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο (τουλάχιστον, βάσει του ονόματος του αποβιώσαντος και της ημερομηνίας γεννήσεώς του, να είναι γνωστό σε ποιο κράτος μέλος και, ενδεχομένως, σε ποια τρίτη χώρα, ποια ημερομηνία, και σε ποια αρμόδια αρχή έχει κατατεθεί μια διαθήκη, ώστε να είναι δυνατή η αίτηση αντιγράφου από αυτή).

3.3.1 Το ευρωπαϊκό σύστημα καταχώρησης πρέπει πάντως να είναι συμβατό με το σύστημα της σύμβασης της Βασιλείας και το σύστημα της σύμβασης της Ουάσινγκτον λαμβανομένου υπόψη ότι πολλά κράτη μέλη έχουν ήδη υπογράψει τις εν λόγω συμβάσεις και ότι το σχέδιο κοινοτικής νομοθεσίας θα αφορά, επίσης, τις διαδοχές οι οποίες μπορεί να αφορούν μια τρίτη χώρα.

3.4 Η διοικητική διαδικασία μετά την αναγνώριση της ιδιότητας κληρονόμου και την εκκαθάριση και διανομή της κληρονομιάς πρέπει να απλουστευτεί όσο το δυνατό περισσότερο. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αμοιβαία αναγνώριση των πράξεων και εγγράφων των κατά νόμο αρμόδιων φορέων σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, καθώς και με την καταχώριση στο αρμόδιο υποθηκοφυλακείο (είτε απευθείας είτε από τις αρμόδιες αρχές για την καταχώριση των δικαιωμάτων επί ακινήτων) της κυριότητας και των τυχόν δουλειών, υποθηκών ή διαμελισμών ακινήτων, βάσει των διατάξεων του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου.

3.5 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στα φορολογικά προβλήματα τα οποία μπορούν να προκληθούν σε κληρονόμους μιας κληρονομιάς η οποία είναι βρίσκεται σε δυο ή περισσότερες χώρες. Πρέπει να αποτραπούν ενδεχόμενα προβλήματα διπλής φορολόγησης του συνόλου ή κάθε μεριδίου της κληρονομιάς που θα μπορούσε να αποβεί απαλλοτριωτική στην περίπτωση ορισμένων κληρονομιών ή που θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια άνιση μεταχείριση των κληρονόμων ανάλογα με τη φύση των στοιχείων που κληρονομά ο καθένας. Απαιτείται απογραφή των φορολογικών διατάξεων που εφαρμόζονται στις διεθνείς διαδοχές στα κράτη μέλη προκειμένου να εντοπιστούν οι διατάξεις οι οποίες προβλέπουν την φορολόγηση ακινήτων και αξιών που δεν βρίσκονται στην επικράτειά τους, να συγκριθούν οι συντελεστές, και να εξεταστούν δικαστικές λύσεις για υποβολή στις ενδιαφερόμενες χώρες. Ενδεχομένως, η Επιτροπή θα μπορούσε να εξετάσει τη σκοπιμότητα πρότασης σύμβασης-τύπου για την αποτροπή της διπλής φορολόγησης στον τομέα των διεθνών κληρονομικών διαδοχών μεταξύ των κρατών μελών.

3.6 Μήπως θα ήταν σκόπιμο να θεσπιστεί μια «ευρωπαϊκή διαθήκη» κατά το πρότυπο της «διεθνούς διαθήκης» της σύμβασης της Ουάσιγκτον και να προβλεφθεί, εκτός από την ευρωπαϊκή της καταχώριση, και διεθνής καταχώρισή της; Αυτό θα μπορούσε να ενθαρρύνει κύρωση των συμβάσεων της Βασιλείας και της Ουάσιγκτον από ένα μεγαλύτερο αριθμό χωρών και να παράσχει μεγαλύτερη ασφάλεια στους εκ μιας διεθνούς διαθήκης δικαιούχους στην οποία εμπλέκονται όχι μόνο κράτη μέλη αλλά και τρίτες χώρες. Η ΕΟΚΕ προτείνει στις υπηρεσίες της Επιτροπής αυτή την προσέγγιση εργασίας δεδομένου ότι οι εν λόγω συμβάσεις είναι ήδη γνωστές στα κράτη μέλη είτε επειδή τις έχουν ήδη κυρώσει είτε επειδή οι δημόσιες αρχές και οι δικαστές τους επιληφθεί διαθηκών και καταχωρήσεων που διέπονται από αυτά τα νομικά καθεστώτα.

3.7 Εάν η υπόθεση αυτή καταστεί πραγματικότητα, η ευρωπαϊκή διαθήκη θα γίνει αποδεκτή υπό την μορφή αυτή από όλα εθνικά δίκαια. Πράγματι, το ευρωπαϊκό δίκαιο πρέπει να συμβάλει ώστε απλά προβλήματα τύπου να μην αποδυναμωθεί η γενικώς αναγνωρισμένη αρχή του σεβασμού της βούλησης του αποβιώσαντος («favor testamenti») εντός των ορίων του εφαρμοστέου δικαίου.

3.8 Είναι απαραίτητη μια ειδική ευρωπαϊκή ρύθμιση προκειμένου η εν λόγω νομοθεσία να εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις κληρονομικών διαδοχών στις οποίες εμπλέκονται δυο ή περισσότερα κράτη μέλη, ή και τρίτες χώρες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που έχουν προσχωρήσει σε διεθνείς συμβάσεις προκειμένου η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου να διασφαλιστεί σε όλες τις περιπτώσεις (ώστε η «ειδική κοινοτική νομοθεσία» να έχει το προβάδισμα έναντι του της διεθνούς νομοθεσίας).

4. Άλλα ερωτήματα που τίθενται

4.1 Το πράσινο βιβλίο θέτει 39 βασικά ερωτήματα τα οποία συνοδεύονται από επιμέρους ερωτήματα. Η ΕΟΚΕ δεν είναι δυνατόν να απαντήσει σε όλα στο παρόν προκαταρκτικό στάδιο, αλλά προτείνει στην Επιτροπή να διεξαγάγει κατ' ιδίαν διαβουλεύσεις με κάθε μια από τις αφορώμενες από το αντικείμενο του πράσινου βιβλίου εκπροσωπητικές οργανώσεις των νομικών επαγγελματιών.

4.2 Η ΕΟΚΕ θα αρκестεί να δώσει μερικές απαντήσεις σε ορισμένα ερωτήματα τα οποία φαίνεται να έχουν ειδικότερη σημασία. Η γενική κατεύθυνση που θα επιλεγεί θα είναι καταρχήν εκείνη η οποία συμβιβάζεται με τις συμβάσεις της Βασιλείας και της Ουάσιγκτον προκειμένου οι ευρωπαϊκοί κανόνες να εναρμονίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο στην προοπτική μιας ευρείας νομικής συναίνεσης αποδεκτής από τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό κρατών μελών και τρίτων χωρών.

4.3 Πρέπει να διατηρηθούν τουλάχιστον τα κριτήρια του εφαρμοστέου δικαίου που προβλέπονται από την σύμβαση της Χάγης του 1961 για τις συγκρούσεις νόμων που αφορούν τον τύπο διατάξεων διαθήκης δεδομένου ότι προσφέρουν επαρκή ποικιλότητα ώστε στην πλειονότητα των περιπτώσεων να δικαιολογείται η εφαρμογή του νόμου σύμφωνα με τον οποίο συντάχθηκε η διαθήκη.

4.4 Στο πνεύμα ορισμένων μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιήθηκαν πρόσφατως, ή που βρίσκονται στο στάδιο της ολοκλήρωσης, στη Δυτική Ευρώπη, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα των συμφερόντων των ανικάνων προς δικαιοπραξία (ανηλίκων ή ενηλίκων) ή βαριά αναπήρων, εάν η επέκταση της συμβασιολογίας ή της επιλογής του εφαρμοστέου νόμου από μέρους των κληρονόμων θα είχε ως συνέπεια τροποποίηση του καθεστώτος της νόμιμης μοίρας ή την δημιουργία ανισοτήτων μεταξύ κληρονόμων. Αυτή η μεγαλύτερη ευελιξία του συντάκτη της διαθήκης ή των δικαιούχων δεν θα έπρεπε να θέσει σε αμφισβήτηση τις ισχύουσες διατάξεις των εφαρμοστέων νόμων οι οποίες προσφέρουν μεγαλύτερη προστασία στους κληρονόμους (βλέπε ερωτήσεις 5 και 10 του πράσινου βιβλίου).

4.5 Οι πράξεις εκτέλεσης της διαδοχής ενός εκ των κληρονόμων ή του πληρεξουσίου του, στις χώρες στις οποίες δεν ορίζεται υποχρεωτικά εκτελεστής, δεν πρέπει να θεωρούνται ως σωπηρά αποδοχή της διαδοχής χωρίς δυνατότητα προηγούμενης απογραφής της κληρονομιάς.

4.6 Πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα επιλογής της αποδοχής της κληρονομιάς από τους κληρονόμους εντός των ορίων των απαιτήσεων που την επιβαρύνουν καθώς και η δυνατότητα σύναψης σύμβασης κληρονόμων ή σύμβασης κληρονομιάς (η οποία να προβλέπει άνιση κατανομή για νόμιμους σκοπούς (συνέχιση της λειτουργίας μιας εκμετάλλευσης ή μιας επιχείρησης, πλεονεκτήματα υπέρ ανικάνων προς δικαιοπραξία ή αναπήρων κληρονόμων) και η δυνατότητα συμβάσεων οι οποίες να προβλέπουν την ίση κατανομή μεταξύ ετεροθαλών ή νόθων τέκνων σε περίπτωση που το εφαρμοστέο δίκαιο δεν προβλέπει την ισότητα αυτή ή την άμεση μεταβίβαση των δικαιωμάτων ενός κληρονόμου προς τους κατιόντες του λαμβανομένης υπόψη της παράτασης του προσδόκιμου επιβίωσης.

4.7 Εξάλλου, θα ήταν σκόπιμο να επιτραπεί περιοριστικά κατά τρόπο πλαισιωμένο η δυνατότητα επιλογής από το συντάκτη της διαθήκης του εφαρμοστέου δικαίου όσον αφορά την κληρονομική διαδοχή, για παράδειγμα επιλογή μεταξύ του δικαίου της εθνικότητάς του (ή μιας εκ των εθνικότητων του) ή του δικαίου του τόπου κατοικίας του.

4.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί, τέλος, ότι πρέπει να συνεχίσουν και να αναπτυχθούν οι εργασίες σύγκρισης που η Επιτροπή έχει ήδη ξεκινήσει και να ενημερώνονται τακτικά στην κοινοτική ισοθέση και να μεταφραστούν σε επαρκή αριθμό γλωσσών ώστε να είναι γενικά χρήσιμες για του επαγγελματίες του δικαίου και να διαρθρώνονται κατά τρόπο ώστε η παρουσίαση ανά κεφάλαιο να καθιστά εύληπτες τις γενικές αρχές από τους ευρωπαίους πολίτες που προτίθενται να συντάξουν διαθήκη διεθνούς χαρακτήρα, ή από τους κληρονόμους τους.

4.9 Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων που έχει ήδη ξεκινήσει η Επιτροπή ή που πρόκειται να διεξαχθούν στο μέλλον. Ελπίζει ότι στη συνέχεια θα είναι δυνατόν να της υποβληθούν για γνωμοδότηση γενικές κατευθύνσεις και πιο συγκεκριμένες νομοθετικές προτάσεις τις οποίες επιθυμεί να εξετάσει λεπτομερώς διότι θεωρεί ότι το θέμα των διαθηκών και της κληρονομικής διαδοχής είναι σημαντικό για τους ευρωπαίους πολίτες. Η απλούστευση των διαδικασιών καθώς και η μεγαλύτερη νομική και φορολογική ασφάλεια και η ταχύτερη ρύθμιση των διεθνών κληρονομικών διαδοχών δεν πρέπει να αγνοηθούν είτε πρόκειται για άτομα είτε για επιχειρήσεις, γεωργικές εκμεταλλεύσεις, ή άλλες οικονομικές δραστηριότητες την δραστηριότητα των οποίων οι διαχειριστές ή ιδιοκτήτες τους επιθυμούν να διασφαλίσουν μετά την αποβίωσή τους.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κατάσταση και προοπτικές των “παραδοσιακών” πηγών ενέργειας όπως ο άνθρακας, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο στο μελλοντικό ενεργειακό μείγμα»

(2006/C 28/02)

Στις 10 Φεβρουαρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να κατάρτισε γνωμοδότηση με θέμα: «Κατάσταση και προοπτικές των “παραδοσιακών” πηγών ενέργειας όπως ο άνθρακας, το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο στο μελλοντικό ενεργειακό μείγμα»

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του την 1^η Σεπτεμβρίου 2005 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. WOLF.

Κατά την 421^η σύνοδο της ολομέλειάς της που πραγματοποιήθηκε στις 26^{ης} Οκτωβρίου 2005 και 27 Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 119 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε πρόσφατα σειρά γνωμοδοτήσεων⁽¹⁾ σχετικά με διάφορες πτυχές του ενεργειακού ζητήματος. Δεδομένου ότι μέχρι σήμερα το μεγαλύτερο μέρος του ενεργειακού εφοδιασμού βασίζεται, όπως και παλαιότερα, στις ορυκτές πηγές ενέργειας, δηλ. στον άνθρακα, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, και δεδομένου ότι το ζήτημα της εξάντλησης των πόρων καθώς και οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου συνδέονται με τη χρήση αυτών των πηγών, η παρούσα γνωμοδότηση θεωρείται ότι αποτελεί αξιολόγηση των «παραδοσιακών» πηγών ενέργειας.

Στρατηγικό στόχο αυτής της σειράς, η οποία θα ολοκληρωθεί με μια γνωμοδότηση για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μαζί με την παρούσα γνωμοδότηση, πρέπει να αποτελέσει η δημιουργία

κατάλληλης βάσης για την πραγματοποίηση ρεαλιστικών επιλογών σε ό,τι αφορά το μελλοντικό ενεργειακό μείγμα.

Σε μεταγενέστερο στάδιο, θα ακολουθήσει σύνθεση αυτών των γνωμοδοτήσεων στο πλαίσιο της γνωμοδότησης με τίτλο «Ο ενεργειακός εφοδιασμός της ΕΕ: στρατηγική για ένα βέλτιστο ενεργειακό μείγμα».

Περιεχόμενα:

1. Σύνοψη και συστάσεις
2. Το ενεργειακό ζήτημα

⁽¹⁾ Βλέπε σχετικά τις γνωμοδοτήσεις «Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: μέσα δράσης και μηχανισμοί χρηματοδότησης» (ΕΕ C 108 της 30.4.2004), «Η σημασία της πυρηνικής ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας» (ΕΕ C 112 της 30.4.2004), «Ενέργεια σύντηξης» (ΕΕ C 302 της 7.12.2004), «Χρήση της γεωθερμίας» (ΕΕ C 110 της 30.4.2004).

3. Πόροι, αποθέματα, εμβέλεια
4. Ενεργειακά αποθέματα στην ΕΕ –Εξάρτηση από τις εισαγωγές
5. Εξέλιξη της κατανάλωσης ενέργειας στην ΕΕ
6. Άνθρακας, πετρέλαιο και φυσικό αέριο σε ένα αειφόρο ενεργειακό μείγμα
7. Προστασία του περιβάλλοντος και προληπτική προστασία του κλίματος
8. Τεχνολογική ανάπτυξη
9. Δέσμευση και τελική αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα

1. Σύνοψη και συστάσεις

1.1 Η ωφέλιμη ενέργεια αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία οικοδομούνται ο σύγχρονος τρόπος ζωής και ο πολιτισμός μας. Μόνο η διάθεση ενέργειας σε επαρκείς ποσότητες μας επέτρεψε να φθάσουμε στο σημερινό βιοτικό επίπεδο. Απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση Λισσαβόνας και των αποφάσεων που έλαβε το συμβούλιο στο Γκέτεμποργκ και τη Βαρκελώνη είναι η εξασφάλιση του εφοδιασμού με φτηνή, φιλοπεριβαλλοντική χρήσιμη ενέργεια σύμφωνα με τις αρχές της βιωσιμότητας.

1.2 Τα ορυκτά καύσιμα άνθρακας⁽²⁾, πετρέλαιο και φυσικό αέριο συνιστούν τον ακρογωνιαίο λίθο του ευρωπαϊκού και του παγκόσμιου ενεργειακού εφοδιασμού. Ακόμη και τις επόμενες δεκαετίες δεν θα καταργηθεί ο ρόλος τους και, ως εκ τούτου, εξακολουθούν να είναι απολύτως απαραίτητα.

1.3 Η εξόρυξη και χρήση τους συνδέονται όμως με την επιβάρυνση του περιβάλλοντος όπως η εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου, — κυρίως διοξειδίου του άνθρακα και μεθανίου καθώς και με ανάλογες συνέπειες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον. — Πρόκειται για την εξάντληση πεπερασμένων πόρων.

1.4 Η χρήση τους είχε ως αποτέλεσμα την εκτεταμένη εξάρτηση της Ευρώπης από τις εισαγωγές για αυτήν τη ζωτική πρώτη ύλη, η οποία αναμένεται να ενισχυθεί στο μέλλον, κυρίως όσον αφορά το πετρέλαιο και ακόμη περισσότερο το φυσικό αέριο.

1.5 Η υποθετική διάρκεια των παγκόσμιων πηγών και αποθεμάτων⁽³⁾ σε άνθρακα, πετρέλαιο και φυσικό αέριο εξαρτάται από πολλούς παράγοντες (οικονομική ανάπτυξη, έρευνα, τεχνολογική εξέλιξη). Πρόκειται για διάστημα πολλών δεκαετιών (στην περίπτωση του άνθρακα, ακόμη και αιώνων), παρόλο που στην περίπτωση του πετρελαίου θα μπορούσε να προκύψει μείωση των αποθεμάτων και περιορισμός της προσφοράς οι ίδιοι από τα μέσα του τρέχοντος αιώνα.. Η κατάσταση που σημειώνεται σήμερα στην αγορά πετρελαίου καταδεικνύει ότι πολύ βραχυπρόθεσμα μπορεί να προκύψει αλματώδης και αιφνιδιαστική άνοδος των τιμών με σημαντικό αντίκτυπο στις εθνικές οικονομίες⁽⁴⁾.

1.6 Συνεπώς, η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ πρέπει αφενός να επικεντρώσει όλες τις δράσεις της, προκειμένου να διασφαλίσει τον εφοδιασμό και τις διόδους εφοδιασμού των ορυκτών καυσίμων. Σε

σχέση με αυτό, ένα ιδιαίτερο πρόβλημα είναι η πολιτική σταθερότητα ορισμένων κρατών που είναι βασικοί προμηθευτές. Από την άποψη αυτή, ιδιαίτερη σημασία έχει η συνεργασία με την ρωσική ομοσπονδία, την ΚΑΚ με τα κράτη της εγγύς και της μέσης Ανατολής, καθώς και με τις γειτονικές χώρες της Ε.Ε. (όπως, π.χ., η Αλγερία και η Λιβύη).

1.7 Αφετέρου, η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ πρέπει να λάβει κάθε δυνατό μέτρο για να περιορίσει σε μακροπρόθεσμη βάση αυτήν την εξάρτηση, ειδικά μέσω της αποτελεσματικότερης χρήσης των ορυκτών πηγών ενέργειας, καθώς και με την ανάπτυξη, διάδοση στην αγορά και ενίσχυση της χρήσης εναλλακτικών ενεργειακών συστημάτων, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η πυρηνική ενέργεια. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η περαιτέρω ανάπτυξη εναλλακτικών ενεργειακών συστημάτων αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

1.8 Επιπλέον, η ενισχυμένη χρήση των αξιολογών ευρωπαϊκών αποθεμάτων άνθρακα μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη αυτού του στόχου.

1.9 Στο πλαίσιο μιας εύρυθμης ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς και της θέσπισης των κατάλληλων μέτρων για την προστασία του κλίματος, τα ορυκτά καύσιμα αξιοποιούνται σε συγκεκριμένους τομείς, που έχουν προσαρμοστεί στις συγκεκριμένες ιδιότητες και στα εκάστοτε επίπεδα τιμών και κόστους. Αυτό συνεπάγεται αυτόματα μια, από οικονομική και ενεργειακή άποψη, ιδιαίτερα αποτελεσματική χρήση των εν λόγω ορυκτών καυσίμων.

1.10 Αυτό οδήγησε στην επικράτηση της χρήσης του άνθρακα στη βιομηχανία χάλυβα και στις μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο αξιοποιούνται πρωτίστως για την παραγωγή θερμότητας και για μη ενεργειακές εφαρμογές. Στον τομέα των μεταφορών κυριαρχούν προϊόντα που παράγονται από το πετρέλαιο.

1.11 Συνεπώς, στην περίπτωση του ενεργειακού μείγματος, το ενδιαφέρον πρέπει να επικεντρωθεί στη χρήση των πεπερασμένων και πολλαπλά αξιοποιήσιμων πηγών ενέργειας φυσικό αέριο και πετρέλαιο σε εφαρμογές — π.χ., για την τροφοδοσία των μεταφορών με καύσιμα και της χημικής βιομηχανίας με πρώτες ύλες — όπου η χρήση άνθρακα, για να είναι δυνατή, συνεπάγεται πρόσθετο κόστος, κατανάλωση ενέργειας και εκπομπές CO₂.

1.12 Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ανά μονάδα προϊόντος (π.χ. χλγ. CO₂/kWh, τόνοι CO₂/τόνο χάλυβα, γραμ. CO₂/χλμ. Ι.Χ.) πρέπει να συνεχίσουν διαρκώς να μειώνονται με την αξιοποίηση της τεχνολογικής προόδου. Για το σκοπό αυτό απαιτείται βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας σε όλους τους τομείς της ενεργειακής μετατροπής και χρήσης.

1.13 Συνεπώς, η ενεργειακή και οικονομική πολιτική πρέπει να προσφέρουν ένα αξιόπιστο πλαίσιο για τις επενδύσεις, το οποίο θα συμβάλει στη βελτίωση της τεχνικής στους τομείς της βιομηχανίας, των επιχειρήσεων και των ιδιωτικών αγορών.

⁽²⁾ Λιγνίτης και γαιάνθρακας

⁽³⁾ Βλέπε κεφάλαιο 3

⁽⁴⁾ Σύμφωνα με μελέτη που δημοσίευσε τον Απρίλιο 2005 η τράπεζα Investmentbank Goldman Sachs, το επίπεδο των τιμών πετρελαίου βρίσκεται «στην αρχή μιας πρωτοφανούς ανοδικής πορείας» η οποία, σύμφωνα με την τράπεζα, μπορεί να φθάσει και τα 105 δολάρια ΗΠΑ το βαρέλι. Για το 2005 είχε προβλεφθεί ότι η τιμή πετρελαίου θα φθάσει τα 50 δολάρια ΗΠΑ, για το 2006 τα 55 δολάρια ΗΠΑ. Ωστόσο, στις 29 Αυγούστου 2005 η τιμή πετρελαίου είχε ήδη υπερβεί τα 70 δολάρια ΗΠΑ το βαρέλι.

1.14 Κατά τις επόμενες δεκαετίες, η αύξηση της ισχύος των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη αναμένεται να φτάσει στα 400 GWel^(?) περίπου. Προκειμένου να μειωθούν οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και η κατανάλωση ορυκτών καυσίμων, οι νέες μονάδες ηλεκτροπαραγωγής πρέπει να εξοπλιστούν με την καλύτερη διαθέσιμη τεχνολογία.

1.15 Στις μεταφορές που πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τον περιορισμό της ειδικής κατανάλωσης καυσίμων (κατανάλωση ανά όχημα ανά χιλιόμετρο) και για να μην αυξηθεί περαιτέρω η συνολική κατανάλωση. Για το σκοπό αυτό, απαιτείται αφενός η τεχνική πρόοδος σε πολλούς τομείς του σχεδιασμού μηχανοκίνητων οχημάτων και της παραγωγής καυσίμων και αφετέρου η λήψη μέτρων για την αποφυγή της κυκλοφοριακής συμφόρησης (οδικά συστήματα και κατασκευή σηράγγων/συστήματα δρομολόγησης) και τον περιορισμό των μεταφορών^(*). Η εξάρτηση από το πετρέλαιο μπορεί να περιοριστεί και με την προαγωγή της χρήσης ηλεκτροκίνητων οχημάτων, όπως ο ηλεκτρικός σιδηρόδρομος, επειδή έτσι επιτυγχάνεται μια ευρύτερη διαφοροποίηση των πρωτογενών πηγών ενέργειας που χρησιμοποιούνται (άνθρακας, φυσικό αέριο, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, πυρηνική ενέργεια).

1.16 Για να σημειωθεί πρόοδος στον τομέα της ενεργειακής αποδοτικότητας, χρειάζεται να ενισχυθεί η έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, ιδιαιτέρως για την περίπτωση των σταθμών παραγωγής ενέργειας που χρησιμοποιούν ορυκτά καύσιμα, και μάλιστα από την πλευρά της βιομηχανίας αλλά και με τη στήριξη μέτρων εκ μέρους των δημόσιων αρχών.

1.17 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη θεματική προτεραιότητα «ενέργεια» που συμπεριλήφθηκε στην πρόταση του 7ου προγράμματος πλαισίου ΕΤΑ. Για την περίπτωση αυτή πρέπει να προβλεφθούν επαρκείς πόροι και να καλυφθεί ολόκληρο το φάσμα της ενεργειακής τεχνολογίας. Το πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα τα οποία οδηγούν στην αποδοτικότερη χρήση ορυκτών καυσίμων, επειδή κατ' αυτό τον τρόπο μπορεί να επιτευχθεί ένα ιδιαίτερα υψηλό συνολικό όφελος.

1.18 Μακροπρόθεσμα, οι εκπομπές CO₂ κατά μονάδα παραγωγής ενέργειας μπορούν να περιορισθούν σημαντικά και στην περίπτωση της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος με τη χρήση ορυκτών καυσίμων, εφόσον χρησιμοποιηθούν τεχνικές για τη δέσμευση και την τελική αποθήκευση CO₂ (Clean Coal Technology). Για το λόγο αυτό, είναι ζωτικής σημασίας η ανάπτυξη και δοκιμή τέτοιων μεθόδων στο 7ο πρόγραμμα πλαίσιο Ε&Α.

2. Το ενεργειακό ζήτημα

2.1 Η ωφέλιμη ενέργεια^(?) αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία οικοδομούνται ο σύγχρονος τρόπος ζωής και ο πολιτισμός μας. Μόνο η διάθεση ενέργειας σε επαρκείς ποσότητες μας επέτρεψε να φθάσουμε στο σημερινό βιοτικό επίπεδο. Η ανάγκη για ασφαλή,

οικονομικό, φιλικό προς το περιβάλλον και βιώσιμο εφοδιασμό με ωφέλιμη ενέργεια αποτελεί κεντρικό θέμα των αποφάσεων των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων της Λισσαβόνας, του Γκέτεμποργκ και της Βαρκελώνης.

2.2 Η ΕΟΚΕ έχει συχνά υπογραμμίσει ότι η διάθεση και χρήση ενέργειας συνδέονται με τη ρύπανση του περιβάλλοντος, με το πρόβλημα της εξάρτησης από τρίτες χώρες και με αστάθμητους παράγοντες. Όλες οι εναλλακτικές λύσεις και τεχνικές που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στον μελλοντικό ενεργειακό εφοδιασμό παρουσιάζουν τεχνικές ατέλειες, συνεπάγονται επιπτώσεις για το περιβάλλον, δεν επαρκούν για την κάλυψη του συνόλου των αναγκών, ενώ δεν μπορεί να προβλεφθεί το δυναμικό τους για το μακροπρόθεσμο μέλλον. Σε αυτά προστίθενται οι πτυχές της εξάντλησης των αποθεμάτων και των πόρων με όλες τις επιπτώσεις που αυτή συνεπάγεται. Η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, και των ενεργειακών αναγκών στις αναπτυσσόμενες χώρες — και όλως ιδιαίτερος η σημαντική αύξηση των ενεργειακών αναγκών στις νέες βιομηχανικές χώρες, όπως η Κίνα, η Ινδία Βραζιλία — αναμένεται να επιδεινώσει σημαντικά τα προβλήματα.

2.3 Η διασφάλιση ενός μακροπρόθεσμου διαθέσιμου, φιλικού προς το περιβάλλον και ανταγωνιστικού ενεργειακού εφοδιασμού πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί πρωτεύον στόχο μιας διορατικής ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Για τους προαναφερόμενους λόγους, η πολιτική αυτή δεν μπορεί να περιοριστεί στη χρήση μικρότερου αριθμού ενεργειακών πηγών. Τα ενεργειακά αδιέξοδα και άλλοι κίνδυνοι πρέπει να αντιμετωπιστούν με την αξιοποίηση ενός διαφοροποιημένου, ως προς το είδος και την προέλευση των πηγών, ενεργειακού μείγματος, στο οποίο θα περιλαμβάνονται και θα αναπτύσσονται περαιτέρω όλες οι διαθέσιμες πηγές ενέργειας και τεχνικές, προκειμένου να είναι δυνατή εν τέλει η αντιμετώπιση του κοινού ανταγωνισμού, οι όροι του οποίου μεταβάλλονται συνεχώς, στο πλαίσιο ευρέως αποδεκτών οικολογικών προτύπων.

3. Πόροι, αποθέματα, εμβέλεια

3.1 Σήμερα, το ένα πέμπτο περίπου του παγκόσμιου ενεργειακού εφοδιασμού — όπως επίσης του εφοδιασμού της ΕΕ-25 — βασίζεται στη χρήση ορυκτών πηγών ενέργειας όπως το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο και ο άνθρακας.

3.2 Σε γενικές γραμμές, όλες οι προγνώσεις σχετικά με τις μελλοντικές εξελίξεις στηρίζονται σε υποθέσεις για τη δημογραφική εξέλιξη και την οικονομική ανάπτυξη, για την ανάπτυξη νέων τεχνικών εντοπισμού και εκμετάλλευσης, καθώς και από τις πολιτικές συνθήκες που επικρατούν κάθε φορά στα κράτη μέλη (αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι προγνώσεις διαφέρουν ανάλογα με την εκάστοτε οπτική και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ανάλογα με τα εκάστοτε συμφέροντα). Αυτό ισχύει όλως ιδιαίτερος για την πυρηνική ενέργεια καθώς και για την έκθεση των μέτρων για τη στήριξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

(?) Οι σύγχρονες μονάδες μπορούν να παράγουν έως και 1 GW ηλεκτρική ενέργεια (Gwel). Ένα GW (Gigawatt) ισοδυναμεί με 1 000 Megawatt (MW) ή 1 εκατ. Kilowatt (kW) ή 1 δις Watt (W). 1 Watt ανά δευτερόλεπτο ισοδυναμεί με 1 Joule (J). Έτσι, 1 κιλοβατώρα (kWh) ισοδυναμεί με 3,6 εκατ. Joule (3,6 Megajoule (MJ)). Συνεπώς, 1 Megajoule (MJ) ισοδυναμεί περίπου με 0,28 κιλοβατώρας (kWh).

(*) Για τη σημασία του περιορισμού ή της αποφυγής των μεταφορών, βλέπε επίσης CESE 93/24

(?) Η ενέργεια δεν καταναλώνεται, αλλά μετατρέπεται και ταυτοχρόνως αξιοποιείται. Τούτο πραγματοποιείται μέσω κατάλληλων διαδικασιών μετατροπής, όπως, λόγω χάρι, μέσω της καύσης άνθρακα, της μετατροπής ολικής ενέργειας σε ηλεκτρική, μέσω της πυρηνικής σχάσης (διατήρηση της ενέργειας: E = mc²). Στις περιπτώσεις αυτές, γίνεται λόγος για «ενεργειακό εφοδιασμό», «παραγωγή ενέργειας» ή «κατανάλωση ενέργειας».

3.2.1 Σύμφωνα με τις προγνώσεις αναφοράς⁽⁸⁾ του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (IEA), που εδρεύει στο Παρίσι, και της Υπηρεσίας Πληροφοριών για Θέματα Ενέργειας (Energy Information Administration) του Υπουργείου Ενέργειας των ΗΠΑ, που δημοσιεύτηκαν το 2004, ακόμη και μετά από 25 χρόνια, οι προαναφερόμενες ορυκτές πηγές ενέργειας θα εξακολουθούν να καλύπτουν πάνω από το 80 % της παγκόσμιας κατανάλωσης ενέργειας.

3.2.2 Αφενός η συμβολή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα αυξηθεί — αφετέρου όμως, βάσει των εκτιμήσεων του IEA και της EIA, η αύξησή της δεν θα είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας· επομένως, το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας παραμένει σταθερό. Σύμφωνα με τις τάσεις που παρατηρούνται σήμερα, για την πυρηνική ενέργεια αναμένεται ελαφρά αύξηση της συνδρομής σε απόλυτες τιμές, που όμως υπολείπεται της αύξησης που αναμένεται να σημειώσει η συνολική κατανάλωση, στο μέτρο που δεν θα προκύψει σαφής αλλαγή των πολιτικών συνθηκών σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

3.2.3 Το βασικό σενάριο για την EE-25 που δημοσίευσε⁽⁹⁾ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2004 — κατά παρέκκλιση της παγκόσμιας τάσης, όπως αυτή εκτιμάται από τον IEA και την EIA — προβλέπει αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στη συνολική κατανάλωση ενέργειας της EE-25 από το σημερινό 6 % σε 9 % το 2030. Δεδομένου ότι παρόλα αυτά η συμβολή της πυρηνικής ενέργειας βάσει της ανωτέρω εκτίμησης μειώνεται, το βασικό σενάριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ένωση των 25 μελών καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το 2030 οι ορυκτές πηγές ενέργειας θα εξακολουθούν να καλύπτουν πάνω από το 80 % της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας.

3.3 Οι ορυκτές πηγές ενέργειας είναι πεπερασμένες πρώτες ύλες. Προκειμένου να εκτιμηθεί για πόσο καιρό ακόμη το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο και ο άνθρακας θα μπορούσαν να διατηρήσουν τον καθοριστικής σημασίας ρόλο τους, πρέπει να εξεταστεί το δυναμικό των ορυκτών πηγών ενέργειας.

3.4 Για την υλοποίηση του στόχου αυτού είναι απαραίτητο να καθοριστούν συγκεκριμένοι ορισμοί και μονάδες μέτρησης. Ως όροι θα χρησιμοποιούνται οι εξής: αποθέματα, πόροι και δυναμικό. Οι μονάδες μέτρησης που χρησιμοποιούνται κατά κανόνα για τις πηγές ενέργειας ποικίλλουν⁽¹⁰⁾, και έχουμε τους τόνους ή το βαρέλι για το πετρέλαιο, μετρικούς τόνους ή τόνους ισοδύναμου λιθάνθρακα στην περίπτωση του άνθρακα, κυβικά μέτρα ή κυβικά πόδια για το φυσικό αέριο. Για τη συγκρισιμότητά τους χρησιμοποιείται το ενεργειακό τους περιεχόμενο που μετρείται σε Joule ή Watt ανά δευτερόλεπτο (Ws).

⁽⁸⁾ (IEA) World Energy Outlook 2004, S. 57: «Fossil fuels will continue to dominate global energy use. Their share in total demand will increase slightly, from 80 % in 2002 to 82 % in 2030».
(EIA) International Energy Outlook, April 2004, [http://www.eia.doe.gov/oiiaf/ieo/]: The IEO2004 reference case projects increased consumption of all primary energy sources over the 24-year forecast horizon (Figure 14 and Appendix A, Table A2.)

⁽⁹⁾ (EU-Commission), [http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/figures/scenarios/doc/chapter_1.pdf], EU-25 energy and transport reference case to 2030 (baseline): page 9, table 1-8

⁽¹⁰⁾ 1 kg πετρέλαιο = 42,7 MJ, 1 kg SKE = 29,3 MJ, 1m³ φυσικό αέριο Hu = 31,7 MJ (για το Joule (J) και το Megajoule (MJ)) βλέπε υποσημείωση 3)

3.5 Το συνολικό δυναμικό (αναμενόμενη συνολική ανάκτηση EUR) περιλαμβάνει το σύνολο των ενεργειακών πρώτων υλών που μπορούν να ανακτηθούν από το φλοιό της γης, στη μορφή που ήταν διαθέσιμες πριν ξεκινήσει η εξόρυξή τους από τον άνθρωπο. Αυτό αποτελεί μια εκτίμηση για την οποία αποκλίνουν τα αποτελέσματα των διαφόρων ειδικών επιστημόνων. Ωστόσο, όσο περισσότερα γνωρίζουμε για το φλοιό της γης και όσο πιο ακριβείς γίνονται οι τεχνικές μέτρησης, τόσο περισσότερο ενισχύεται ο βαθμός σύγκλισης των προβλέψεων.

3.6 Στο συνολικό δυναμικό συνυπολογίζεται μόνο το εξορυσσόμενο μερίδιο των αποθεμάτων. Αυτό, ωστόσο, εξαρτάται από τις διαθέσιμες τεχνικές και την οικονομική τους αποδοτικότητα, και ως εκ τούτου, το δυναμικό μπορεί να αυξηθεί με την περαιτέρω εξέλιξή τους. Εάν αφαιρέσουμε από το συνολικό δυναμικό τις εξορυχθείσες ποσότητες φτάνουμε στο υπολειπόμενο δυναμικό.

3.7 Το υπολειπόμενο δυναμικό αποτελείται από το άθροισμα των αποθεμάτων και των πόρων. Με τον όρο αποθέματα νοούνται οι ποσότητες μιας ενεργειακής πρώτης ύλης, η ύπαρξη των οποίων έχει καταδειχθεί και οι οποίες μπορούν να εξορυχτούν με οικονομικά αποδοτικό τρόπο, δεδομένων των υφιστάμενων τεχνικών δυνατοτήτων. Με τον όρο πόροι νοούνται αφενός οι αποδεδειγμένες ποσότητες μιας ενεργειακής πρώτης ύλης, η εξόρυξη όμως των οποίων δεν είναι δυνατή προς το παρόν για οικονομικούς ή/και τεχνικούς λόγους, και αφετέρου οι ποσότητες, που ενώ δεν έχουν καταδειχθεί, βάσει γεωλογικών δεικτών αναμένεται η κατάδειξή τους.

3.8 Το θέμα των αποθεμάτων βρίσκεται στο προσκήνιο της δημόσιας συζήτησης, καθώς από αυτά προκύπτει η εμβέλεια των πηγών ενέργειας. Εάν εξεταστεί η σχέση των αποθεμάτων ως προς τα τρέχοντα επίπεδα επίπεδα εξόρυξης, προκύπτει η λεγόμενη στατική εμβέλεια. Με την εφαρμογή αυτής της μεθόδου μπορεί να εκτιμηθεί η στατική εμβέλεια των παγκόσμιων αποθεμάτων ενεργειακών πηγών: για το πετρέλαιο η εμβέλεια φτάνει τα 40 χρόνια, στην περίπτωση του φυσικού αερίου τα 60 και για τον άνθρακα η στατική εμβέλεια υπολογίζεται σε 200 περίπου χρόνια.

3.9 Ωστόσο, τα αποθέματα και η στατική τους εμβέλεια δεν αποτελούν σε καμία περίπτωση απόλυτα μεγέθη. Η μείωση της στατικής εμβέλειας των αποθεμάτων οδηγεί σε εντατικοποίηση της εξόρυξης με συνέπεια οι πόροι — και λόγω της τεχνολογικής πρόοδου — να κατατάσσονται πλέον στην κατηγορία αποθέματα. (έτσι λόγω χάρη, τη δεκαετία του '70 κατά τον προηγούμενο αιώνα η στατική εμβέλεια του πετρελαίου είχε εκτιμηθεί στα 30 έτη).

3.10 Στην περίπτωση του πετρελαίου, οι στατιστικά καθορισμένοι πόροι είναι διπλάσιοι απ' ό,τι τα αποθέματα, ενώ οι πόροι φυσικού αερίου και άνθρακα είναι δεκαπλάσιοι σε σύγκριση με τα αποθέματα.

3.11 Ένας περαιτέρω δείκτης της μελλοντικής διαθεσιμότητας των ορυκτών ενεργειακών πρώτων υλών αποτελεί το εξορυχθέν μερίδιο του συνολικού δυναμικού. Εάν το μερίδιο αυτό υπερβαίνει το 50 %, φτάνοντας έτσι στο λεγόμενο «Ενδιάμεσο σημείο εξάντλησης», είναι δύσκολο να αυξηθεί περαιτέρω η εξόρυξή τους ή ακόμη και να διατηρηθεί στα ίδια επίπεδα.

3.12 Πετρέλαιο: Πάνω από το ένα τρίτο του συνολικού δυναμικού του «συμβατικού» πετρελαίου που αντιστοιχεί σε περίπου 380 δισεκατομμύρια τόνους ισοδύναμου πετρελαίου έχει ήδη εξορυχθεί. Σε περίπτωση διατήρησης του όγκου εξόρυξης στα ίδια επίπεδα, το 50 % του συμβατικού δυναμικού θα είχε εξαντληθεί σε δέκα περίπου χρόνια. Προκειμένου να είναι δυνατή η εντατικοποίηση της εξόρυξης, θα έπρεπε να αυξηθεί η εκμετάλλευση των μη συμβατικών κοιτασμάτων (αργό πετρέλαιο, πετρελαιοφόρος αμμόλιθος, πετρελαιοφόρος σχιστόλιθος). Έτσι μπορεί να παραταθεί χρονικά το «ενδιάμεσο σημείο εξάντλησης». Από την άλλη πλευρά, υπάρχει περίπτωση να παρατηρηθεί μείωση των αποθεμάτων και δραστικός περιορισμός της προσφοράς ⁽¹⁾ οι ίδιοι από τα μέσα του τρέχοντος αιώνα.

3.13 **Φυσικό αέριο και άνθρακας:** Στην περίπτωση του φυσικού αερίου επικρατούν μέχρι σήμερα συγκρίσιμες συνθήκες, δεδομένου ότι το υπολειπόμενο συνολικό δυναμικό αυξάνεται επίσης, εάν συνυπολογιστούν και τα μη συμβατικά κοιτάσματα, όπως π.χ. τα ενυδρα αέρια. Όσον αφορά τον άνθρακα, από τα 3.400 δισεκατομμύρια τόνους μονάδων πετρελαίου του εκτιμώμενου συνολικού δυναμικού μέχρι στιγμής έχει εξορυχθεί περίπου το 3 %.

3.14 Όμως, οι τεχνικές αναζήτησης υδρατμών αερίων (μεθανίου) και η τεχνολογία για την αξιοποίησή τους ευρίσκονται ακόμη στο ερευνητικό στάδιο, με αποτέλεσμα σήμερα να μην μπορούν ακόμη να γίνουν αξιόπιστες δηλώσεις σχετικά με το μέγεθος στο οποίο μπορούν να συνεισφέρουν στον ενεργειακό εφοδιασμό. Από τη μια πλευρά, υπάρχουν εκτιμήσεις ότι η περιεκτικότητά τους σε ενέργεια υπερβαίνει το δυναμικό του συνόλου των αποθεμάτων όλων των γνωστών ορυκτών πηγών ενέργειας, ενώ αφετέρου επικρατεί πλήρης ασφάλεια όσον αφορά την αξιοποίησή τους (τεχνική, κόστος). Εκτός αυτών, θεωρείται ότι η ελευθέρωση του στο περιβάλλον — από κλιματολογικά αίτια ή από ανθρώπινες πράξεις — συνιστά σημαντικό παράγοντα αβεβαιότητας ή ακόμη και κινδύνου, επειδή μπορεί να οδηγήσει στη συγκέντρωση μεθανίου στην ατμόσφαιρα, ενός ισχυρού αερίου του θερμοκηπίου που είναι ιδιαίτερα επικίνδυνο για το κλίμα.

3.15 Το κόστος εξόρυξης των ορυκτών πηγών ενέργειας ποικίλει. Για το **πετρέλαιο**, ανάλογα με το κοιτάσμα, η τιμή κυμαίνεται σήμερα μεταξύ 2 και 20 δολαρίων ΗΠΑ/βαρέλι. Αφενός πρέπει να εντατικοποιηθεί η χρήση μικρότερων κοιτασμάτων σε περιοχές όπου δεν επικρατούν ευνοϊκές γεωλογικές και γεωγραφικές συνθήκες. Αφετέρου όμως, αν και η εκμετάλλευσή τους συνεπάγεται αύξηση του κόστους, αυτό μπορεί να αποσβεστεί με τα οφέλη που αποκομίζονται όσον αφορά την παραγωγή, τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις βασίζονται σε τεχνικές καινοτομίες. Ακόμη και την περίπτωση του **φυσικού αερίου**, το κόστος εξόρυξης διαφοροποιείται. Σε ό,τι αφορά τον **άνθρακα**, το κόστος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το βάθος του κοιτάσματος, το πάχος του στρώματος του και επίσης από το εάν είναι δυνατή η ανάκτηση των κοιτασμάτων σε επιφανειακή ή μόνο σε υπόγεια εξόρυξη. Η κλίμακα του κόστους είναι σημαντική. Εκτείνεται από λίγα δολάρια ΗΠΑ/τόνο (π.χ. στην υδρολογική λεκάνη Powder River Basin στις ΗΠΑ) έως 200 δολάρια ΗΠΑ/τόνο για την εξόρυξη λιθανθράκων σε μεμονωμένες ζώνες στην Ευρώπη.

3.16 Ακόμη και η περιφερειακή κατανομή των ορυκτών αποθεμάτων παρουσιάζει μεγάλες αποκλίσεις. Τούτο ισχύει κυρίως για το πετρέλαιο. 65 % του πετρελαϊκών αποθεμάτων εντοπίζονται στην Εγγύς Ανατολή. Άνιση κατανομή διαπιστώνεται και για το **φυσικό αέριο** μεταξύ των δύο βασικών περιοχών, την Εγγύς

Ανατολή (34 %) και τα διάδοχα κράτη της ΕΣΣΔ (39 %). Αντιθέτως, η κατανομή των αποθεμάτων **άνθρακα** είναι πιο ισορροπημένη. Τα μεγαλύτερα αποθέματα άνθρακα βρίσκονται στη Βόρεια Αμερική. Παράλληλα υπάρχουν αξιόλογα κοιτάσματα άνθρακα στην Κίνα, την Ινδία, την Αυστραλία, τη Νότια Αφρική και στην Ευρώπη.

3.17 Λόγω της συγκέντρωσης στρατηγικά ζωτικών ορυκτών πηγών ενέργειας — ειδικά του πετρελαίου, αλλά και του φυσικού αερίου — σε επισφαλείς από γεωπολιτική άποψη περιοχές της Εγγύς και Μέσης Ανατολής ανακύπτουν σημαντικά προβλήματα όσον αφορά την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού.

4. Ενεργειακά αποθέματα στην ΕΕ ⁽¹²⁾ –Εξάρτηση από τις εισαγωγές

4.1 Το 2004, η κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας στην ΕΕ-25 έφτασε περίπου τα 2,5 δισεκατομμύρια τόνους μονάδων λιθανθράκων, δηλ. περίπου 75 Exajoule (75×10^{18} Joule). Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί στο 16 % της παγκόσμιας κατανάλωσης ενέργειας που ανέρχεται σε 15,3 δις τόνους ισοδύναμου άνθρακα (ΤΙΑ). Η κατά κεφαλήν κατανάλωση ενέργειας στην ΕΕ-25 ανέρχεται σε 5,5 τόνους ισοδύναμου άνθρακα και αντιπροσωπεύει πάνω από το διπλάσιο της παγκόσμιας μέσης αξίας, ωστόσο, αποτελεί το μισό μόνο σε σύγκριση με την αντίστοιχη κατανάλωση στη Βόρεια Αμερική. Σε ό,τι αφορά τις οικονομικές επιδόσεις, η κατανάλωση ενέργειας στην Ευρώπη είναι σχεδόν μόνο η μισή σε σύγκριση με το μέσο όρο όλων των μη ευρωπαϊκών περιφερειών, δεδομένου ότι η ενέργεια αξιοποιείται στην Ευρώπη πολύ αποτελεσματικότερα απ' ό,τι σε πολλά άλλα μέρη του κόσμου.

4.2 Το 2004, οι σημαντικότερες πηγές ενέργειας στην ΕΕ-25 ήταν — βάσει υπολογισμού της συνολικής κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας — τα ορυκτέλαια με ποσοστό 39 %, το φυσικό αέριο με 24 % και ο άνθρακας με 17 %. Άλλοι σημαντικοί πυλώνες του ενεργειακού εφοδιασμού στην ΕΕ είναι η πυρηνική ενέργεια με ποσοστό 14 %, καθώς και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και άλλες μορφές ενέργειας με 6 %. Τα μερίδια των επιμέρους ορυκτών πηγών ενέργειας χαρακτηρίζονται — με διαφοροποίησή τους ανά κράτος μέλος της ΕΕ-25 — από σημαντικά περιθώρια διακύμανσης. Στην περίπτωση του φυσικού αερίου εκτείνονται από 1 % στη Σουηδία έως σχεδόν 50 % στις Κάτω Χώρες, για τα ορυκτέλαια ξεκινούν κάτω από το 30 % στην Ουγγαρία και φτάνουν έως τα δύο τρίτα στην Πορτογαλία, ενώ το μερίδιο του άνθρακα στη Γαλλία ανέρχεται σε 5 % και φτάνει έως 60 % στην Πολωνία. Κύρια αίτια αυτών των διαφορών αποτελούν οι αποκλίσεις μεταξύ των επιμέρους κρατών μελών, όσον αφορά τη διαθεσιμότητα πόρων ορυκτών πηγών ενέργειας.

4.3 Το σύνολο των ενεργειακών πόρων στην ΕΕ-25 είναι συγκριτικά περιορισμένο. Ανέρχεται περίπου σε 38 δις τόνους ισοδύναμου άνθρακα. Αντιστοιχούν δηλαδή στο 3 % των παγκόσμιων αποθεμάτων, λαμβανομένων υπόψη και των μη συμβατικών υδρογονανθράκων. Μεταξύ αυτών, τα αποθέματα άνθρακα συνιστούν με 31 δις ΤΙΣ το μεγαλύτερο μερίδιο και είναι σχετικά ομοιόμορφα κατανεμημένα μεταξύ λιγνίτη και λιθανθράκων. Τα αποθέματα φυσικού αερίου ανέρχονται σε 4 δισεκατομμύρια τόνους ισοδύναμου άνθρακα και τα πετρελαϊκά αποθέματα σε 2 δις ΤΙΣ. Η Ε.Ε. των είκοσι πέντε θα καταστεί σύντομα ο μεγαλύτερος καθαρός εισαγωγέας ενέργειας στον κόσμο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της επιτροπής της Ε.Ε., η εξάρτηση αυτή θα αυξηθεί σε περισσότερο από δύο τρίτα έως το 2030.

⁽¹⁾ Η σημερινή πετρελαϊκή κρίση και η συνεχής άνοδος των τιμών προωπώνονται τη συντομότερη έξαρση της κατάστασης.

⁽¹²⁾ World Energy Council, Ενέργεια για την Γερμανία, Στοιχεία, Προοπτικές και Θέσεις σε παγκόσμιο πλαίσιο το 2004 — Κεντρικό θέμα, «Η δυναμική των αγορών πετρελαίου και φυσικού αερίου»

4.4 Η κατανομή των ορυκτών ενεργειακών πόρων μεταξύ των επιμέρους κρατών μελών της ΕΕ-25 παρουσιάζει πολλές αποκλίσεις. Τα αποθέματα πετρελαίου είναι πρωτίστως συγκεντρωμένα στα βρετανικά και επίσης στα δανικά ύδατα της Βόρειας Θάλασσας. Επειδή έχουν εξαντληθεί σε μεγάλο βαθμό, η εξόρυξή τους αναμένεται να περιοριστεί. Το επίκεντρο των αποθεμάτων αερίου εντοπίζεται στις Κάτω Χώρες και στη Μεγάλη Βρετανία. Τα αποθέματα άνθρακα κατανέμονται κυρίως μεταξύ Γερμανίας, Πολωνίας, Τσεχίας, Ουγγαρίας, Ελλάδας και Μεγάλης Βρετανίας. Επιπλέον, σημαντικός είναι ο ρόλος των νορβηγικών αποθεμάτων σε φυσικό αέριο και πετρέλαιο, επειδή η Νορβηγία μπορεί να μην είναι μέλος της Ε.Ε. αλλά είναι μέλος του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου (ΕΟΧ).

4.5 Λαμβάνοντας υπόψη τα περιορισμένα σε γενικές γραμμές αποθέματα ορυκτών πηγών ενέργειας, η ΕΕ-25 με τις εισαγωγές. Σύμφωνα με την πράσινη βίβλο της ευρωπαϊκής επιτροπής, το ποσοστό αυτό θα αυξηθεί σε 70 % έως το 2030. Ιδιαίτερα υψηλή είναι η εισαγωγική εξάρτηση για τα ορυκτέλαια. Στην περίπτωση της συγκεκριμένης πηγής ενέργειας, πάνω από τα τρία τέταρτα των αναγκών καλύπτονται με εισαγωγές από τρίτες χώρες. Για το φυσικό αέριο το ποσοστό των εισαγωγών ανέρχεται περίπου σε 55 %. Στον άνθρακα το μερίδιο φτάνει στο ένα τρίτο.

4.6 Η χρήση τους είχε ως αποτέλεσμα την εκτεταμένη εξάρτηση της Ευρώπης από τις εισαγωγές για αυτήν τη ζωτική πρώτη ύλη, η οποία αναμένεται να ενισχυθεί στο μέλλον, κυρίως όσον αφορά το πετρέλαιο και ακόμη περισσότερο το φυσικό αέριο. Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία, η ΕΕ αποτελεί παγκοσμίως το μεγαλύτερο καθαρό εισαγωγέα πηγών ενέργειας.

4.7 Συνεπώς, όλες οι δράσεις της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ πρέπει να επικεντρωθούν, προκειμένου να διασφαλιστούν ο εφοδιασμός και οι διαύλοι εφοδιασμού ορυκτών καυσίμων. Εδώ, ένα ιδιαίτερο πρόβλημα είναι η πολιτική σταθερότητα ορισμένων κρατών που είναι βασικοί προμηθευτές. Από την άποψη αυτή, ιδιαίτερη σημασία έχει η συνεργασία με την ρωσική ομοσπονδία, την ΚΑΚ με τα κράτη της εγγύς και της μέσης Ανατολής, καθώς και με τις γειτονικές χώρες της Ε.Ε. (όπως, π.χ., η Αλγερία και η Λιβύη).

4.8 Αφετέρου, η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ πρέπει να λάβει κάθε δυνατό μέτρο για να περιορίσει σε μακροπρόθεσμη βάση αυτήν την εξάρτηση, ειδικά μέσω της αποτελεσματικότερης χρήσης των ορυκτών πηγών ενέργειας, καθώς και με την ανάπτυξη, διάδοση στην αγορά και ενίσχυση της χρήσης εναλλακτικών ενεργειακών συστημάτων, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η πυρηνική ενέργεια. Έτσι, η περαιτέρω ανάπτυξη εναλλακτικών ενεργειακών συστημάτων αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

4.9 Ενόψει όλων αυτών, η αξιοποίηση μεγαλύτερου μέρους των σημαντικών ευρωπαϊκών αποθεμάτων σε άνθρακα μπορεί να περιορίσει αυτή την εξάρτηση, ιδιαίτερα μάλιστα από τη στιγμή που οι περιβαλλοντικές προϋποθέσεις που ισχύουν σήμερα για την εξόρυξη άνθρακα στην Ευρώπη είναι πολύ αυστηρότερες από ότι σε άλλες περιοχές του κόσμου.

5. Εξέλιξη της κατανάλωσης ενέργειας στην ΕΕ

5.1 Η εξέλιξη της κατανάλωσης ενέργειας στην ΕΕ-25 προβλέπεται κατά πάσα πιθανότητα να ακολουθήσει το λεγόμενο **βασικό σενάριο**, που περιγράφεται στην έκδοση της Επιτροπής με τίτλο

«Ευρωπαϊκά σενάρια στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών σχετικά με βασικούς συντελεστές»⁽¹³⁾, στο οποίο βασίζεται η ανάπτυξη των κυρίαρχων τάσεων και πολιτικών. Βάσει αυτού οι προβλέψεις είναι οι εξής:

5.2 Η κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας θα αυξηθεί έως το 2040 σε 2,9 δισεκατομμύρια τόνους ισοδύναμου άνθρακα, ήτοι 0,6 % αύξηση ετησίως. Αντίθετα, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν αναμένεται να αυξηθεί μέχρι το 2030 κατά μέσο όρο 2,4 % ετησίως. Η απαιτούμενη για την επίτευξη αυτού του στόχου μείωση της ενεργειακής έντασης (σχέση της κατανάλωσης ενέργειας προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν) άνω του 1,7 % κατ' έτος (!) πρέπει να υλοποιηθεί μέσω διαρθρωτικών μεταβολών, βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας και εφαρμογής νέων τεχνολογιών.

5.3 Το μερίδιο των ορυκτών πηγών ενέργειας στην κάλυψη της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας θα αυξηθεί έως το 2030 κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες μάλιστα, φτάνοντας έτσι το 82 %.

5.4 **Άνθρακας:** Αρχικά προβλέπεται μείωση, από το 2015 όμως και μετά αύξηση της κατανάλωσης άνθρακα — ως συνέπεια του βελτιωμένου επιπέδου ανταγωνιστικότητας αυτής της πηγής ενέργειας για την ηλεκτροπαραγωγή. Βασικοί λόγοι αυτής της εξέλιξης είναι η αύξηση των τιμών του φυσικού αερίου και η αναμενόμενη δυνατότητα εφαρμογής προηγμένων τεχνολογιών για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τον άνθρακα. Σύμφωνα με την εκτίμηση αυτή, το 2030 η κατανάλωση άνθρακα θα ανέλθει εκ νέου στο επίπεδο που καταγράφηκε το 2000. Το μερίδιό του στην κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας στην ΕΕ-25 θα κυμαίνεται, όπως εξάλλου και το 2005, στο 15 %. Δεδομένου ότι μεταξύ 2005 και 2030 προβλέπεται μείωση της εξόρυξης άνθρακα στην ΕΕ κατά σχεδόν 40 % και ταυτόχρονα αύξηση των εισαγωγών άνθρακα κατά 125 %, ενισχύεται το εισαγόμενο μερίδιο για την κάλυψη της ζήτησης σε άνθρακα στην ΕΕ-25 από το ένα τρίτο κατά το 2005, σε σχεδόν δύο τρίτα το 2030.

5.5 **Πετρέλαιο:** Δεδομένου ότι το ποσοστό αύξησης ανέρχεται σε 0,2 %/ετησίως, η ανάπτυξή του είναι συνεπώς δυσανάλογα μικρή, το μερίδιο του πετρελαίου στην κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας αναμένεται να μειωθεί το 2030 και να φτάσει στο 34 %, δηλαδή 5 ποσοστιαίες μονάδες μικρότερο από σήμερα.

5.6 **Αέριο:** Αρχικά, η κατανάλωση αερίου αναμένεται να παρουσιάσει δυσανάλογα μεγάλη αύξηση κινούμενη με ρυθμό 2,7 %/ετησίως έως το 2015. Στη συνέχεια αυτή η ανάπτυξη θα αποδυναμωθεί. Μεταξύ άλλων βασικός λόγος είναι η μειωμένη ανταγωνιστικότητα έναντι του άνθρακα στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Παρόλα αυτά, στο συνολικό χρονικό διάστημα έως το 2030, το αέριο αναμένεται να καταγράψει τη μεγαλύτερη αύξηση στην κατανάλωση μεταξύ όλων των ορυκτών πηγών ενέργειας. Το μερίδιο του φυσικού αερίου στην κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας στην ΕΕ-25 θα αυξηθεί από 26 % το 2005 σε 32 % το 2030. Το **υγροποιημένο φυσικό αέριο (ΥΦΑ)** επιτρέπει τη διαφοροποίηση του εφοδιασμού σε φυσικό αέριο, επειδή μπορεί να μεταφερθεί δια θαλάσσης. Σήμερα, το ΥΦΑ αντιστοιχεί στο 25 % του παγκοσμίου εμπορίου σε φυσικό αέριο. Η σημαντικότερη χώρα εξαγωγής ΥΦΑ είναι η Ινδονησία, ακολουθούμενη από την Αλγερία, τη Μαλαισία και το Κατάρ.

⁽¹³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Ενέργειας και Μεταφορών, Σεπτέμβριος του 2004.

5.7 Έως το 2030 η εξόρυξη ορυκτών πηγών ενέργειας θα παρουσιάσει μείωση με ρυθμό 2 % κατ' έτος στην ΕΕ-25. Ως εκ τούτου, η εξάρτηση από τις εισαγωγές για όλες τις ορυκτές πηγές ενέργειας ενισχύεται, αντιπροσωπεύοντας πάνω από τα δύο τρίτα μέχρι το 2030. Επομένως, το 2030 το ποσοστό εισαγωγών άνθρακα θα αποτελεί, όπως προαναφέρθηκε, σχεδόν τα δύο τρίτα, το φυσικό αέριο 80 % και στην περίπτωση του πετρελαίου το ποσοστό θα φτάσει στο 90 %. Ιδιαίτερα κρίσιμη κρίνεται η αυξανόμενη εξάρτηση των εισαγωγών αερίου από τον περιορισμένο αριθμό παρόχων.

5.8 Η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας θα καταγράψει έως το 2030 μέσο ρυθμό αύξησης 1,4 %/ετησίως. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ανάγκη σε δυναμικό των μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας θα αυξηθεί από περίπου 700GW (μέγιστη ηλεκτρική ισχύς), που ανακτάται σήμερα, κατά 400 GW, φτάνοντας δηλαδή στα 1100GW το 2030. Επιπλέον, οι παλαιοί σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής πρέπει να αντικατασταθούν με νέες μονάδες. Σύμφωνα με το βασικό σενάριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η αναμενόμενη αύξηση δυναμικού με την αύξηση της απόδοσης ανέρχεται σε 300 GW στον τομέα των ορυκτών πηγών ενέργειας και σε 130 GW στον τομέα της αιολικής, υδροηλεκτρικής και ηλιακής ενέργειας, ενώ για την περίοδο από το 2005 έως το 2030 αναμένεται στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας μείωση του δυναμικού κατά 30 GW, υπό τον όρο ότι δεν θα υπάρξουν σημαντικές αλλαγές στην πολιτική κατάσταση.

5.9 Έτσι, ο ενεργειακός εφοδιασμός της Ε.Ε. για τα επόμενα 25 χρόνια θα αποτελέσει σημαντική πρόκληση και αποστολή, ενδέχεται όμως να προσφέρει και οικονομικές ευκαιρίες. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η διασφάλιση του εφοδιασμού, η πλήρωση των περαιτέρω αυξανόμενων περιβαλλοντικών απαιτήσεων, η εφαρμογή ανταγωνιστικών ενεργειακών τιμών και η πραγματοποίηση των αναγκαίων επενδύσεων.

6. Άνθρακας, πετρέλαιο και φυσικό αέριο σε ένα αειφόρο ενεργειακό μείγμα

6.1 Ο άνθρακας, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο είναι φυσικοί υδρογονάνθρακες, οι οποίοι δημιουργήθηκαν κατά την παρέλευση εκατομμυρίων ετών χάρη στη μετατροπή αποθηκευμένης βιομάζας που αποτελείται από βιολογικές ουσίες· συνεπώς πρόκειται για αποθηκευμένη ηλιακή ενέργεια. Ανάλογα με τις επικρατούσες γεωλογικές συνθήκες κατά τη δημιουργία τους (π.χ. πίεση, θερμοκρασία, ηλικία) προέκυψαν και διαφορετικά προϊόντα. Βασικό στοιχείο διαφοροποίησης είναι η περιεκτικότητα υδρογόνου της εκάστοτε καύσιμης ύλης. Ο λόγος υδρογόνου-άνθρακα που περιέχεται στο φυσικό αέριο είναι ο υψηλότερος με 4:1, ενώ στο πετρέλαιο είναι περίπου 1,8:1 και στον άνθρακα μόλις 0,7:1· ο λόγος αυτός επηρεάζει καθοριστικά τη χρήση των ανωτέρω ορυκτών πρώτων υλών στους διάφορους τομείς εφαρμογής.

6.2 Η χρήση άνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου ως πηγών ενέργειας, ως πρώτων υλών για την παραγωγή πλήθους προϊόντων (από φάρμακα έως πλαστικά πολλαπλής χρήσης) και ως αναγωγικών μέσων για την παραγωγή σιδήρου και χάλυβα είναι αναντικατάστατη. Ωστόσο, η δράση των φυσικοχημικών τους ιδιοτήτων (π.χ. κατάσταση της ύλης, περιεκτικότητα σε υδρογόνο, άνθρακα, και τέφρα) ενδείκνυται για ορισμένους σκοπούς χρήσης, ενώ για

άλλους είναι λιγότερο κατάλληλη. Ο υδρογονάνθρακας που θα χρησιμοποιηθεί επιλέγεται με βάση οικονομικά, τεχνικά και περιβαλλοντικά κριτήρια.

6.3 Περίπου 7 % των αξιοποιούμενων ορυκτών πηγών ενέργειας στην ΕΕ προορίζονται για τη λεγόμενη μη ενεργειακή κατανάλωση, δηλαδή κυρίως για την παραγωγή χημικών προϊόντων. Στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, βάση του νέου αναπτυσσόμενου παραγωγικού κλάδου αποτέλεσαν οι αξιοποιήσιμες πρώτες ύλες που προέρχονταν από άνθρακα. Στο μεταξύ οι αξιοποιήσιμες ύλες με βάση τον άνθρακα έχουν αντικατασταθεί πλήρως σχεδόν από το φυσικό αέριο και τα πετρελαιοειδή προϊόντα. Για όσο καιρό είναι δυνατός ο εφοδιασμός, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο θα κατέχουν δεσπόζουσα θέση στο εν λόγω τμήμα της αγοράς. Η απαιτούμενη για την επίτευξη του ανωτέρω στόχου εμβέλεια των αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου θα ήταν σαφώς μεγαλύτερη, εάν οι εν λόγω πηγές ενέργειας αξιοποιούνταν λιγότερο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας.

6.4 Για την παραγωγή χάλυβα με οξυγονοέμφυση έχει καθιερωθεί η διαδικασία μετατροπής υψικαμίνου που βασίζεται στη χρήση άνθρακα. Στη διαδικασία της υψικαμίνου απαιτείται η χρήση σπινθήρα από λιθάνθρακα ως αναγωγικού μέσου για την παραγωγή χυτοσιδήρου, ο οποίος λειτουργεί και ως πλαίσιο στήριξης και σύστημα διείσδυσης του αερίου. Στις σύγχρονες ευρωπαϊκές μονάδες με δυναμικό 475kg/τόνο χυτοσιδήρου, η μέση κατανάλωση αναγωγικού μέσου βρίσκεται κοντά στα ελάχιστα επίπεδα των τεχνικών δυνατοτήτων της διεργασίας.

6.5 Ο τομέας των μεταφορών εξακολουθεί να παρουσιάζει αύξηση. Ο εν λόγω τομέας αντιπροσωπεύει το 25 % περίπου της κατανάλωσης ενέργειας, ενώ ο τομέας των οδικών μεταφορών χαρακτηρίζεται από πλήρη σχεδόν εξάρτηση από την παραγωγή πετρελαίου. Τα ρευστά καύσιμα διαθέτουν υψηλή ενεργειακή περιεκτικότητα ανάλογα με τη μονάδα όγκου και τη μονάδα μάζας. Αυτό αποτελεί βασική προϋπόθεση για την οικονομικά αποδοτική και αποτελεσματική τους χρήση στον τομέα των μεταφορών. Ως εκ τούτου, τα υγρά καύσιμα και η υποδομή τους έχουν επικρατήσει στις οδικές μεταφορές. Η εξάρτηση από το πετρέλαιο μπορεί να περιοριστεί και με την προαγωγή της χρήσης ηλεκτροκίνητων οχημάτων, όπως ο ηλεκτρικός σιδηρόδρομος, επειδή έτσι επιτυγχάνεται μια ευρύτερη διαφοροποίηση των πρωτογενών πηγών ενέργειας που χρησιμοποιούνται (άνθρακας, φυσικό αέριο, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, πυρηνική ενέργεια).

6.6 Έναντι των υγρών καυσίμων με βάση το πετρέλαιο ευρίσκεται ως ανταγωνιστική δυνατότητα η άμεση χρήση του γαιαερίου και του υδροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ) ως καυσίμων. Απομένει να διαπιστωθεί εάν αυτές οι γραμμές παραγωγής μπορούν να αποκτήσουν μεγαλύτερα μερίδια αγοράς ⁽¹⁴⁾.

6.7 Οι ανάγκες των νοικοκυριών και μικροκαταναλωτών αντιπροσωπεύουν περίπου το 30 % της ενέργειας. Η επιλογή της πηγής ενέργειας γίνεται βάσει οικονομικών κριτηρίων, ενώ ενισχύεται και ο συνυπολογισμός των περιβαλλοντικών πτυχών και των πτυχών της άνεσης. Στον εν λόγω τομέα το πετρέλαιο θερμάνον, το φυσικό αέριο, το ηλεκτρικό ρεύμα, και, σε περιοχές υψηλής πληθυσμιακής πυκνότητας, και η τηλεθέρμανση από μονάδες συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας βρίσκονται σε ανταγωνιστική σχέση.

⁽¹⁴⁾ Κάτι ανάλογο ισχύει και για τα υγρά καύσιμα από βιομάζα, τα οποία στο παρελθόν χρειαζόνταν υψηλές επιδοτήσεις για να καταστούν εμπορεύσιμα.

6.8 Το 40 % της κατανάλωσης ενέργειας στην ΕΕ μετατρέπεται στους θερμοηλεκτρικούς σταθμούς σε ηλεκτρισμό και θερμότητα. Από τεχνική άποψη, ο άνθρακας, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, αλλά και η πυρηνική ενέργεια είναι εξίσου κατάλληλες πηγές ενέργειας για την μετατροπή τους σε ηλεκτρισμό. Σε σταθμούς παραγωγής ηλεκτρισμού που διαθέτουν υψηλή απόδοση από τεχνικής πλευράς όπου χρησιμοποιείται φυσικό αέριο, η απόδοση (μετατροπή πρωτογενούς ενέργειας σε ηλεκτρική ενέργεια) φτάνει μέχρι και το 60 %. Με τη χρήση λιθανθράκων η απόδοση των σύγχρονων μονάδων κυμαίνεται μεταξύ 45 % και 50 %, ενώ στην περίπτωση λιγνίτη φτάνει το 43 %.

6.9 Περίπου το 40 % της παγκόσμιας ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας καλύπτεται από άνθρακες, ενώ στην ΕΕ το ποσοστό είναι 30 %. Το 63 % περίπου της παγκόσμιας παραγωγής άνθρακα αξιοποιείται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας: ο άνθρακας συνεπάγεται χαμηλότερο κόστος στην ηλεκτροπαραγωγή απ' ό,τι το πετρέλαιο ή το φυσικό αέριο και επιπλέον η διαθεσιμότητά του είναι παγκοσμίως εξασφαλισμένη από πολλές ζώνες παραγωγής που παρουσιάζουν υψηλή διαφοροποίηση.

6.10 Με την εστίαση της χρήσης του άνθρακα στην παραγωγή χάλυβα και ηλεκτρικής ενέργειας μπορεί να υλοποιηθεί ένα μείγμα ορυκτών ενεργειακών πηγών, το οποίο να συνδυάζει οικονομικά πλεονεκτήματα, προστασία του περιβάλλοντος, ασφάλεια εφοδιασμού και εξοικονόμηση των πόρων. Τα παγκόσμια αποθέματα άνθρακα είναι σαφώς μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα του πετρελαίου και του φυσικού αερίου.

6.11 Συνεπώς, οι πολιτικές πρέπει να προσφέρουν κίνητρα έτσι ώστε οι πρώτες ύλες πετρέλαιο και φυσικό αέριο, που είναι περισσότερο πεπερασμένες και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με ευέλικτο τρόπο, να χρησιμοποιούνται σε εκείνους τους τομείς — ιδιαιτέρως στις μεταφορές και τη χημική βιομηχανία — στους οποίους η χρήση άνθρακα (καθώς και πυρηνικής ενέργειας και εν μέρει διαφόρων ανανεώσιμων πηγών) συνεπάγεται πρόσθετες επιβαρύνσεις και δαπάνες, τεχνολογίες και ενέργεια — δηλαδή πρόσθετη παραγωγή CO₂! Έτσι, η εξάντληση αυτών των αποθεμάτων θα μπορούσε να καθυστερήσει προς όφελος των μελλοντικών γενεών.

6.12 Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να δοθούν κίνητρα για την χρησιμοποίηση άνθρακα (καθώς και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και πυρηνικής ενέργειας) στους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, έτσι ώστε να αποφευχθεί η χρήση πετρελαίου και φυσικού αερίου (βλέπε επίσης σημείο 8.12). Η Ευρώπη διαθέτει αξιόλογα αποθέματα λιθανθράκων και λιγνίτη στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Η αξιοποίηση αυτών των αποθεμάτων μπορεί να παρεμποδίσει την περαιτέρω αύξηση της εξάρτησης της ΕΕ από τις ενεργειακές εισαγωγές.

7. Προστασία του περιβάλλοντος και προληπτική προστασία του κλίματος

7.1 Στις περιβαλλοντικές αναλύσεις και συγκριτικές περιβαλλοντικές μελέτες όσον αφορά τις ορυκτές πηγές ενέργειας πρέπει να συμπεριληφθεί το σύνολο της παραγωγικής αλυσίδας και της αλυσίδας των εφαρμογών: ανάκτηση/εξόρυξη πρώτων υλών, μεταφορά, ενεργειακή μετατροπή και χρήση της τελικής ενέργειας.

Όλα τα στάδια συνδέονται λίγο πολύ με περιβαλλοντικές επιπτώσεις και ενεργειακές απώλειες. Στην περίπτωση των εισαγόμενων πηγών ενέργειας πρέπει να συνυπολογιστούν και οι επιπτώσεις για το περιβάλλον που ανακύπτουν εκτός των συνόρων της ΕΕ.

7.2 Όσον αφορά την εξόρυξη/παραγωγή άνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε διάφορες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Στην εξόρυξη άνθρακα είναι απαραίτητο να περιοριστούν η χρήση της γης και οι εκπομπές σκόνης. Κατά την γεώτρηση και εξόρυξη πετρελαίου πρέπει να αποφευχθούν τυχόν διαρροές πετρελαίου και φυσικού αερίου, καθώς και παράπλευρων προϊόντων· αυτό ισχύει κατ' αναλογία για την άντληση φυσικού αερίου, καθώς και για την μετέπειτα μεταφορά πετρελαίου και φυσικού αερίου μέσω αγωγών ή με πλοία. Ιδιαίτερα μέτρα πρέπει να ληφθούν για την υπεράκτια παραγωγή. Το μεθάνιο που συλλέγεται κατά την εξόρυξη πετρελαίου δεν πρέπει να καίγεται, αλλά να αξιοποιείται για βιομηχανική χρήση. Το ίδιο ισχύει και για τα αέρια ανθρακωρυχείου που συλλέγονται κατά την εξόρυξη άνθρακα, και ενδέχεται να περιέχουν μεγάλες ποσότητες μεθανίου.

7.3 Η ευρωπαϊκή οδηγία για τις μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης καθορίζει αυστηρά περιβαλλοντικά κριτήρια για την κατασκευή και λειτουργία εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ισχύος = 50 MWth. Οι συγκεντρώσεις των ρύπων στα καυσάδια των εγκαταστάσεων καύσης φυσικού αερίου, πετρελαίου και άνθρακα πρέπει να περιοριστούν στα επίπεδα της τεχνικής εξέλιξης όπως αυτά προσδιορίζονται από την εν λόγω οδηγία. Ο εξοπλισμός των παλαιών εγκαταστάσεων πρέπει να ανανεωθεί. Κατ' αυτόν τον τρόπο πρέπει να διασφαλισθεί ο περιορισμός των εκπομπών σκόνης (ακόμη και κονιορτού, βλέπε σχετικά σημείο 7.6), του διοξειδίου του θείου, των οξειδίων του αζώτου και ιδιαίτερα βλαβερών βαρέων μετάλλων, καθώς και των τοξικών και καρκινογόνων οργανικών ουσιών σε ανεκτά για τη φύση και τον άνθρωπο επίπεδα. Οι εκπομπές θορύβου πρέπει προληπτικά να ελαττωθούν, ούτως ώστε να αποφευχθούν όσον το δυνατόν περισσότερο οι οχλήσεις.

7.4 Ο άνθρακας περιέχει μη καύσιμες ύλες, οι οποίες, μετά την καύση του στις αντίστοιχες εγκαταστάσεις, καθίζουν ως τέφρα (στα ηλεκτρικά φίλτρα ή φίλτρα από ύφασμα). Η περιεκτικότητα του άνθρακα σε τέφρα ανέρχεται συνήθως μέχρι το 10 % (και σε μεμονωμένες περιπτώσεις έως και 15 %). Ανάλογα με τη σύνθεσή της, η τέφρα αξιοποιείται ως βοηθητική ουσία στην τσιμεντοβιομηχανία και στην οδοποιία ή για έργα επανεισχυμάτωσης ορυχείων ή εκτάσεων.

7.5 Το πετρέλαιο περιέχει επίσης ένα μικρό ποσοστό τέφρας. Κατά την κατεργασία του πετρελαίου στα διυλιστήρια απομένει η τέφρα, η οποία περιέχει μεταξύ άλλων ίχνη βαναδίου και νικελίου υπό τη μορφή στερεών κατάλοιπων, οι λεγόμενοι οπτάνθρακες πετρελαίου.

7.6 Εδώ και μερικά χρόνια συζητείται εντατικά το θέμα των λεγόμενων εκπομπών κονιορτού⁽¹⁵⁾. Πρόκειται για αναπνεύσιμα αιωρούμενα σωματίδια, μικρότερα από 10 μm που μπορούν να αποτελέσουν αιτία παθήσεων των αναπνευστικών οδών. Τέτοιου είδους σωματίδια εκπέμπονται και από τις καύσεις πετρελαίου και άνθρακα, δεδομένου ότι δεν είναι δυνατή η πλήρης

⁽¹⁵⁾ Οδηγία 96/92/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1996 για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος.

συγκράτηση των λεπτόκοκκων σωματιδίων τέφρας στα φίλτρα. Ωστόσο, η σημαντικότερη πηγή εκπομπών αιωρούμενων σωματιδίων είναι οι κινητήρες ντίζελ, στο μέτρο που δεν είναι εφοδιασμένοι με ειδικά φίλτρα. Στους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν με άνθρακα ή πετρέλαιο οι εκπομπές κονιορτού περιορίζονται βάσει των οριακών τιμών που ορίζονται στην ευρωπαϊκή οδηγία για τις μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης στα 20 mg/m. Στους μεγάλους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής οι εκπομπές κονιορτού μειώνονται περαιτέρω μέσω της υγρής αποθείωσης των καπναερίων. Για την περαιτέρω ελάττωση των εκπομπών κονιορτού και την καθολική τήρηση των οριακών τιμών εκπομπής στην Ευρώπη, η ΕΕ έχει θεσπίσει αυστηρότερες διατάξεις όσον αφορά τα ντίζελκίνητα αυτοκίνητα, οι οποίες προβλέπουν από το 2008 την εγκατάσταση φίλτρων σωματιδίων στα επιβατηγά αυτοκίνητα.

7.7 Σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ η αποθείωση των καυσαερίων των μεγάλων σταθμών ηλεκτροπαραγωγής που λειτουργούν με βάση τον άνθρακα και των βιομηχανικών εγκαταστάσεων καύσης είναι υποχρεωτική ήδη από τη δεκαετία του 1980. Με αυτόν τον τρόπο κατέστη δυνατή η αναστολή της οξίνισης του εδάφους και των λιμνών που παρατηρήθηκε εκείνη την περίοδο. Η πλέον πρόσφατη έκδοση του ευρωπαϊκού κανονισμού για τις μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης προβλέπει για τις μονάδες ισχύος > 300 MW μέγιστη οριακή τιμή εκπομπών καυσαερίων SO₂ 200 mg/m³. Σύμφωνα με το σημερινό επίπεδο της τεχνικής εξέλιξης, η συγκράτηση των θειούχων συστατικών ανέρχεται σε ποσοστό μεγαλύτερο του 90 %. Για τα προϊόντα που παράγονται από τη συγκράτηση του θείου, κυρίως γύψο, δημιουργήθηκαν νέες αγορές και μειώθηκε η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων.

7.8 Κατά την καύση ορυκτών καυσίμων υλών σε υψηλές θερμοκρασίες σχηματίζονται τα λεγόμενα οξείδια του αζώτου από τις ίδιες τις καύσιμες ύλες ή από το άζωτο που περιέχεται στον αέρα καύσης και το οξυγόνο που καίγεται. Ο ευρωπαϊκός κανονισμός για τις μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης ορίζει ότι στους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής ισχύος > 300 MW οι εκπομπές οξειδίων του αζώτου δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα 200 mg/κυβικό μέτρο καυσαερίων.

7.9 Η επιστήμη εκτιμά ότι μεταξύ των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα που οφείλεται σε ανθρωπογενείς παράγοντες και των άλλων επανομαζόμενων «αερίων του θερμοκηπίου» και της ανόδου της θερμοκρασίας στην επιφάνεια της γης υπάρχει σχέση αίτιου και αιτιατού (φαινόμενο του θερμοκηπίου). Όσον αφορά τις διαστάσεις του εν λόγω φαινομένου εξακολουθεί να υπάρχει αβεβαιότητα. Από τις διεργασίες καύσης άνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου εκπέμπονται ετησίως 20 δισεκατομμύρια περίπου τόνοι διοξειδίου του άνθρακα· αυτές συνιστούν την κύρια πηγή των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα που οφείλονται σε ανθρωπογενείς παράγοντες. Εκτός από την ενίσχυση της αποδοτικότητας και την εφαρμογή μέτρων για την εξοικονόμηση ενέργειας πρέπει να αναπτυχθούν τεχνικές για τη δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα (βλέπε παρακάτω), οι οποίες θα περιορίσουν αισθητά την επιβάρυνση για το περιβάλλον μακροπρόθεσμα.

7.10 Η ενίσχυση της αποδοτικότητας κατά την μετατροπή και χρήση ενέργειας συνιστά προϋπόθεση για την επιτυχημένη ευρύτερη προστασία του κλίματος. Για την επίτευξη αυτού του στόχου κρίνεται απαραίτητο να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα. Αντιθέτως, οι στρατηγικές υποκατάστασης των καυσίμων δεν οδηγούν στην υλοποίηση των στόχων, διότι επικεντρώνονται μονομερώς στη χρήση συγκεκριμένων πηγών ενέργειας π.χ. φυσικό αέριο, διακινδυνεύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη βιωσιμότητα και την ασφάλεια

του ενεργειακού εφοδιασμού στην ΕΕ. Επιπλέον, το φυσικό αέριο συνιστά σημαντική πρώτη ύλη για τη χημική βιομηχανία και τον τομέα των μεταφορών, και δεν θα πρέπει να σπαταλιέται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

7.11 Κατά μονάδα ενέργειας, το διοξείδιο του άνθρακα που εκλύεται με την καύση φυσικού αερίου αντιστοιχεί στο 50-60 % αυτό που εκλύεται με την καύση άνθρακα, επειδή εκτός από τον άνθρακα που περιέχει το φυσικό αέριο αξιοποιείται ενεργειακά (καίγεται) και το υδρογόνο που περιέχει. Ωστόσο, το μεθάνιο — βασικό συστατικό του φυσικού αερίου — είναι ένα πολύ πιο δραστικό για το κλίμα αέριο θερμοκηπίου (παράγοντας περίπου 30) απ' ό,τι το διοξείδιο του άνθρακα. Ως εκ τούτου, κατά την παραγωγή και χρήση των ορυκτών πηγών ενέργειας πρέπει να εφαρμοστούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή των εκπομπών μεθανίου. Το μεθάνιο που απελευθερώνεται κατά την εξόρυξη πετρελαίου και λιθανθράκων πρέπει να δεσμευτεί και να αξιοποιηθεί για άλλους σκοπούς. Επίσης κατά τη μεταφορά φυσικού αερίου πρέπει να αποτραπεί σε κάθε περίπτωση η διαρροή μεθανίου. Ακόμη και σε περίπτωση ελάχιστων απωλειών κατά τη μεταφορά του μέσα στους αγωγούς, το φυσικό αέριο χάνει το πλεονέκτημά του έναντι του άνθρακα.

7.12 Όπως καταδεικνύουν οι εμπειρίες του παρελθόντος, η ταχεία επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων στον τομέα της προστασίας του κλίματος και του περιβάλλοντος, όσον αφορά τη χρήση άνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου είναι δυνατή μόνο εφόσον αντικατασταθούν οι πεπαλαιωμένες μονάδες και οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με νέες εγκαταστάσεις σύγχρονης τεχνολογίας και υψηλής αποδοτικότητας. Ως εκ τούτου, η διαμόρφωση ενός ενδεδειγμένου πολιτικού πλαισίου και η προώθηση επενδύσεων σε νέες τεχνικές αποτελούν κατάλληλες δράσεις για την υλοποίηση των φιλόδοξων περιβαλλοντικών στόχων.

7.13 Τα τελευταία 20 χρόνια, η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία έχει επιτύχει την εναρμόνιση των σχετικών προτύπων στα κράτη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η ευρωπαϊκή οδηγία για τις μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης και η οδηγία για τη διατήρηση της καθαρότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, καθώς και οι εκάστοτε πολιτικές και δράσεις για την ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας και τον περιορισμό των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου έχουν συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη του ανωτέρω στόχου.

8. Τεχνολογική ανάπτυξη ⁽¹⁶⁾

8.1 Στην ΕΕ των 25 οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής που λειτουργούν με άνθρακα, πετρέλαιο ή φυσικό αέριο συνιστούν πάνω από το 60 % της συνολικής εγκατεστημένης ισχύος μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και, ως εκ τούτου, αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της ηλεκτροπαραγωγής στην Ευρώπη. Επειδή οι μονάδες ηλεκτροπαραγωγής που έχουν πάψει να λειτουργούν πρέπει να αντικατασταθούν και για να καλυφθούν οι πρόσθετες ανάγκες δυναμικότητας (βλ. σημείο 5.8), τα επόμενα 25 χρόνια πρέπει να κατασκευαστεί σημαντικός αριθμός νέων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής. Ακόμη και με την εντατικοποίηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την επέκταση της αξιοποίησης της πυρηνικής ενέργειας, οι μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τον άνθρακα και το φυσικό αέριο πρέπει να καλύψουν σημαντικό τμήμα αυτού του ενεργειακού κενού. Όσο πιο ικανοποιητική είναι η απόδοση και παγίδευση ρύπων στις εν λόγω μονάδες ηλεκτροπαραγωγής, τόσο ευκολότερη είναι η προληπτική προστασία του κλίματος και η κάλυψη των περιβαλλοντικών απαιτήσεων.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε σχετικά και τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Ερευνητικές ανάγκες για τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού».

8.2 Για το λόγο αυτό πρέπει να ενισχυθούν οι προσπάθειες Ε&Α και στον τομέα της ανάπτυξης των μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν με ορυκτές πρώτες ύλες. Τη δεκαετία του 1990 αυτές οι προσπάθειες παραμελήθηκαν και οι δημόσιοι πόροι για την έρευνα μειώθηκαν δραστικά σε όλα τα κράτη μέλη.

8.3 Η ΕΟΚΕ αισθάνεται ικανοποίηση διαπιστώνοντας ότι εισακούστηκε η σύσταση που είχε κάνει σε επανειλημμένες περιπτώσεις να δημιουργηθεί στα πλαίσια του 7ου προγράμματος πλαισίου για την Ε&Α ιδιαίτερο θεματικό σημείο προτεραιότητας με την επωνυμία «ενέργεια». Πρέπει όμως να προσαρμοστούν ανάλογα και τα αντίστοιχα προγράμματα ερευνών των κρατών. Έτσι μπορεί να επιτευχθεί μια σημαντική μεταστροφή της επικρατούσας τάσης, που συνεπάγεται και την περαιτέρω ανάπτυξη της τεχνολογίας των μονάδων παραγωγής ηλεκτρισμού σε ό,τι αφορά τη χρήση ορυκτών πηγών ενέργειας, η οποία θα αποφέρει οφέλη και για την ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού τομέα κατασκευής εγκαταστάσεων στην αναπτυσσόμενη παγκόσμια αγορά κατασκευής σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.

8.4 Η απόδοση στις σύγχρονες μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από άνθρακα που χρησιμοποιούν λιθάνθρακες ξεπερνάει το 45 %, ενώ στην περίπτωση λιγνίτη το ποσοστό ανέρχεται πάνω από 43 %. Οι αναγκαίες δράσεις ανάπτυξης που πρέπει να αναληφθούν είναι γνωστές, ούτως ώστε η απόδοση των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με άνθρακα να ανέλθει μέχρι το 2020 στο 50 %. Μακροπρόθεσμο στόχο αποτελεί η αύξηση της πίεσης και της θερμοκρασίας στον κύκλο ατμού των μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στους 700 °C/350 bar, για τον οποίο πρέπει να αναπτυχθούν τα απαραίτητα υλικά. Για τη νέα γενιά σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με βάση το λιγνίτη πρέπει να δοκιμαστεί η κατασκευή ειδικών μονάδων προκατεργασίας για την ξήρανση του λιγνίτη. Για την επίτευξη τέτοιων φιλόδοξων αναπτυξιακών στόχων απαιτείται η διεθνής συνεργασία, όπως υφίσταται ήδη π.χ. στα κοινοτικά σχέδια AD 700 και Comptes 700 για την ανάπτυξη σταθμού ηλεκτροπαραγωγής που θα επιτυγχάνει το όριο των 700 °C. Για την επίδειξη νέων σχεδίων κατασκευής μονάδων παραγωγής ενέργειας απαιτούνται επενδύσεις ύψους έως και 1 δις ευρώ. Δεδομένου ότι οι μεμονωμένες επιχειρήσεις δεν είναι σε θέση να αναλάβουν μόνες τους το κόστος και τους κινδύνους που συνεπάγεται ένα τέτοιο εγχείρημα, πρέπει να επιδιωχθεί η συνεργασία μεταξύ ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

8.5 Τα τελευταία χρόνια, η ανάπτυξη αεριοστρόβιλων υψηλής απόδοσης στους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν με αέριο έχει επιφέρει σημαντικές βελτιώσεις στην απόδοσή τους. Η αποδοτικότητα των νέων μονάδων ηλεκτροπαραγωγής που χρησιμοποιούν φυσικό αέριο έχει φτάσει σχεδόν στο 60 %. Ωστόσο, λόγω των δραστικών αυξήσεων των τιμών στην αγορά φυσικού αερίου υπάρχουν αβεβαιότητες όσον αφορά τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα των εγκαταστάσεων ηλεκτροπαραγωγής με βάση το φυσικό αέριο και, ως εκ τούτου, σχετικά με την κατασκευή νέων σταθμών.

8.6 Προκειμένου να καταστεί δυνατή η αξιοποίηση της τεχνολογίας των αεριοστρόβιλων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τον άνθρακα είναι κατ' αρχάς απαραίτητη η μετατροπή του άνθρακα σε αέριο. Τις δεκαετίες του 1980 και 1990 η ΕΕ είχε συμβάλλει καθοριστικά με τους πόρους που διέθεσε για την έρευνα στην ανάπτυξη της τεχνικής εξαερίωσης και στήριξε την κατασκευή δύο ηλεκτροπαραγωγικών σταθμών επίδειξης με ολοκληρωμένο συνδυασμένο κύκλο εξαερίωσης (IGCC). Αυτές οι κατεψυγμένες ανάπτυξεις πρέπει να συνεχιστούν όχι μόνο με στόχο την αύξηση της απόδοσης των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής που λειτουργούν με άνθρακα, αλλά και επειδή πρέπει να αποτελέσουν την τεχνική βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη ενός σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού που θα λειτουργεί με άνθρακα απαλλαγμένου από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

8.7 Η αύξηση της αποδοτικότητας και η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα δεν πρέπει να περιοριστούν στο βιομηχα-

νικό τομέα και την παραγωγή ηλεκτρισμού. Το δυναμικό εξοικονόμησης στην οικιακή και βιομηχανική τελική κατανάλωση εξακολουθεί να είναι σήμερα ιδιαίτερα υψηλό, διότι στους εν λόγω τομείς συχνά δεν παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα κόστους (εξοικονόμηση πόρων στην κατανάλωση/δαπάνες για αγορές νέου εξοπλισμού ή ανακατασκευές εγκαταστάσεων).

8.8 Στον τομέα των μεταφορών της ΕΕ εξακολουθούν να αυξάνονται οι ενεργειακές ανάγκες, φαινόμενο που επίσης οφείλεται στην αυξανόμενη κινητικότητα μετά τη διεύρυνση. Η αύξηση των εκπομπών ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου που συνδέονται με την υγεία πρέπει αρχικά να περιοριστεί και μεταγενέστερα να μειωθεί στο ελάχιστο δυνατό όριο μέσω της ανάπτυξης αποδοτικότερων και λιγότερο ρυπογόνων κινητήρων και αυτοκινήτων οχημάτων. Πρέπει να συνεχιστεί η διαρκής ανάπτυξη των τεχνολογιών καθαρισμού των καυσαερίων. Ο στόχος αυτός μπορεί πιθανόν να επιτευχθεί μόνο με την επιτυχή ανάπτυξη και την καθολική εφαρμογή δέσμης προηγμένων τεχνολογιών. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η βελτίωση των κινητήρων καύσης, της τεχνολογίας ντίζελ, του υβριδικού συστήματος πρόωσης, των καυσίμων, της αποδοτικότητας των συστημάτων κίνησης των οχημάτων, η ανάπτυξη κυψελών καυσίμων και ενδεχομένως και η τεχνολογία υδρογόνου.

8.9 Οι κυψέλες καυσίμων μπορούν κατ' αρχήν να συμβάλλουν σε αύξηση έως και 20 % της απόδοσης της συνδυασμένης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας, τόσο στον τομέα των οχημάτων με κινητήρα όσο και σε σταθερές εφαρμογές στα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις και τη βιομηχανία. Γι' αυτό χρειάζεται ένα αέριο καύσιμο — φυσικό αέριο, συνθετικό αέριο ή καθαρό υδρογόνο — το οποίο μπορεί να συγκεντρωθεί με έναν μετατροπέα από μεθανόλη που θα είναι τοποθετημένος μπροστά από τις κυψέλες. Ωστόσο, οι κυψέλες καυσίμων — μολονότι είναι γνωστές εδώ και πάνω από 150 χρόνια — δεν κατόρθωσαν μέχρι σήμερα να καθιερωθούν από επιστημονική και τεχνολογική άποψη ως ανταγωνιστικό σύστημα πρόωσης των οχημάτων ή αποκεντρωμένο συγκρότημα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας. Η έρευνα και η ανάπτυξη στον τομέα αυτόν πρέπει παρόλα αυτά να συνεχιστούν με δημόσιους πόρους, προκειμένου να διερευνηθεί το δυναμικό των κυψελών καυσίμων και — εφόσον δυνατόν — να αξιοποιηθεί.

8.10 Καμία άλλη εναλλακτική δυνατότητα για την παραγωγή ενέργειας δεν έχει προσελκύσει τέτοιο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια όσο η επιλογή του «**υδρογόνου**»· πολλές φορές μάλιστα γίνεται λόγος για την μελλοντική κοινωνία του υδρογόνου. Σχετικά με αυτό, συχνά επικρατεί στην κοινή γνώμη η παρανόηση ότι το υδρογόνο συνιστά πρωτογενή πηγή ενέργειας, όπως το πετρέλαιο ή ο άνθρακας. Αυτό όμως δεν ισχύει: το υδρογόνο πρέπει να ανακτηθεί είτε από ορυκτούς υδρογονάνθρακες ή από το νερό με τη χρήση ηλεκτρικής ενέργειας· όπως το διοξείδιο του άνθρακα είναι άνθρακας που έχει υποστεί καύση, έτσι και το νερό (H₂O) είναι υδρογόνο που έχει καεί.

8.11 Εκτός αυτού, η μεταφορά υδρογόνου, από τεχνική, ενεργειακή άποψη αλλά και σε ότι αφορά το κόστος, παρουσιάζει μειονεκτήματα έναντι της μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος ή των υγρών υδρογονανθράκων. Αυτό σημαίνει ότι το υδρογόνο πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο στις περιπτώσεις που η χρήση ηλεκτρισμού δεν κρίνεται σκόπιμη ή είναι αδύνατη. Για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η διενέργεια αντικειμενικής ανάλυσης της ανωτέρω προσέγγισης, προκειμένου η έρευνα να επικεντρωθεί στην υλοποίηση ρεαλιστικών στόχων.

8.12 Δεδομένης της καθοριστικής σημασίας της διασφάλισης εύκολα μεταφερόμενων υδρογονανθράκων (καύσιμα κίνησης) για τον τομέα των μεταφορών, είναι ζωτική η όσο το δυνατόν πιο συνετή χρήση των πόρων/αποθεμάτων· δηλ., το πετρέλαιο δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται εκεί όπου είναι δυνατή η χρήση άνθρακα, πυρηνικών καυσίμων ή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με την προοπτική επίτευξης θετικών αποτελεσμάτων.

9. Δέσμευση και τελική αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα

9.1 Μια σημαντική μείωση των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως τα μέσα του 21ου αιώνα, η οποία να ξεπερνάει τις απαιτήσεις του «Κιότο», στόχο εξάλλου που έχει θέσει και η ΕΕ, μπορεί να επιτευχθεί μόνο εφόσον κατασκευαστούν και λειτουργήσουν κατά τις επόμενες δεκαετίες σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και άλλες μεγάλες βιομηχανικές μονάδες σύμφωνα με την προσέγγιση της παραγωγής μηδενικών ή περιορισμένων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Ακόμη και στην περίπτωση εντατικής ανάπτυξής τους, η πυρηνική ενέργεια και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν θα είναι σε θέση να αναλάβουν εξολοκλήρου την επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου και να αντικαταστήσουν μέσα σε λίγες δεκαετίες τα ορυκτά καύσιμα.

9.2 Σχετικά με τη λειτουργία απαλλαγμένων από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μονάδων ηλεκτροπαραγωγής με βάση τον άνθρακα έχουν προταθεί διάφορες μέθοδοι. Αυτές οι μέθοδοι μπορούν να εφαρμοστούν, με κάποιες τροποποιήσεις, και σε εγκαταστάσεις καύσης πετρελαίου και αερίου. Κατ' αρχήν, οι μέθοδοι που ακολουθούνται είναι τρεις: (i) δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα από τα καπναέρια των παραδοσιακών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, (ii) ανάπτυξη της τεχνικής καύσης του οξυγόνου και (iii) κατασκευή σταθμού ηλεκτροπαραγωγής συνδυασμένου κύκλου εξαερίωσης που θα λειτουργεί με δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα από το καύσιμο αέριο· για την τελευταία προσέγγιση η τεχνολογική εξέλιξη έχει σημειώσει τη μεγαλύτερη πρόοδο.

9.3 Μέσω της απομάκρυνσης του διοξειδίου του άνθρακα από το καύσιμο αέριο που προκύπτει από την εξαερίωση του άνθρακα δημιουργείται καθαρό υδρογόνο, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί στους στροβίλους υδρογόνου για την παραγωγή ηλεκτρισμού. Τα καυσαέρια που αποβάλλονται είναι αβλαβείς υδρατμοί. Εάν η εν λόγω τεχνολογία αποφέρει θετικά αποτελέσματα, κρίνεται εύλογη η συνέργια με την τεχνολογία υδρογόνου και σε άλλους τομείς εφαρμογής.

9.4 Εδώ και πάνω από 20 χρόνια διερευνώνται εντατικά και αναπτύσσονται διάφορες προσεγγίσεις σχετικά με την κατασκευή σταθμών παραγωγής ενέργειας που θα λειτουργούν με την τεχνολογία ολοκληρωμένου συνδυασμένου κύκλου εξαερίωσης (Integrated Gasification Combined Cycle — IGCC). Τα στάδια κατεργασίας του αερίου είναι κατά βάση γνωστά, πρέπει ωστόσο να προσαρμοστούν στην τεχνολογία άνθρακα. Παρόλα αυτά, εάν εφαρμοστεί αυτή η προσέγγιση σχετικά με τις μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, το κόστος ηλεκτροπαραγωγής ενδέχεται σχεδόν να διπλασιαστεί έναντι των συμβατικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού που δεν λειτουργούν με την μέθοδο αποδέσμευσης του διοξειδίου του άνθρακα, ενώ ταυτόχρονα θα αυξηθεί κατά ένα τρίτο η χρήση των πόρων. Εντούτοις, αυτή η τεχνολογία εξακολουθεί να είναι πιο οικονομική στις περισσότερες τοποθεσίες σε σύγκριση με άλλες τεχνολογίες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, όπως π.χ. η αιολική, η ηλιακή ενέργεια ή η ηλεκτροπαραγωγή από βιομάζα.

9.5 Τη δεκαετία του '80 αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη διάφορες προσεγγίσεις για την κατασκευή μονάδων ηλεκτροπαραγωγής

ολοκληρωμένου συνδυασμένου κύκλου εξαερίωσης — ασφαλώς χωρίς την τεχνολογία δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα — οι οποίες υποστηρίχθηκαν εν μέρει από την ΕΕ. Στην Ισπανία και στις Κάτω Χώρες κατασκευάστηκαν και λειτουργήσαν μονάδες επίδειξης με βάση τους λιθάνθρακες ισχύος 300 MW. Για τη χρήση λιθάνθρακα κατασκευάστηκε και λειτουργήσε ειδική μονάδα επίδειξης — επίσης με κοινοτική χρηματοδότηση — με στόχο την παραγωγή συνθετικού αερίου και την μεταγενέστερη ανάπτυξη σύνθεσης μεθανόλης. Συνεπώς, η Ευρώπη διαθέτει ένα εξαιρετικό τεχνολογικό υπόβαθρο για την ανάπτυξη σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τον άνθρακα απαλλαγμένων από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και τη δοκιμή τους σε μονάδες επίδειξης.

9.6 Σε ό,τι αφορά τις δυνατότητες αξιοποίησης της τεχνολογίας αποδέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα, θα πρέπει να διερευνηθούν οι υφιστάμενες δυνατότητες όχι μόνο για τις μονάδες ηλεκτροπαραγωγής, αλλά και για άλλες βιομηχανικές διεργασίες, όπου εντοπίζονται υψηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, π.χ. στην παραγωγή υδρογόνου, σε διάφορες διεργασίες στον τομέα της χημείας και της διύλισης πετρελαίου, καθώς στην παραγωγή τσιμέντου και χάλυβα. Σε ορισμένες από αυτές τις διεργασίες, η δέσμευση CO₂ ενδέχεται να είναι οικονομικά πιο προσιτή και τεχνολογικά ευκολότερα υλοποιήσιμη απ' ό,τι στους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

9.7 Η προώθηση της έρευνας συνιστά επιτακτική προϋπόθεση για την επίτευξη μιας ασφαλούς, φιλικής προς το περιβάλλον και προσιτής οικονομικά αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα. Στο πλαίσιο αυτό διερευνάται η αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα σε εξαντλημένα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, σε γεωλογικά υδροφόρα στρώματα, σε κοιτάσματα άνθρακα καθώς και στους ωκεανούς. Ενώ η αποθήκευση CO₂ σε κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, όπου αυτά είναι διαθέσιμα, αποτελεί την πλέον οικονομική εναλλακτική δυνατότητα, ευνοείται η συσσώρευση του στα γεωλογικά υδροφόρα στρώματα εφόσον πρόκειται για μεγάλες ποσότητες, διότι τέτοιες γεωλογικές συνθήκες είναι επίσης παγκοσμίως πιο διαδεδομένες. Για το σκοπό αυτό πρέπει να στοιχειοθετηθεί ότι είναι δυνατή η μακροπρόθεσμη αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα στις προαναφερόμενες τοποθεσίες χωρίς να υφίστανται επιπτώσεις για το περιβάλλον. Η ΕΕ υποστηρίζει μια σειρά ερευνητικών σχεδίων που εστιάζονται στην επίτευξη αυτού του στόχου. Τα αποτελέσματα που έχουν αποκομισθεί μέχρι σήμερα είναι ενθαρρυντικά, εξακολουθεί όμως να υπάρχει η αβεβαιότητα αν με την αποθήκευση στον ωκεανό ενδέχεται να προκληθεί αύξηση της θερμοκρασίας των υδάτων (βλ. επίσης σημείο 3.14).

9.8 Η τεχνολογία δέσμευσης και τελικής αποθήκευσης του διοξειδίου του άνθρακα θα είναι διαθέσιμη για ευρεία χρήση μετά το 2020, και αυτό μόνον υπό την προϋπόθεση ότι θα αναληφθούν εγκαίρως οι απαραίτητες δράσεις ΕΤΑ και θα αποφέρουν θετικά αποτελέσματα. Σύμφωνα με μελέτες, το κόστος για κάθε εξοικονομούμενο τόνο διοξειδίου του άνθρακα εκτιμάται σε 30-60€/τόνο για τη δέσμευση, μεταφορά και τελική αποθήκευσή του· μια τεχνολογία πολύ πιο οικονομική σε σύγκριση με τις περισσότερες μεθόδους παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πολυετή χρηματοδότηση της δράσης του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια της Ναυσιπλοΐας για την καταπολέμηση της ρύπανσης από πλοία, και με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1406/2002

COM(2005) 210 τελικό — 2005/0098 (COD)

(2006/C 28/03)

Στις 7 Ιουνίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 71 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Οκτωβρίου 2005 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Chagas.

Κατά την 421η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26ης Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 124 ψήφους υπέρ και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Με την έγκριση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 724/2004, της 31^{ης} Μαρτίου, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1406/2002 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια της Ναυσιπλοΐας (ΕΟΑΝ), ο εν λόγω Οργανισμός ανέλαβε νέα καθήκοντα για την αντιμετώπιση της πετρελαϊκής ρύπανσης.

1.2 Η παρούσα πρόταση θεσπίζει τις διαδικασίες για την κοινοτική χρηματοδότηση των νέων καθηκόντων του ΕΟΑΝ, με βάση μία πολυετή ανάληψη υποχρεώσεων επταετούς διάρκειας, από το 2007 έως το 2013. Η Επιτροπή προτείνει τη διάθεση ποσού ύψους 154 εκατομ. ευρώ (€) για την εν λόγω επταετή περίοδο.

1.3 Έπειτα από την ανάθεση αυτών των νέων καθηκόντων, το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΟΑΝ ενέκρινε, τον Οκτώβριο του 2004, σχέδιο δράσης για την ετοιμότητα σε περίπτωση πετρελαϊκής ρύπανσης και για την αντιμετώπισή της. Στο σχέδιο δράσης προσδιορίζονται οι δραστηριότητες που προτίθεται να αναλάβει ο ΕΟΑΝ στο πλαίσιο του ισχύοντος κανονισμού, από την άποψη τόσο της αντιμετώπισης των πετρελαιοκηλίδων με εξειδικευμένα σκάφη όσο και της ετοιμότητας για τη διοργάνωση επιχειρήσεων αποτελεσματικής αντιμετώπισης.

1.4 Ο ΕΟΑΝ προσδιόρισε κατά προτεραιότητα τέσσερις περιφέρειες για την ανάληψη δράσης: τη Βαλτική Θάλασσα, τα δυτικά παράλια της Μάγχης, τις ακτές του Ατλαντικού και τη Μεσόγειο (ιδίως την περιοχή κατά μήκος της οποίας διέρχονται τα δεξαμενόπλοια που προέρχονται από τη Μαύρη Θάλασσα), όπου ο ΕΟΑΝ σκοπεύει να διατηρεί αγκυροβλημένα σκάφη, ναυλωμένα για την αντιμετώπιση της ρύπανσης και έτοιμα να αναλάβουν δράση κατόπιν αιτήματος ενός ή περισσότερων κρατών μελών. Πρέπει να επισημανθεί ότι ο ρόλος του ΕΟΑΝ σε αυτόν τον τομέα θα είναι συμπληρωματικός (και όχι υποκατάστατο) των εθνικών μηχανισμών για την αντιμετώπιση της ρύπανσης. Επιπλέον, στο σχέδιο δράσης προβλέπεται μια πρόσθετη ικανότητα αντιμετώπισης περιστατικών στα οποία ενέχονται επικίνδυνες και επιβλαβείς ουσίες (ΕΤΟ).

1.5 Σύμφωνα με τον κανονισμό που τροποποιήθηκε το 2004, ο ΕΟΑΝ υποχρεούται να παρέχει στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη, αφενός, τεχνική και επιστημονική συνδρομή για την αντιμετώπιση της ρύπανσης — η οποία μπορεί να διαιρεθεί στις εξής τρεις κατηγορίες: πληροφόρηση, συνεργασία και συντονισμός — και, αφετέρου, επιχειρησιακή συνδρομή.

1.6 Η επιχειρησιακή συνδρομή είναι αυτή η οποία θα απαιτήσει τη μεγαλύτερη οικονομική επένδυση, δεδομένου ότι στο σχέδιο δράσης προβλέπεται η δημιουργία δικτύου σκαφών επιφυλακής για την ανάκτηση του πετρελαίου, καθώς και η ίδρυση Κέντρου Μετάδοσης Δορυφορικών Φωτογραφιών. Οι συμβάσεις, οι οποίες θα συνάπτονται από τον ΕΟΑΝ με στόχο την εξασφάλιση βοήθειας για την ανάκτηση του πετρελαίου από τη θάλασσα, θα καλύπτουν όλες τις ενέργειες και τις οικονομικές συνέπειές τους έως την έναρξη της επέμβασης σε περίπτωση πετρελαιοκηλίδας. Το κόστος της επιχείρησης που αναλαμβάνεται με την παρέμβαση σκαφών για την ανάκτηση του πετρελαίου θα επιβαρύνει το κράτος μέλος που υποβάλλει το σχετικό αίτημα.

1.7 Δεδομένου ότι αυτές οι νέες αρμοδιότητες είναι μακρόπνοες, η Επιτροπή προτείνει πολυετή χρηματοδότηση με την οποία είναι δυνατόν να εξασφαλισθούν τόσο οι απαιτούμενες μακροπρόθεσμες επενδύσεις όσο και οι συνήθεις επαρκείς οικονομικές ασφάλειας που θα συμβάλουν στη μείωση των δαπανών διαπραγμάτευσης πιο μακρόχρονων συμβάσεων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Στη γνωμοδότησή της με θέμα την πρόταση περί ανάθεσης νέων καθηκόντων στον ΕΟΑΝ για την αντιμετώπιση της ρύπανσης (¹), η ΕΟΚΕ υποστήριξε την πρόταση της Επιτροπής και επεσήμανε το σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο ΕΟΑΝ για τη βελτίωση της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας στα κράτη μέλη. Εντούτοις, εξέφραζε τη λύπη της για το γεγονός ότι αρκετά κράτη μέλη δεν είχαν ακόμη προετοιμαστεί κατάλληλα για την αντιμετώπιση σοβαρών ατυχημάτων όπως εκείνα των πετρελαιοφόρων *Erika* και *Prestige*.

(¹) TEN 159 έγγραφο CESE 95/2004, εισηγητής: ο κ. Chagas.

2.2 Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε, η παρούσα κατάσταση αφήνει ακόμη αρκετά περιθώρια βελτίωσης σε ορισμένες περιπτώσεις. Μαζί με το σχέδιο δράσης, ο ΕΟΑΝ προέβη σε επισκόπηση της ικανότητας των κρατών μελών όσον αφορά την αντιμετώπιση της πετρελαϊκής ρύπανσης, στην οποία αναφέρεται ότι η ικανότητα αντιμετώπισης απαιτείται να συμπληρωθεί σε κάποιες περιοχές με πρόσθετα σκάφη και εξοπλισμό ανάκτησης του πετρελαίου.

2.3 Δεν μπορεί να αναμένεται να είναι όλα τα παράκτια κράτη αφ'εαυτού τους μονίμως εξοπλισμένα με απαξάπαντα τα μέσα που απαιτούνται για την αντιμετώπιση σημαντικών ναυτικών ατυχημάτων, ιδιαίτερα δε πετρελαιοκηλίδων μεγάλης κλίμακας. Εντούτοις, η παρούσα έλλειψη μέσων έχει προκαλέσει περιβαλλοντική ζημία με μακροπρόθεσμες συνέπειες.

2.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, επομένως, την πρόταση να παρασχεθούν στον ΕΟΑΝ τα αναγκαία μέσα προκειμένου να μπορεί να συμπληρώνει, κατόπιν αιτήματος, τους μηχανισμούς των κρατών μελών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ρύπανσης. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα μέσα αυτά θα πρέπει να λειτουργούν μόνον συμπληρωματικά. Τα εν λόγω δημοσιονομικά μέσα δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να υποκαθιστούν τα μέτρα πρόληψης της ρύπανσης που οφείλουν να λαμβάνουν τα κράτη μέλη.

2.5 Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη καθιέρωσης ενός πολυετούς χρηματοδοτικού προγράμματος για τη χρηματοδότηση των εν λόγω μηχανισμών. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος να διασφαλισθεί ο συνεκτικός προγραμματισμός των δραστηριοτήτων του ΕΟΑΝ στον εν λόγω τομέα και να βελτιστοποιηθεί η χρήση των πόρων δια της σύναψης συμβάσεων με τουλάχιστον τριετή διάρκεια για τον εφοδιασμό σκαφών ταχείας (²) ανταπόκρισης.

2.6 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την παρατήρηση που είχε διατυπώσει στη γνωμοδότηση η οποία προαναφέρθηκε στο σημείο 2.1 σχετικά με το γεγονός ότι, σε περίπτωση ναύλωσης πλοίων για τη χρησιμοποίησή τους προς το σκοπό αυτό, θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι ο ενδιαφερόμενος εφοπλιστής (ή οι ενδιαφερόμενοι εφοπλιστές) τηρεί (τηρούν) τη σχετική κοινοτική και διεθνή νομοθεσία, ειδικότερα δε όσον αφορά τις συνθήκες ασφάλειας του σκάφους, καθώς και τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των πληρωμάτων.

2.7 Δεδομένου ότι στο σχέδιο δράσης που υιοθετήθηκε από τον ΕΟΑΝ τίθενται προτεραιότητες με βάση τα περιορισμένα προβλεπόμενα κονδύλια, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της όσον αφορά το ενδεχόμενο — λαμβανομένων υπόψη των υφισταμένων δυσκολιών για την επίτευξη συμφωνίας επί του κοινοτικού προϋπολογισμού — να είναι τα κονδύλια που θα διατεθούν τελικώς χαμηλότερα από εκείνα που καθορίζονται στον προτεινόμενο προϋπολογισμό. Τούτο θα είχε ως αποτέλεσμα την επιλογή ορισμένων μέτρων αντί κάποιων άλλων ή την πραγματοποίηση προόδου σε μερικούς τομείς εις βάρος άλλων. Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να υποστηρίξει αυτήν την προσέγγιση διότι η απόφαση των κρατών μελών περί ανάθεσης πρόσθετων αρμοδιοτήτων στον ΕΟΑΝ προϋποθέτει την εξασφάλιση της αναγκαίας χρηματοδότησης που θα του επιτρέψει να

υλοποιήσει τους στόχους του για την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης. Θεωρείται κεφαλαίωδες να αναγνωρισθεί δεόντως η σημασία της πρόληψης και της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης σε κοινοτικό επίπεδο και να μην εξετασθεί το εν λόγω ζήτημα μόνον υπό ένα αμιγώς οικονομικό πρίσμα.

2.8 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί σχετικά με τις καθυστερήσεις που σημειώνονται σε ορισμένα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή κάποιων μέτρων που έχουν ήδη υιοθετηθεί στον τομέα της πρόληψης και της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης και, ειδικότερα, όσον αφορά την υπόδειξη αγκυροβολίων καταφυγής και προστατευομένων ζωνών, την εξασφάλιση εγκαταστάσεων υποδοχής και την ενδυνάμωση των μέσων που απαιτούνται για τον αποτελεσματικό έλεγχο από το κράτος του λιμένα. Οι προαναφερθείσες καθυστερήσεις εγείρουν αμφιβολίες σχετικά με την πραγματική δέσμευση των εν λόγω χωρών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, παρά τις καλές προθέσεις που εκφράζονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα και, κυρίως, έπειτα από κάθε καινούργιο σοβαρό ναυτικό ατύχημα.

2.9 Απαιτείται, επιπλέον, η πραγματοποίηση επενδύσεων σε μέσα και εξοπλισμό επιτήρησης από αέρος με στόχο, αφενός, τον εντοπισμό και την καταπολέμηση της ρύπανσης και, αφετέρου, την πρόληψη της παραβίασης των κανονισμών κατά της ρύπανσης.

2.10 Η δορυφορική φωτογράφιση μπορεί, επίσης, να χρησιμοποιηθεί συμπληρωματικά προς την επιτήρηση και την παρακολούθηση των διαφόρων δραστηριοτήτων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το σχέδιο της Επιτροπής για τη δημιουργία ενός Κέντρου Μετάδοσης Δορυφορικών Φωτογραφιών με σκοπό να επικουρηθούν τα κράτη μέλη για τον εντοπισμό, την παρακολούθηση και τη διαχείριση των παράνομων απορρίψεων στη θάλασσα και των ακούσιων πετρελαιοκηλίδων.

2.11 Δεδομένου του υψηλού κόστους (³) που συνεπάγεται η υπηρεσία δορυφορικής φωτογράφισης, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η χρήση των πόρων απαιτείται να βελτιστοποιηθεί και, ειδικότερα, ότι η χρήση των φωτογραφιών πρέπει να τύχει συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών· τούτο θα μπορούσε να συντελέσει σε σημαντική εξοικονόμηση πόρων. Συγχρόνως, θεωρείται αιτιολογημένη η πραγματοποίηση επενδύσεων για τη βελτίωση της συλλογής φωτογραφιών σε όλες τις ευρωπαϊκές θαλάσσιες περιοχές διότι η κάλυψη δεν είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη, κυρίως στην περιοχή της Μεσογείου.

2.12 Η ΕΟΚΕ θεωρεί, επίσης, εξαιρετικά σημαντικά τα προβλεπόμενα μέτρα στον τομέα της πληροφόρησης, του συντονισμού και της συνεργασίας. Τα μέτρα αυτά θα διασφαλίσουν μια πιο ορθολογική χρήση των υφισταμένων μέσων και ο ΕΟΑΝ καλείται να αναλάβει μείζονα ρόλο προς το σκοπό αυτό.

3. Συμπεράσματα

3.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να παρασχεθούν στον ΕΟΑΝ τα αναγκαία μέσα προκειμένου να μπορεί να συμπληρώνει, κατόπιν αιτήματος, τους μηχανισμούς των κρατών μελών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ρύπανσης.

(²) Ο όρος «ταχύς» σε αυτό το πλαίσιο σημαίνει ότι το εν λόγω σκάφος μπορεί να παρέμβει εντός 24 ωρών. Συνήθως η μετατροπή ενός σκάφους, συμπεριλαμβανομένης της εγκατάστασης του αναγκαίου εξοπλισμού, διαρκεί 4-8 ώρες, ενώ απαιτείται και ένα πρόσθετο διάστημα 4-8 ωρών για να φθάσει το σκάφος στον τόπο του ατυχήματος.

(²) TEN 159 έγγραφο CESE 95/2004, εισηγητής: ο κ. Chagas.

3.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει, εντούτοις, τη λύπη της για το γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη διαθέσει τους απαιτούμενους πόρους ή δεν έχουν ακόμη δημιουργήσει συναφείς δικούς τους μηχανισμούς και καλεί την Επιτροπή να τα προτρέψει να επισπεύσουν την εν λόγω διαδικασία.

3.3 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί όσον αφορά το ενδεχόμενο — λαμβανομένων υπόψη των υφισταμένων δυσκολιών για την επίτευξη συμφωνίας επί του κοινοτικού προϋπολογισμού — να είναι τα κονδύλια που θα διατεθούν τελικώς χαμηλότερα από εκείνα που καθορίζονται στον προτεινόμενο προϋπολογισμό. Η απόφαση των κρατών μελών περί ανάθεσης πρόσθετων αρμοδιοτήτων στον ΕΟΑΝ

προϋποθέτει την εξασφάλιση της αναγκαίας χρηματοδότησης που θα του επιτρέψει να υλοποιήσει τους στόχους του για την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης. Θεωρείται κεφαλαιώδες να αναγνωρισθεί δεόντως η σημασία της πρόληψης και της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης σε κοινοτικό επίπεδο και να μην εξετασθεί το εν λόγω ζήτημα μόνον υπό ένα αμιγώς οικονομικό πρίσμα.

3.4 Ο ρόλος του ΕΟΑΝ όσον αφορά την προαγωγή της συνεργασίας και του συντονισμού των πόρων και των δραστηριοτήτων των κρατών μελών είναι θεμελιώδης για την καθιέρωση μιας ορθολογικής και οικονομικώς αποδοτικής στρατηγικής.

Βρυξέλλες, 4 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο σχετικά με την διαχείριση κινδύνων και κρίσεων στη γεωργία»

COM(2005) 74 τελικό

(2006/C 28/04)

Στις 20 Απριλίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο σχετικά με την διαχείριση κινδύνων και κρίσεων στην γεωργία».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Οκτωβρίου 2005 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Bros.

Κατά την 421η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26ης Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 122 ψήφους υπέρ, 1 κατά, και 3 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Η παρούσα ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποτελεί συνέχεια πολλών εργασιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο: έκθεση της Επιτροπής για τη διαχείριση των κινδύνων, Ιανουάριος 2001, συζήτηση του Συμβουλίου υπό τη σοιηδική προεδρεία την άνοιξη του 2001, ισπανικό υπόμνημα και διεθνής διάσκεψη στη Μαδρίτη αρχές του 2002 με θέμα «Γεωργική ασφάλιση και εγγυήσεις εισοδήματος», ελληνικό υπόμνημα και σεμινάριο για τις φυσικές καταστροφές, Θεσσαλονίκη 2003, διάσκεψη που διοργάνωσε η ολλανδική προεδρία το Δεκέμβριο 2004 με θέμα «Υλικό και άυλο κόστος της εξάλειψης των ζωνοδύσεων».

1.2 Ειδικότερα, η ανακοίνωση ανταποκρίνεται στη δέσμευση τη που ανέλαβε η Επιτροπή στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ, τον Ιούνιο του 2003 στο Λουξεμβούργο, με την μορφή δήλωσης:

«Η Επιτροπή θα εξετάσει ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση κινδύνων, κρίσεων και εθνικών καταστροφών στη γεωργία και θα υποβάλει στο Συμβούλιο έκθεση, που θα συνοδεύεται από τις κατάλληλες προτάσεις, πριν το τέλος του 2004. Η Επιτροπή θα μελετήσει ειδικότερα τη χρηματοδότηση των

μέτρων αυτών με τη μία εκατοστιαία μονάδα που αναδιανέμεται απ' ευθείας στα κράτη μέλη καθώς και με την πρόβλεψη, σε κάθε κοινή οργάνωση αγοράς, άρθρου που να εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να ενεργεί, σε περίπτωση πανκοινοτικής κρίσης, σύμφωνα με τα όσα έχουν οριστεί γι' αυτές τις περιπτώσεις στην κοινή οργάνωση της αγοράς βοείου κρέατος.»

1.3 Ανταποκρίνεται, επίσης, στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2003 που της ζητούσε να συνεχίσει τη συζήτηση για τα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων στη γεωργία και να υποβάλει ενημερωμένο κατάλογο των διαθέσιμων εργαλείων διαχείρισης κινδύνων, να εξετάσει τις επιλογές όσον αφορά τη διαχείριση των κινδύνων και τα ενδεχόμενα νέα μέσα (κοινή οργάνωση αγοράς, οικονομικές δεσμεύσεις, κανόνες ανταγωνισμού) και, τέλος, να αξιολογήσει και να προσαρμόσει τις κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στον γεωργικό τομέα.

1.4 Στο παρελθόν, η ΚΓΠ προσέφερε προστασία διαμέσου πολιτικών υποστήριξης των αγορών και των τιμών. Όμως, μετά την τελευταία μεταρρύθμιση, οι γεωργοί αντιμετωπίζουν κατά τρόπο

αμεσότερο μια ολόκληρη σειρά κινδύνων. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή επιθυμεί να δοκιμάσει νέα μέσα στο πλαίσιο της ΚΓΠ τα οποία στόχο έχουν να βοηθήσουν τους γεωργούς να βελτιώσουν την ικανότητά τους να διαχειρίζονται τους κινδύνους και τις κρίσεις.

1.5 Στα έγγραφα εργασίας της, η Επιτροπή έχει προβεί σε απογραφή των κινδύνων που υπάρχουν στη γεωργία: ανθρώπινος ή προσωπικός κίνδυνος, κίνδυνος επί του κεφαλαίου (κτήρια, κλπ.), οικονομικός κίνδυνος, κίνδυνος ευθύνης (βιοτεχνολογία ...), κίνδυνος σχετικά με την παραγωγή (κλιματικός ...), κίνδυνος σχετικά με τις τιμές. Προέβη, επίσης, σε απογραφή των εργαλείων διαχείρισης των υφιστάμενων κινδύνων: χρέωση και επενδύσεις (αφορολόγητη αποταμίευση), προσαρμογή των τεχνικών παραγωγής, διαφοροποίηση, τεχνική εμπορίας (συμβάσεις, ολοκλήρωση, προθεσμιακές αγορές, ταμεία αλληλοβοήθειας και ασφάλισης.

1.6 Αυτές οι πολύ ευρείες σκέψεις πρέπει να εξεταστούν σε βάθος για να ανταποκριθούν καλύτερα στις προσδοκίες και να περιορίσουν τις αρνητικές συνέπειες των κρίσεων στον γεωργικό τομέα.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1 Στις τρεις πρώτες σελίδες της ανακοίνωσης, η Επιτροπή θέτει εκ νέου στο πλαίσιο του το πρόβλημα της διαχείρισης των κινδύνων και των κρίσεων. Τα έγγραφα εργασίας που επισυνάπτονται στην ανακοίνωση πραγματεύονται πολλές ιδέες. Στη συνέχεια, στις προτάσεις της, η Επιτροπή ανταποκρίνεται στα αιτήματα που αναφέρονται ρητά στα συμπεράσματα του Συμβουλίου, δηλαδή: επέκταση του δικτύου ασφαλείας, διαφοροποιημένη χρηματοδότηση των μέτρων διαχείρισης των κινδύνων και των κρίσεων μέσω τριών επιλογών: ασφάλιση έναντι φυσικών καταστροφών, στήριξη ταμείων αλληλοβοήθειας και εξασφάλιση βασικής κάλυψης έναντι κρίσεων εισοδήματος.

2.2 Η χρήση των πόρων που θα προκύψουν από τη διαφοροποίηση συνεπάγεται εργαλεία τα οποία βασίζονται σε μέτρα αγροτικής ανάπτυξης. Κατά συνέπεια, τα νέα αυτά μέτρα θα πρέπει να βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (άξονας 1), να τηρούν την ετήσια διάρκεια του προϋπολογισμού, να τηρούν τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις και να είναι συμβατά με το πράσινο κουτί του ΠΟΕ.

2.3 Η πρώτη επιλογή αφορά την ασφάλιση έναντι των φυσικών καταστροφών. Η Επιτροπή θεωρεί ότι τούτο μπορεί να συμβάλει στη μείωση των *ad hoc* πληρωμών που πραγματοποιούν τα κράτη μέλη. Στα ασφαλιστρα που καταβάλλει ο γεωργός παρέχεται επιχορήγηση ύψους 50 %. Η πληρωμή πραγματοποιείται όταν οι απώλειες είναι μεγαλύτερες από το 30 % της μέσης παραγωγής των τριών τελευταίων ετών, ή της μέσης παραγωγής των 5 τελευταίων ετών (δεν υπολογίζονται η καλύτερη και η χειρότερη χρονιά των 5 τελευταίων ετών). Η αποζημίωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 100 % της απώλειας. Η αποζημίωση δεν μπορεί να προσδιορίζει το είδος ή τον όγκο μελλοντικής παραγωγής. Εναλλακτικό μέτρο στην επιδότηση των ασφαλιστρών αποτελεί η αντασφάλιση ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών.

2.4 Η δεύτερη επιλογή αφορά τα ταμεία αλληλοβοήθειας. Πρόκειται για την ενθάρρυνση των γεωργών να αναλάβουν τον

καταμερισμό των κινδύνων μεταξύ τους. Είναι δυνατή η χορήγηση προσωρινής και σταδιακά μειούμενης ενίσχυσης για την διοικητική λειτουργία. Η επιχορήγηση υπολογίζεται με βάση τον αριθμό των συμμετεχόντων γεωργών. Το ταμείο πρέπει να αναγνωρίζεται επίσημα από το κράτος μέλος. Η συμμόρφωση με τα κριτήρια του πράσινου κουτιού του ΠΟΕ πρέπει να αναλύεται περίπτωση προς περίπτωση.

2.5 Η τρίτη επιλογή αφορά τη βασική κάλυψη έναντι κρίσεων εισοδήματος. Εμπνέεται από το καναδικό πρότυπο και τις ενδείξεις του πράσινου κουτιού. Πρόκειται για την αύξηση των πόρων σε περίοδο κρίσης (στήριξη του εισοδήματος). Το σύστημα αυτό πρέπει να είναι ανοικτό σε όλους τους αγρότες. Η αποζημίωση χορηγείται εάν η απώλεια είναι μεγαλύτερη από το 30 % της περιόδου αναφοράς (ίδια με την επιλογή 1). Πρέπει να προσδιοριστεί δείκτης εισοδήματος. Η αποζημίωση πρέπει να είναι λιγότερη από το 70 % των απωλειών και δεν μπορεί να προσδιορίζει το είδος ή τον όγκο της μελλοντικής παραγωγής.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής με την οποία αρχίζει τη συζήτηση για ένα ζήτημα καθοριστικής σημασίας για το μέλλον της γεωργίας. Η Επιτροπή κατάρτισε την ανακοίνωση αυτή κατόπιν συγκεκριμένων αιτημάτων και σε ένα περιοριστικό πλαίσιο. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι δεν πρόκειται παρά για πρώτες σκέψεις και ότι θα πρέπει να εμβαθυνθεί περαιτέρω η μελέτη για την αντιμετώπιση των κινδύνων και των κρίσεων που περιγράφονται στην εισαγωγή.

3.2 Στο κεφάλαιο 1 (Εισαγωγή) και το κεφάλαιο 2 (Ιστορικό) της ανακοίνωσής της, η Επιτροπή εκθέτει εν συντομία τους νέους όρους που ισχύουν μετά τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 2003 (εισαγωγή του καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης) και αναφέρεται στα διάφορα μέτρα που έχουν ληφθεί και στα καθήκοντα που της έχουν ανατεθεί από το Συμβούλιο για τη διαχείριση των κινδύνων και των κρίσεων στον γεωργικό τομέα. Ούτε στην ανακοίνωση της Επιτροπής ούτε στο έγγραφο εργασίας της ΓΔ Γεωργίας δεν αναφέρονται με σαφήνεια οι μεταβολές που έχουν επέλθει όσον αφορά τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή γεωργία.

3.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η μεταρρύθμιση του Ιουνίου 2003 οδηγεί σε έντονη αύξηση της αστάθειας των τιμών, η οποία προστίθεται στην υπάρχουσα αστάθεια των τιμών των εισροών και, κατά συνέπεια, σε αύξηση της πιθανότητας οικονομικών κρίσεων επιβλαβών για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Εξάλλου, σύμφωνα με πολλούς επιστήμονες αυξάνονται, επίσης, οι απρόβλεπτες κλιματικές συνθήκες. Σε περίπτωση κρίσης, οι γεωργοί είναι πάντα ο αδύναμος κρίκος στην αλυσίδα παραγωγής. Απαιτούνται, συνεπώς, αποτελεσματικά μέσα για την αντιμετώπιση των κινδύνων και των κρίσεων. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, συνεπώς, να αναφερθεί σε πολλά από τα σημεία που παρουσιάζει η Επιτροπή.

3.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τρεις επιλογές. Οι επιλογές αυτές θα είναι προαιρετικές και συμπληρωματικές σε επίπεδο κρατών μελών. Είναι ενδιαφέρουσες ως επιλογές και καμία από αυτές δεν πρέπει να απορριφθεί εκ των προτέρων. Αντιθέτως η κάθε μια από αυτές πρέπει να αναλυθεί περισσότερο.

3.5 Όσον αφορά τη χρηματοδότηση των επιλογών αυτών, η Επιτροπή εξέτασε τη χρήση διαφοροποίησης κατά μια ποσοστιαία μονάδα. Εν πρώτοις, η Επιτροπή όφειλε να διενεργήσει εκτίμηση των δημοσιονομικών αναγκών των προτεινόμενων μέτρων. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η πρόταση της Επιτροπής είναι ουδέτερη από δημοσιονομικής πλευράς, διερωτάται, όμως, κατά πόσο οι προτεινόμενοι πόροι ανταποκρίνονται στις ανάγκες.

3.6 Στόχος των πόρων του πρώτου πυλώνα είναι η σταθεροποίηση των αγορών και των εισοδημάτων η έχει εγγυηθεί στους γεωργούς μέχρι το 2013. Η σταθεροποίηση αυτή είναι απαραίτητη για την επιβίωση πολλών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και θα πρέπει, συνεπώς, να ληφθεί μέριμνα να μην αυξηθεί η διαφοροποίηση των άμεσων ενισχύσεων.

3.7 Εξάλλου, τα ποσά που προκύπτουν από τη διαφοροποίηση είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ των κρατών μελών, μηδενικά μάλιστα για τα νέα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ προτείνει, συνεπώς, μια εναλλακτική λύση για τη διαφοροποίηση: κάθε κράτος μέλος θα μπορούσε να διαθέσει για την διαχείριση των κινδύνων και των κρίσεων ένα τμήμα των ανά κράτος προοριζόμενων πιστώσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) έως ένα ανώτατο όριο ίσο προς το 0,1 % του εθνικού αγροτικού προϊόντος.

3.8 Λόγω της χρήσης των πόρων της διαφοροποίησης, η Επιτροπή εργάστηκε στο πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι απαιτείται ευρύτερη προσέγγιση και η πρόβλεψη άλλων τρόπων δράσης, κυρίως στο επίπεδο των κοινών οργανώσεων αγοράς (ΚΟΑ), της πολιτικής ανταγωνισμού, των εμπορικών συναλλαγών, κλπ....

3.9 Εάν πρέπει να μελετηθούν ορισμένοι κίνδυνοι και κρίσεις, η διαχείρισή τους δεν υπάγεται πάντα στην κοινή γεωργική πολιτική. Οι κίνδυνοι που συνδέονται με απρόβλεπτες φυσικές καταστροφές και, κατά συνέπεια, δεν μπορούν να ασφαλιστούν, οι επιδημίες, όπως ο αφθώδης πυρετός, δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα της ΚΓΠ. Τα υπόλοιπα υφιστάμενα εργαλεία, όπως, για παράδειγμα, το κτηνιατρικό ταμείο ή το ταμείο αλληλεγγύης, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση των ειδικών αυτών καταστάσεων. Εξάλλου, σήμερα μελετάται η δημιουργία ενός συστήματος φυσικών καταστροφών σε ευρωπαϊκό επίπεδο το οποίο πρέπει να καλύπτει τους κινδύνους αυτούς για την γεωργία⁽¹⁾.

3.10 Η ΕΟΚΕ επιμένει στο γεγονός ότι όλες αυτές οι διατάξεις μπορούν να λειτουργήσουν μόνο συμπληρωματικά των μηχανισμών διαχείρισης των υφιστάμενων αγορών εντός των ΚΟΑ που διαθέτουν τα αποτελεσματικότερα μέσα τα οποία είναι προσαρμοσμένα στους διάφορους τομείς. Επίσης, σε εμπορικό επίπεδο, η ΕΕ πρέπει απαραίτητως, στο πλαίσιο του κύκλου διαπραγματεύσεων της Ντόχα, να διαφυλάξει την κοινοτική προτίμηση.

(1) Βλ. Υπό κατάρτιση γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Βελτίωση του Κοινοτικού Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας»: Εισηγήτρια η κα. Sanchez Miguel.

3.11 Παρατηρήσεις για την πρόταση της Επιτροπής στο πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης

3.11.1 Οι γεωργικές ασφαλίσεις

3.11.1.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη γνωμοδότησή⁽²⁾ της σχετικά με το κοινοτικό καθεστώς γεωργικών ασφαλίσεων. Πολλά αιτήματα που διατυπώθηκαν στην εν λόγω γνωμοδότηση εξακολουθούν να είναι επίκαιρα. Οι γεωργικές ασφαλίσεις αποτελούν αποτελεσματικά εργαλεία για την κάλυψη ενός ορισμένου αριθμού συγκεκριμένων κινδύνων. Τα εν λόγω εργαλεία δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τις δημόσιες αρχές όσον αφορά την διαχείριση των εκτάκτων κινδύνων.

3.11.1.2 Σήμερα, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις στον γεωργικό τομέα, οι ενισχύσεις χορηγούνται έως το 80 % του κόστους των ασφάλιστρων που καλύπτουν απώλειες που οφείλονται σε φυσικές καταστροφές, όπως σεισμοί και άλλα ακραία φαινόμενα. Οι απώλειες αυτές, που οφείλονται σε κακές κλιματολογικές συνθήκες ή σε ασθένειες των ζώων και των φυτών, υπάγονται στις φυσικές καταστροφές μόνον εάν η απώλεια φτάνει ένα ανώτατο όριο που έχει οριστεί στο 20 % της κανονικής παραγωγής στις μειονεκτικές ζώνες και στο 30 % στις άλλες περιφέρειες.

3.11.1.3 Οι ασφαλίσεις που, εκτός των φυσικών καταστροφών, καλύπτουν, επίσης, απώλειες που οφείλονται σε κακές κλιματολογικές συνθήκες ή σε ασθένειες των ζώων και των φυτών κατώτερες από τα προαναφερθέντα όρια μπορούν να λάβουν κρατικές ενισχύσεις έως το 50 % των ασφαλίστρων.

3.11.1.4 Οι προτάσεις της Επιτροπής στο κεφάλαιο αυτό αποτελούν, συνεπώς, οπισθοχώρηση σε σχέση με τους μηχανισμούς που ήδη επιτρέπονται στο πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων. Για να είναι πραγματικά παράγοντας παρότρυνσης της εφαρμογής των μέσων αυτών για όσο το δυνατό περισσότερους γεωργούς, απαιτείται η πρόβλεψη ενός μηχανισμού που να είναι περισσότερο συμφέρων για τον δικαιούχο.

3.11.1.5 Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχουν μηχανισμοί που, σε ορισμένους τομείς, έχουν αποδείξει την αποτελεσματικότητά τους στην πρόληψη των κινδύνων (για παράδειγμα, με τη μορφή ασφαλίσεων πολλαπλών κινδύνων). Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσέγγιση της Επιτροπής που προβλέπει την δημιουργία ενός νέου συμπληρωματικού εργαλείου γεωργικής ασφάλισης. Πράγματι, η θέσπιση νέων μηχανισμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν θα θέσει υπό αμφισβήτηση τα υφιστάμενα καθεστώτα που έχουν αποδείξει την αποτελεσματικότητά τους σε εθνικό επίπεδο.

3.11.1.6 Αν και οριζόντιου χαρακτήρα στην αγροτική ανάπτυξη, ο μηχανισμός των γεωργικών ασφαλίσεων πρέπει να καταστήσει δυνατή την τομεακή εφαρμογή προκειμένου να προσαρμοστεί στις ανάγκες των διαφόρων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.11.1.7 Η δυνατότητα αντασφάλισης έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο πολλών εργασιών που δεν έχουν δημοσιευθεί. Θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα σύστημα αλληλεγγύης μεταξύ των ταμείων αλληλοβοήθειας και των ιδιωτικών ασφαλίσεων με την ίδρυση ενός ταμείου αντασφάλισης. Η ίδρυση ενός φορέα αντασφάλισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να επιφέρει μια πραγματική προστιθέμενη κοινοτική αξία.

(2) ΕΕ αριθ. C 313 της 30.11.92, σελ. 25.

3.11.2 Τα ταμεία αλληλοβοήθειας

3.11.2.1 Η στήριξη που προβλέπει η Επιτροπή δεν παρέχει αρκετά κίνητρα. Πρέπει να προβλεφθεί τουλάχιστον η χρηματοδότηση κεφαλαίου κατά την έναρξη εφαρμογής αυτών των ταμείων προκειμένου να εξασφαλιστεί η λειτουργία τους από την αρχή. Η επιλογή αυτή για να είναι λειτουργική θα πρέπει να βασιστεί στις οργανώσεις των παραγωγών.

3.11.2.2 Η έλλειψη συμφωνίας στο Συμβούλιο κατά τις συζητήσεις για την ίδρυση ταμείου στον τομέα του χοιρέιου κρέατος αποτελεί ένδειξη των δυσκολιών που αντιμετωπίζονται σε ένα παρόμοιο εγχείρημα. Σε περίπτωση σημαντικής κρίσης σε ένα τομέα, οι εισφορές των επαγγελματιών δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση των αναγκών. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, τα ταμεία αλληλοβοήθειας καθιστούν δυνατή την επιβίωση των οικονομικά βιώσιμων εκμεταλλεύσεων.

3.11.2.3 Η παροχή ισχυρού κινήτρου στη συγκέντρωση των παραγωγών και όλων των φορέων της γεωργικής αλυσίδας θα συμβάλει στην άμεση διαχείριση των ταμείων αλληλοβοήθειας για δράσεις στην αγορά όπως η προώθηση, η μεταποίηση, η αποθήκευση, ή η πώληση σε τρίτες χώρες. Τούτο θα καταστήσει περισσότερο υπεύθυνους τους φορείς της γεωργικής αλυσίδας που θα ανταποκριθούν στους προσανατολισμούς της μεταρρύθμισης του 2003. Εξάλλου, η εφαρμογή πλησιέστερα στους οικονομικούς φορείς είναι συχνά καλύτερα προσαρμοσμένη στην καλή λειτουργία των μέσων από ό,τι η εφαρμογή σε επίπεδο δημόσιων αρχών.

3.11.2.4 Εάν προηγουμένως έχουν συσταθεί ταμεία αλληλοβοήθειας, δεν θα πρέπει να υφίστανται τον ανταγωνισμό του νέου αυτού μηχανισμού, αλλά να επωφελούνται από αυτόν.

3.11.3 Η βασική κάλυψη έναντι κρίσεων εισοδήματος

3.11.3.1 Η επιλογή αυτή πρέπει να δοκιμαστεί και πρέπει να συνεχιστούν οι εργασίες επί του θέματος. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αυτή η πολιτική εξασφαλίζεται από τις κρατικές ενισχύσεις. Συνεπώς, ο προτεινόμενος μηχανισμός υποστήριξης των εισοδημάτων δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αντικαταστήσει τις άμεσες πληρωμές προς τους γεωργούς. Ωστόσο, τούτο, δεν πρέπει να εμποδίσει την Επιτροπή να διερευνήσει μακροπροθέσμως άλλες επιλογές.

Από την ανάλυση της εφαρμογής ενός παρομοίου συστήματος στον Καναδά⁽³⁾, προκύπτει ότι θα μπορούσε να αποτελέσει μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα ένα ενδιαφέρον εργαλείο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πράγματι, πρόκειται για ένα ενδιαφέρον εργαλείο για ορισμένους εμπορικούς εταίρους μας όπως, π.χ., οι Ηνωμένες Πολιτείες ή ο Καναδάς. Ωστόσο, ο μηχανισμός αυτός, όπως εφαρμόζεται στον Καναδά, αποτελεί ένα από τα κυριότερα μέσα της πολιτικής για τη στήριξη του γεωργικού εισοδήματος που απαιτεί σημαντικούς δημόσιους πόρους οι οποίοι, προς το παρόν, δεν είναι διαθέσιμοι στην ΕΕ.

⁽³⁾ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. στο διαδίκτυο : <http://www.agr.gc.ca/pcsra/main.html>

3.11.4 Η ενημέρωση για τα υφιστάμενα μέτρα διαχείρισης των κινδύνων και των κρίσεων

3.11.4.1 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τη γνώμη της Επιτροπής για την ανάγκη προώθησης της ανάπτυξης των εργαλείων διαχείρισης κινδύνου που στηρίζονται στην αγορά (ασφάλιση, προθεσμιακή αγορά, συμβάσεις καλλιέργειας).

3.11.4.2 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη γνωμοδότησή της για την αγροτική ανάπτυξη⁽⁴⁾ και ζητά οι δράσεις κατάρτισης και ενημέρωσης να αναληφθούν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και όχι από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) που επιδιώκει άλλους στόχους.

3.11.5 Εναρμονισμένοι μηχανισμοί

3.11.5.1 Η αγροτική ανάπτυξη εφαρμόζεται σε επίπεδο κρατών μελών σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Για τον λόγο αυτό, είναι υποχρεωτικά τα μέτρα για τη γεωργία και το περιβάλλον. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει το ενδιαφέρον της προσέγγισης αυτής προκειμένου η πολιτική αυτή να προσαρμοστεί στις πραγματικές ανάγκες των περιφερειών της ΕΕ. Ωστόσο, η πιθανότητα κινδύνων και κρίσεων έχει αυξηθεί σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Απαιτείται, συνεπώς, μια ορισμένη εναρμόνιση, ούτως ώστε οι γεωργοί ολόκληρης της ΕΕ να τυγχάνουν της ίδιας μεταχείρισης και να έχουν πρόσβαση σε μηχανισμούς διαχείρισης των κινδύνων και των κρίσεων.

3.12 Προτάσεις στα πλαίσια των Κοινών Οργανώσεων Αγοράς

Πέρα από τις τρεις επιλογές της Επιτροπής, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υποβάλει και άλλες προτάσεις. Προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και μικρότερο οικονομικό κόστος, η Επιτροπή πρέπει να προβλέψει μηχανισμούς πρώιμης παρέμβασης στο κατάλληλο επίπεδο όπως, για παράδειγμα, η προώθηση των πωλήσεων, η ιδιωτική αποθεματοποίηση, η μείωση της παραγωγής, κλπ., ώστε να παρεμβαίνει ταχέως σε περίπτωση κρίσεων.

Οι μηχανισμοί γνώσης της αγοράς παρέχουν σήμερα τη δυνατότητα, σε διάφορους κλάδους, να προλαμβάνεται η εμφάνιση συγκυριακών κρίσεων. Οι κρίσεις αυτές προκύπτουν συχνά από στιγμιαία ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης σε περιφερειακό επίπεδο. Μια ταχεία δράση, ενδεχομένως σε περιφερειακό επίπεδο, θα μπορούσε να αποτρέψει το ενδεχόμενο η κρίση αυτή να εδραιωθεί και να αναπτυχθεί σε ευρύτερο γεωγραφικό επίπεδο.

3.12.1 Προώθηση των γεωργικών προϊόντων

3.12.1.1 Σε επίπεδο ΕΕ, οι δράσεις προώθησης μπορούν να χρηματοδοτηθούν από διάφορους μηχανισμούς: αγροτική ανάπτυξη, εσωτερική αγορά ή αγορά των τρίτων χωρών. Όπως προαναφέρθηκε ήδη στο παρόν έγγραφο, η ανάληψη πρώιμης δράσης προώθησης συνιστά αποτελεσματικότατο μέσον για την αποτροπή της επιδείνωσης μιας κρίσης. Στους διάφορους κανονισμούς, η Επιτροπή θα έπρεπε να απλουστεύσει την εφαρμογή των δράσεων αυτών, ώστε να είναι δυνατή η ταχεία ανάληψη δράσης.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)» – CESE 251/2005 – 2004/0161 CNS

3.12.2 Ενισχύσεις για την αποθεματοποίηση των προϊόντων

3.12.2.1 Σε περιπτώσεις κρίσης σε έναν συγκεκριμένο τομέα, τα μέτρα ενισχύσεων για την αποθήκευση έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά για ορισμένες ΚΟΑ. Πράγματι, τα μέτρα αυτά επιτρέπουν την αποτροπή συγκυριακών κρίσεων υπερπαραγωγής, εξαπλώνοντας την πώληση των προϊόντων σε μεγαλύτερη χρονική περίοδο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έπρεπε να εξουσιοδοτήσει τις οργανώσεις παραγωγών να καταρτίσουν έναν τέτοιο μηχανισμό στα πλαίσια των ταμείων αμοιβαίας ασφάλισης. Επιπλέον, πρόκειται για ενδιαφέροντα μοχλό προώθησης της οργάνωσης παραγωγών.

3.12.3 Επέκταση του «δικτύου ασφαλείας» σε περίπτωση κρίσης της αγοράς

3.12.3.1 Σε περίπτωση μείζονος κοινοτικής κρίσης στην ΚΟΑ του βοείου κρέατος, η Επιτροπή μπορεί να αναλάβει δράση σύμφωνα με τη νομική βάση του άρθρου 38 του κανονισμού⁽⁷⁾ περί κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα του βοείου κρέατος, το οποίο προβλέπει ότι: «Όταν διαπιστώνεται αισθητή άνοδος ή πτώση των τιμών στην αγορά της Κοινότητας, ενδέχεται δε να διατηρηθεί η κατάσταση αυτή και, επομένως, να διαταράσσεται ή απειλείται να διαταραχθεί η εν λόγω αγορά, δύνανται να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα».

3.12.3.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη δυσaréσκειά της για το γεγονός ότι η Επιτροπή κρίνει ότι η γενίκευση του μηχανισμού αυτού δεν ήταν ενδεδειγμένη, δεδομένου ότι δεν επωφεληθήκε από αυτόν καμία άλλη ΚΟΑ. Το Συμβούλιο των Υπουργών ακολούθησε την προσέγγιση αυτή της Επιτροπής.

3.12.3.3 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, από τη μεταρρύθμιση του 2003, η κατάσταση έχει εξελιχθεί. Εξάλλου, ορισμένες ΚΟΑ δεν διαθέτουν «δίκτυο ασφαλείας». Μια κρίση εμπιστοσύνης των καταναλωτών στον τομέα του χοιρέιου κρέατος ή της πτηνοτροφίας με συνέπεια δραματική πτώση της κατανάλωσης θα οδηγούσε πολλές μονάδες εκμετάλλευσης σε χρεοκοπία.

3.12.3.4 Για να υπάρξει ισότιμη μεταχείριση όλων των τομέων και δεδομένου ότι το ζητούμενο είναι να παρασχεθεί στην Επιτροπή μια νομική βάση ώστε να μπορεί να αναλαμβάνει δράση εάν το κρίνει σκόπιμο, η ΕΟΚΕ ζητά τη γενίκευση μιας ρήτρας «δικτύου ασφαλείας» σε όλες τις ΚΟΑ και, ως εκ τούτου, ζητά από την Επιτροπή και το Συμβούλιο να αναθεωρήσουν τη θέση τους.

3.12.4 Ενίσχυση για τη μεταποίηση

3.12.4.1 Στους τομείς τα προϊόντα των οποίων μπορούν να καταναλωθούν είτε νωπά είτε μεταποιημένα, η λήψη μέτρων για την ενίσχυση της μεταποίησης μπορεί να βοηθήσει στην αποτροπή κρίσης στα νωπά προϊόντα, επιτρέποντας προσωρινά την πλεονασματική παραγωγή στο επίπεδο της μεταποίησης, η αγορά της οποίας είναι λιγότερο ευαίσθητη στις διακυμάνσεις του όγκου της παραγωγής. Οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη ή από τις οργανώσεις παραγωγών.

3.12.5 Υποστήριξη του εθελούσιου περιορισμού της παραγωγής

3.12.5.1 Τα μέτρα περιορισμού της παραγωγής συγκαταλέγονται στα πλέον αποτελεσματικά από τα υφιστάμενα μέτρα. Εάν, σύμφωνα με τις προοπτικές της αγοράς, προβλέπεται υπερπροσφορά σε σύγκριση με τη ζήτηση, η ανάληψη εθελοντικών ή υποχρεωτικών δράσεων για τη μείωση της παραγωγής πριν από τη συγκομιδή μπορεί να αποτρέψει ενδεχόμενη κρίση. Οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη ή από τις οργανώσεις παραγωγών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Απαιτείται ορισμός της έννοιας των γεωργικών κρίσεων

4.1.1 Κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως κρίση «νοείται μια απρόβλεπτη κατάσταση που θέτει σε κίνδυνο την βιωσιμότητα γεωργικών εκμεταλλεύσεων, είτε σε τοπικό επίπεδο είτε για έναν ολόκληρο τομέα παραγωγής⁽⁸⁾». Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι πρέπει να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ των οικονομικών κρίσεων και των λοιπών κρίσεων και οι οικονομικές κρίσεις να οριστούν με αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια.

4.1.2 Όσον αφορά τις οικονομικές κρίσεις, η Επιτροπή οφείλει να ορίσει επακριβώς τις καταστάσεις «περιφερειακής κρίσης», «εθνικής κρίσης» και «κοινοτικής κρίσης». Ο ορισμός αυτός θα πρέπει να στηρίζεται σε καλή γνώση των αγορών, ώστε να καθοριστεί η μέση τιμή των τριών τελευταίων ετών ή η μέση τιμή των πέντε τελευταίων ετών. Σε περίπτωση πτώσης των τιμών μιας παραγωγής κατά X % για διάρκεια Y ημερών, η αγορά θα μπορεί να κηρυχθεί σε κρίση. Οι τιμές X και Y πρέπει να οριστούν ανά τομέα, ανά κράτος ή, ακόμα, και ανά λεκάνη παραγωγής. Οι ημερομηνίες έναρξης και λήξης των κρίσεων θα μπορούν, επίσης, να ορίζονται από τις δημόσιες αρχές.

4.1.3 Όσον αφορά τις λοιπές κρίσεις, κάθε κράτος διαθέτει επαρκείς ορισμούς για την διαχείριση των καταστάσεων που υπάρχουν στο ιδιαίτερο πλαίσιο τους.

4.2 Είναι απαραίτητη η προσαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού σε περίπτωση κρίσης

4.2.1 Σε περιόδους κρίσης, η πτώση της τιμής που καταβάλλεται στον παραγωγό δεν έχει πάντοτε αντίκτυπο στον καταναλωτή⁽⁹⁾, γεγονός που εμποδίζει την βέλτιστη λειτουργία της αγοράς. Το Συμβούλιο πρέπει να αναθεωρήσει τον κανονισμό του 1962 περί εφαρμογής ορισμένων κανόνων ανταγωνισμού στην παραγωγή και την εμπορία γεωργικών προϊόντων⁽⁸⁾, προκειμένου να επεκταθούν οι αρμοδιότητες της ΓΔ Ανταγωνισμού, ώστε να υποχρεώνεται να εξασφαλίζει την καλή λειτουργία της αγοράς σε περίπτωση κρίσης, παρέχοντας παρεκκλίσεις από τις συνήθεις αρχές.

⁽⁶⁾ COM(2005) 74

⁽⁷⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο κλάδος των μεγάλων λιανωπωλητών – τάσεις και αντίκτυπος σε αγρότες και καταναλωτές». Εισηγητής: ο κ. Allen

⁽⁸⁾ Κανονισμός αριθ. 26/1962, ΕΕ Β 30 της 20.4.1962, σελ. 0993.

⁽⁹⁾ Κανονισμός αριθ. 1254/1999, ΕΕ L 160 της 26.6.1999, σ. 21.

4.2.2 Ειδικοί μηχανισμοί μπορούν να θεσπιστούν για το σκοπό αυτόν, κυρίως για τα οπωροκηπευτικά. Η παρέμβαση αυτή των δημοσίων αρχών στη λειτουργία της αγοράς πρέπει να γίνει δεκτή από την Επιτροπή στα πλαίσια ειδικών κανονισμών που ισχύουν για ορισμένους τομείς όπως, π.χ., οι ασφάλειες. Η παρέκκλιση από τους κανόνες του ανταγωνισμού θα πρέπει να είναι προσωρινή και να ελέγχεται από τις δημόσιες αρχές.

4.2.3 Θα μπορούσαν να έχουν τη μορφή διεπαγγελματικών συμφωνιών για τις τιμές, όπως μπορούν να συνάψουν οι επιχειρήσεις που έχουν ενσωματώσει ολόκληρη την αλυσίδα παραγωγής ή οι διανομείς μέσω των κεντρικών αρχών προμηθειών.

4.2.4 Θα μπορούσαν να έχουν τη μορφή περιορισμού των διαφορών μεταξύ τιμής παραγωγού και της τιμής πώλησης στον καταναλωτή για τα μη μεταποιημένα προϊόντα.

4.3 Απαιτείται βελτίωση της διαχείρισης των εμπορικών ροών

4.3.1 Στα πλαίσια της συμφωνίας-πλαίσιο του Αυγούστου του 2004 σχετικά με την απελευθέρωση των γεωργικών συναλλαγών στον ΠΟΕ, αποφασίστηκε η πλήρης κατάργηση των επιστροφών κατά την εξαγωγή, υπό την προϋπόθεση του παραλληλισμού με τους άλλους υφιστάμενους μηχανισμούς. Απομένει να οριστεί η ημερομηνία και ο ρυθμός της κατάργησής τους.

4.3.2 Ωστόσο, όσο πιο ανοικτή είναι η αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο και πιο εκτεθειμένοι είναι οι παραγωγοί σε κινδύνους κρίσης. Συνεπώς, στο πλαίσιο των διεξαγόμενων διαπραγματεύσεων, πρέπει να διατηρηθεί η κοινοτική προτίμηση. Τα κοινωνικά, δασμολογικά και περιβαλλοντικά πρότυπα της ΕΕ δεν πρέπει να υπονομεύονται μέσω του κοινωνικού και περιβαλλοντικού ντάμπινγκ που προκαλούν φθηνά εισαγόμενα προϊόντα. Επίσης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια της επισιτιστικής αυτάρκειας. Για τους προαναφερθέντες λόγους πρέπει να αναπτυχθεί και να καθιερωθεί ένα σύστημα ειδικής εξωτερικής προστασίας ή πρόσβασης στην αγορά.

4.3.3 Σε περίοδο κρίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να περιορίζει τις εισαγωγές και να αξιοποιήσει όλα τα διαθέσιμα περιθώρια ελιγμών κατά την περίοδο της εφαρμογής των μελλοντικών συμφωνιών του ΠΟΕ προκειμένου να προωθήσει τις εξαγωγές.

4.3.4 Η Επιτροπή θα μπορούσε να προβλέψει τη διατήρηση ορισμένων από τα δικαιώματα που κοινοποιήθηκαν στη Γενεύη, με στόχο τη δημιουργία νέου μηχανισμού διαχείρισης των εμπορικών ροών.

4.3.5 Στην περίπτωση αυτή, το εν λόγω διατηρούμενο δικαίωμα στον ΠΟΕ δεν θα χρησιμοποιείται για επιστροφές ανά τομέα, αλλά, για παράδειγμα, ως μηχανισμός που θα συμφωνείται από κοινού με τις τρίτες χώρες (όπως αυτός που υφίσταται ήδη με την Αίγυπτο), και θα εφαρμόζεται σε περίπτωση κοινοτικών κρίσεων, ώστε να διευκολύνεται ο εφοδιασμός των εξωτερικών αγορών χωρίς να εξάγεται η κρίση.

4.3.6 Πράγματι, με βάση τη συνεννόηση με τις αρμόδιες αρχές των τρίτων χωρών, θα μπορεί να καθορίζεται για τη δικαιούχο χώρα

μία τιμή που να μην προκαλεί διαταραχές στη δική της αγορά. Η ευρωπαϊκή ενίσχυση θα μπορούσε να αφορά το κόστος μεταφοράς, το διοικητικό κόστος ή το κόστος του εμπορεύματος (περίπτωση επισιτιστικής βοήθειας).

4.4 Απαιτείται αποδέσμευση από τον ετήσιο χαρακτήρα του προϋπολογισμού

4.4.1 Έτσι όπως καταρτίζεται προς το παρόν ο προϋπολογισμός, με βάση τους ίδιους πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις ετήσιες δαπάνες, είναι αδύνατον να μην εφαρμόζεται η αρχή του ετήσιου χαρακτήρα. Ωστόσο, η αρχή αυτή έχει πολύ επιβαρυντικές συνέπειες και θα έπρεπε κάποια στιγμή να αναθεωρηθεί, ώστε να βελτιωθεί η λειτουργία της ΕΕ.

4.4.2 Πιο βραχυπρόθεσμα, υπάρχει τρόπος να παρακαμφθεί ο εξαναγκασμός αυτός. Μία λύση θα μπορούσε να είναι να θεωρούνται ως έξοδα τα ποσά που επενδύονται σε ταμεία σταθεροποίησης. Τα ταμεία αυτά θα χρησιμοποιούνταν μόνο σε περίπτωση κρίσης, το έτος που αυτό θα κρίνεται απαραίτητο.

4.5 Απαιτείται αξιοποίηση των οργανώσεων παραγωγών

4.5.1 Το να μπορούν να οργανωθούν οι παραγωγοί ώστε να έχουν πραγματική βαρύτητα στις εμπορικές διαπραγματεύσεις συνιστά έναν καλό μηχανισμό για τη διαχείριση του εμπορικού κινδύνου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να συνεχίσει να ενεργεί προς την κατεύθυνση αυτή και να προωθεί μέσω κινήτρων την οικονομική οργάνωση των παραγωγών.

4.5.2 Όσον αφορά τη διαχείριση των κρίσεων, η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε τη συνένωση των οργανώσεων παραγωγών και των φορέων της αλυσίδας της παραγωγής σε κατάλληλο επίπεδο, σε συνάρτηση με τις ευθύνες που θα μπορούσαν να τους ανατεθούν.

5. Συμπεράσματα

5.1 Οι προτάσεις της Επιτροπής συνιστούν ένα πρώτο βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα διαχείρισης των κινδύνων και κρίσεων. Δεν είναι όμως παρά ένα πρώτο βήμα.

5.2 Οι προτάσεις αυτές είναι συμπληρωματικές και μόνον προς τη διαχείριση των γεωργικών αγορών που πραγματοποιείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τις ΚΟΑ και τη ρύθμιση των εμπορικών συναλλαγών. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να τεθούν ξανά υπό αμφισβήτηση οι μηχανισμοί αυτοί, η αποτελεσματικότητα των οποίων είναι αποδεδειγμένη.

5.3 Είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί ο συντονισμός των υπαρχόντων εργαλείων που είναι κατάλληλα για την αντιμετώπιση ορισμένων κινδύνων ή κρίσεων. Συνεπώς, το ταμείο κτηνοτροφίας και το ταμείο αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να διατηρηθούν και να βελτιωθούν για να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι και οι κρίσεις του γεωργικού τομέα κατά τρόπο συμπληρωματικό προς τις προτάσεις που περιγράφονται στην παρούσα έκθεση

5.4 Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 2003 και η αύξηση της κλιματολογικής αστάθειας θα έχουν σημαντικές συνέπειες για τη διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, οι οποίες θα είναι όλο και πιο ευάλωτες στους κινδύνους και τις κρίσεις. Επομένως, είναι αναγκαίο η απελευθέρωση των συναλλαγών που διενεργείται στον κύκλο της Ντόχα να διατηρήσει την κοινοτική προτίμηση.

5.5 Οι τρεις επιλογές που προτείνει η Επιτροπή πρέπει να αναλυθούν περαιτέρω και να εφαρμοστούν βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα. Εντούτοις, οι προτάσεις αυτές δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση της κατάστασης που προβλέπεται για τα ερχόμενα έτη. Πρέπει, λοιπόν, να συνεχιστούν οι σχετικές με το ζήτημα αυτό εργασίες σε τομεακό επίπεδο κατά τις προσεχείς μεταρρυθμίσεις των ΚΟΑ, αλλά και μέσω οριζόντιου κανονισμού.

5.6 Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, είναι μάλλον θετική η συγχρηματοδότηση από τη διαφοροποίηση κατά 1 %, πρέπει όμως να εξασφαλιστεί η ισότιμη μεταχείριση όλων των γεωργών της ΕΕ, για παράδειγμα με 0,1 % του εθνικού γεωργικού προϊόντος. Στο μέλλον, θα πρέπει να εξευρεθούν και άλλες πηγές χρηματοδότησης.

5.7 Η ΕΟΚΕ ζητά με εμμονή να διεξαχθούν μελέτες αξιολόγησης εκ των προτέρων και εκ των υστέρων ώστε, αφενός, να εκτιμηθούν τα νέα επίπεδα κινδύνων στη γεωργία, μετά από τη

μεταρρύθμιση της ΚΓΠ και την αύξηση της κλιματολογικής αστάθειας, και οι απαραίτητοι δημοσιονομικοί πόροι, κυρίως μετά τις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ και, αφετέρου, να μελετηθεί κατά πόσον είναι κατάλληλες οι λύσεις που προτείνονται για την αντιμετώπιση των καταστάσεων αυτών.

5.8 Η οργάνωση των παραγωγών και των αλυσίδων παραγωγής συνιστά μια προοπτική μέλλοντος για την ευρωπαϊκή γεωργία. Η Επιτροπή πρέπει να διευρύνει τις δράσεις της για την προώθηση της οργάνωσης αυτής.

5.9 Είναι θετικό ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τρεις επιλογές. Το ζητούμενο δεν είναι να προβούμε σε οριστική επιλογή μεταξύ αυτών, αλλά να παραμείνουν ανοιχτές για το μέλλον, με περαιτέρω εμβάθυνση.

5.10 Κατά την ΕΟΚΕ, αυτό το θέμα της διαχείρισης των κινδύνων και των απειλών είναι θεμελιώδες. Με βάση τις εργασίες που έχουν επιτελεστεί αναφορικά με τη διαχείριση των κινδύνων και των κρίσεων, θα ήταν ευκαίριο η Επιτροπή, στο προσεχές μέλλον, να καταστήσει λειτουργικά τα διάφορα μέτρα μέσω νομοθετικής πρότασης για την οποία η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να ζητηθεί η γνώμη της.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό ελάχιστων κανόνων για την προστασία των κοτόπουλων που εκτρέφονται για την παραγωγή κρέατος»

COM(2005) 221 τελικό -2005/0099 CNS

(2006/C 28/05)

Στις 13 Ιουνίου 2005 η Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Οκτωβρίου 2005 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. **Leif E. Nielsen**.

Κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 123 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η εντατική εκτροφή κοτόπουλων για την παραγωγή κρέατος δημιουργεί προβλήματα καλής διαβίωσης και υγείας των ζώων. Σύμφωνα με την έκθεση της επιστημονικής επιτροπής για την υγεία και την καλή διαβίωση των ζώων τα περισσότερα προβλήματα καλής διαβίωσης οφείλονται στη γενετική επιλογή με σκοπό ταχύτερους ρυθμούς ανάπτυξης και καλύτερη αξιοποίηση της τροφής χωρίς να συνοδεύεται η επιλογή αυτή με τη βελτίωση του επιπέδου καλής διαβίωσης και υγείας των ζώων. Η γενετική επιλογή είχε ως αποτέλεσμα τη μεταβολή των χαρακτηριστικών μεταβολισμού και συμπεριφοράς που οδηγούν σε προβλήματα στα πόδια, σε ασκίτιδα, στο σύνδρομο αιφνίδιου θανάτου ή σε άλλα προβλήματα υγείας. Η επιστημονική επιτροπή αναφέρει συγχρόνως ότι οι επιπτώσεις της υψηλής πυκνότητας εκτροφής είναι μειωμένες σε κτίρια όπου μπορούν να διατηρηθούν καλές εσωτερικές κλιματικές συνθήκες⁽¹⁾.

1.2 Υπάρχουν μόνο γενικές απαιτήσεις στην ΕΕ σχετικά με την προστασία των ζώων στα εκτροφεία⁽²⁾. Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχει νομοθεσία για την προστασία των κοτόπουλων για την παραγωγή κρέατος όπως υπάρχουν και εθελοντικά συστήματα εξασφάλισης της ποιότητας που εμπεριέχουν ποιοτικές απαιτήσεις για την καλή διαβίωση των ζώων. Σύμφωνα με την Επιτροπή, κοινói ελάχιστοι κανόνες μπορούν να ανταποκριθούν στα προβλήματα για την καλή διαβίωση των ζώων, διασφαλίζοντας ισότιμες συνθήκες ανταγωνισμού και την καλύτερη λειτουργία της κοινής αγοράς, καθώς και τις αυξανόμενες απαιτήσεις της κοινωνίας η οποία θεωρεί αναγκαίο να εισαχθούν εύλογα πρότυπα για την προστασία και την καλή διαβίωση των ζώων. Τα πρότυπα αυτά θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο αντίστοιχο πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής.

1.3 Η ανώτατη πυκνότητα εκτροφής των κοτόπουλων ανά τετραγωνικό μέτρο χρησιμοποιήσιμης περιοχής («πυκνότητα εκτροφής») προτείνεται να καθορισθεί στα 30 χιλιόγραμμα

ζωντανού βάρους. Τα κράτη μέλη μπορούν όμως να επιτρέψουν μέχρι 38 χιλιόγραμμα ανά τετραγωνικό μέτρο σε εκμεταλλεύσεις ή σε μεμονωμένες μονάδες εκμετάλλευσης, εφόσον ο ιδιοκτήτης ή ο εκτροφέας πληρούν ορισμένες απαιτήσεις π.χ. επιθεωρήσεις, εποπτεία και παρακολούθηση που προβλέπονται από την αρμόδια αρχή των κρατών μελών. Στην πρόταση περιέχονται επίσης λεπτομερώς ορισμένες ελάχιστες απαιτήσεις που ισχύουν για όλες τις εκμεταλλεύσεις με τη μορφή ελέγχου και επιθεώρησης, συστημάτων τροφοδοσίας και παροχής νερού, στρωμνής, θορύβου, φωτός, καθαρισμού και απολύμανσης, καταγραφής, χειρουργικών επεμβάσεων, κατάρτισης και ενημέρωσης. Για τις εκμεταλλεύσεις με υψηλότερη πυκνότητα εκτροφής τίθενται πρόσθετες απαιτήσεις όσον αφορά την καταγραφή και την τεκμηρίωση, τη συγκέντρωση σε NH₃ και σε CO₂, τη θερμοκρασία και την υγρασία, ότι κάθε μονάδα μιας εκμετάλλευσης είναι εξοπλισμένη με συστήματα εξαερισμού, θέρμανσης και ψύξης και αξιολόγηση των δεικτών καλής διαβίωσης των ζώων στην επιθεώρηση μετά τη σφαγή και διαδικασίες σε περίπτωση που δεν πληρούνται οι απαιτήσεις. Η ενιαία εφαρμογή καθώς και η συνεχής προσαρμογή των διατάξεων των παραρτημάτων προτείνεται να πραγματοποιηθεί με την υπάρχουσα διαδικασία σε συνεργασία με τη μόνιμη επιτροπή για την τροφική αλυσίδα και την υγεία των ζώων.

1.4 Η αποκαλούμενη «ολοκληρωμένη προσέγγιση» για εκμεταλλεύσεις ή μεμονωμένες μονάδες εκμετάλλευσης με υψηλότερη πυκνότητα εκτροφής βασίζεται στη μεγαλύτερη ενημέρωση παραγωγού, αρμόδιων αρχών και σφαγείου με βάση τον έλεγχο μετά τη σφαγή. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η συγκέντρωση πληροφοριών για τις παραμέτρους παραγωγής για εμπορικούς λόγους και για την εποπτεία, για την τήρηση⁽³⁾ της νομοθεσίας περί ζωοτροφών και των τροφίμων και των κανόνων σχετικά με την υγεία, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τη βελτίωση της διαβίωσης των ζώων. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση αποτελεί επίσης τη βάση για τις νέες διατάξεις για την υγιεινή των τροφίμων και τους κτηνιατρικούς ελέγχους.⁽⁴⁾

1.5 Η Επιτροπή το αργότερο 2 χρόνια μετά την έγκριση της οδηγίας και με βάση την πείρα που αποκτήθηκε από την εφαρμογή τέτοιων εθελοντικών συστημάτων επισήμανσης, είναι σκόπιμο να υποβάλει έκθεση σχετικά με την πιθανή καθιέρωση ενός συγκεκριμένου εναρμονισμένου συστήματος υποχρεωτικής επισήμανσης σε

(1) The Welfare of Chickens Kept for Meat Production – Έκθεση της 21^{ης} Μαρτίου 2000 Οδηγία 98/58/ΕΕ, ΕΕ L 221 της 8.8.1998, σελ. 23 (η οδηγία καταρτίστηκε με βάση τη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, στα πλαίσια της οποίας εγκρίθηκε σύσταση για τις κότες και περιέχει επίσης συμπληρωματικές διατάξεις για τα πουλερικά που προορίζονται για την παραγωγή κρέατος).

(2) Οδηγία 98/58/ΕΕ, ΕΕ L 221 της 8.8.1998, σελ. 23 (η οδηγία καταρτίστηκε με βάση τη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, στα πλαίσια της οποίας εγκρίθηκε σύσταση για τις κότες και περιέχει επίσης συμπληρωματικές διατάξεις για τα πουλερικά που προορίζονται για την παραγωγή κρέατος).

(3) Κανονισμός 882/2004, ΕΕ L 165 της 30.4.2004, σελ. 1. διορθωμένη έκδοση (ΕΕ L 191 της 25.6.2004, σ. 1).

(4) Κανονισμός 882/2004 της 29.4.2004 («Κανόνες για την υγεία») ΕΕ L 165 της 30.4.2004

κοινοτικό επίπεδο για το κρέας κοτόπουλου, τα προϊόντα και τα παρασκευάσματα κρέατος, που θα βασίζεται στη συμμόρφωση προς τα πρότυπα καλής διαβίωσης των ζώων. Η εν λόγω έκθεση πρέπει να εξετάζει επίσης τις πιθανές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις, τις επιπτώσεις στους οικονομικούς εταίρους της Κοινότητας και τη συμμόρφωση ενός τέτοιου συστήματος επισημάνσης με τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Είναι σκόπιμο να υποβάλει η Επιτροπή έκθεση, που να συνοδεύεται από κατάλληλες νομοθετικές προτάσεις, με βάση τα νέα επιστημονικά στοιχεία, λαμβάνοντας υπόψη την περαιτέρω έρευνα σχετικά με τη σημασία που έχει η επίδραση των γενετικών παραμέτρων στις προσδιορισμένες ανεπάρκειες που έχουν ως αποτέλεσμα την κακή διαβίωση των κοτόπουλων που εκτρέφονται για την παραγωγή κρέατος.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η κοινή γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενδιαφέρεται όλο και περισσότερο για την καλή διαβίωση των ζώων στα εντατικά συστήματα παραγωγής, όπως επισημαίνει η Επιτροπή. Αυτό τεκμηριώνεται με σαφήνεια από έρευνα που διενήργησε το 2005 το Ευρωβαρόμετρο ⁽⁵⁾. Πρέπει συνεπώς η καλή διαβίωση των ζώων όπως και άλλοι σημαντικοί παράγοντες να συμπεριληφθούν στα στοιχεία του «ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου» προκειμένου να εξισορροπηθούν οι συνέπειες του ελεύθερου εμπορίου και της αύξησης του ανταγωνισμού τόσο εντός της ΕΕ όσο και στον υπόλοιπο κόσμο.

2.2 Δεν είναι δυνατόν να αποδοθεί ευθύνη για όλα τα προβλήματα της καλής διαβίωσης των ζώων σε μια μόνο φάση της αλυσίδας παραγωγής και εμπορίας των κοτόπουλων που προορίζονται για την παραγωγή κρέατος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη η γενετική επιλογή στα κέντρα εκτροφής που είναι συγκεντρωμένα σε διεθνές επίπεδο, η παραγωγή των αποθεμάτων αναπαραγωγής κοτόπουλων, οι εκκολαπτικές μηχανές, η πραγματική κλίμακα παραγωγής, τα σφαγεία, η εμπορία και οι καταναλωτές. Σε κάθε κατηγορία εξάλλου, υπάρχουν διαφορές που αφορούν τόσο τα προβλήματα που συνδέονται με την καλή διαβίωση των ζώων, όσο και τις οικονομικές πλευρές και τις πλευρές που συνδέονται με τον ανταγωνισμό. Η ΕΟΚΕ, ως εκπρόσωπος της κοινωνίας των πολιτών και έχοντας υπόψη την ποικιλία της σύνθεσης της, έχει προφανώς καθήκον να συνεργασθεί για την εκπόνηση ελάχιστων κανόνων για την καλή διαβίωση των ζώων στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε ένα επίπεδο που θα είναι συγχρόνως λογικό και αποδεκτό.

2.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά τη σοβαρότητα με την οποία η Επιτροπή πραγματοποιήσει τις προπαρασκευαστικές εργασίες και συμφωνεί με την προτεινόμενη προσέγγιση για την εξέταση του προβλήματος. Οι γενικές διατάξεις που εφαρμόζονται σε όλα τα σμήνη αποτελούν απαιτήσεις που βασίζονται στο μεγαλύτερο έλεγχο της εκμετάλλευσης από την ίδια και γενικότερα δεν παρουσιάζουν κανένα πρόβλημα. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί εξάλλου σε γενικές γραμμές με τις περαιτέρω απαιτήσεις για την ολοκληρωμένη προσέγγιση για τα σμήνη με αυξημένη πυκνότητα εκτροφής, η οποία βασίζεται στο προτεινόμενο σύστημα βαθμολογίας όσον αφορά τη δερματίτιδα των πελμάτων, τη θνησιμότητα κι άλλες πιθανές ενδείξεις κακών συνθηκών διαβίωσης για παρέμβαση και βελτίωση των συνθηκών στην εκμετάλλευση ή στη μονάδα της εκμετάλλευσης καταγωγής.

2.4 Το κρίσιμότερο θέμα είναι εκείνο της πυκνότητας εκτροφής. Οι σχετικοί κανόνες πρέπει να βασίζονται στα αρτιότερα επιστημονικά δεδομένα που είναι διαθέσιμα και στην ισορροπία μεταξύ

των διαφόρων δεικτών που αφορούν τη φυσική κατάσταση, τη συμπεριφορά και την υγεία. Η ΕΟΚΕ με βάση την έκθεση της επιστημονικής επιτροπής κρίνει ασφαλές και αποδεκτό να καθιερωθούν ως ανώτατο όριο τα 30 κιλά ανά τετραγωνικό μέτρο για τα σμήνη γενικά, και των 38 κιλών ανά τετραγωνικό μέτρο για τα σμήνη στα οποία οι επιπτώσεις αντιμετωπίζονται με συγκεκριμένες απαιτήσεις για καλές εσωτερικές κλιματικές συνθήκες.

2.5 Συγχρόνως πρέπει να αναγνωριστεί ότι η πυκνότητα εκτροφής αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα όσον αφορά τις δαπάνες παραγωγής και την ανταγωνιστικότητα. Σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην Ολλανδία το Μάρτιο του 2005, η ανώτατη πυκνότητα εκτροφής που προτείνεται θα επηρεάσει στην πράξη όλα τις εκμεταλλεύσεις της χώρας. Δηλαδή, σε μια μέση εκμετάλλευση κοτόπουλων για την παραγωγή κρέατος, μετά την αφαίρεση των κυμαινόμενων και των σταθερών δαπανών, για την κάλυψη του κόστους της εργασίας μένουν μόνο, κατά μέσον όρο, 1,89 λεπτά του ευρώ ανά κοτόπουλο ⁽⁶⁾. Αυτό δείχνει το πολύ στενό περιθώριο κέρδους της παραγωγής. Για να διατηρηθεί το ίδιο κέρδος με πυκνότητα εκτροφής 30 και 38 κιλά ανά τετραγωνικό μέτρο αντίστοιχα, η τιμή ανά κοτόπουλο για την παραγωγή κρέατος, με βάση τις εν λόγω προϋποθέσεις, πρέπει να αυξηθεί με 8,0 και 2,5 λεπτά αντίστοιχα, δηλ. η επιβάρυνση του καταναλωτή θα είναι ελάχιστη. Πάντως, ο κλάδος σε ευρωπαϊκό επίπεδο υποστηρίζει ότι η ανώτατη πυκνότητα εκτροφής κάτω των 42 κιλών ανά τετραγωνικό μέτρο αναπόφευκτα θα οδηγήσει στη βαθμιαία περιθωριοποίηση των πωλήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο στην ευρωπαϊκή αγορά όσο και στις αγορές των τρίτων χωρών, λόγω του ανταγωνισμού από τις κυριότερες εξαγωγικές τρίτες χώρες.

2.6 Αυτός είναι και ο λόχος για τον οποίο η απαίτηση για τη μείωση της πυκνότητας εκτροφής και στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να συνοδεύεται από την προσαρμογή των κανόνων του διεθνούς εμπορίου προκειμένου να εφαρμόζονται οι ίδιες ή αντίστοιχες απαιτήσεις και στις εισαγωγές από τις τρίτες χώρες. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι είναι δύσκολο να συζητηθεί το θέμα αυτό στις διαπραγματεύσεις που διεξάγονται σήμερα στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Πάντως, εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφασίσει να υιοθετήσει εύλογους κανόνες που να αιτιολογούνται όσον αφορά την καλή διαβίωση των ζώων στον τομέα αυτό όπως και σε άλλους τομείς, τότε θα πρέπει να επιβάλει επίσης στη διεθνή κοινότητα, εφόσον είναι μια από τις μεγαλύτερες εμπορικούς εταίρους στον κόσμο, την καθιέρωση ρήτρας που θα επιτρέπει τη διατήρηση του εν λόγω επιπέδου ⁽⁷⁾.

2.7 Οι τρίτες χώρες με συγκριτικά πλεονεκτήματα και αποδεκτές συνθήκες διαβίωσης έχουν τη δυνατότητα να κατακτούν μεγαλύτερα μερίδια της αγοράς στην ΕΕ και, ως εκ τούτου πρέπει να θεωρηθεί ότι θα μπορούσαν να υποστηρίξουν τη θέσπιση διεθνών κανόνων. Ωστόσο, θα ήταν παράδοξο και απαράδεκτο εάν είτε τρίτες χώρες με χαμηλότερες προδιαγραφές αναλάβουν σταδιακά την παραγωγή της Ε.Ε. και το εμπόριο στην αγορά της και στις αγορές των τρίτων χωρών, λόγω των υψηλότερων προδιαγραφών της Ε.Ε., είτε η ΕΕ χάσει τη δυνατότητα να βελτιώσει τις συνθήκες καλής διαβίωσης των ζώων, εξαιτίας των ελλειμματικών συνθηκών που επικρατούν σε άλλους σημαντικούς εμπορικούς εταίρους και του κινδύνου μετεγκατάστασης της παραγωγής στις εν λόγω χώρες.

⁽⁶⁾ Economic consequences of reduction of stocking density of broilers, Ir. P. van Horne, LEI (Agricultural Economics Research Institute), Wageningen University and Research Centre, March 2005

⁽⁷⁾ Το εν λόγω θέμα εξετάζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη νομοθεσία σχετικά με την καλή διαβίωση των ζώων που εκτρέφονται στις τρίτες χώρες και συνέπειες για την ΕΕ.(COM (2002) 626 της 18.11.2002).

⁽⁵⁾ Special Eurobarometer June 2005: Attitudes of consumers towards the welfare of farmed animals

2.8 Είναι συνεπώς απαραίτητο να ζητήσει η ΕΕ, με ή χωρίς την εκ των προτέρων διεθνή αποδοχή την τήρηση ανάλογων κανόνων για τις εισαγωγές από όλες τις τρίτες χώρες. Σε περίπτωση απουσίας της διεθνούς αποδοχής πιθανόν να χρειαστεί ένα είδος πρόκλησης για να δοθεί η απαιτούμενη προσοχή και κατανόηση όσον αφορά την ανάγκη μεταβολής του νομικού καθεστώτος. Η Επιτροπή οφείλει οπωσδήποτε να εκπονήσει μια λεπτομερή οικονομική ανάλυση της κατάστασης του ανταγωνισμού δύο χρόνια μετά την εφαρμογή της οδηγίας στα κράτη μέλη ώστε να διαμορφωθεί η απαιτούμενη εικόνα για τις εξελίξεις.

2.9 Ο Παγκόσμιος Οργανισμός για την Υγεία των Ζώων (Ο.Ι.Ε.) υιοθέτησε πρόσφατα συστάσεις για ορισμένες άλλες πτυχές της καλής διαβίωσης των ζώων, πράγμα που δείχνει την αυξημένη διεθνή κατανόηση της ανάγκης για ελάχιστες διεθνείς προδιαγραφές. Η βάση των συστάσεων του Ο.Ι.Ε. διαμορφώθηκε σε μια διάσκεψη το 2004, στην οποία πραγματοποιήθηκε ένας εποικοδομητικός διάλογος μεταξύ αρμόδιων φορέων, επιστημόνων, ομάδων συμφερόντων και ΜΚΟ από όλο τον κόσμο, στον οποίο συμμετείχαν και ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες. Στη διάσκεψη τονίστηκε ότι οι διεθνείς κανόνες για την καλή διαβίωση των ζώων πρέπει να έχουν επιστημονική βάση. Ο ΠΟΕ οφείλει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ να ασχοληθεί με αυτό το θέμα, έτσι ώστε οι ελάχιστοι κανόνες που αποφασιζονται από τον (Ο.Ι.Ε.) να ισχύουν και στα πλαίσια του ΠΟΕ.

2.10 Έχοντας υπόψη τις αρνητικές εμπειρίες από τη μη εφαρμογή ή την εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο, αυστηρότερων απαιτήσεων με αποτέλεσμα τη στρέβλωση του ανταγωνισμού, ο κλάδος φρονεί ότι οι κανόνες πρέπει να θεσπισθούν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω κανονισμού. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τα πλεονεκτήματα του κανονισμού, αλλά διαπιστώνει ότι τα κράτη μέλη προτιμούν τις οδηγίες, διότι αυτές επιτρέπουν την εφαρμογή των διατάξεων λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές ιδιαιτερότητες. Η μορφή της οδηγίας είναι εξάλλου καταλληλότερη για την εισαγωγή της προτεινόμενης ολοκληρωμένης προσέγγισης, όπως και μια κοινή ρύθμιση των τεχνικών λεπτομερειών όσον αφορά τις μεθόδους πτηνοτροφίας δεν θα διαθέτει την απαραίτητη ευελιξία όσον αφορά τα συστήματα που χρησιμοποιούνται και θα εμποδίζει τις τεχνικές εξελίξεις για αποτελεσματικότερες μεθόδους πτηνοτροφίας που θα αποβλέπουν στην καλή διαβίωση. Πάντως πρέπει να τονιστεί έντονα στην Επιτροπή ότι δεν μπορεί γίνουν ανεκτές ούτε η παράλειψη εφαρμογής ούτε η ελλιπής εφαρμογή.

2.11 Ωστόσο, είναι παράδοξο ότι η Επιτροπή αιτιολογεί την πρότασή της και την ανάγκη για κοινούς κανόνες λόγω της στρέβλωσης του ανταγωνισμού που προκαλείται από τις σημερινές αποκλίνουσες εθνικές ρυθμίσεις, ενώ ταυτόχρονα η πρότασή της ανοίγει τον δρόμο για αυστηρότερους εθνικούς κανόνες στα μεμονωμένα κράτη μέλη. Οι κοινόι κανόνες στην ΕΕ αποτελούν σημαντικό σημείο εκκίνησης της δράσης της ΕΕ για κοινούς κανόνες σε διεθνές επίπεδο. Όσον αφορά την ανεπαρκή εφαρμογή των οδηγιών από τα κράτη μέλη, η Επιτροπή πρέπει στο μέλλον να λάβει σοβαρά υπόψη της τα καθήκοντα που της αναθέτει η Συνθήκη και να διασφαλίσει τη σωστή εφαρμογή των κανόνων εντός των προθεσμιών στον οποίων τον καθορισμό συνέβαλαν τα ίδια τα κράτη μέλη.

2.12 Η Επιτροπή υποστηρίζει πλήρως την ύπαρξη πιο προοδευτικών εθελοντικών συστημάτων με τη μορφή «κωδίκων πρακτικής» και αντιμετωπίζει ευνοϊκά την αντικατάστασή τους με ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα που θα είναι σύμφωνο με το πνεύμα της νομοθεσίας για τα οικολογικά προϊόντα. Με τον τρόπο αυτό παρέχεται στους καταναλωτές η δυνατότητα επιλογής και επιτρέπεται στην

αγορά να δείξει εάν ενδιαφέρεται για περισσότερη βελτίωση των συνθηκών καλής διαβίωσης των ζώων σε σύγκριση με τις ελάχιστες απαιτήσεις που ισχύουν σήμερα. Εφόσον βέβαια είναι συμβατό με τους κανόνες του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου, η ΕΟΚΕ δίδεται επίσης ευνοϊκά για ένα υποχρεωτικό σύστημα επισήμανσης για τα προϊόντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι σαφές ότι πρέπει να τηρείται η ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία. Η τήρηση αυτή δεν χρειάζεται να συνάγεται ιδιαίτερα από την επισήμανση. Επίσης, πρέπει να εξετασθεί κατά πόσο, όπως γίνεται με τη συσκευασία αυγών, θα ήταν δυνατό να αναφέρεται ο χρησιμοποιηθείς τρόπος παραγωγής για τα συσκευασμένα κοτόπουλα.

2.13 Όπως έχει ζητηθεί, είναι σκόπιμο να υποβάλει η Επιτροπή έκθεση με βάση τα νέα επιστημονικά στοιχεία, λαμβάνοντας υπόψη την περαιτέρω έρευνα και τις εμπειρίες, που αποκτήθηκαν στην πράξη προκειμένου να βελτιωθεί περισσότερο η καλή διαβίωση των κοτόπουλων που εκτρέφονται για την παραγωγή κρέατος. Η έκθεση αυτή πρέπει ειδικότερα να εξετάζει την επίδραση των γενετικών παραμέτρων στις ανεπάρκειες που έχουν εντοπιστεί. Ωστόσο, η πρόταση θα έπρεπε ήδη από τώρα να λαμβάνει υπόψη τις συνέπειες της γενετικής επιλογής, ενώ θα έπρεπε επίσης να ρυθμισθούν οι συνθήκες καλής διαβίωσης των πτηνών αναπαραγωγής τέτοιων κοτόπουλων. Συνεπώς οι εργασίες θα πρέπει να αρχίσουν το συντομότερο δυνατό και εάν χρειαστεί να επανεξεταστούν αργότερα λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία για τη σφαγή. Σε αντίθετη περίπτωση, οι εργασίες της Επιτροπής δεν θα μπορούσαν να αρχίσουν παρά μόνο πέντε χρόνια μετά τη θέσπιση της οδηγίας, όταν θα υπάρχουν στοιχεία για τη σφαγή.

2.14 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η έρευνα απαιτεί μακροχρόνια προσπάθεια και ότι οι ισχύοντες κανόνες πρέπει να προσαρμόζονται συνεχώς με βάση τις νέες γνώσεις και την τεχνολογική εξέλιξη. Ταυτόχρονα η έρευνα πρέπει να εντατικοποιηθεί στον τομέα αυτό όπως και σε άλλους τομείς προκειμένου να αποκτηθούν καλύτερες γνώσεις για τις περιπτώσεις που παρατηρούνται ελλείψεις. Αυτό ισχύει μεταξύ άλλων για την αμοιβαία σχέση μεταξύ της υψηλής πυκνότητας εκτροφής, των κλιματολογικών και των περιβαλλοντικών συνθηκών (*). Τέλος, ενδεικνύεται να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στη βιολογική ασφάλεια λόγω της στενής σχέσης μεταξύ της υγείας των ζώων, της καλής διαβίωσης και του περιβάλλοντος, όπως π.χ. για τη γρίπη των πτηνών (**).

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Ανεξαρτήτως συστήματος παραγωγής, η πυκνότητα εκτροφής και ο τεχνικός εξοπλισμός κτλ., η «stockmanship» ή καλή διαχείριση και η ορθή πτηνοτροφική πρακτική έχουν αποφασιστική σημασία την καλή διαβίωση και την κατάσταση της υγείας των ζώων. Οι συνθήκες αυτές και η σημασία τους κατά την καθημερινή επαφή με τα ζώα — και οι φροντίδες που τους παρέχονται — δεν μπορούν να διασφαλισθούν εκ των πραγμάτων μέσω της νομοθεσίας και του ελέγχου. Στα πλαίσια αυτά, οι διατάξεις της πρότασης, όσον αφορά τις οδηγίες, την ενημέρωση, τα μαθήματα και την κατάρτιση, όπως και ο έλεγχος τουλάχιστον δύο

(*) Από νεώτερες επιστημονικές εκδόσεις μπορεί να αναφερθεί εκείνη με τίτλο «Chicken welfare is influenced more by housing conditions than by stocking density» NATURE/VOL 427/22.1.2004/www.nature.com

(**) Βλ. πρόταση της Επιτροπής COM(2005) 171 τελικό, της 28.4.2005, και τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 28.9.2005 με θέμα την καταπολέμηση της γρίπης των πουλερικών.

φορές την ημέρα πρέπει να είναι αυτονόητα. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι δημιουργείται κάποιο πρόβλημα που δεν υπάρχει απαίτηση για την ύπαρξη προσόντων και ότι η πείρα μπορεί να αντικαταστήσει την εκπαίδευση, ανεξαρτήτως του είδους της εν λόγω εμπειρίας.

3.2 Πρέπει να διασφαλιστεί ότι η εκτίμηση για την καλή διαβίωση των ζώων είναι ανεξάρτητη και πραγματοποιείται από επιθεωρητές που είναι επαρκώς καταρτισμένοι και έμπειροι για να εκτιμήσουν την κατάσταση των ζώων. Επίσης η γραπτή έκθεση πρέπει να έχει ενιαία μορφή στα κράτη μέλη.

3.3 Για λόγους σαφήνειας πρέπει να διευκρινιστεί επίσης ότι οι περιπτώσεις χαμηλής πυκνότητας εκτροφής επιθεωρούνται μόνο στα πλαίσια των «κανόνων υγιεινής». Θα πρέπει να απαιτούνται συγχρόνως εγκεκριμένα σχέδια εκπαίδευσης και τεκμηριωμένες καταρτίσεις για όλες τις επιχειρήσεις που υπερβαίνουν ένα συγκεκριμένο μέγεθος.

3.4 Οι απαιτήσεις για ανώτατη συγκέντρωση σε NH_3 και CO_2 πρέπει να διατυπώνονται κατά τρόπο ώστε να μην παραβιάζονται τα όρια υπό κανονικές συνθήκες. Σε ατυπικές κλιματικές καταστάσεις δεν θα είναι δυνατό να τηρούνται τα όρια αυτά από τα περισσότερα συστήματα παραγωγής που διαθέτουν καλή οργάνωση.

3.5 Σύμφωνα με την πρόταση «όλα τα κτίρια έχουν φως με ένταση τουλάχιστον 20 lux κατά τη διάρκεια των περιόδων φωτισμού», η σχετική μέτρηση «πρέπει να γίνεται στο επίπεδο των οφθαλμών του πτηνού και το φως πρέπει να ακολουθεί έναν 24ωρο ρυθμό και να περιλαμβάνει περιόδους σκότους οι οποίες διαρκούν τουλάχιστον 8 ώρες συνολικά, με μία τουλάχιστον συνεχή περίοδο σκότους διάρκειας τουλάχιστον 4 ωρών». Αυτό ισοδυναμεί με σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου⁽¹⁰⁾. Αντίθετα, ο κλάδος φρονεί, βάσει επιστημονικών εκθέσεων και εμπειρίας, ότι είναι αρκετά τουλάχιστον 15 lux τις πρώτες 14 ημέρες και εν συνεχεία τουλάχιστον 5 lux καθώς και μια συνεχής περίοδος σκότους 4 ωρών. Ο κλάδος υποστηρίζει ότι δοκιμές με περισσότερο φως και μεγαλύτερες περιόδους σκότους προκάλεσαν πολλά προβλήματα στα πόδια ώστε να κριθούν ακατάλληλα τα ζώα λόγω των κακώσεων στο δέρμα. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρόκειται για στάθμιση περισσότερων παραγόντων και ότι η χάραξη μιας πολιτικής στον εν λόγω τομέα πρέπει να βασίζεται στα σημαντικότερα επιστημονικά στοιχεία και στην πείρα. Σε περίπτωση αβεβαιότητας ή ανεπαρκούς τεκμηρίωσης θα πρέπει να διεξάγονται συμπληρωματικές έρευνες για την προσαρμογή των διατάξεων ώστε να αντικατοπτρίζουν διαρκώς τις πλέον πρόσφατες γνώσεις που υπάρχουν στον εν λόγω τομέα.

3.6 Η υπό εξέταση πρόταση οδηγίας προβλέπει τη δυνατότητα παρέμβασης στις εκμεταλλεύσεις με την υψηλότερη πυκνότητα εκτροφής εάν η θνησιμότητα στην εκμετάλλευση υπερβαίνει το 1 % + 0,06 % πολλαπλασιαζόμενο επί την ηλικία σφαγής του σμήνους σε ημέρες, δηλαδή περίπου 3,5 %. Ο κλάδος φρονεί ότι

ένα ελάχιστο όριο θνησιμότητας 0,12 % ημερησίως είναι φυσικό και ότι δεν υπάρχει σχέση μεταξύ καλής διαβίωσης και θνησιμότητας τις πρώτες 7 ημέρες, το όριο όμως θα μπορούσε να καθορισθεί, αν χρειαστεί, σε 1,5 %. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ το όριο πρέπει να καθορισθεί σε ένα επίπεδο που θα ανταποκρίνεται στις πρακτικές δυνατότητες μιας εκμετάλλευσης που λειτουργεί κανονικά. Πρέπει εξάλλου να εξετασθεί η συμπλήρωση της καταγραφής της θνησιμότητας και δερματίτιδας με την καταγραφή π.χ. των προβλημάτων στα πόδια και της περιτονίτιδας στα σμήνη όταν αναφέρονται σοβαρές παραλείψεις.

3.7 Προκειμένου να τυποποιηθούν οι κατηγορίες, η Επιτροπή πρέπει να καθιερώσει λεπτομερείς, γραπτές, περιγραφές με φωτογραφίες για τα προβλήματα στα πόδια που διαπιστώνονται στις διάφορες ομάδες.

4. Συμπέρασμα

4.1 Η ΕΟΚΕ δέχεται σε γενικές γραμμές, με την επιφύλαξη των διατυπωθεισών ανωτέρω παρατηρήσεων, την προσέγγιση της Επιτροπής αλλά και τις λεπτομερείς διατάξεις της πρότασης οδηγίας. Ο καθορισμός διαφορετικών ορίων για την ένταση του φωτός, την ανώτατη συγκέντρωση σε NH_3 και σε CO_2 , τη θνησιμότητα και τη δερματίτιδα, κλπ. πρέπει να γίνεται σε ένα επίπεδο που να ανταποκρίνεται στις πρακτικές δυνατότητες μιας εκμετάλλευσης υπό κανονικές συνθήκες λειτουργίας.

4.2 Κάθε μείωση της πυκνότητας εκτροφής σε σχέση με τις ισχύουσες πρακτικές πρέπει οπωσδήποτε να συνοδεύεται από τη ρήτρα της καλής διαβίωσης που θα περιέχεται στους κανόνες που διέπουν τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, έτσι ώστε να μπορεί η Ευρωπαϊκή Ένωση να θεσπίζει παρόμοιες ή αντίστοιχες απαιτήσεις με εκείνες για τις εισαγωγές από τις τρίτες χώρες προκειμένου οι παραλείψεις που διαπιστώνονται σε σημαντικές εξαγωγικές τρίτες χώρες να μην εμποδίζουν την υιοθέτηση εύλογων και καλά αιτιολογημένων κανόνων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε περίπτωση απουσίας της διεθνούς αποδοχής πιθανόν να χρειαστεί μια μονομερής ενέργεια της Ε.Ε. που θα προκαλέσει την απαραίτητη προσοχή και κατανόηση όσον αφορά την ανάγκη προσαρμογής του νομικού καθεστώτος. Στην αντίθετη περίπτωση πρέπει να προβλεφθεί ότι η παραγωγή θα μεταφερθεί ευρέως σε χώρες με χαμηλότερο επίπεδο. Ταυτόχρονα, η Επιτροπή πρέπει να εκπονήσει λεπτομερή οικονομική ανάλυση των εξελίξεων δύο χρόνια μετά την εφαρμογή της οδηγίας από τα κράτη μέλη.

4.3 Επειδή η έρευνα απαιτεί πολύ χρόνο, οι κανόνες πρέπει να προσαρμόζονται υπό το φως των νέων γνώσεων και των τεχνολογικών εξελίξεων. Συγχρόνως, η έρευνα πρέπει να εντατικοποιηθεί για την απόκτηση ευρύτερων γνώσεων στους τομείς που παρατηρούνται ελλείψεις.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁰⁾ Άρθρο 14 της σύστασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 1995 το οποίο, σύμφωνα με τη σύμβαση, εγκρίθηκε ομόφωνα από 40 περίπου κράτη μέλη.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος “Πολίτες για την Ευρώπη” για την περίοδο 2007-2013 με σκοπό την προώθηση της ενεργού συμμετοχής του ευρωπαίου πολίτη στα κοινά»

COM(2005) 116 τελικό — 2005/0041 (COD)

(2006/C 28/06)

Στις 11 Μαΐου 2005, και σύμφωνα με τα άρθρα 151, 305 και 251 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Οκτωβρίου 2005 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Le Scornet.

Κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 125 ψήφους υπέρ και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Το παρόν πρόγραμμα έχει ως στόχο να ενθαρρύνει τη συνεργασία των πολιτών και των οργανώσεων πολιτών των διαφόρων χωρών, προκειμένου να μπορούν να συναντώνται, να ενεργούν από κοινού και να διαμορφώνουν ίδια γνώμη εντός ενός ευρωπαϊκού περιβάλλοντος, το οποίο να υπερβαίνει μια καθαρή εθνική οπτική και να εσέβεται την ποικιλομορφία τους. Η αμοιβαία κατανόηση, η αλληλεγγύη και το αίσθημα του ανήκουν στην Ευρώπη αποτελούν τις βάσεις της συμμετοχής των πολιτών.

1.2 Αυτό διασφαλίζει τη συνέχεια του τρέχοντος προγράμματος συμμετοχής των πολιτών και διανοίγει το δρόμο σε νέες δραστηριότητες, προσφέροντας παράλληλα το βαθμό ευελιξίας που απαιτείται για να έχει τη δυνατότητα προσαρμογής στις νέες εξελίξεις.

1.3 Ο γενικότερος στόχος του προγράμματος, όπως παρατίθεται στην πρόταση, είναι να συμβάλει στα εξής:

- να δώσει στους πολίτες την ευκαιρία να ανταλλάξουν εμπειρίες και απόψεις και να συμμετάσχουν στην οικοδόμηση μιας Ευρώπης ακόμα πιο προσιτής, ενωμένης στο πλαίσιο της πολιτισμικής της πολυμορφίας και εμπλουτισμένης μέσω αυτής
- να διαμορφώσει μια ευρωπαϊκή ταυτότητα, βασισμένη σε αναγνωρισμένες κοινές αξίες, κοινή ιστορία και πολιτισμό
- να βελτιώσει την αμοιβαία κατανόηση των ευρωπαίων πολιτών, μέσα από το σεβασμό και την ανάδειξη της πολιτισμικής πολυμορφίας, συμβάλλοντας παράλληλα στο διαπολιτισμικό διάλογο.

1.4 Δεδομένης της σημερινής κατάστασης και των αναγκών που έχουν προσδιοριστεί, οι πλέον ενδεικνύομενοι ειδικοί στόχοι προς υλοποίηση σε διακρατική βάση είναι οι εξής:

- να διευκολυνθούν οι συναντήσεις ατόμων που προέρχονται από τοπικές κοινότητες σε όλη την Ευρώπη ώστε να μοιραστούν και να ανταλλάξουν εμπειρίες, απόψεις και αξίες, να αποκομίσουν διδάγματα από την ιστορία οικοδομώντας έτσι το μέλλον
- να υποστηριχθεί η δράση, η συζήτηση και ο προβληματισμός που συνδέεται με τη συμμετοχή των ευρωπαίων πολιτών στα κοινά, μέσω της συνεργασίας των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο
- να καταστεί η ιδέα της Ευρώπης πιο απτή για τους πολίτες της, μέσω της προώθησης και της ανάδειξης των ευρωπαϊκών αξιών και των επιτευγμάτων διαφυλάσσοντας παράλληλα τη μνήμη του παρελθόντος της

— να ενθαρρυνθεί η εξισορροπημένη ένταξη των πολιτών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών από όλα τα κράτη μέλη, συμβάλλοντας στον διαπολιτισμικό διάλογο και ταυτόχρονα προβάλλοντας την πολυμορφία και την ενότητα της Ευρώπης, με ιδιαίτερη έμφαση στις δραστηριότητες όπου συμμετέχουν κράτη μέλη που προσχώρησαν πρόσφατα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.5 Για την υλοποίηση αυτών των στόχων προβλέπονται τρεις τύποι ενεργειών: Ενέργεια 1: Ενεργοί πολίτες για την Ευρώπη (αδελφοποίηση πόλεων, σχέδια των πολιτών και μέτρα υποστήριξης). Ενέργεια 2: Η ενεργός κοινωνία των πολιτών στην Ευρώπη (διαρθρωτική στήριξη στους ερευνητικούς οργανισμούς στον τομέα των ευρωπαϊκών δημόσιων πολιτικών, διαρθρωτική στήριξη στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στήριξη σε σχέδια προτεινόμενα από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών). Ενέργεια 3: Μαζί για την Ευρώπη (εκδηλώσεις ευρείας προβολής, μελέτες, εργαλεία ενημέρωσης και διάδοσης πληροφοριών).

2. Πλαίσιο

2.1 Η Επιτροπή προτείνει να τεθεί η ανάπτυξη της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη ως βασική προτεραιότητα κοινοτικής δράσης (¹). Η ανάδειξη της ως βασικής προτεραιότητας θεωρείται από την ΕΟΚΕ όχι μόνο ορθή αλλά και επείγουσα, ενέχουσα αποφασιστική σημασία για τη συνέχιση της ευρωπαϊκής οικοδόμησης. Το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στις τελευταίες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική έκθεση του προγράμματος, δεν αποτελεί τη μόνη ένδειξη για τον επείγοντα χαρακτήρα του θέματος. Οι περιπέτειες της επικύρωσης της συνθήκης για τη θέσπιση συντάγματος της Ευρώπης καταδεικνύουν ότι η έλλειψη ενδιαφέροντος και συμμετοχής των ευρωπαίων πολιτών στη διαδικασία της οικοδόμησης της ΕΕ έχει ως συνέπεια την έλλειψη εμπιστοσύνης προς τα θεσμικά της όργανα και την πρόκληση στάσεων απόρριψης.

2.2 Αυτή η κατάσταση είναι κοινή σε όλα τα κράτη μέλη, αν και σε διαφορετικό βαθμό, και αφορά, επί του παρόντος ή μελλοντικά, και τις υποψήφιες χώρες. Από την άποψη αυτή, είναι θετικό το γεγονός ότι το πρόγραμμα απευθύνεται ισότιμα σε όλους.

(¹) Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Η οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος - προκλήσεις πολιτικές και δημοσιονομικά μέσα της διευρυμένης Ένωσης 2007-2013» (COM(2004) 1001 της 10.2.2004).

2.3 Ωστόσο, αυτή η κατάσταση περιορισμένης προσαρμογής σε μια «ήδη υπάρχουσα» ευρωπαϊκή πραγματικότητα, αν και δεν εκφράζεται με ακριβώς παρόμοιο τρόπο σε κάθε κράτος μέλος, κυρίως εξαιτίας της ποικιλομορφίας των τρόπων επικύρωσης που επέλεξε κάθε χώρα, ούτε και, εξαιτίας αυτού, είναι δυνατόν να παρατηρηθεί με την ίδια παντού ένταση, φαίνεται, εντούτοις, να είναι παρούσα σε διαφορετικό βαθμό σε όλα τα κράτη μέλη.

2.4 Ακόμη και στην περίπτωση που προκληθεί συζήτηση με θέμα την Ευρώπη — κάποτε ιδιαίτερα έντονη και πρωτοφανής, κυρίως στις χώρες που θέλησαν ή μπόρεσαν να χρησιμοποιήσουν το δημοψήφισμα για την επικύρωση της συνθήκης για τη θέσπιση συντάγματος της Ευρώπης — αυτή η συζήτηση δεν έχει πλέον ως θέμα τις εθνικές ταυτότητες και ιθαγένειες (καθώς και τη διαφύλαξή τους κατά τρόπο αμυντικό, αν όχι «εθνικιστικό»), αλλά την πραγματικότητα των κεκτημένων και τις προτεινόμενες από τη συνταγματική συνθήκη προόδους, κυρίως όσον αφορά κοινωνικές πολιτικές (θέμα το οποίο ορθώς θεωρείται κεντρικός δείκτης της ιθαγένειας) και δημοκρατικές πολιτικές (θέμα βεβαρημένο από την σχεδόν γενική αν και σε μεγάλο βαθμό άδικη προκατάληψη για μια μη-δημοκρατική και τεχνοκρατική Ευρώπη, η οποία σχεδόν ητλημένα κρατά σε απόσταση τους πολίτες από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων).

2.5 Αν και καλύπτει τα έτη 2007-2013 και, συνεπώς, τοποθετείται πέραν της περιόδου κατά την οποία όλα τα κράτη μέλη θα έχουν προβεί, υπό τη μια μορφή ή την άλλη, στην επικύρωση ή όχι της συνθήκης για τη θέσπιση συντάγματος της Ευρώπης, το προτεινόμενο πρόγραμμα, η συζήτησή του και η έγκρισή του στην τρέχουσα κατάσταση δεν είναι δυνατόν να μην έχουν άμεσες συνέπειες για το κεντρικό θέμα της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη, όπως αυτό δραματοποιείται «εδώ και τώρα». Ωστόσο, το πρόγραμμα που καλύπτει την περίοδο 2007-2013 επαναλαμβάνει, κατά έντονα μιμητικό τρόπο, την απόφαση του 2004 του Συμβουλίου⁽²⁾. Αυτό διαθέτει ελάχιστα μέσα και οι μέθοδοι που αξιοποιεί, αν και έχουν δοκιμαστεί, εισαγάγουν ανεπαρκείς καινοτομίες ενόψει των προκλήσεων, όπως αυτές προβάλλουν σήμερα ακόμη σαφέστερα. Εντούτοις, είναι σήμερα που τίθεται το πρόβλημα και τα παιδιά που γεννιούνται σήμερα θα είναι οκτώ ετών το 2013 και θα έχουν εν μέρει σχηματίσει τις αντιλήψεις τους ως μελλοντικοί πολίτες.

2.6 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η σημερινή κατάσταση και η συζήτηση εντός αυτής για ένα νέο πρόγραμμα «Πολίτες για την Ευρώπη» για την περίοδο 2007-2013 παραδόξως προσφέρονται ιδιαίτερα για να τεθεί επί τάπητος το θέμα της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη. Προκειμένου να εξέλθουμε από ένα σχήμα λόγου κάπως συμβατικού για την ενότητα στο πλαίσιο της ποικιλομορφίας, όπου, εάν δεν μεριμνήσουμε, υπάρχει ο κίνδυνος να προβάλλεται μόνο η ποικιλομορφία, αν όχι η ετερογένεια. Ως εκ τούτου, επιδοκιμάζει την πρόταση παράτασης του προγράμματος 2004-2006, χωρίς να αναμένει την έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης που προβλέπεται να εκπονηθεί το αργότερο στα τέλη του 2006 (αυτή η αξιολόγηση θα πρέπει να πραγματοποιηθεί). Επιθυμεί, ως ΕΟΚΕ, να αποτελέσει μείζονα συνθετικό παράγοντα της αποδιδόμενης σημασίας σε αυτό το πρόγραμμα. Αντιλαμβάνεται πλήρως ότι αυτό το πρόγραμμα πρέπει να διασφαλίζει τη συνέχεια του υφιστάμενου προγράμματος για τη συμμετοχή των πολιτών, αλλά συμπεριζέται πλήρως και την κριτική εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και ορισμένων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά την έλλειψη φιλοδοξιών του υφιστάμενου

προγράμματος για τη συμμετοχή των πολιτών. Οι προτάσεις της, επομένως, αποσκοπούν ώστε το πρόγραμμα για την περίοδο 2007-2013 να μην αποτελέσει απλά μια διευθέτηση του υφιστάμενου προγράμματος.

2.7 Είναι προφανές ότι το παρόν πρόγραμμα, δεδομένου του εξαιρετικά περιορισμένου προϋπολογισμού του, δεν καλύπτει το σύνολο του προβληματισμού σχετικά με την ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη, αντίθετα με αυτό που θα μπορούσε να αφήσει να εννοηθεί η πολλαπλότητα των στόχων του και των ενεργειών που καλύπτει. Υπάρχει, εντούτοις, ένας ουσιαστικός κρίκος, δηλαδή εκείνος της «ενεργού συμμετοχής των ευρωπαίων πολιτών στα κοινά», που ορίζεται ως η δυνατότητα των πολιτών να οργανώνονται κατά τρόπο αυτόνομο για να ασκήσουν δικαιώματα και υποχρεώσεις στο πλαίσιο των δημόσιων πολιτικών, προκειμένου να διασφαλίζεται η διαφύλαξη και η ανάπτυξη των κοινών αγαθών⁽³⁾. Επομένως, η ΕΟΚΕ ζητά έμμεσα ο διατιθέμενος προϋπολογισμός (235 εκατ. € για 7 έτη!) να μην θιγεί, ανεξάρτητα από τα τελικά συμπεράσματα της συζήτησης για τις δημοσιονομικές προοπτικές της ΕΕ.

2.8 Εάν η κατάσταση απαιτεί ένα ποιοτικό άλμα, αυτό είναι δυνατόν. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε την διεξαγωγή μελέτης της κατάστασης όσον αφορά το σύγχρονο αίσθημα του πολίτη ότι ανήκει στην ΕΕ — ή τουλάχιστον της σύνθεσης των ήδη διαθέσιμων μελετών που επιτρέπουν την εξαγωγή ενός αρκετά εκλεπτυσμένου συμπεράσματος.

2.9 Η ΕΟΚΕ πιστεύει πράγματι ότι «οι ευρωπαίοι πολίτες δείχνουν να κρατούν όλο και μεγαλύτερες αποστάσεις από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και να δυσκολεύονται να ταυτιστούν με τις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης»⁽⁴⁾ αποτελεί παράδοξο τον καρπό — πέραν της πραγματικής ανεπαρκούς γνώσης και έλλειψης κατανόησης του κοινοτικού «μηχανισμού» — της ίδιας της λογικής του, και — πέραν των αναμφισβήτητων εθνικιστικών και «προστατευτικιστικών» παλινδρομήσεων που συνδέονται με τους διάφορους κινδύνους και φόβους, αντικειμενικούς και υποκειμενικούς, τους προερχόμενους από τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης — της ελλιπούς αναγνώρισης της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη, όπως αυτή ήδη υφίσταται, και ειδικότερα των ενεργητικότερων και περισσότερο οργανωμένων μορφών της.

2.10 Από την άποψη αυτή, θα ήταν δυνατόν να προβληθεί το επιχείρημα ότι οι σημαντικές προσεγγίσεις, η κινητικότητα κάθε είδους (ακόμη και αν αυτή υπολείπεται των δυνατοτήτων που διανοίγει η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση), η εξάλειψη των φυσικών και υλικών συνόρων, το κοινό νόμισμα και η ενιαία αγορά δεν προβάλλονται αρκετά και, κατά συνέπεια, «η κοινή ταυτότητα των Ευρωπαίων δεν γίνεται αντιληπτή, επειδή δεν προβάλλεται»⁽⁵⁾. Εντούτοις, και αυτό είναι έκδηλο, όταν κάποιος θεωρεί την Ευρώπη από εξωτερική οπτική γωνία, όταν κάποιος ταξιθεύει στην Ευρώπη ή ζει στο εξωτερικό της, διαπιστώνει ότι υφίσταται παντού ένας «ευρωπαϊκός τρόπος ζωής» και αυτός είναι παντού ελκυστικός.

2.11 Επομένως, οι σημερινές εθνικές συστολές όσον αφορά την ταυτότητα δεν πρέπει να επισκιάζουν το ήδη υψηλό επίπεδο συνοχής και ποιότητας του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής και των εν λόγω δημοκρατικών και συμμετοχικών μορφών του. Ένα περισσότερο φιλόδοξο πρόγραμμα «ενεργού συμμετοχής του ευρωπαίου πολίτη» στα κοινά μπορεί να περιορίσει, να απαλύνει και να μεταβάλει αυτές τις συστολές.

⁽³⁾ Manuale di Cittadinanza Attiva, Giovanni Moro, Carocci Editore, 1998.

⁽⁴⁾ Εισαγωγή του εγγράφου COM (2005) 116 τελικό.

⁽⁵⁾ Σφυγμομέτρηση 2005 TNS-Sofres των 10 χωρών που αντιπροσωπεύουν το 85 % του πληθυσμού σχετικά με τις κοινές αξίες των Ευρωπαίων.

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. L 30, της 2.2.2004, σ. 6.

2.12 Εν πάση περιπτώσει και ανεξάρτητα από τις δυσχέρειες, ή ακόμη τα στιγμιαία αδιέξοδα, που είναι δυνατόν να προκύψουν από τις υφιστάμενες συζητήσεις όσον αφορά την επικύρωση της συνταγματικής συνθήκης, καθώς και την αναγκαστικά ταραχώδη περίοδο που θα ακολουθήσει για την ευρωπαϊκή οικοδόμηση, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η κατάσταση είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή για το ζήτημα της ενεργού συμμετοχής των ευρωπαίων πολιτών στα κοινά. Το πρόγραμμα για την περίοδο 2007-2013 που σχετίζεται με αυτό πρέπει να εξεταστεί — και εάν είναι δυνατόν να εμβυθυνθεί — προς όφελος μιας κατάστασης όπου οι πολίτες να επιδεικνύουν ένα νέο ενδιαφέρον — ανεξάρτητα από την άποψή τους — για την Ευρώπη και για τις δυνατότητες που διαθέτουν να παρέμβουν άμεσα και μέσω των εθελοντικά συσταθισμένων οργανώσεών τους στις ευρωπαϊκές αποφάσεις.

2.13 Η ΕΟΚΕ προτείνει, επομένως, την διοργάνωση ενός ανοιχτού συμποσίου, το οποίο θα έδινε τη δυνατότητα σφαιρικής εξέτασης του ζητήματος της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη εντός αυτής της νέας κατάστασης και πραγματικής διερεύνησης του βάθους της έννοιας, χωρίς να καταφύγει απλά στην διάχυση των απαντήσεων εντός μιας πολλαπλότητας ξεχωριστών προγραμμάτων, ελάχιστα κατανοητών και λειτουργικών. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να είναι ο διοργανωτής αυτού του συμποσίου και θα επιθυμούσε να εκφράσει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή αντιμετωπίζει θετικά ανάλογη πρωτοβουλία ⁽⁶⁾.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ, κοινοτικό θεσμικό όργανο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, καταχωρημένο ρητώς στις Συνθήκες όπως και τα λοιπά θεσμικά όργανα, αν και εκτιμά το γεγονός ότι της ζητείται να γνωμοδοτήσει επί του εν λόγω προγράμματος — κάτι το οποίο δεν είναι επισήμως υποχρεωτικό — θεωρεί ότι θα ήταν προς όφελος της ίδιας της πρότασης που υποβάλλεται στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εάν αυτό είχε γίνει νωρίτερα. Βεβαίως, το εν λόγω πρόγραμμα αποτέλεσε αντικείμενο σημαντικής διαβούλευσης μέσω Διαδικτύου κατά το διάστημα Δεκέμβριος 2004 — Φεβρουάριος 2005 (με χίλιες περίπου απαντήσεις) και ενός συμβουλευτικού φόρουμ (με τη συμμετοχή 350 ατόμων) στις 3 και 4 Φεβρουαρίου 2005. Ωστόσο, αν είχε προτιμηθεί να αποδοθεί ένας εντονότερος γνωμοδοτικός ρόλος στην ΕΟΚΕ, σε πρώιμο επίπεδο και όχι να «ζητηθεί η γνώμη της εκ των υστέρων», αυτό θα αποτελούσε έναν από τους τρόπους καταπολέμησης των πολλών αιτιών της απομάκρυνσης που αισθάνονται οι ευρωπαίοι πολίτες όσον αφορά τις συγκεκριμένες, δυνατότητές τους, σε ατομική και οργανωμένη βάση, να διαδραματίσουν πραγματικό ρόλο στις αποφάσεις της ΕΕ.

3.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι επιζήμιο το γεγονός ότι το πρόγραμμα, το οποίο αναφέρεται στον εντοπισμό από την Επιτροπή τριών τύπων απαντήσεων στο πρόβλημα της απόμακρης στάσης των πολιτών έναντι των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, δεν δίνει τη δυνατότητα τοποθέτησης του προγράμματος εντός ενός σφαιρικού πλαισίου. Μολονότι επιθυμεί έντονα να δοθούν εξειδικευμένες απαντήσεις ανάλογα με τα θέματα, η ΕΟΚΕ προτείνει, επίσης, τη συνένωση αυτών των τριών τύπων απαντήσεων εντός ενός ευρύτερου προγράμματος. Ενός ευρύτερου προγράμματος το οποίο να επιτρέπει την αντιμετώπιση του συνόλου των στοιχείων του ζητήματος και των κοινών στόχων τους, της συνοχής τους και της συμπληρωματικότητάς τους.

3.3 Η ενημέρωση των πολιτών για τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, η επικοινωνία για τα ευρωπαϊκά θέματα, η συνειδητοποίηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη, και το αίσθημα του ανήκειν από κοινού με την ευρωπαϊκή

ταυτότητα, συνιστούν ένα σύνολο. Όμως, αν και το πρόγραμμα που παρουσίασε η Επιτροπή αναφέρεται στη συμπληρωματικότητα με άλλα προγράμματα και όργανα της Κοινότητας, παραμένει ασαφές όσον αφορά αυτό το ουσιώδες θέμα και δεν αναφέρεται στους λεπτομερείς τρόπους που θα επέτρεπαν να διασφαλιστεί η συνοχή των στόχων και των ενεργειών. Μια προσέγγιση η οποία δεν συνενώνει αυτές τις τρεις πτυχές, δύσκολα θα ανέτρεπε την υφιστάμενη δυσάρεστη κατάσταση σχετικά με το αίσθημα του ανήκειν και την ευρωπαϊκή ταυτότητα.

3.4 Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να είναι βέβαιη ότι, ακόμη και κατά την εκτέλεση του παρόντος ειδικού προγράμματος, θα οργανωθεί παράλληλα μια ισχυρή ώθηση όσον αφορά την ενημέρωση και την επικοινωνία για τα θεσμικά όργανα και τα δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών. Αυτή η ώθηση πρέπει να συμπεριλαμβάνει την πληροφόρηση σχετικά με την ύπαρξη και τον ιδιαίτερο ρόλο της ίδιας της ΕΟΚΕ, ο οποίος αξιοποιείται ελάχιστα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής επικοινωνίας από τα λοιπά ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Και αυτό θα πρέπει να γίνει, ακόμη και αν η ίδια η ΕΟΚΕ θα πρέπει να επανεξετάσει ριζικά την επικοινωνία της, η οποία υπολείπεται του ρόλου που διεκδικεί για την ενίσχυση της ενεργού συμμετοχής των ευρωπαίων πολιτών στα κοινά, ως κατ' εξοχήν θεσμικό όργανο εκπροσώπησης τους.

3.5 Αν και το πρόγραμμα φαίνεται να συνειδητοποιεί το βαθμό της απόστασης του πολίτη έναντι των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και της δυσχερείας του να τοποθετηθεί εντός της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αυτό δεν πείθει ότι λαμβάνει υπόψη του όλες τις συνέπειες. Και αυτό φαίνεται ήδη από τις λέξεις και τις φράσεις που χρησιμοποιεί ενώ είναι γνωστό ότι και ο ίδιος ο τρόπος διατύπωσης αυτής της κρίσης ταυτότητας και συμμετοχής μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ευκολία υπέρβασης της. Ούτως, φαίνεται ελάχιστα αξιόπιστο να προβάλλεται ένα πρόγραμμα, τόσο περιορισμένο από δημοσιονομικής άποψης λαμβανομένου υπόψη των προκλήσεων, ως ο φορέας που θα επιτρέψει «να δοθεί κεντρική θέση στους πολίτες» στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση. Ποίος θα πειστεί; Επίσης, και σε αυτή την περίπτωση λαμβανομένου υπόψη του επιπέδου των προκλήσεων (που εντοπίζονται ορθά στην αιτιολογική έκθεση του προγράμματος), είναι δύσκολο να αντληφθεί κανείς, πέραν μη αμελητέων καινοτομιών (πολυετής διάρκεια των σχεδίων, συγκέντρωση των εμπειριών, διευρυνση των εταίρων, ελάφρυνση των υποχρεώσεων των δικαιούχων και υποστήριξη σε εκδηλώσεις μεγάλης κλίμακας, κυρίως στο πλαίσιο του διαπολιτισμικού διαλόγου), μείζονες καινοτομίες που μπορούν να συμβάλουν στην πραγματική μεταβολή των υφιστάμενων δεδομένων.

3.6 Η συνολική εντύπωση είναι ότι παρόν πρόγραμμα αποτελεί σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό συνέχεια του προγράμματος 2004-2006. Η διαρθρωτική υποστήριξη που διατίθεται εκ νέου σε μια σειρά οργανώσεων, οι οποίες κατονομάζονται στο πρόγραμμα και οι οποίες θεωρούνται ότι επιδιώκουν ένα στόχο γενικού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, θα έπρεπε να αντικατασταθεί από μια ανοιχτή διαδικασία πρόσβασης στα κονδύλια, βάσει σαφών και διαφανών κριτηρίων. Η ίδια η έννοια του «γενικού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος» θα έπρεπε να διευκρινιστεί για να καταστεί λειτουργική.

3.7 Η ΕΟΚΕ συνειδητοποιεί πλήρως ότι το πρόγραμμα απευθύνεται ειδικότερα προς τις ενώσεις και τις ΜΚΟ, οι οποίες δεν επωφελούνται, όπως συμβαίνει με άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και κυρίως τους κοινωνικούς εταίρους, πρόσβασης σε άλλα προγράμματα και άλλες δυνατότητες που τους επιτρέπουν να συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην επέκταση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών στα κοινά.

⁽⁶⁾ Δήλωση του επιτρόπου Jan Figel ενώπιον της επιτροπής SOC της ΕΟΚΕ, στις 21 Ιουνίου 2005.

Εντούτοις, προκειμένου να διαπιστωθεί σαφώς η βούληση των κοινωνικών εταίρων και άλλων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, όπως των ταμείων αλληλοβοήθειας και των συνεταιρισμών, να συμμετάσχουν ειδικά και ορατά σε αυτή την παράταση, το πρόγραμμα οφείλει, επίσης, να τους είναι προσβάσιμο κατά τρόπο επίσημο και ουσιαστικό. Έστω και αν σε αντάλλαγμα, και όσον αφορά άλλα κονδύλια, οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να φροντίζουν οι ίδιοι να συνεργάζονται περισσότερο με τις ενώσεις και τις ΜΚΟ.

3.8 Η ΕΟΚΕ εμμένει εκ νέου, όπως άλλωστε έπραξε επανειλημμένα, στον επείγοντα χαρακτήρα του ορισμού της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη, η οποία να είναι ανοιχτή και να προσφέρει ίδια δικαιώματα, προσιτά σε όλα τα άτομα που διαμένουν κατά τρόπο μόνιμο και νόμιμο ή για μεγάλο χρονικό διάστημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (⁷). Η συμπερίληψη στη συνθήκη για τη θέσπιση συντάγματος της Ευρώπης του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων και η προσχώρηση της ΕΕ στην ευρωπαϊκή σύμβαση προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών προϋποθέτουν την αναγνώριση μιας «πολιτικής» ιδιότητας σχετικά ανεξάρτητης από την ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη, η οποία επί του παρόντος αποδίδεται αποκλειστικά μέσω της εθνικής ιθαγένειας των κρατών μελών. Αυτό το πρώτο βήμα προς μια συμμετοχική ιθαγένεια για όλους τους διαμένοντες κατά τρόπο μόνιμο στην επικράτεια της ΕΕ θα πρέπει να «νομιμοποιηθεί» εάν επιθυμούμε πραγματικά να καταλήξουμε σε μια ίδια ευρωπαϊκή ταυτότητα και ιθαγένεια. Και αυτό εάν επιθυμούμε πραγματικά αυτή η ιθαγένεια να μην αποτελεί απλά την προσθήκη μιας αφηρημένης ευρωπαϊκής ιθαγένειας στην εθνική ιθαγένεια των κρατών μελών.

3.9 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, παραμένει και θα παραμένει δύσκολο να σημειωθεί πραγματική πρόοδος σε αυτό το σημαντικό τομέα, εάν δεν υπάρξει η προοδευτική ωρίμανση συγκεκριμένων υλικών μέσων στήριξης της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη, τα οποία δεν θα μειώνουν τις εθνικές ιθαγένειες, και χωρίς να προστεθεί μια σειρά υποχρεώσεων στα δικαιώματα τα αποδιδόμενα από την εν λόγω ενωτική και ενιαία ευρωπαϊκή ιθαγένεια. Ως εκ τούτου, η μη χρησιμοποίηση ενός νομοθετικού μέσου για την προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά, εφόσον αυτή είναι δυνατόν να γίνει αντιληπτή ελλείψει υλικών μέσων στήριξης ιδιαίτερων για την ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη, είναι συζητήσιμη στην περίπτωση που προανατολιζόμαστε, ακόμη και σταδιακά, προς τη δημιουργία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που συνδέονται ειδικά με την εν λόγω ιδιότητα. Η ΕΟΚΕ έχει την άποψη ότι θα πρέπει να σημειωθεί πρόοδος σε αυτούς τους τομείς, ανεξάρτητα από το υλικό ή τα υλικά και συμβολικά μέσα στήριξης που θα επιλεγούν: για παράδειγμα, πέραν της πρόβλεψης μιας ευρωπαϊκής μη στρατιωτικής θητείας για νέους, όπως προτάθηκε από ήδη από την Επιτροπή, μια προσωπική συνεισφορά, ώστε μηδανική, στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, αν και πρόκειται για ένα δύσκολο ζήτημα, ή/και η διεξαγωγή την ίδια ημέρα των εκλογών λαϊκών αντιπροσώπων σε όλες τις χώρες, καθώς και η διοργάνωση ψηφοφοριών με τη συμμετοχή όλων των χωρών της ΕΕ.

4. Ειδικές παρατηρήσεις για τις ενέργειες του προγράμματος

4.1 Ενέργεια 1: Ενεργοί πολίτες για την Ευρώπη

Η ΕΟΚΕ ενδιαφέρεται φυσικά ιδιαίτερα και υποστηρίζει την ενθάρρυνση της αδελοποίησης πόλεων δεδομένου ότι και η ίδια συμμετέχει στην αμοιβαία γνωριμία και την κινητικότητα των πολιτών στην Ευρώπη. Εντούτοις, θα πρέπει να διαπιστωθεί ότι η

κινητικότητα παρουσιάζει περιορισμένη έκταση. Η προώθηση των αυθεντικών εμπειριών συμμετοχής σε τοπικό επίπεδο και η ανταλλαγή τους στο πλαίσιο της αδελοποίησης θα πρέπει να αποτελεί μια από τις προτεραιότητες αυτού του τύπου ενέργειας. Όσον αφορά τα σχέδια των πολιτών, ο εξαιρετικά ασαφής χαρακτήρας του κειμένου σε αυτό το σημείο καθιστά δυσχερή την κατανόηση των δυνατοτήτων τους. Τέλος, είναι δυνατόν να διερωτηθούμε σχετικά με τη σκοπιμότητα της διάθεσης του 40 % ενός ιδιαίτερα περιορισμένου προϋπολογισμού στις ενέργειες του τύπου 1. και κυρίως στην αδελοποίηση πόλεων, τη στιγμή που αυτό το μέσον δεν φαίνεται να είναι το πλέον κατάλληλο για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Και κυρίως δεδομένου ότι το εν λόγω πρόγραμμα ευνοεί ελάχιστα τις τρέχουσες καινοτομίες σε αυτόν τον τομέα, και κυρίως τις αδελοποιήσεις τις αποκαλούμενες «τρισκελείς», στο πλαίσιο των οποίων δύο ευρωπαϊκές τοπικές ή περιφερειακές αρχές έρχονται σε συμφωνία για να υλοποιήσουν σχέδια βιώσιμης ανάπτυξης με άλλες τοπικές ή περιφερειακές αρχές του πλανήτη. Ωστόσο, αυτές οι καινοτομίες σημαίνουν το άνοιγμα στον κόσμο, το οποίο θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα από τα χαρακτηριστικά της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη, κυρίως για και από τους νέους. Εν πάση περιπτώσει, ανεξάρτητα από τον τύπο της αδελοποίησης, κρίνεται σημαντικό να γνωστοποιείται στους πολίτες η άμεση ενίσχυση της ΕΕ προς αυτό το είδος της προώθησης της ενεργού συμμετοχής των πολιτών στα κοινά, την οποία ενίσχυση οι ενδιαφερόμενοι συχνά αγνοούν.

4.2 Ενέργεια 2: Η ενεργός κοινωνία των πολιτών στην Ευρώπη

4.2.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, αυτό το μέρος του προγράμματος θα μπορούσε να αξιοποιηθεί πραγματικά. Η συνάντηση και η από κοινού δράση σε διακρατικό επίπεδο αποτελεί την ίδια τη βάση της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η δυνατότητα οριστικής διευθέτησης του θέματος των καθεστώτων του ευρωπαϊκού σωματίου και του ευρωπαϊκού ταμείου αλληλοβοήθειας ως ευρωπαϊκών ιδρυμάτων, ακόμη και αν δεν εξαρτάται από αυτό το ειδικό πρόγραμμα, θα έπρεπε να το συνοδεύει, προκειμένου να αξιοποιηθεί η αλληλεγγύη και η αμοιβαία δράση, κυρίως σε εθελοντικό πλαίσιο.

4.2.2 Η ενίσχυση των ευρωπαϊκών δικτύων συνιστά, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ και σε συμφωνία με το πρόγραμμα, στοιχείο αποφασιστικής σημασίας. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ εμμένει εκ νέου στην άποψη ότι όλα τα ευρωπαϊκά δίκτυα πρέπει να έχουν τις ίδιες δυνατότητες πρόσβασης στις εν λόγω διαρθρωτικές ενισχύσεις και να μην χρηματοδοτούνται εκ των προτέρων ορισμένες οργανώσεις, ακόμη και αν η Επιτροπή φροντίζει ώστε να μην πρόκειται για «αυτόματη διαδικασία» αλλά για αξιολογήσιμα σχέδια. Εξάλλου, η χρηματοδότηση των σχεδίων, ακόμη και μικρού μεγέθους, είναι θεμελιώδους σημασίας, επειδή επιτρέπει στις εθνικές ή τοπικές οργανώσεις, οι οποίες βρίσκονται σε άμεση επαφή με τους πολίτες, να αποκτήσουν ευρωπαϊκή διάσταση και να συμβάλουν στην κάλυψη της απόστασης μεταξύ των πολιτών και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι το πρόγραμμα δίνει τη δυνατότητα, με την επιδότηση σχεδίων μικρής κλίμακας, να εμφανιστούν διακρατικές πρωτοβουλίες, ακόμη και αν αυτές δεν καλύπτουν το σύνολο των κρατών μελών.

4.2.3 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί ιδιαίτερα για οποιαδήποτε πρόταση της Επιτροπής, η οποία, κατά το πρότυπο της πρότασης της ΓΔ Δικαιοσύνης «Ελευθερία και Ασφάλεια» (⁸), θα προκαλούσε, στο όνομα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, γενικευμένες υποψίες

(⁷) Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέμα: «Η απόκτηση της ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης» ΕΕ αριθ. C 208 της 3.9.2003, εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTANOS) και με θέμα «Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση» (ΕΕ αριθ. C 80 της 30.9.2004, εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTANOS).

(⁸) Σχέδιο συστάσεων προς τα κράτη μέλη σχετικά με κώδικα συμπεριφοράς των μη κερδοσκοπικών οργανώσεων προκειμένου να προωθηθούν ορθές πρακτικές διαφάνειας και υποχρέωσης λογοδοσίας, της 22ας Ιουλίου 2005.

για τις ΜΚΟ και τις ενώσεις. Και αυτό επειδή οι εν λόγω ελεύθερες από τη φύση τους οργανώσεις υπάρχει ο κίνδυνος να χρησιμοποιηθούν ως κάλυψη από τρομοκρατικές ομάδες. Ούτως, μέσω δύσκαμπτων γραφειοκρατικών διατάξεων, επιβάλλεται στις ίδιες τις ενώσεις η ευθύνη για να αποδείξουν το αντίθετο. Ανάλογο διάβημα, εάν πράγματι συγκεκριμενοποιηθεί, θα οδηγήσει, από πρακτικής και ιδεολογικής απόψεως, στο ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα από το επιδιωκόμενο βάσει του παρόντος προγράμματος.

4.2.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα έπρεπε να ανατεθούν ρητώς στην Επιτροπή των Περιφερειών και την ίδια, σε συμφωνία και με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η ευθύνη για το συντονισμό της διαβούλευσης με τις κοινωνικές οργανώσεις και τις τοπικές αρχές, η ευθύνη για τη σύνθεση των απόψεων τους και για τη διασφάλιση της διαβίβασής τους στα λοιπά κοινοτικά θεσμικά όργανα, καθώς και η ευθύνη για τη μέριμνα της ανεμπόδιστης διάδοσης των πληροφοριών και πέραν αυτών. Θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να συμβουλευέται τακτικά και επίσημα την ΕΟΚΕ και την ΕΤΠ για το θέμα αυτό.

4.2.5 Ο στόχος μιας τυπικής σύμπραξης⁽⁹⁾, και όχι κατά περίπτωση, βασιζόμενης στην ισότητα και στο πλαίσιο της διαφορετικότητας των καθηκόντων τους, μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, διαρθρωμένης από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανά της, καθίσταται αποφασιστικής σημασίας, ενώ μέχρι στιγμής ούτε υφίσταται ούτε προβλέπεται. Το πρόγραμμα για την ενεργό ευρωπαϊκή ιθαγένεια θα πρέπει να έχει ως στόχο την εξάλειψη κάθε ίχνους ιεραρχικής αντίληψης για τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, δεδομένου ότι η ευρωπαϊκή κουλτούρα αποτελεί επίσης μια κουλτούρα καταμερισμού των εξουσιών και των λειτουργημάτων.

4.3 Ενέργεια 3: Μαζί για την Ευρώπη

4.3.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η εστίαση στον ενδο-ευρωπαϊκό διαπολιτισμικό διάλογο θα έπρεπε να είναι ο κύριος στόχος του εν λόγω προγράμματος. Η τρέχουσα συζήτηση για την ΕΣΣ καταδεικνύει ότι υποτιμήθηκαν η ελλιπής γνώση των ενδο-ευρωπαϊκών πολιτισμικών διαφορών, η μεγάλη αδράνεια των στερεοτύπων και ο κάποτε αντιπαθητικός χαρακτήρας των θεμελιωδότερων πηγών, και κυρίως του δικαίου και του Συντάγματος, οι οποίες καθορίζουν τη φαντασία κάθε κράτους μέλους. Επίσης, υποτιμώνται οι συγκλίσεις των τρόπων ζωής, των αξιών και των αντιλήψεων για τον κόσμο, καθώς και η βεβαιότητα ότι ο «*homo europeus*» διακρίνει σαφώς, όσον αφορά την ιδιότητα του πολίτη, τον ευρωπαϊκό πολίτη από κάθε άλλον πολίτη στον πλανήτη. Αυτός ο «*homo europeus*» αποτελεί το αποτέλεσμα της συγκεκριμενοποίησης της πνευματικής και ηθικής κληρονομιάς της ΕΕ, η οποία βασίζεται στις αδιαίρετες και καθολικές αξίες της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της ισότητας και της αλληλεγγύης. Αυτή βασίζεται στην αρχή της δημοκρατίας και την αρχή του κράτους δικαίου. Θέτει το άτομο στο κέντρο της δράσης της, θεσπίζοντας την ιδιότητα του πολίτη της ΕΕ και δημιουργώντας ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Θα πρέπει να προωθηθούν εντατικά εκδηλώσεις ευρείας προβολής, εργαλεία ενημέρωσης και διάδοσης πληροφοριών, καθώς και μελέτες που τυποποιούν όχι μόνο τις πραγματικές αποκλίσεις (και όχι τις στερεότυπες διαφορές) αλλά και κυρίως αυτόν τον «ευρωπαϊκό τρόπο ζωής». Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός δεν βασίζεται μόνο σε κληρονομημένες αξίες δεν είναι αλλά και σε αξίες που οφείλονται στην ίδια την ευρωπαϊκή οικοδόμηση, την ενιαία αγορά της, το κοινό νόμισμά της και την επανένωση της Ευρώπης με τον εαυτό της (διεύρυνση προς τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης) αξίες της.

⁽⁹⁾ Το ίδιο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότεινε αυτόν τον τύπο τυπικής σύμπραξης σε έκθεση για τη συμμετοχή των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων στο θεσμικό σύστημα της ΕΕ – 1996 εισηγητής: Philippe Herzog.

Επιπλέον και προκειμένου οι εν λόγω εκδηλώσεις ευρείας προβολής να τονώσουν το αίσθημα του ανήκειν και να ενισχύσουν πραγματικά την ευρωπαϊκή ταυτότητα, είναι θεμελιώδους σημασίας οι πολίτες και οι οργανώσεις τους να συμμετέχουν ενεργά στη σύλληψη και την εκτέλεσή τους, ή ακόμη καλύτερα να αποτελούν την αφετηρία τους, επειδή είναι οι καταλληλότεροι να προσδιορίσουν τα βασικά στοιχεία και τα σύμβολα μιας ταυτότητας την οποία βιώνουν καθημερινά.

4.3.2 Από την πλευρά της, και σύμφωνα με τις ίδιες τις αρμοδιότητές της, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η υποστήριξή της για την προώθηση της κοινωνικής διάστασης του πολιτισμού και για τη διοργάνωση μιας σύμπραξης, διαχρονικής και χρήσιμης, με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στον τομέα αυτό συνιστά ουσιαστική προϋπόθεση για τον προσδιορισμό και τη συνεχή διαμόρφωση μιας κοινής πολιτισμικής ταυτότητας του ευρωπαίου πολίτη. Μια πολιτισμική ταυτότητα, η οποία δεν είναι δυνατόν να αποκτηθεί μόνο με τη διαφύλαξη μιας πολιτιστικής κληρονομιάς, συχνά λιγότερο κοινής απ' όσο επιθυμούμε να τονίζουμε. Η κοινή ευρωπαϊκή ιθαγένεια ενέχει μια ισχυρή σύγχρονη διάσταση. Σφυρηλατείται από την απόφαση για την όλο και μεγαλύτερη ενοποίηση των κρατών της Ευρώπης, όλης της Ευρώπης, μέσω της δύσκολης αλλά ουσιώδους προσπάθειας καταμερισμού των κυριαρχιών. Επειδή, όπως επισημαίνει και ο Claude Levi-Strauss «*γνώρισα μια εποχή που η εθνική ταυτότητα ήταν ή μόνη αποδεκτή αρχή στις σχέσεις μεταξύ των κρατών. Γνωρίζουμε τις καταστροφές που προέκυψαν*». Ένας πολιτισμός καταμεριζόμενων κυριαρχιών — και όχι εγκατάλειψης της κυριαρχίας — είναι ο πολιτισμός και η ταυτότητα του ευρωπαίου πολίτη του σήμερα και του αύριο ακόμη περισσότερο.

5. Συμπεράσματα και προτάσεις

5.1 Η ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη βρίσκεται στο κέντρο της κρίσης, η οποία προκλήθηκε πρόσφατα μετά από την απόρριψη από ορισμένες χώρες της συνθήκης για τη θέσπιση συντάγματος της Ευρώπης. Η προσέγγιση των πολιτών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ πρέπει, επομένως, περισσότερο από ποτέ να τεθεί στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και της πολιτικής της Επιτροπής, και αυτό κυρίως χάρη στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής των ευρωπαίων πολιτών στα κοινά. Κατά συνέπεια, είναι απαραίτητο να οργανωθεί μια σε βάθος εξέταση του θέματος με τη συμμετοχή όλων των παραγόντων του φορέα πριν από την υιοθέτηση του νέου προγράμματος για την περίοδο 2007-2013.

Αυτή η εξέταση θα μπορούσε να οργανωθεί στο πλαίσιο του συμποσίου το οποίο αναφέρεται στο σημείο 2.11 της παρούσας γνωμοδότησης και του οποίου την προετοιμασία θα μπορούσε να αναλάβει η ΕΟΚΕ.

5.2 Σ' αυτό το συμπόσιο θα μπορούσε να συζητηθεί κατά τρόπο ανοιχτό το θέμα της ενεργού συμμετοχής των ευρωπαίων πολιτών στα κοινά και να καθοριστούν ξεχωριστά δικαιώματα και υποχρεώσεις για τους ευρωπαίους πολίτες από εκείνα που τους αναλογούν βάσει της ιθαγένειας καθενός από τα κράτη μέλη.

Ο καθορισμός και η δοκιμή οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και άλλων δικαιωμάτων, καθώς και περιβαλλοντικών δικαιωμάτων ιδίων της ενεργού ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη, κυρίως σε θέματα αλληλεγγύης και ασφάλειας (θα μπορούσε να αναφερθεί ως πρώτο παράδειγμα η πολιτική άμυνα), θα πρέπει να καταστεί δυνατόν να εξεταστούν και να υποβληθούν σε ενιαία και καθολική ευρωπαϊκή ψηφοφορία.

5.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η συγκεκριμενοποίηση του ευρωπαϊκού καθεστώτος της ένωσης αποτελεί, στο παρόν στάδιο, και παρά τις πραγματικές δυσχέρειες για την υλοποίησή του, φλέγουσα προτεραιότητα, εάν επιθυμούμε να προσφέρουμε στην ενεργό συμμετοχή των ευρωπαίων πολιτών στα κοινά ένα κατάλληλο πλαίσιο πέραν ενός απλού και συζητήσιμου κώδικα καλής συμπεριφοράς όσον αφορά την ασφάλεια.

5.4 Εν πάση περιπτώσει, και ανεξάρτητα από την κατάληξη των διαπραγματεύσεων για τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, η ΕΟΚΕ ζητά ο προϋπολογισμός του παρόντος προγράμματος να μην αγχιστεί, δεδομένου ότι αποτελεί ένα ελάχιστο ποσόν προς όφελος ενός κρίσιμου στοιχείου για την ανάπτυξη της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη, την οποία ορθώς η Επιτροπή αναδεικνύει ως «ουσιαστική προτεραιότητα» της δράσης της ΕΕ. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ προτείνει να μην αρκεστούμε στο αναγγελθέντα προϋπολογισμό των 0,55 ευρώ ανά κάτοικο επί μια εξαετία, αλλά να καλλιεργήσουμε όλες τις συνέργιες των διαφόρων Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής για να τεθούν από κοινού στόχοι και μέσα για την υπόθεση αυτή που αφορά όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα εξαιτίας του κεντρικού χαρακτήρα του και της σημασίας τους για το μέλλον. Στο πλαίσιο αυτό, η πολιτική της ΕΕ για την ενεργό συμμετοχή των ευρωπαίων πολιτών στα κοινά θα πρέπει να σχεδιαστεί από μια μόνιμη διοργανική μονάδα, στην οποία να συμμετέχουν όλες οι ενδιαφερόμενες για το θέμα Γενικές Διευθύνσεις της Επιτροπής, καθώς και εκπρόσωποι όλων των άλλων θεσμικών οργάνων της ΕΕ.

5.5 Η ΕΟΚΕ προτείνει η πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και όχι μόνο τα προγράμματα που συνδέονται με τη δια βίου κατάρτιση, να αποτελέσει το πρώτο στάδιο οικοδόμησης της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη που να μπορεί να διδάσκεται αυτοδικαίως και να μην αποτελεί πλέον μόνο το αντικείμενο διακοσμητικών αντικειμένων και ενεργειών (χρώματα, αυτοκόλλητα, καπέλα, γιορτές, κλπ.). Η ιδιότητα του πολίτη δεν αφορά μόνο τις ενεργές ηλικιακές ομάδες.

Σε αυτή τη σειρά των ιδεών, η Επιτροπή θα μπορούσε να προτείνει στα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στα σχολικά τους προγράμματα μια μέθοδο και περιεχόμενα γνώσης της ΕΕ και θέματα που αφορούν την ιδιότητα του ευρωπαίου πολίτη. Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο πρόβλεψης ενός προγράμματος «Erasmus» για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, προσαρμοσμένου σε αυτή την ηλικία, πέραν των παραδοσιακών διαδικασιών γλωσσικών ανταλλαγών.

Όλες αυτές οι δυνατότητες των ΝΤΠΕ θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν, και κυρίως στο πλαίσιο του παιγνιώδους, διαδραστικού

και συμμετοχικού χαρακτήρα τους (γιατί όχι και με τη δημιουργία για κάθε νέο ενισχυτικό μέσο μιας ψυχολογικής μονάδας αξιολόγησης), με την υπέρβαση του στατικού και ελάχιστα ελκυστικού χαρακτήρα των υφιστάμενων ευρωπαϊκών «ιστοσελίδων». Αυτή η σύσταση και οι σχετικές προτάσεις συνάδουν με το πρόγραμμα Comenius του οποίου οι στόχοι είναι:

- 1) η καλύτερη κατανόηση εκ μέρους των νέων και του εκπαιδευτικού προσωπικού της ποικιλομορφίας των ευρωπαϊκών πολιτισμών και της αξίας της,
- 2) η παροχή βοήθειας στους νέους προκειμένου να αποκτήσουν τις βασικές δεξιότητες και ζωτικά εφόδια που απαιτούνται για την προσωπική ανάπτυξή τους, τη μελλοντική επαγγελματική δραστηριότητά τους και την ενεργό συμμετοχή τους στα κοινά.

5.6 Όσον αφορά τις ειδικές ενέργειες, όλα τα επίπεδα θα πρέπει να προωθηθούν από κοινού, χωρίς να αποκλείονται τα μικρο-σχέδια των οποίων φορείς είναι οι πολίτες — και τα οποία συμμετέχουν στην προώθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο — προς όφελος της υποστήριξης που διατίθεται στα ευρωπαϊκά δίκτυα. Τα κονδύλια που διατίθενται στους διάφορους τύπους ενεργειών οφείλουν να κατανέμονται με μόνο κριτήριο τον αντίκτυπό τους στην ενεργό συμμετοχή των ευρωπαίων πολιτών στα κοινά και τη συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία οικοδόμησης της ΕΕ και στον καθορισμό και εφαρμογή των πολιτικών της.

5.7 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τις προτάσεις της Επιτροπής, οι οποίες, σε τεχνικό επίπεδο, στοχεύουν στην επίτευξη μιας αισθητής απλούστευσης των διαδικασιών σε έναν τομέα (την άμεση και ενεργή συμμετοχή του ίδιου του πολίτη) που προσκρούει, αν και σε μικρότερο βαθμό από αλλού, σε γραφειοκρατικά εμπόδια.

5.8 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η «εφεύρεση» ιδίων χαρακτηριστικών μιας ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη, τα οποία δεν περιορίζονται στην απλή πρόσδεση των εθνικών ιδιαιτεριών (ανεξάρτητα από το συμβολικό, οικονομικό, κοινωνικο-πολιτικό, πολιτισμικό ή νομικό χαρακτήρα αυτών των χαρακτηριστικών), συνιστά στο εξής απόλυτη προτεραιότητα για την ΕΕ και ότι η προώθηση της ενεργού συμμετοχής στα κοινά μπορεί να συμβάλει σε αυτό σημαντικά. Είναι έτοιμη να αναλάβει το μερίδιο που της αναλογεί σε αυτή την «εφεύρεση», συντονίζοντας τη διαβούλευση των οργανώσεων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και ευνοώντας τη διάδοση και το συνυπολογισμό των απόψεων τους από τα λοιπά κοινοτικά θεσμικά όργανα.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο σχετικά με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη νεολαία Αντιμετώπιση των θεμάτων που απασχολούν τους νέους στην Ευρώπη — Εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία και προώθηση της ενεργού συμμετοχής στα κοινά

COM(2005) 206 τελικό

(2006/C 28/07)

Στις 30 Μαΐου 2005 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Οκτωβρίου 2005 με βάση εισηγητική έκθεση της κας **Jillian van Turnhout**.

Κατά την 421η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26ης Οκτωβρίου 2005, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 126 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή λαμβάνει υπό σημείωση την πρόταση σχετικά με το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία και την επεξεργασία του, έτσι όπως αυτό περιγράφεται στην παρούσα ανακοίνωση της Επιτροπής για τις ευρωπαϊκές πολιτικές σχετικά με τη νεολαία. Η παρούσα ανακοίνωση παρέχει ένα πλαίσιο εργασίας, το οποίο μπορεί να αποτελέσει βάση για τη μελλοντική ανάπτυξη πολιτικών σε τομείς που επηρεάζουν τη νεολαία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.2 Το μέλλον της Ευρώπης εξαρτάται σε ολόένα και μεγαλύτερο βαθμό από την ικανότητά της να διαμορφώσει κοινωνίες φιλικές προς τα παιδιά και τους νέους. Με το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία, που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην εαρινή σύνοδό του το 2005 στο πλαίσιο της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση, αναγνωρίζεται ότι η ένταξη των νέων στην κοινωνία και την επαγγελματική ζωή και η βέλτιστη αξιοποίηση του δυναμικού τους διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην προσπάθεια να εξασφαλιστεί σταθερή πορεία της βιώσιμης ανάπτυξης στην Ευρώπη.

1.3 Αναγνωρίζοντας το πλήθος των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι νέοι στη σημερινή κοινωνία, η ΕΟΚΕ συνέβαλλε τακτικά στην ανάπτυξη πολιτικών για τη νεολαία για πάνω από μια δεκαετία⁽¹⁾. Ανέλαβε την πρωτοβουλία για τη διεξαγωγή σημαντικών συζητήσεων για βασικά θέματα, όπως η απασχόληση της νεολαίας, η κοινωνική ένταξη, η εκπαίδευση, η κινητικότητα, η συμμετοχή και ο ρόλος των ΜΚΟ. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται, επίσης,

τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση και την ανάγκη για ανάκτηση της εμπιστοσύνης.

1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά να τοποθετηθεί η νεολαία στο επίκεντρο του πλαισίου αυτού, να ενθαρρυνθεί και να της παραχωρηθεί χώρος για ενεργό συμμετοχή στην ανάπτυξη πολιτικών. Η συμβολή στην αλλαγή αποτελεί ουσιώδες κίνητρο για τη συμμετοχή της νεολαίας. Οι κυβερνήσεις και τα θεσμικά όργανα οφείλουν να παράσχουν τους πόρους, την υποστήριξη και τους μηχανισμούς που απαιτούνται προκειμένου να διευκολυνθεί η συμμετοχή των νέων σε όλα τα επίπεδα των διαδικασιών λήψης αποφάσεων και σε δράσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους. Μόνο πραγματική επιρροή μπορεί να οδηγήσει σε πραγματική υπευθυνότητα.

1.5 Η Ευρώπη χρειάζεται σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, την ακλόνητη δέσμευση της νεολαίας για να οικοδομήσει μια Ευρώπη ολοκληρωμένη, ανταγωνιστική, ασφαλή και χωρίς αποκλεισμούς. Προκειμένου να αποκτήσει η Ευρώπη ένα νόημα για τους νέους, πρέπει να είναι συναφής με τη ζωή τους, να ενδιαφέρεται σαφώς γι' αυτούς και να ανταποκρίνεται με τρόπο ορατό και δημιουργικό στα προβλήματά τους. Παράλληλα, η επιτυχία της πρωτοβουλίας αυτής εξαρτάται από τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων και κυρίως των οργανώσεων νεολαίας, των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των κοινωνικών εταίρων. Η ΕΟΚΕ υιοθετεί την ιδέα που προκύπτει από την έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής σε μια διευρυμένη Ευρώπη: «για την ανάγκη να εξευρεθεί μια νέα ισορροπία μεταξύ των γενιών» για να περάσουμε «από ένα σύμφωνο που εστιάζεται στους ηλικιωμένους και στηρίζεται στο φόβο ... σε ένα νέο σύμφωνο που εστιάζεται στους νέους και στηρίζεται στην εμπιστοσύνη ... και να μετατρέψουμε όλους τους φόβους αυτούς σε μια διαδικασία “όπου όλοι κερδίζουν” που βασίζεται σε μια θετική αντίληψη του μέλλοντος και μια νέα ισορροπία μεταξύ των γενιών».

1.6 Συνεπώς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανωτέρω ανακοίνωση θα θέσει τη βάση, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, για μεγαλύτερη συνεργασία των υπευθύνων λήψης αποφάσεων και των νέων. Η πραγματική και η συνεχής συμμετοχή των νέων και των

⁽¹⁾ Λευκό Βιβλίο: Πολιτική νεολαίας (ΕΕ αριθ. C 116 της 20.4.2001 – Εισηγήτρια: η κα Hassett-van Turnhout)

Λευκό Βιβλίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Μια νέα πνοή για την ευρωπαϊκή νεολαία (ΕΕ αριθ. C 149 της 21.6.2002 – Εισηγήτρια: η κα Hassett-van Turnhout)

Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ανακήρυξη του 2004 ως ευρωπαϊκού έτους εκπαίδευσης μέσω του αθλητισμού (ΕΕ αριθ. C 149 της 21.6.2002 – Εισηγητής: ο κ. Κορυφίδης)

Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα της νεολαίας (ΕΕ αριθ. C 10 της 14.1.2004 – Εισηγήτρια: η κα Hassett-van Turnhout)

SOC/174 Οι σχέσεις μεταξύ των γενεών (ΕΕ αριθ. C 157 της 28.6.2005 – Εισηγητής: ο κ. Bloch-Lainé)

SOC/177 Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την κατάρτιση του προγράμματος «Νεολαία σε δράση» για την περίοδο 2007-2013 (ΕΕ αριθ. C 234 της 22.9.2005 – Εισηγητής: ο κ. Rodríguez García-Caro)

οργανώσεων νεολαίας στην χάραξη και στην εφαρμογή πολιτικών θα διασφαλίσει την αντιμετώπιση των πραγματικών αναγκών των νέων και τη δημιουργία του συναισθήματος ότι η διαδικασία της Λισσαβόνας τους αφορά άμεσα.

2. Ιστορικό

2.1 Στην εαρινή σύνοδο της 22ας — 23ης Μαρτίου, οι επικεφαλές κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ υιοθέτησαν το «Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία»⁽²⁾. Με την πρόταση του εν λόγω Συμφώνου, οι επικεφαλές κρατών και κυβερνήσεων της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ισπανίας και της Σουηδίας διέκριναν τέσσερα κύρια θέματα: τον εύτρωτο χαρακτήρα της νεολαίας, την ανάγκη ανάπτυξης της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών απέναντι στη γήρανση της κοινωνίας, την ανάγκη να αποκτήσουν εφόδια οι νέοι μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισής τους, την ανάγκη καλύτερου συντονισμού σε όλους τους τομείς πολιτικής που αφορούν τη νεολαία.

2.2 Η ανακοίνωση πραγματεύεται ένα φάσμα θεμάτων και τομέων πολιτικής που αφορούν ιδιαίτερα τους νέους της Ευρώπης και χαρακτηρίζονται ως ζωτικής σημασίας στο Λευκό Βιβλίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Μια νέα πνοή για την ευρωπαϊκή νεολαία» και στο ψήφισμα του Συμβουλίου, που ακολούθησε στις 27 Ιουνίου 2002, το οποίο θέτει το πλαίσιο της πολιτικής για τη νεολαία της Ευρώπης.

2.3 Αποκρινόμενη στα συμπεράσματα του εαρινού Συμβουλίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές στις 12 Απριλίου⁽³⁾. Η εν λόγω δέσμη κατευθυντήριων γραμμών, η οποία περιλαμβάνει, αφενός, σύσταση για τη θέσπιση γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών και, αφετέρου, πρόταση, η οποία ενεκρίθη, για τη θέσπιση πρότασης απόφασης του Συμβουλίου περί προσανατολισμών απασχόλησης, θα μπορέσει να αποτελέσει βάση για τα εθνικά προγράμματα μεταρρύθμισης τα προσεχή τρία έτη που θα καταρτιστούν από τα κράτη μέλη.

2.4 Στην εισαγωγή των γενικών προσανατολισμών τονίζεται η σημασία της εμπλοκής των ενδιαφερομένων μερών στη στρατηγική της Λισσαβόνας και τονίζεται ότι τόσο τα κράτη μέλη όσο και η ΕΕ πρέπει να αξιοποιήσουν κάθε ευκαιρία προκειμένου να εμπλέξουν το περιφερειακό και τοπικό επίπεδο διακυβέρνησης, του κοινωνικών εταίρων, και την κοινωνία των πολιτών στην εφαρμογή των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών.

2.5 Ενώ οι γενικοί οικονομικοί προσανατολισμοί εστιάζονται στη συμβολή των οικονομικών πολιτικών για την πραγμάτωση των στόχων της Λισσαβόνας, οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση συνδέονται ειδικότερα με την ευρωπαϊκή στρατηγική απασχόλησης και στοχεύουν στο συντονισμό των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών. Στις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, με ιδιαίτερη αναφορά στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία, εντάσσονται ορισμένες δράσεις του συμφώνου. Δυο κατευθυντήριες γραμμές ειδικότερα αντικατοπτρίζουν το περιεχόμενο του Ευρωπαϊκού Συμφώνου: η κατευθυντήρια γραμμή 18 περιλαμβάνει τη δημιουργία οδών απασχόλησης για

τους νέους και τη μείωση της ανεργίας των νέων, τον καλύτερο συμβιβασμό του επαγγελματικού βίου και της ιδιωτικής ζωής, και τις υπηρεσίες παιδικής μέριμνας· η κατευθυντήρια γραμμή 23 περιλαμβάνει τη μείωση του αριθμού των νέων που διακόπτουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση νωρίς, τη βελτίωση της πρόσβασης στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση, τη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας και της κατάρτισης για την απόκτηση επιχειρηματικών ικανοτήτων. Εξάλλου η κατευθυντήρια γραμμή 24 περιλαμβάνει τη διεύρυνση της παροχής εκπαίδευσης και εκπαιδευτικών μέσων, την ανάπτυξη πλαισίων για τη στήριξη της διαφάνειας των προσόντων, την αποτελεσματική αναγνώρισή τους, και την επικύρωση της άτυπης κατάρτισης. Στο τέλος των κατευθυντήριων γραμμών για την εκπαίδευση επαναλαμβάνεται ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να παγιώσουν μια ευρεία εταιρική σχέση για την αλλαγή εμπλέκοντας τους κοινοβουλευτικούς φορείς και τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που βρίσκονται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

2.6 Με την πρωτοβουλία αυτή τονίζεται ο ρόλος των νέων στους βασικούς τομείς της σύμπραξης της Λισσαβόνας για την μεγέθυνση και την απασχόληση, ιδίως μέσω των ευρωπαϊκών στρατηγικών για την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη καθώς και του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» και υπογραμμίζεται η ανάγκη συνάφειας των διαφόρων πρωτοβουλιών στους παραπάνω τομείς.

2.7 Η έγκριση του Συμφώνου συμπίπτει με την ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου εφαρμογής της Λευκής Βίβλου «Μια νέα πνοή για την ευρωπαϊκή νεολαία» του 2001, που συμπεριλήφθηκε στο ψήφισμα του Συμβουλίου του Ιουνίου 2002. Με τον τρόπο αυτό, εγκαθιδρύθηκε ένα πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας με σκοπό την ενίσχυση της ενεργού συμμετοχής των νέων ως πολιτών, μέσω της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού, και την ένταξη της διάστασης της νεολαίας στις άλλες πολιτικές.

2.8 Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία, έτσι όπως υιοθετήθηκε τελικά κατά την εαρινή σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τονίζει την ανάγκη να επωφεληθούν οι νέοι ευρωπαίοι από μια δέσμη πολιτικών και μέτρων που θα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής της Λισσαβόνας με στόχο τη βελτίωση της εκπαίδευσης, της κινητικότητας, της επαγγελματικής ολοκλήρωσης και της κοινωνικής ένταξης των νέων, και τη διευκόλυνση του συμβιβασμού του επαγγελματικού βίου και της οικογενειακής ζωής. Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία φιλοδοξεί, επίσης, να διασφαλίσει την γενικότερη συνεκτικότητα των πρωτοβουλιών στους τομείς αυτούς και να παράσχει ένα σημείο εκκίνησης για μια ισχυρή και συνεχή κινητοποίηση υπέρ των νέων. Σημειώνει, επίσης, ότι η επιτυχία του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία εξαρτάται από την εμπλοκή όλων των ενδιαφερομένων μερών και πρωτίτως των εθνικών, περιφερειακών, και τοπικών οργανώσεων καθώς και των ευρωπαϊκών, περιφερειακών και τοπικών αρχών και των κοινωνικών εταίρων. Προτείνονται γραμμές δράσεις των κρατών μελών σε τρεις τομείς: 1) απασχόληση, ολοκλήρωση και κοινωνική προαγωγή, 2) εκπαίδευση, κατάρτιση και κινητικότητα, και 3) συμβιβασμός του επαγγελματικού βίου και της οικογενειακής ζωής.

⁽²⁾ http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf.

⁽³⁾ SOC/206 Κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση 2005/2008 (ΕΕ αριθ. C 286 της 17.11.2005 – Εισηγητής: ο κ. Malosse).

3. Συμμετοχή των νέων

3.1 Για την κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε διαβούλευση με εκπροσώπους οργανώσεων νεολαίας στις 6 Σεπτεμβρίου 2005. Τα αποτελέσματα της εν λόγω διαβούλευσης περιλαμβάνονται στη γνωμοδότηση.

3.2 Η συμμετοχή των νέων πρέπει να αποτελεί το σημείο εκκίνησης όλων των πολιτικών. Οιαδήποτε πολιτική απευθύνεται στους νέους πρέπει να χαρακτηρίζεται από τη βασική αρχή της συμμετοχής της νεολαίας: αρχή η οποία επαναλαμβάνεται σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο⁽⁴⁾. Μολονότι η ΕΟΚΕ επικροτεί τα μέτρα περί διαβούλευσης με τους νέους σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδίως μέσω της διοργάνωσης των «Γενικών συνελεύσεων» το 2005, με λύπη της διαπιστώνει ότι η ανακοίνωση δεν περιγράφει πλήρως με συγκεκριμένες συστάσεις τον τρόπο συμμετοχής των νέων και των οργανώσεων νεολαίας σε επίπεδο κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν δημιουργικότερες μεθόδους για να πλησιάσουν τους νέους και να έλθουν σε επαφή μαζί τους.

3.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σπουδαιότητα της ενεργού συμμετοχής και της αυτονομίας της νεολαίας, όχι μόνο στην αγορά εργασίας αλλά στο σύνολο της κοινωνίας. Η ενεργός συμμετοχή των νέων στην κοινωνία και η αυτονομία τους θα πρέπει να αποτελεί, ταυτόχρονα, το στόχο και τη μέθοδο που θα συμβάλει στην προσωπική ανάπτυξη των νέων, στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών, στην κοινωνική τους ένταξη και στην κοινωνική συνοχή γενικώς.

3.4 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη της ότι οι μηχανισμοί για την πραγματική ανάμιξη των νέων και των οργανώσεών τους δεν περιγράφονται με σαφήνεια στην παρούσα ανακοίνωση. Κατά την ακρόαση, της 6ης Σεπτεμβρίου 2005, που αναφέρεται στο σημείο 3.1, τονίστηκε, για παράδειγμα, από τις οργανώσεις των σπουδαστών, κατά πόσο το γεγονός ότι ανατέθηκε στους νέους η διαχείριση θεμάτων κοινής ωφέλειας — στην περίπτωση αυτή το σύστημα υποχρεωτικής προστασίας των σπουδαστών — επιτρέπει στη νεολαία στο σύνολό της — και όχι μόνο στην οργανωμένη νεολαία — να υπευθυνοποιηθεί και να εκπροσωπήσει τον εαυτό της ως ομάδα. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αναπτύξουν και να εφαρμόζουν τις πολιτικές τους σε συνεργασία με τους νέους και τις οργανώσεις τους και να ευνοούν σε κάθε βήμα τη συμμετοχή τους. Πρέπει να ζητείται η γνώμη των νέων και των οργανώσεών τους καθώς και των κοινωνικών εταίρων σχετικά με την ανάπτυξη μέτρων που σχετίζονται με την πρωτοβουλία που αφορά τα εθνικά προγράμματα μεταρρύθμισης της Λισσαβόνας και την παρακολούθησή της εφαρμογής τους.

3.5 Η ΕΟΚΕ προσδοκά να λάβει τη συγκεκριλαιοτική έκθεση⁽⁵⁾ της Επιτροπής, η οποία τεκμηριώνει το έργο που έχει επιτελεσθεί μέχρι σήμερα στα κράτη μέλη στον τομέα της συμμετοχής των νέων ως τμήμα της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού⁽⁶⁾. Ελπίζεται ότι η εν λόγω συγκεκριλαιοτική έκθεση θα παράσχει παραδείγματα ορθών πρακτικών που θα μπορούσαν να υιοθετηθούν σε άλλα κράτη μέλη.

3.6 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αποσαφηνιστεί ο ρόλος των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως των οργανώσεων νεολαίας, στο πλαίσιο του κύκλου της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού. Υπενθυμίζεται ότι στο σημείο 38 των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας περιγράφεται ένας ρόλος για τις μη κυβερνητικές οργανώσεις στην ανοιχτή μέθοδο συντονισμού⁽⁷⁾. Λαμβανομένης υπόψη της εμπειρογνομοσύνης και τεχνογνοσίας της, η ΕΟΚΕ μπορεί να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στον τομέα αυτό και να συμβάλει ώστε να εξευρεθεί και να τεθεί σε κίνηση ένας μηχανισμός στο εσωτερικό της για τη συμμετοχή των νέων και των οργανώσεών τους.

4. Ο ρόλος των νέων στους βασικούς τομείς της σύμπραξης της Λισσαβόνας για τη μεγέθυνση και την απασχόληση

4.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ιδιαίτερη σημασία που αποδίδει το Σύμφωνο στο θέμα της απασχόλησης των νέων. Ωστόσο, το Σύμφωνο για τη Νεολαία πρέπει να αναπτυχθεί και να εφαρμοστεί ως σημαντικός στόχος αυτός καθ'αυτός και όχι απλώς ως ένα στοιχείο της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Εξάλλου, μολονότι η επιτυχία της στρατηγικής της Λισσαβόνας είναι σημαντική για του νέους, οι νέοι είναι εξίσου σημαντικοί για την επιτυχία της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Η επένδυση στους νέους είναι ζωτικής σημασίας για να επιτευχθούν υψηλότεροι ρυθμοί μεγέθυνσης και απασχόλησης, συνεχής καινοτομία και ισχυρότερη επιχειρηματικότητα. Η εμπλοκή τους στη στρατηγική, η αίσθησή της ευθύνης και η δέσμευσή τους έναντι των στόχων είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την πραγμάτωση της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

4.2 Παρομοίως, η απασχόληση αποτελεί κεντρικό θέμα στις ανησυχίες των Ευρωπαίων πολιτών και πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια για την καταπολέμηση της ανεργίας, το απαράδεκτο επίπεδο της οποίας συνιστά πραγματική απειλή για τις κοινωνίες⁽⁸⁾. Το ποσοστό ανεργίας των νέων στην Ευρώπη παραμένει πάνω από το διπλάσιο του μέσου όρου του ποσοστού ανεργίας. Πολλοί νέοι αντιμετωπίζουν την πολύ πραγματική πιθανότητα της ανεργίας ή του αγώνα της επιβίωσης με ένα χαμηλό εισόδημα. Οι νέοι που

⁽⁴⁾ ΕΟΚΕ: Λευκή βίβλος: Πολιτική νεολαίας, ΕΕ αριθ. C 116 της 20.4.2001· Δήλωση των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Έτος Νεολαίας 1985, «Ειρήνη, Συμμετοχή, Ανάπτυξη»· Σύμβαση των ΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, 1989· Ευρωπαϊκός Χάρτης για τη συμμετοχή των νέων στη δημοτική και περιφερειακή ζωή της Διασκευής Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών της Ευρώπης, 1992· Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Υπουργών Νεότητας συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου, της 8ης Φεβρουαρίου 1999, σχετικά με τη συμμετοχή των νέων (ΕΕ αριθ. C 42 της 17.2.1999, σ. 1).

⁽⁵⁾ Προβλέπεται να δημοσιευτεί κατά τα τέλη του 2005.

⁽⁶⁾ Στα αγγλικά : Open Method of Coordination.

⁽⁷⁾ Στην παράγραφο 38 των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας αναφέρεται ότι μια μέθοδος προσδιορισμού των βέλτιστων πρακτικών για τη διαχείριση της αλλαγής θα αναπτυχθεί από τα δίκτυα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με διάφορους παρόχους υπηρεσιών και χρήστες, ιδίως τους κοινωνικούς εταίρους, εταιρείες και ΜΚΟ.

⁽⁸⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Λουξεμβούργο 1997-

βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, οι εθνικές μειονότητες, οι μετανάστες, οι άνθρωποι με ειδικές ανάγκες και οι γυναίκες διατρέχουν ακόμη μεγαλύτερους κινδύνους κοινωνικού αποκλεισμού. Γενικότερα, το σύνολο της νεολαίας είναι αυτό που πλήττεται από τα φαινόμενα της ανασφάλειας, της φτώχειας και των εξαρτήσεων, πράγμα που αποτελεί, ταυτόχρονα, ένα πρωτοφανές ιστορικό δράμα και μια νέα ευκαιρία για να βγει η Ευρώπη από αυτή την πρωτοφανή κατάσταση.

4.3 Οι νέοι διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να παραμείνουν άνεργοι ή, εάν εργάζονται, να ζουν με χαμηλότερο εισόδημα.⁽⁹⁾ Η στρατηγική της Λισσαβόνας αποσκοπεί στη δημιουργία όχι μόνο περισσότερων αλλά και ποιοτικών θέσεων απασχόλησης. Για να καταστεί η πρόσβαση στην αγορά εργασίας μία πραγματική δυνατότητα για κάθε νέο, είναι απαραίτητο να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση, εκπαίδευση και μάθηση, και στις δυνατότητες για τους νέους να αποκτήσουν τα προσόντα που είναι απαραίτητα για τη ζωή. Είναι σημαντικό εξάλλου, η μάθηση που λαμβάνουν στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος να είναι τέτοια που να επιτρέπει στους νέους να διαχειρίζονται τον επαγγελματικό τους βίο και να χρησιμοποιούν με επιτυχία τους μηχανισμούς κατάρτισης καθ' όλη τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου.

4.4 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την αναγνώριση των δημογραφικών αλλαγών στην Ευρώπη και τις συνδέσεις με την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής μπροστά στις δημογραφικές αλλαγές⁽¹⁰⁾. Για παράδειγμα, η ηλικιακή ομάδα 0-14 ετών θα μειωθεί σε 11 % από το 2000 έως το 2015 και φτάσει το 6 % έως το 2030. Παράλληλα με τις αλλαγές αυτές, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τις κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτικές αλλαγές στην Ευρώπη. Οι δημογραφικές αλλαγές δεν εξαντλούνται σε στατιστικές και σε αριθμούς, Η εξέταση των κατάλληλων πολιτικών και δράσεων πρέπει να συνεκτιμάται στο πλαίσιο μίας ευρύτερης προοπτικής. Όπως τονίζεται και από την ομάδα υψηλού επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής σε μια διευρυμένη Ευρώπη, η δημογραφική αυτή κατάσταση, που θα έχει ως αποτέλεσμα σημαντική μείωση του σχετικού βάρους της ομάδας των νέων μέχρι το 2025 τουλάχιστο, αποτελεί, εάν αξιοποιηθεί, ευκαιρία δεδομένου ότι συνεπάγεται «μείωση της ζήτησης για κοινωνικούς πόρους» και δυνατότητα πραγματοποίησης ουσιαστικών βελτιώσεων στους τομείς αυτούς χωρίς πρόσθετες δαπάνες.

4.5 Συνεπώς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ένα Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για και με τους νέους έχει τη δυνατότητα να βελτιώσει σημαντικά τις συνθήκες διαβίωσης και τις προοπτικές των νέων στην Ευρώπη και, ταυτόχρονα, θα μπορούσε να ενισχύσει την αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

5. Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία

5.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σύμφωνα με τα οποία οι νέοι μπορούν να επωφεληθούν από μια δέσμη πολιτικών και μέτρων πλήρως ενσωματωμένων στην αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβόνας.

⁽⁹⁾ Έκθεση της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής σε μια διευρυμένη Ευρώπη.

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 94 τελικό – Ανακοίνωση της Επιτροπής: Πράσινο βιβλίο «Μπροστά στις δημογραφικές αλλαγές, μια νέα αλληλεγγύη μεταξύ γενεών»

5.2 Η ανακοίνωση της Επιτροπής εντοπίζει τις ακόλουθες πτυχές των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών ως σημαντικές για την μεγιστοποίηση του αντίκτυπου του Συμφώνου για τη Νεολαία:

- i) Μέτρα υπέρ της απασχόλησης, της ένταξης και της κοινωνικής προαγωγής των νέων. Οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές επικεντρώνονται στη συμβολή των πολιτικών απασχόλησης για τη δημιουργία περισσότερων ποιοτικών θέσεων απασχόλησης.
- ii) Μέτρα υπέρ της εκπαίδευσης, της κατάρτισης τγς και κινητικότητας. Οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές τονίζουν την ανάγκη της Ευρώπης να επεκτείνει και να βελτιώσει τις επενδύσεις στους ανθρώπινους πόρους και να προσαρμόσει τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Επιπλέον, καλούν τα κράτη μέλη να αυξήσουν τις δυνατότητες κινητικότητας καθώς και τις δυνατότητες των νέων να εργάζονται και να σπουδάζουν στο εξωτερικό.
- iii) Μέτρα για τον συμβιβασμό της οικογενειακής ζωής και του επαγγελματικού βίου. Οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές τονίζουν την ανάγκη επίτευξης καλύτερης ισορροπίας του επαγγελματικού βίου αντιμετωπίζοντας θέματα όπως, π.χ., παιδική μέριμνα, φιλικές προς την οικογένεια ρυθμίσεις, και ισότητα.

5.3 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη της ότι, ενώ εντοπίστηκαν ενέργειες για καθένα από τα παραπάνω μέτρα, η Επιτροπή δεν εντοπίζει σαφείς και μετρήσιμους στόχους ούτε για τα κράτη μέλη ούτε για την Επιτροπή. Σε μια χρονική περίοδο που οι πολίτες διερωτώνται για την αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει ουσιαστική σημασία να φανεί ότι η Ευρώπη αναλαμβάνει αποτελεσματική δράση. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, είναι απαραίτητο οι στόχοι να είναι σαφείς και να εστιάζονται στα αποτελέσματα.

5.4 Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών πρέπει να ενθαρρυνθούν να ποσοτικοποιήσουν τους στόχους τους και να ορίσουν σαφείς σκοπούς στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων. Οι εν λόγω σκοποί και στόχοι δεν πρέπει να ανταποκρίνονται μόνο στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι στους τομείς που προαναφέρθηκαν αλλά και σε θέματα που έχουν σημαντική επίδραση, έστω και έμμεσα, στην υλοποίηση των στόχων αυτών. Η στέγαση καθώς και η ανάγκη για μια οικογενειακή πολιτική η οποία στοχεύει τους νέους γονείς είναι θεμελιώδη θέματα. Εξίσου σημαντική είναι και η εφαρμογή αποτελεσματικών μηχανισμών συντονισμού, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, ώστε να επιτευχθεί συνοχή σε όλους τους τομείς.

5.5 Η ΕΟΚΕ ζητά την εξέταση των παρακάτω στόχων, ώστε να συμπεριληφθούν στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων των κρατών μελών στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας:

- Ορισμός στόχων από κάθε κράτος μέλος για μείωση της ανεργίας των νέων κατά 50 % τουλάχιστον κατά την περίοδο 2006-2010 (στην Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα ανέρχεται σε 17,9 % για τους νέους κάτω των 25 ετών⁽¹¹⁾).

⁽¹¹⁾ Σελίδα 3 της ανακοίνωσης της Επιτροπής.

- Ανάπτυξη συστημάτων κοινωνικής προστασίας τα οποία επιτρέπουν στους νέους να είναι σε θέση να αποφασίζουν για το μέλλον τους.
- Θέσπιση μέτρων για την κοινωνική ένταξη των νέων, ιδίως για την καταπολέμηση του προβλήματος των νέων οι οποίοι δεν βρίσκονται στο χώρο της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, ή της απασχόλησης και δεν είναι δηλωμένοι ως άνεργοι.
- Καθορισμός στόχων για τη μείωση των διαφορών όσον αφορά την πρόσβαση στην επαγγελματική και τεχνολογική κατάρτιση μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών και τη μείωση των μισθολογικών διαφορών κατά την πρόσληψη.
- Μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κατά 50 % την περίοδο 2006-2010 και προώθηση περιόδων πρακτικής εξάσκησης σε επιχειρήσεις.
- Προώθηση της σπουδαιότητας των ικανοτήτων ξένων γλωσσών για τη βελτίωση των ευκαιριών εκπαίδευσης και απασχόλησης καθώς και της κινητικότητας των νέων.
- Ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας των νέων μέσω παροχής οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης και μείωσης της γραφειοκρατίας που απαιτείται για την ίδρυση, την επανεκκίνηση, και τη μεταβίβαση εταιρειών.
- Υποστήριξη της γενικής ρυθμιζόμενης και ελεγχόμενης εκπαίδευσης και μέριμνας των νηπίων βάσει θεσπισμένων προτύπων.
- Παροχή πρόσθετων ενισχύσεων σε οικογένειες που συναντούν δυσκολίες.

5.6 Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να συνεχίσει τις εργασίες της για την αναγνώριση του έργου της νεολαίας και προσδοκά την υιοθέτηση πρωτοβουλιών, συμπεριλαμβανομένου του «Youthpass». Ωστόσο, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι το «Youthpass» από μόνο του δεν επαρκεί για να ενισχυθεί η αναγνώριση της εργασίας των νέων. Κατά συνέπεια, προτείνει να συνεργαστεί η Επιτροπή με οργανώσεις των εργοδοτών, εργαζομένων, εκπροσώπους του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, και αρμόδιους μη κυβερνητικούς οργανισμούς για την ανάπτυξη ευέλικτων μεθοδολογιών για την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τη συμβολή της εργασίας των νέων για την ανάπτυξή τους, και τις δεξιότητες, τις αξίες, και τη νοοτροπία που αποκτούν οι νέοι από την ενεργό συμμετοχή τους σε οργανώσεις νέων και δραστηριότητες εργασίας των νέων. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να διευκολύνει τη διαδικασία αυτή.

5.7 Όλες οι ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες κατέχουν υψηλές θέσεις στην ταξινόμηση της ανταγωνιστικότητας που έχει καταρτίσει το Διεθνές Οικονομικό Φόρουμ έχουν ένα υψηλό επίπεδο επενδύσεων στους τομείς της κοινωνικής πολιτικής και κοινωνικής προστασίας και παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα ανεργίας και χαμηλά επίπεδα φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβατικές πληρωμές. ⁽¹²⁾

⁽¹²⁾ Έκθεση της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής σε μια διευρυνμένη Ευρώπη, Μάιος 2004.

Τα βιώσιμα συστήματα κοινωνικής ασφάλειας, που βασίζονται στην αρχή της αλληλεγγύης και έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν προστασία στα άτομα έναντι των σημαντικών κινδύνων που αντιμετωπίζονται στη ζωή, αποτελούν θεμέλιο της επιτυχίας.

5.8 Η ΕΟΚΕ παροτρύνει να εξεταστεί με μεγαλύτερη προσοχή η κατάσταση των νέων στις αγροτικές και στις φτωχές αστικές περιοχές. Οι νέοι συχνά μειονεκτούν εξαιτίας της περιοχής στην οποία διαμένουν. Σε πολλές αγροτικές και φτωχές αστικές περιοχές, οι νέοι δεν έχουν πρόσβαση σε εκπαίδευση, κατάρτιση υψηλής ποιότητας, κινητικότητα, υγειονομικές υπηρεσίες, δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, δυνατότητες απασχόλησης ή ευκαιρίες συμμετοχής στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Πρέπει να θεσπιστούν συγκεκριμένα μέτρα που να διασφαλίζουν ότι οι νέοι σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές μπορούν να επωφελούνται πλήρως από διάφορες δυνατότητες και να επιλέγουν στη ζωή τους. Η απομάκρυνση πολλών αγροτικών περιοχών από τα κέντρα σημαίνει ότι οι νέοι δεν έχουν καλή πρόσβαση στην ενημέρωση, ιδίως σε ό,τι αφορά τις δυνατότητες.

5.9 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση μελέτης σχετικά με την κοινωνική ένταξη των νέων που βρίσκονται σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση για το 2005. Ωστόσο, τα κράτη μέλη πρέπει να επιταχύνουν τις προσπάθειές τους για την εξάλειψη της παιδικής φτώχειας και να θέσουν άμεσους στόχους. Η εκπλήρωση των προσπαθειών αυτών απαιτεί ένα πλήρες, σταθερό, και πλούσιο πρόγραμμα δράσης που να ανταποκρίνεται στην πολυδιάστατη φύση της παιδικής φτώχειας. Η παιδική φτώχεια έχει έντονο αντίκτυπο στα παιδιά και επιδρά σε ένα πλήθος τομέων όπως η υγεία, η εκπαίδευση και ακόμη οι μελλοντικές «ευκαιρίες ζωής» ενός παιδιού για διαφυγή από την παγίδα της φτώχειας. Τα κράτη μέλη πρέπει να προβούν στην άμεση εφαρμογή πολιτικών οι οποίες αντιμετωπίζουν το πλήρες φάσμα των παραπάνω θεμάτων.

5.10 Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να εντάξει τις ειδικές ανάγκες σε όλες τις πολιτικές, γεγονός που επιβεβαιώνει από το 2003 ρητά στο έγγραφό της «Ίσες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες: ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης» ⁽¹³⁾. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή έχει χρέος να συμπεριλάβει την καταπολέμηση των διακρίσεων σε όλες τις δράσεις της. Η ένταξη της πτυχής των ειδικών αναγκών σε όλες τις πολιτικές είναι απαραίτητη προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης και ισότιμη συμμετοχή και ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία. Προκειμένου καλυφθούν πλήρως οι νέοι με ειδικές ανάγκες από την πολιτική για τη νεολαία, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα ακόλουθα σημεία πρέπει να περιληφθούν στην ανακοίνωση: ισότιμη συμμετοχή στις δραστηριότητες του προγράμματος για τη νεολαία, ισότιμη πρόσβαση στην ενημέρωση σχετικά με την πολιτική για τη νεολαία και τα έργα υπέρ των νέων, και μέτρα ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης.

⁽¹³⁾ COM(2003) 650 τελικό, Βρυξέλλες 30.10.2003.

5.11 Οι νέοι δεν αποτελούν ομοιογενή κατηγορία. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά κατά την χάραξη των εθνικών πολιτικών να γίνεται η δέουσα διαφοροποίηση και να λαμβάνονται υπόψη τόσο οι ανάγκες της αγοράς εργασίας όσο και οι ανάγκες των ατόμων. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διεξαγάγει ανάλυση της κατάστασης και των αναγκών των νέων στην Ευρώπη.

6. Ενεργός συμμετοχή των νέων ως πολιτών

6.1 Η ΕΟΚΕ επαινεί την Επιτροπή για τη συμπερίληψη της ενεργού συμμετοχής των νέων ως πολιτών στην παρούσα πρωτοβουλία παρά το γεγονός ότι το στοιχείο αυτό δεν συμπεριλήφθηκε στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής για διατήρηση και παγιοποίηση των τεσσάρων σημερινών σκοπών, δηλ.: της συμμετοχής, της ενημέρωσης, των εθελοντικών δραστηριοτήτων και της γνώσης περί θεμάτων που αφορούν τη νεολαία. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι σημείο εστίασης της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού πρέπει να αποτελεί στο εξής η παραγωγή απτών αποτελεσμάτων. Συνεπώς, όπου εντοπίζονται ελλείψεις στο σύστημα και στη διαδικασία της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού, αυτές θα πρέπει να σημειωθούν και να αντιμετωπιστούν.

6.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα κράτη μέλη θα υποβάλουν έκθεση για τους κοινούς σκοπούς που αφορούν τη συμμετοχή και την ενημέρωση έως το τέλος του 2005 και ότι το 2006 θα ακολουθήσουν εκθέσεις για τις εθελοντικές δραστηριότητες και για την καλύτερη γνώση περί θεμάτων που αφορούν τη νεολαία. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ ζητά μεγαλύτερη συνεργασία και τονίζει την αξία της συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων φορέων, ιδίως των νέων και των οργανώσεων νεολαίας, στην κατάρτιση των εκθέσεων προόδου των κρατών μελών. Προς όφελος της διαφάνειας, είναι, επίσης, σημαντικό η κατάρτιση των εν λόγω εκθέσεων να είναι δημόσια ή/και τουλάχιστον να διατίθενται οι εκθέσεις δημοσίως, όταν περατωθούν. Οι ΜΚΟ θα πρέπει, επίσης, να ενθαρρυνθούν και να υποστηριχθούν με οικονομικά μέσα για να προβούν σε δική τους εκτίμηση της διαδικασίας της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού.

6.3 Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι κοινωνικοί εταίροι αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα οιασδήποτε πολυφωνικής δημοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι οργανώσεις των νέων διαδραματίζουν πολύτιμο ρόλο όσον αφορά την ενεργό συμμετοχή των νέων στα κοινά. Επιτελούν το έργο αυτό εργαζόμενες άμεσα με τους νέους, και υπέρ των νέων, αναπτύσσοντας τα προσωπικά τους προσόντα και την αυτοπεποίθηση, έτσι ώστε να αξιοποιήσουν οι νέοι τις δυνατότητές τους και βελτιστοποιήσουν την κατάστασή τους και την ποιότητα ζωής τους. Οι εν λόγω οργανώσεις λειτουργούν σε επίπεδο βάσης, καταπιάνονται με τοπικά θέματα με την υποστήριξη ατόμων και ομάδων στην περιοχή τους. Εργάζονται, επίσης, για να προαγάγουν και να αναπτύξουν την ικανότητα των νέων να επιλύουν τα προβλήματά τους. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις νέων πρέπει να χρηματοδοτούνται κατάλληλα και να τους δοθούν τόσο η απαραίτητη αναγνώριση όσο και τα κατάλληλα μέσα προκειμένου να μπορούν να συμμετέχουν ουσιαστικά στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων και στην κοινωνία σε όλα τα επίπεδα.

6.4 Στις συζητήσεις της σχετικά με την αντιπροσωπευτικότητα των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στον αστικό διάλογο, η ΕΟΚΕ τόνισε επανειλημμένα⁽¹⁴⁾ ότι μόνο μια σαφώς αποδεδειγμένη αντιπροσωπευτικότητα μπορεί να δώσει στους φορείς της κοινωνίας των πολιτών το δικαίωμα να συμμετέχουν αποτελεσματικά στη διαδικασία της διαμόρφωσης και προετοιμασίας των κοινοτικών αποφάσεων, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση των κοινωνικών εταίρων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου.

6.5 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη της ότι η κύρια συμβολή των εθελοντών στην κοινωνία, την οποία τόνισε η Επιτροπή, σχετιζόταν με το ρόλο των εθελοντών στις φυσικές καταστροφές. Μολονότι ο ρόλος αυτός είναι αξιόλογος, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να αναγνωρίσουν και να τονίσουν το συνεχή ρόλο που διαδραματίζουν οι εθελοντές σε ένα ευρύ φάσμα μη κυβερνητικών οργανώσεων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να προωθήσουν δράσεις εθελοντισμού ακόμη και με κατάλληλες φορολογικές πολιτικές, αναγνωρίζοντας ότι αυτές οι δράσεις εθελοντισμού όχι μόνον ικανοποιούν τις ψυχολογικές και ηθικές απαιτήσεις των νέων, αλλά συμβάλλουν στην ανάπτυξη αναριθμητών κοινωνικών και βοηθητικών υπηρεσιών ή στη μείωση του κόστους τους.

6.6 Η ΕΟΚΕ λυπάται για το γεγονός ότι οι προτεινόμενες ενέργειες είναι ελάχιστες και δεν διακρίνονται από στόχους ή σαφείς σκοπούς. Πρόκειται για μια χαμένη ευκαιρία προόδου του βασικού αυτού στοιχείου.

6.7 Τα ευρωπαϊκά προγράμματα μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο συμβάλλοντας στους στόχους της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού και του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για την Νεολαία και ενισχύοντας τη συμμετοχή των νέων σε άλλες πολιτικές που τους αφορούν. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την άποψη της Επιτροπής ότι τα έργα που ενθαρρύνουν τους νέους να καταστούν ενεργοί πολίτες, οι οποίοι συμμετέχουν στα κοινά, και στόχο έχουν να τους βοηθήσουν να αναπτύξουν τις ικανότητές τους, θα πρέπει να αναπτύσσονται σε τοπικό, περιφερειακό, και ευρωπαϊκό επίπεδο στο πλαίσιο των διαφόρων ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Ωστόσο, μολονότι πολλά προγράμματα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για το σκοπό αυτό, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιηθούν από τους νέους και για τους νέους και τις οργανώσεις των νέων ώστε να καταστούν πιο φιλικά για τους νέους. Η χρήση διαφόρων προγραμμάτων, ειδικότερα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και των διαρθρωτικών ταμείων, αποτελεί σημαντική ευκαιρία για να περάσει

⁽¹⁴⁾ Βλ. π.χ. την τεκμηρίωση για την «Πρώτη διάσκεψη της κοινωνίας των πολιτών που διοργανώθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο» της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999 και τη διάσκεψη με θέμα «Ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή διακυβέρνηση» της 8ης και 9ης Νοεμβρίου 2001 και τις συναφείς γνωμοδοτήσεις: «Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση», 23 Σεπτεμβρίου 1999 (ΕΕ αριθ. C 329 της 17.11.1999), «Η Επιτροπή και οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί: οικοδόμηση ισχυρότερης εταιρικής σχέσης», 13 Ιουλίου 2000 (ΕΕ αριθ. C 268 της 19.9.2000), «Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και η ευρωπαϊκή διακυβέρνηση - Συμβολή της ΟΚΕ στην επεξεργασία της Λευκής Βίβλου», 26 Απριλίου 2001 (ΕΕ αριθ. C 193 της 10.6.2001), «Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση - μια Λευκή Βίβλος», 21 Μαρτίου 2002 (ΕΕ αριθ. C 125 της 27.5.2002).

η πολιτική για τη νεολαία από τη ρητορική στην πράξη. Διάφορα έργα που αποσκοπούν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης ή την προώθηση της απασχόλησης των νέων συχνά είναι πολύ μικρά ώστε να χρηματοδοτηθούν από τα ταμεία αυτά. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεργαστούν με τις οργανώσεις των νέων προκειμένου να διευκολύνουν τη χρήση της κοινοτικής χρηματοδότησης των προγραμμάτων υπέρ των νέων της Ευρώπης.

6.8 Η ΕΟΚΕ φρονεί το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τη Νεολαία είναι το πρόγραμμα που έχει τις περισσότερες δυνατότητες να προωθήσει την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των νέων και να προαγάγει την ενεργό συμμετοχή στα κοινά. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία για ένα νέο πρόγραμμα «Νεολαία σε δράση» για την περίοδο 2007-2013 και θα συνεχίσει να συμμετέχει ενεργά στην προπαρασκευαστική διαδικασία. Λαμβάνοντας υπόψη την διεύρυνση του προγράμματος και την αυξανόμενη βούληση των νέων να επωφεληθούν από αυτό, η ΕΟΚΕ απευθύνει θερμή έκκληση στο Συμβούλιο να υποστηρίξει την πρόταση για μια μέτρια αύξηση του προγράμματος σε 1,200 δις €. Εξάλλου, κρίνει ότι πρέπει να διεξαχθούν τακτικές διαβουλεύσεις με τους νέους, τις ευρωπαϊκές οργανώσεις των νέων και το Ευρωπαϊκό Φόρουμ της Νεολαίας σχετικά με την εκτέλεση του προγράμματος. Η ΕΟΚΕ καλεί τα εθνικά οικονομικά και κοινωνικά συμβούλια να συμμετάσχουν σε καινοτόμους πειραματισμούς για να διευκολύνουν τη συμμετοχή των νέων στις διαδικασίες διαβουλεύσεων και να ανταλλάσσουν τις ορθές πρακτικές τους σχετικά με το θέμα της θέσης των νέων στη λειτουργία τους.

7. Ένταξη της διάστασης της νεολαίας σε άλλες πολιτικές

7.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για εστίαση του ενδιαφέροντος καταρχήν στους τομείς πολιτικής που καλύπτει το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Νεολαία. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ

υπογραμμίζει τη σημασία μίας ολοκληρωμένης και διατομεακής πολιτικής για τη νεολαία κατά την ανάπτυξη πολιτικών στον τομέα αυτό.

7.2 Η οριζόντια προσέγγιση στην ανάπτυξη πολιτικών θα διασφαλίσει μια πιο συντονισμένη και αποτελεσματική στρατηγική. Τα κράτη μέλη διεξάγουν τακτικές διαβουλεύσεις με οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων κατά την ανάπτυξη πολιτικών, όπως είναι οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση. Ομοίως, τα κράτη μέλη πρέπει να διαβουλεύονται με τους νέους και τις οργανώσεις τους σχετικά με πολιτικές που τους αφορούν.

7.3 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της «Η παχυσαρκία στην Ευρώπη — Ρόλος και ευθύνες των εταίρων της κοινωνίας των πολιτών»⁽¹⁵⁾ τονίζεται πως στην ΕΕ-25 υπάρχουν 14 εκατομμύρια υπέρβαρα παιδιά, μεταξύ των οποίων 3 εκατομμύρια παχύσαρκα. Ακόμα πιο ανησυχητικό, όμως, είναι το γεγονός ότι ο αριθμός αυτός αυξάνεται κατά περισσότερο από 400.000 το χρόνο. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για συλλογική συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών, συμπεριλαμβανομένων και των νέων.

7.4 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται το πρωταρχικό ενδιαφέρον της Επιτροπής για δράσεις για την υγεία των παιδιών και των νέων και ειδικότερα για τρόπους ζωής που προάγουν την καλή υγεία. Υποστηρίζει ότι οι δράσεις αυτές έχουν πραγματική επίδραση στους πολίτες και είναι επείγοντως απαραίτητες. Γι' αυτό ζητά η πρωτοβουλία στήριξης τέτοιου είδους δράσεων, που προβλέπεται για το 2006, να αρχίσει το 2005, λαμβανομένων, επίσης, υπόψη των διαβουλεύσεων και των πρωτοβουλιών που έχουν ήδη ξεκινήσει.

7.5 Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τη διεξαγωγή έρευνας δυνάμει του 7ου προγράμματος-πλαισίου για την έρευνα σχετικά με τον αντίκτυπο της συμμετοχής των νέων στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία και σε εθελοντικές δραστηριότητες. Η έκδοση αυτή θα μπορούσε ενδεχομένως να ενημερώσει για τον αντίκτυπο της συμμετοχής.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁵⁾ SOC 201 (2005) - Η παχυσαρκία στην Ευρώπη – Ρόλος και ευθύνες των εταίρων της κοινωνίας των πολιτών.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Περίοδος προβληματισμού: η δομή, τα θέματα και το πλαίσιο αξιολόγησης της συζήτησης για την Ευρωπαϊκή Ένωση»

(2006/C 28/08)

Στις 6 Σεπτεμβρίου 2005, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το θέμα «Περίοδος προβληματισμού: η δομή, τα θέματα και το πλαίσιο αξιολόγησης της συζήτησης για την Ευρωπαϊκή Ένωση».

Σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η ΕΟΚΕ αποφάσισε να συγκροτήσει υποεπιτροπή και να της αναθέσει την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Η υποεπιτροπή «Συζήτηση για την Ευρωπαϊκή Ένωση», στην οποία ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 13 Οκτωβρίου 2005 με βάση εισηγητική έκθεση της κας **Jillian Van Turnhout**.

Κατά την 421η σύνοδο της ολομέλειας της, της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26ης Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με ψήφους 130 υπέρ, 3 κατά και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Η λογική και οι υποκείμενες αναλύσεις εξακολουθούν να ισχύουν

1.1 Η λογική και οι αναλύσεις, που οδήγησαν την ΕΟΚΕ στο σημείο να υιοθετήσει τη γνωμοδότησή της (28 Οκτωβρίου 2004) με συντριπτική πλειοψηφία, εξακολουθούν πάντα να ισχύουν, γι' αυτό και τα επιχειρήματα και οι συστάσεις της δεν έχουν αλλάξει. Όντως, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι ιδιοτροπίες που παρουσίασε η διαδικασία για την κύρωση του σχεδίου συντάγματος επιβεβαιώνουν τις θέσεις της.

1.2 Για παράδειγμα, τα αποτελέσματα των δημοψηφισμάτων στη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες, από ότι δείχνουν την αδυναμία των κρατών μελών και των ευρωπαϊκών οργάνων να παρουσιάσουν στους πολίτες την ίδια την Ευρώπη και τον τρόπο με τον οποίο οικοδομεί συμβιβασμούς, καταμαρτυρούν την ύπαρξη ενός χάσματος μεταξύ των πολιτών και του ευρωπαϊκού σχεδίου. Αυτό το χάσμα δεν παρατηρείται αποκλειστικά σε αυτές τις χώρες, ούτε οφείλεται μόνο σε λόγους επικοινωνίας ή συγκυρίας, αλλά θέτει εν αμφιβόλω τη φύση του συμβιβασμού και, κατά συνέπεια, τη μέθοδο οικοδόμησής του.

1.3 Αξίζει να επαναληφθούν τα «σαφή μηνύματα» τα οποία, σύμφωνα με τη γνωμοδότηση που εξέδωσε η ΕΟΚΕ τον Οκτώβριο του 2004, θα έπρεπε να περάσουν στην κοινωνία των πολιτών:

- η χρήση του μέσου της «Συντακτικής Συνέλευσης», «ένα πρόσθετο βήμα προς τον εκδημοκρατισμό του ευρωπαϊκού εγχειρήματος»
- η θέσπιση συντάγματος ως «επαναστατικού» βήματος στην ιστορία του ευρωπαϊκού εγχειρήματος
- η καθιέρωση μιας περισσότερο δημοκρατικής Ένωσης που θα αναγνωρίζει ότι τα συμφέροντα των πολιτών έχουν καθοριστική σημασία για την οικοδόμηση της Ευρώπης
- η δημιουργία μιας Ένωσης η οποία θα μπορεί να προστατεύει καλύτερα τα θεμελιώδη δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών
- η δημιουργία μιας Ένωσης που θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις φιλοδοξίες των πολιτών της, χάρη στην κοινοτική μέθοδο και τις κοινοτικές πολιτικές.

1.4 Παρά τις διάφορες ελλείψεις που επισημάνε στη Συνταγματική Συνθήκη, η ΕΟΚΕ υποστήριξε σθεναρά ότι η ευρωπαϊκή

κοινωνία των πολιτών έπρεπε να συμπαταχθεί με τις επιτυχίες της Συνταγματικής Συνθήκης, έτσι ώστε να αντισταθμιστούν οι ελλείψεις που προαναφέρθηκαν.

1.5 Οι ελλείψεις που εντοπίστηκαν από την ΕΟΚΕ είναι, μεταξύ άλλων, οι ακόλουθες:

- η έλλειψη των κατάλληλων λειτουργικών διατάξεων για την εφαρμογή της αρχής της συμμετοχικής δημοκρατίας
- η έλλειψη διατάξεων στις οποίες αναγνωρίζεται ο ρόλος που διαδραματίζει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών όσον αφορά στην εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας
- οι αδυναμίες της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης όσον αφορά την οικονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης και η έλλειψη κανόνων σχετικά με τη διενέργεια διαβουλεύσεων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την ΕΟΚΕ στους τομείς που ενδιαφέρουν κατά κύριο λόγο τους παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών.

1.6 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, όλες αυτές οι παρατηρήσεις διατηρούν τον επίκαιρο χαρακτήρα και την ισχύ τους. Στη γνωμοδότηση που εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2004, η ΕΟΚΕ υποστήριξε με σθένος όχι μόνο την κύρωση της Συνταγματικής Συνθήκης, αλλά και την ανάγκη να βοηθηθούν οι πολίτες Ε.Ε. να συνειδητοποιήσουν τη δημοκρατική διαδικασία που καθιερώνεται με το Σχέδιο Συντάγματος και τα πλεονεκτήματά που προσφέρει.

1.7 Παράλληλα, οι συζητήσεις γύρω από την διαδικασία κύρωσης, κατέδειξαν ότι μία από τις κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ε.Ε. είναι η διατήρηση και η διασφάλιση της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της ευημερίας, για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενεές. Από το τελευταίο Ευρωβαρόμετρο (αριθ. 63, Σεπτέμβριος 2005) προκύπτει ότι το θέμα αυτό ευρίσκεται στο επίκεντρο των ανησυχιών που διακατέχουν τους ευρωπαίους πολίτες.

1.8 Ένα ουσιαστικό σκέλος της απάντησης στην πρόκληση αυτή μπορεί να εντοπιστεί στους στόχους που ορίστηκαν με τη στρατηγική της Λισσαβόνας, όπως προσδιορίστηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων το 2000, μιας στρατηγικής η οποία προσφέρει μια συγκεκριμένη προοπτική για το μέλλον της ευρωπαϊκής κοινωνίας.

1.9 Ωστόσο, πρέπει να αναγνωριστεί ότι, μετά από πέντε χρόνια εντατικών συζητήσεων και δραστηριοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα μέχρι τούδε αποτελέσματα ήταν απογοητευτικά και η εφαρμογή της στρατηγικής δεν προχώρησε.

1.10 «Παρά την αδιαμφισβήτητη πρόοδο, παρατηρούνται ελλείψεις και προφανείς καθυστερήσεις» σημείωσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Μάρτιο του 2005. Μπορεί να υπάρχουν πολλοί λόγοι για αυτές τις ελλείψεις και καθυστερήσεις, οι περισσότεροι όμως θα συμφωνούσαν με τις ακόλουθες δύο παρατηρήσεις:

- η στρατηγική έχει υπερβολικά αφηρημένο χαρακτήρα. Δεν υπάρχουν ορατές συνέπειες για τα άτομα και τις επιχειρήσεις. Η κοινή γνώμη δεν κάνει διάκριση μεταξύ των συνεπειών της παγκοσμιοποίησης, της πολιτικής της Ε.Ε. και της εθνικής πολιτικής όσον αφορά στις συνθήκες κάτω από τις οποίες ζει και εργάζεται ο κόσμος
- η στρατηγική εξακολουθεί να αποτελεί μια διαδικασία από την κορυφή προς τη βάση. Η συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών ήταν πολύ περιορισμένη. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η στρατηγική είναι λίγο-πολύ άγνωστη σε πολλούς από τους ενδιαφερόμενους. Δεν φαίνεται να έχουν διενεργηθεί γνήσιες διαβουλεύσεις, ούτε καν στα πλαίσια της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού για την έρευνα και την εκπαίδευση.

1.11 Έτσι, το Μάρτιο του 2005, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογράμμισε την ανάγκη να υιοθετήσει η κοινωνία των πολιτών τους στόχους της στρατηγικής της Λισαβόνας και να συμμετάσχει στην προσπάθεια για την υλοποίησή τους.

1.12 Στα πλαίσια αυτά, είναι πάρα πολύ σαφές ότι το μέλλον της ευρωπαϊκής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου του κοινωνικού προτύπου της, το οποίο αποτελεί βασικό σκέλος της συλλογικής ταυτότητας των ευρωπαίων πολιτών και στοιχείο με το οποίο ταυτίζονται έντονα, θα εξαρτηθεί από την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας. Κατά συνέπεια, η πρόκληση δεν έχει τόσο πολύ σχέση με το μέλλον της Συνταγματικής Συνθήκης -όσο σημαντική κι αν είναι αυτή— αλλά με τη δημιουργία των συνθηκών που θα επιτρέψουν στους ευρωπαίους πολίτες να ασπασθούν εκ νέου το ευρωπαϊκό εγχείρημα πάνω στη βάση ενός κοινού οράματος για το είδος της κοινωνίας που επιθυμούν.

1.13 Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότηση που εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2004, συνδέει τη Συνταγματική Συνθήκη με τη στρατηγική της Λισαβόνας και υποστηρίζει ότι:

«Η εν λόγω στρατηγική κρίνεται σκόπιμο να εκτεθεί κατά τις συζητήσεις διότι περιλαμβάνει ένα μελλοντικό όραμα για κάθε ευρωπαίο πολίτη: ανταγωνιστικότητα, πλήρης απασχόληση, ανταλλαγή γνώσεων, επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό, οικονομική μεγέθυνση, αλλά και προστασία του πλαισίου και της ποιότητας ζωής μέσω της βιώσιμης ανάπτυξης...»

2. Επανενεργοποίηση — κοινό όραμα μέσω της συμμετοχικής δημοκρατίας

2.1 Για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ε.Ε., πρέπει να «επανανομιμοποιηθεί» η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, με βάση μια νέα αντίληψη της δημοκρατίας η οποία να προσδίδει καθοριστικό ρόλο στην κοινωνία των πολιτών και στους θεσμούς μέσω των οποίων εκπροσωπείται.

2.2 Για να γίνει αυτό, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη δημόσια διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελεί ουσιαστικό μέσο για την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας των ευρωπαϊκών θεσμών και δράσεων. Επιπλέον, ο ρόλος της είναι ακόμη πιο ουσιαστικός όσον αφορά στη δημιουργία ενός κοινού οράματος σχετικά με το νόημα και την πορεία της «Ευρώπης», δηλαδή στην επίτευξη μιας νέας συναίνεσης με βάση την οποία θα πρέπει να διευκολύνεται η πρόοδος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να μπορεί να προσδιοριστεί και να εφαρμοστεί για την Ευρώπη του αύριο ένα πρόγραμμα που θα ανταποκρίνεται περισσότερο στις προσδοκίες των πολιτών της.

2.3 Τα όργανα της Ε.Ε. και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών πρέπει να ενθαρρύνουν την καλλιέργεια μιας αυθεντικής αντίληψης της επικουρικότητας, η οποία καλύπτει όχι μόνον τις διάφορες βαθμίδες διοίκησης, αλλά και τα διάφορα συστατικά στοιχεία της κοινωνίας και μάλιστα με τέτοιο τρόπο, ώστε θα καταδεικνύεται στους ευρωπαίους πολίτες ότι η Ε.Ε. αναλαμβάνει δράση μόνο στην περίπτωση που μπορεί να προκύψει συγκεκριμένη πρόσθετη αξία και σεβόμενη την αρχή της βελτίωσης της νομοθεσίας.

2.4 Σύμφωνα με τα τελευταία πορίσματα του Ευρωβαρομέτρου, 53 % των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι πιστεύουν ότι η γνώμη τους δεν υπολογίζεται στην Ε.Ε.. Μόνο 38 % πιστεύουν το αντίθετο.

2.5 Από αυτά προκύπτει η ανάγκη για τη δημιουργία και τη χρήση μέσων που θα επιτρέψουν στους ευρωπαίους πολίτες να αισθάνονται ότι η προσπάθεια για τον προσδιορισμό ενός σχεδίου για τη διευρυμένη Ευρώπη, ενός σχεδίου που θα είναι πραγματικά περιεκτικό και θα ενθαρρύνει τους πολίτες να υποστηρίξουν και να ταυτιστούν με τη διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, τους αφορά πράγματι άμεσα.

2.6 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να τονιστεί ότι η δημοκρατική νομιμότητα της Ε.Ε. δεν στηρίζεται αποκλειστικά στον σαφή προσδιορισμό των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων των οργάνων της. Παράλληλα, προϋποθέτει ότι:

- τα κοινοτικά όργανα χαίρουν της πλήρους εμπιστοσύνης των πολιτών και μπορούν να υπολογίζει στην ισχυρή δέσμευση των πολιτών υπέρ του Ευρωπαϊκού οράματος,
- διασφαλίζεται η πλήρης συμμετοχή των πολιτών στη δημοκρατική ζωή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και
- επιδιώκονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ευρωπαϊκής ιδιγένειας τα οποία δεν αποτελούν ένα απλό άθροισμα των εθνικών ιδιαιτεριών των κρατών μελών Ε.Ε. (1)

2.7 Κατά την ΕΟΚΕ, η διαδικασία για την κύρωση της Συνταγματικής Συνθήκης, η οποία επί του παρόντος έχει ανασταλεί ή καθυστερήσει, εμπερικλείει ένα βασικό παράδοξο: η ανυπαρξία Συνταγματικής Συνθήκης, και ιδιαίτερος των διατάξεων που περιλαμβάνονται στον τίτλο VI σχετικά με το δημοκρατικό βίο στην Ε.Ε., τονίζει ακόμη περισσότερο την αναγκαιότητά της. Γι' αυτό και μια από τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ε.Ε. για να βρει τρόπο να περάσει αυτό το ουσιαστικής σημασίας μήνυμα.

2.8 Κατά την ΕΟΚΕ, η λογική στην οποία στηρίζονται οι διατάξεις της Συνταγματικής Συνθήκης σχετικά με τη συμμετοχική δημοκρατία και τον κοινωνικό διάλογο εξακολουθεί να ισχύει απόλυτα. Συνεπώς, οι ευρωπαϊκοί θεσμοί πρέπει να επενδύσουν στη λογική της Συνταγματικής Συνθήκης και να καθιερώσουν μια γνήσια συμμετοχική δημοκρατία.

(1) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ SOC/203 «Πρόγραμμα δράσης για την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στα κοινά».

2.9 Η ανάγκη για την τόνωση της συμμετοχής προσλαμβάνει ακόμη πιο επείγοντα χαρακτήρα δεδομένου ότι, παρά τα όσα συνέβησαν στο πρόσφατο παρελθόν, οι πολίτες της Ε.Ε. περιμένουν πολλά από αυτήν. Η προαναφερθείσα έρευνα του Ευρωβαρομέτρου καταδεικνύει ότι περίπου 60 % των πολιτών της Ε.Ε. τάσσεται υπέρ της περαιτέρω ολοκλήρωσης αυτής (διάφορες άλλες σφυγμομετρήσεις κατέληξαν σε παρόμοια πορίσματα). Τα αποτελέσματα δείχνουν επίσης ότι, ενόψει των προκλήσεων που έχουν επείγοντα χαρακτήρα, όπως είναι η καταπολέμηση της ανεργίας, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, οι ευρωπαίοι πολίτες επιθυμούν την ενίσχυση του ρόλου της Ε.Ε.

2.10 Τον Οκτώβριο του 2004, η ΕΟΚΕ υποστήριζε ήδη ότι, προκειμένου να ξεπεραστούν οι ελλείψεις της Συνθήκης και να εξασφαλιστεί η κύρωσή της με την ανασύνταξη της κοινωνίας των πολιτών, πρέπει να ληφθεί σειρά μέτρων για την οικοδόμηση του προτεινόμενου θεσμικού πλαισίου, μαζί με μια σειρά λειτουργικών μέτρων για τη βελτίωσή του. Ιδιαίτερως, η ΕΟΚΕ υποστήριζε ότι:

- Οι διατάξεις για τη συμμετοχή δημοκρατία πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο σειράς ανακοινώσεων στις οποίες θα ορίζονται οι διαδικασίες διαβούλευσης και ο ρόλος της ΕΟΚΕ
- πρέπει να ζητηθεί η γνώμη της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία που αφορά στις διαδικασίες για την άσκηση του δικαιώματος πρωτοβουλίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να κληθεί να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση για το θέμα αυτό
- η αρχή της συμμετοχικής δημοκρατίας πρέπει να εφαρμοστεί στις βασικές στρατηγικές της Ε.Ε. για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της αειφορίας.

2.11 Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΟΚΕ προσπάθησε να πείσει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών και τα όργανα της Ε.Ε. ότι είναι απολύτως απαραίτητο να εξασφαλίσουν την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών και των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της για το πνεύμα αλλά και το γράμμα της Συνταγματικής Συνθήκης.

2.12 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η «ευρεία συζήτηση» που προβλέπεται από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων στη δήλωση που εξέδωσαν τον Ιούνιο δεν διεξάγεται σήμερα. Πιστεύει δε ότι η συζήτηση αυτή πρέπει να ξαναρχίσει το συντομότερο δυνατόν. Όμως, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι μια τέτοια συζήτηση θα ήταν αντιπαγωγική, εκτός εάν διασκεδαστούν οι ανησυχίες του κοινού σχετικά με τη φύση τις διαδικασίες για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και ιδιαιτέρως τις δημοκρατικές πτυχές αυτής της.

2.13 Η περίοδος προβληματισμού που αποφασίστηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών τον περασμένο Ιούλιο πρέπει βεβαίως να χρησιμοποιηθεί για την ανεύρεση τρόπων για την αντιμετώπιση της πολιτικής και θεσμικής κατάστασης που δημιουργήθηκε μετά τα αποτελέσματα των δημοψηφισμάτων στη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες.

2.14 Όμως, κατά την ΕΟΚΕ, η περίοδος προβληματισμού πρέπει πάνω απ' όλα να αξιοποιηθεί στα πλαίσια της προσπάθειας να τεθούν τα θεμέλια ενός κοινού λαϊκού οράματος σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης και για τη σύναψη ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου μεταξύ αυτής και των πολιτών της, για την επίτευξη μιας νέας συναίνεσης που θα καθιερώσει το πλαίσιο στο οποίο θα μπορούν να εντάσσονται οι πολιτικές που είναι απαραίτητες για να εξασφαλιστούν η οικονομική ανάπτυξη, η απασχόληση και η ευημερία. Κατ' αυτή την έννοια, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών «πρέπει να επαναποδοθετήσουν την Ε.Ε. στην καρδιά των χωρών τους».

2.15 Πρέπει οπωσδήποτε να καταδειχτεί ότι «η συμμετοχική δημοκρατία» και «ο κοινωνικός διάλογος» δεν είναι απλώς συνθη-

ματα, αλλά ουσιαστικές αρχές από τις οποίες εξαρτάται η επιτυχία των πολιτικών της Ε.Ε. και, κατά συνέπεια, το μέλλον της.

2.16 Είναι λοιπόν απαραίτητο να υπάρξει μέριμνα για την όσο το δυνατόν ευρύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών σε εθνική, τοπική και περιφερειακή κλίμακα σε όλες τις συζητήσεις και τους διαλόγους που θα διεξαχθούν στο μέλλον, να ενθαρρυνθούν οι πολίτες Ε.Ε. να εκδηλώσουν τις προσδοκίες τους και, για να γίνει αυτό, να εφαρμοστεί μια γνήσια στρατηγική ακρόασεων και διαλόγου γύρω από τις πολιτικές της Ε.Ε. και για τις προσδοκίες που τρέφουν οι πολίτες όσον αφορά στο κοινό τους μέλλον.

2.17 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θα μελετήσει με προσοχή το «Σχέδιο Δ» της Επιτροπής, ιδιαίτερα μάλιστα εφόσον είναι πεπεισμένη ότι, προς το παρόν, ο διάλογος δεν έχει ακόμη πραγματικά αρχίσει και η μέθοδος, το χρονοδιάγραμμα, και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την προώθηση του διαλόγου αυτού σε κάθε προσχωρούσα χώρα, αλλά και σε ενδοκοινοτική κλίμακα, θα είναι αποφασιστικής σημασίας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι έχει επανειλημμένα επιδοκιμάσει τις απόψεις που εκφράστηκαν από την αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κυρία Margot Wallström, ότι η επικοινωνία είναι μια αμφίδρομη διαδικασία και ότι «η Ευρώπη» πρέπει να ακούει καλύτερα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η λέξη «ακούει» δε σημαίνει απαραίτητως «ακολουθεί», σημαίνει όμως «προωθεί τη συμμετοχή» και θα έπρεπε να σημαίνει «κατανοεί».

3. «Η επικοινωνιακή προβολή της Ευρώπης»

3.1 Γενικότερα, η ΕΟΚΕ εξέφρασε ικανοποίηση διαπιστώνοντας ότι άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι η Ε.Ε. πρέπει να εξοπλιστεί με μια αυθεντική επικοινωνιακή στρατηγική και ότι θα πρέπει να επανεξετάσει και να ενισχύσει τα επικοινωνιακά εργαλεία που έχει στη διάθεσή της. Εξάλλου, επικρότησε την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 26ης Απριλίου 2005 σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής της Ε.Ε. στο χώρο της πληροφόρησης και της επικοινωνίας καθώς και την υιοθέτηση, στις 20 Ιουλίου 2005, του σχεδίου δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καλύτερη προβολή της Ευρώπης.

3.2 Η ΕΟΚΕ έχει υιοθετήσει και αυτή στρατηγικό σχέδιο επικοινωνίας, το οποίο και αναθεωρεί τακτικά. Εξάλλου, το Δεκέμβριο του 2004, το Προεδρείο της ενέκρινε μια γενική στρατηγική προσέγγιση του ζητήματος της «επικοινωνιακής προβολής της Ευρώπης». Και στις δύο περιπτώσεις, αναζήτησε να ενδυναμώσει των το συνδυαστικό ρόλο που διαδραματίζουν τα μέλη της και οι οργανώσεις που εκπροσωπούν. Η ΕΟΚΕ συμμετείχε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον το 2004 στην επονομαζόμενη «πρωτοβουλία Wicklow», καταθέτοντας συγκεκριμένα στρατηγικό έγγραφο με τίτλο «Το γεφύρωμα του χάσματος» στην άτυπη υπουργική διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Άμστερνταμ γύρω από το θέμα με ποιο τρόπο η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών εν γένει — και ιδιαιτέρως η ΕΟΚΕ — θα έπρεπε να συμμετέχει στενότερα στην επικοινωνιακή διαδικασία.

3.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το αίτημα που υπέβαλε τον Νοέμβριο του 2004 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την κατάρτιση μιας συνεκτικής επικοινωνιακής στρατηγικής για την Ε.Ε. Συνεργαζόμενη στενά με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε φόρουμ σχετικά με την επικοινωνιακή πρόκληση το οποίο αποσκοπεί να επιτρέψει στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να συμβάλουν με τις απόψεις τους στην τρέχουσα διαδικασία προβληματισμού, απόψεις τις οποίες θα μπορούσε να συνεκτιμήσει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά την κατάρτιση της αναμενόμενης συμβουλευτικής Λευκής Βίβλου για την επικοινωνιακή στρατηγική.

3.4 Η ΕΟΚΕ, η οποία διοργάνωσε παρόμοιο φόρουμ των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με την πολιτική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τον Απρίλιο του 2005, είναι έτοιμη και πρόθυμη να διοργανώσει παρόμοιες διαβουλεύσεις και ακροάσεις γύρω από σημαντικά πολιτικά θέματα, ενδυναμώνοντας τη φωνή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και βοηθώντας τις «Βρυξέλλες» να ακούσουν καλύτερα.

3.5 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ τονίζει με έμφαση τον καθοριστικό ρόλο που ελπίζει ότι θα εξακολουθήσει να διαδραματίζει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως ο πρώτος και ο πλέον ζωτικός παράγων του εγχειρήματος για την κάλυψη του δημοκρατικού ελλείμματος. Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη να προσφέρει υποστήριξη ως εταίρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπως έκανε με δική της πρωτοβουλία και κατά τη διάρκεια των εργασιών της Συντακτικής Συνέλευσης, με τη διοργάνωση ακροάσεων και φόρουμ για θέματα επί των οποίων το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επιθυμεί να συμβουλευτεί ιδιαίτερος την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

3.6 Το σκεπτικό αυτό οδηγεί την ΕΟΚΕ στο σημείο να δώσει έμφαση σε δύο καθοριστικής σημασίας θέματα. Πρώτον, παρότι επιδοκιμάζει την πρόσθετη έμφαση που δίνεται στις στρατηγικές και τα μέσα επικοινωνίας, θεωρεί ότι πρέπει να επαναληφθεί ότι οιαδήποτε επικοινωνιακή προσέγγιση είναι τόσο καλή όσο το περιεχόμενο του μηνύματος που μεταφέρει. Συνεπώς, η επικοινωνία είναι ένας συμπληρωματικός μηχανισμός και όχι αυτοσκοπός. Δεύτερον, ενώ υποστηρίζει πλήρως τη διττή διαδικασία για την καθιέρωση μιας επικοινωνιακής στρατηγικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και για την ενίσχυση των μέσων επικοινωνίας, θεωρεί ότι η δράση που αναλαμβάνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρέπει να εκληφθεί ότι συμπληρώνει της επικοινωνιακές προσπάθειες που γίνονται στα κράτη μέλη. Συνεπώς, μια τέτοια στρατηγική σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι μεν ζωτικής σημασίας, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι επαρκής.

3.7 Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονιστεί ο ρόλος που διαδραματίζουν τα διάφορα αντιπροσωπευτικά και συμβουλευτικά όργανα σε επίπεδο κρατών μελών — μεταξύ άλλων, τα εθνικά κοινοβούλια και τα εθνικά, οικονομικά και κοινωνικά συμβούλια — καθώς επίσης και τα ομόλογα όργανα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

4. Συστάσεις

Η απαρχή μιας προσπάθειας για να γίνει η συμμετοχική δημοκρατία πραγματικότητα εδώ και τώρα!

4.1 Οι λόγοι και η λογική που έκαναν την ΕΟΚΕ να υπερψηφίσει με τόσο μεγάλη πλειοψηφία το Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης — και ιδιαίτερες τις διατάξεις για το δημοκρατικό βίο στην Ε.Ε. — εξακολουθούν να ισχύουν στο ακέραιο. Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να πιστεύει ακράδαντα ότι ο καλύτερος τρόπος για να εξασφαλιστεί ο δημοκρατικός βίος της Ε.Ε. είναι η ενσωμάτωση παρόμοιων διατάξεων σε μια συγκεκριμένη συνταγματική ρύθμιση. Όμως, η τρέχουσα περίοδος αβεβαιότητας δεν πρέπει να εμποδίσει όλους τους παράγοντες της Ε.Ε. να λάβουν ήδη μέτρα προκειμένου να καταστεί πραγματικότητα η συμμετοχική δημοκρατία. Συνεπώς, όλα τα όργανα της Ε.Ε. πρέπει να αναλογιστούν δραστήρια με ποιο τρόπο μπορούν:

- να προσφέρουν στους πολίτες και στις αντιπροσωπευτικές τους οργανώσεις τη δυνατότητα να προβάλουν και να συζητήσουν δημοσίως τις απόψεις τους σε όλους τους τομείς που καλύπτουν οι ευρωπαϊκές δράσεις
- να διατηρήσουν έναν ανοιχτό, διαφανή, και συστηματικό διάλογο με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και την κοινωνία των πολιτών

— να διεξαγάγουν εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τις ενδιαφερόμενες πλευρές, για να εξασφαλιστεί η συνοχή και η διαφάνεια των δράσεων της Ε.Ε.

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να προτρέξει των διατάξεων του άρθρου I-47 (4) του Σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης, διεξάγοντας διαβουλεύσεις με την κοινωνία των πολιτών γύρω από το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας σχετικά με τις διαδικασίες για την άσκηση του δικαιώματος πρωτοβουλίας των πολιτών (η ΕΟΚΕ πρέπει να κληθεί να εκπονήσει διερευνητική γνωμοδότηση για το θέμα αυτό).

4.2 Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επανεπιβεβαιώνει ότι είναι αποφασισμένη να διαδραματίζει σημαντικό — αν και συμβουλευτικό — ρόλο για την ενδυνάμωση του κοινωνικού διαλόγου όχι μόνο μέσω των παραδοσιακών συμβουλευτικών μηχανισμών, αλλά και αξιοποιώντας τον ρόλο της ως συνδέσμου μεταξύ Ε.Ε. και οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Στα πλαίσια αυτά, εφιστά την προσοχή στην ανάγκη νέων ιδεών όσον αφορά τη διάδραση με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη, πρόθυμη και ικανή να δράσει ως «ισότιμος εταίρος» σε όλες τις πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην ενδυνάμωση του κοινωνικού διαλόγου.

Η σύλληψη της φαντασίας του κοινού και η πρόοδος όσον αφορά στη διαδικασία της Λισαβόνας!

4.3 Οι οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην Ευρώπη καθορίζουν τη στάση του κοινού έναντι της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επαναλαμβάνει την υποστήριξη της προς την στρατηγική της Λισαβόνας, τονίζει όμως ότι η Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της πρέπει να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις που ανέλαβαν. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η στρατηγική της Λισαβόνας είναι η καλύτερη δυνατή εγγύηση για την μελλοντική, οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική ευημερία στην Ε.Ε., η οποία όμως δεν κατόρθωσε να συλλάβει τη φαντασία του κοινού, όπως συνέβη, για παράδειγμα, με την εκστρατεία του 1992 για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να αποδεχθούν και να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Η στρατηγική πρέπει να γίνει λιγότερο αφηρημένη και οι στόχοι της (αν όχι και η επωνυμία της) πρέπει να ενσωματωθούν στην τοπική πολιτική φρασεολογία. Πρέπει να προωθηθεί η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των οργανώσεων της.

4.4 Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θα συνεχίσει να εργάζεται σύμφωνα με την εντολή που της ανατέθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας και 23ης Μαρτίου «... να αναπτύξει με τις οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές των κρατών μελών και άλλων εταίρων οργανισμών ένα αμφίδρομο δίκτυο πρωτοβουλιών της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό να προωθηθεί η εφαρμογή της στρατηγικής». (Εγγραφο 7619/1/05 rev.1 Συμβούλιο, σημείο 9).

Το γεφύρωμα του χάσματος — η ενίσχυση της επικοινωνίας

4.5 Η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει με συνέπεια ότι είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η επικοινωνία μεταξύ Ε.Ε. και πολιτών, στο όνομα των οποίων εμφανίζεται ότι δρα η τελευταία. Αναγνωρίζει, όμως, ότι τελευταία έχουν γίνει πολλά σε επίπεδο οργάνων της Ε.Ε., σε μεμονωμένη και συλλογική κλίμακα. Για να αναφερθούν δύο πρόσφατα παραδείγματα, υπάρχει η πλήρης αναδιάρθρωση της ιστοσελίδας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της υπηρεσίας Europe Direct

της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της στενότερης διοργανικής συνεργασίας στο χώρο της επικοινωνίας. Σημειώνει δε το «Σχέδιο Δ» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την πρόθεση της να δημοσιεύσει λευκή βίβλο στο εγγύς μέλλον. Δεσμεύεται δε πλήρως να διαδραματίσει επικουρικό ρόλο, οποτεδήποτε μπορεί, για το γεφύρωμα του χάσματος, όπως αποδεικνύεται και από το φόρουμ των ενδιαφερόμενων παραγόντων που διοργάνωσε στις 7-8 Νοεμβρίου γύρω από αυτό το θέμα.

4.6 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η επικοινωνία είναι τόσο καλή όσο και το μήνυμα που μεταφέρει. Ανατρέχοντας στις απόψεις της για τη στρατηγική της Λισαβόνας, πιστεύει ότι τα όργανα της Ε.Ε. και, πάνω απ' όλα, τα κράτη μέλη πρέπει να αναλογιστούν πώς μπορούν να παρουσιάσουν την Ευρώπη στον πολίτη. Πολλά έχουν λεχθεί ήδη για να σταματήσει «το παιχνίδι του καταλογισμού ευθυνών», είναι όμως σαφές ότι «η Ευρώπη» γίνεται πολύ συχνά αντιληπτή με αρνητικό ή αμυντικό τρόπο, και ότι δεν γίνονται αρκετές προσπάθειες για να προβληθούν οι θετικές πτυχές της διαδικασίας ολοκλήρωσης.

4.7 Στα πλαίσια της ενίσχυσης του συντονισμού, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για την επανενεργοποίηση της επονομαζόμενης «πρωτοβουλίας Wicklow» (άτυπες συναντήσεις των υπουργών ευρωπαϊκών υποθέσεων), κρίνοντας ότι, αυτή τη φορά, πρέπει να της ανατεθεί συγκεκριμένη και διαρκής εντολή να εξετάσει τρόπους με τους οποίους μπορεί να προβληθεί καλύτερα η Ευρώπη και να προσφέρει στα κράτη μέλη ένα άτυπο πλαίσιο στο οποίο να μπορούν να πληροφορούνται τις απόψεις της κοινής γνώμης και να ανταλλάσσουν καλύτερες πρακτικές. Σε διοργανικό επίπεδο, η ΕΟΚΕ προτείνει να ανατεθεί στη Διοργανική Ομάδα παρόμοια εντολή, προκειμένου να συνέρχεται πιο τακτικά και πιο συχνά για τα θέματα που έχουν σχέση με την επικοινωνία. Αυτού του είδους οι μηχανισμοί είναι ιδιαίτερα σημαντικοί, εάν ληφθούν υπόψη η ταχεία εξέλιξη της τεχνολογίας (π.χ., κινητά τηλέφωνα, ευρυζωνικά δίκτυα) και οι νέες τεχνικές επικοινωνίας, προκειμένου να τις αξιοποιήσει.

4.8 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι πιστεύει ότι η επικοινωνία πρέπει να συνιστά διαρκή ενασχόληση και όχι απλώς αντικείμενο μιας περιστασιακής εργασίας γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα.

Αναγνώριση των καταρχήν αρμοδίων

4.9 Τα όργανα της Ε.Ε. πρέπει να αποφύγουν την εσφαλμένη — αν και καλοπροαίρετη — άποψη ότι η σημερινή «αποστασιοποίηση» μπορεί να υπερκερασθεί σε κεντρικό επίπεδο από τις «Βρυξέλλες». Στην πραγματικότητα, οτιδήποτε κάνουν τα όργανα της Ε.Ε. στο

χώρο της επικοινωνίας δεν μπορεί παρά να έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα. Αυτό γιατί οι κύριες αρμοδιότητες εντοπίζονται αλλού.

4.10 Η κοινή γνώμη, μαζί με την κοινωνία των πολιτών, θα πεισθεί για τη νομιμότητα και το κοινό μέλλον της Ε.Ε. μόνο εφόσον διασφαλιστούν συνθήκες αξιοπιστίας, εμπιστοσύνης, νομοθετικής διαφάνειας και ευνομίας. Καταρχάς, οι συνθήκες αυτές πρέπει να διασφαλιστούν από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, οι οποίες πρέπει να δρουν ως συνιδιοκτήτες της Ε.Ε. και να αποφεύγουν το σχήμα «εμείς — αυτοί» και τη διφορούμενη γλώσσα που συνεπάγεται αυτό το σχήμα.

4.11 Όπως αποδείχτηκε από το ρόλο που διαδραμάτισε το ιρλανδικό εθνικό φόρουμ για την Ευρώπη, η συμβολή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να είναι αποφασιστικής σημασίας. Είναι πολύ σημαντικό να ενισχυθεί η επικοινωνία στο κατάλληλο επίπεδο (τοπικό, επαγγελματικό, κλπ.) και να εξηγηθούν οι περιπτώσεις επιτυχίας της ευρωπαϊκής πολιτικής ή της νομοθετικής διαδικασίας με όρους που αντιστοιχούν στο επίπεδο αυτό. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι κάλλιστα σε θέση να το κάνουν αυτό. Έτσι, η ΕΟΚΕ είναι αποφασισμένη να βοηθήσει και να ενθαρρύνει τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στα κράτη-μέλη, ιδιαιτέρως αξιοποιώντας το διαμεσολαβητικό ρόλο που διαδραματίζουν τα μέλη της. Επιπλέον, εάν πρόκειται να αρχίσει να διεξάγεται εκτεταμένη συζήτηση γύρω από το ευρωπαϊκό εγχείρημα και τις ευρωπαϊκές πολιτικές, η συζήτηση αυτή πρέπει να αρχίσει στο χαμηλότερο επίπεδο της κοινωνίας των πολιτών στα κράτη-μέλη. Η διοργάνωση πανευρωπαϊκού φόρουμ έχει νόημα μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα επιτρέψει να εκφραστούν οι απόψεις αυτές προς τα πάνω και προς τα κάτω. Όντως, αυτό που χρειάζεται δεν είναι τόσο μια προσέγγιση από την κορυφή προς τη βάση ή από τη βάση προς την κορυφή, αλλά μια προσέγγιση από τη βάση προς τα κάτω.

4.12 Στην παρούσα γνωμοδότηση αποφεύγεται εσκεμμένα η εκτενής συζήτηση γύρω από το μέλλον της Συνταγματικής Συνθήκης και οι επιλογές που έχει η Ε.Ε.. Είναι σαφές ότι η διαρκής παλινδρόμηση στην τάξη πραγμάτων που υπήρχε πριν από τη συνθήκη της Νίκαιας δεν αποτελεί επιλογή. Ίσως όμως η ευρεία συζήτηση που έχουν προβλέψει οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων θα μπορούσε να φωτίσει το δρόμο που πρέπει να ακολουθηθεί. Όμως, η ΕΟΚΕ παρατηρεί κάπως θορυβημένη ότι η συζήτηση αυτή είναι ανύπαρκτη στα περισσότερα κράτη μέλη. Εφόσον δεν διεξαχθεί, είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς πώς είναι δυνατόν να σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Η κινητικότητα των προσώπων στη διευρυμένη Ευρώπη και ο αντίκτυπός της στα μεταφορικά μέσα»

(2006/C 28/09)

Στις 10 Φεβρουαρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Η κινητικότητα των προσώπων στη διευρυμένη Ευρώπη και ο αντίκτυπός της στα μεταφορικά μέσα».

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 4 Οκτωβρίου 2005, με εισηγητή τον κ. LEVAUX.

Κατά την 421η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26ης Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 74 ψήφους υπέρ και 4 αποχές.

1. Αντικείμενο της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας

1.1 Έως το 2020-2030, η Ευρωπαϊκή Ένωση, που περιλαμβάνει σήμερα 25 κράτη μέλη, θα έχει ασφαλώς διευρυνθεί με την προσχώρηση νέων κρατών, αρχής γενομένης από τη Ρουμανία, την Τουρκία, τη Βουλγαρία, την Κροατία κ.ά. Χωρίς να προδικάζονται ενδεχόμενες επιπρόσθετες προσχωρήσεις, είναι πιθανό, από άποψη συνεργασίας και συναλλαγών, τα όρια επιρροής εγγύτητας της ΕΕ να επεκταθούν στα περιφερειακά κράτη, όπως η Ουκρανία, η Γεωργία και η Ρωσία.

1.2 Στον ευρύ αυτό εδαφικό χώρο, διάστασης μίας ηπείρου, ο οποίος θα εγγράφεται σε παραλληλόγραμμο 6.000 χιλιομέτρων από Ανατολή σε Δύση και 4.000 χιλιομέτρων από Βορρά σε Νότο, θα προκύψουν νέες ανάγκες επιβατικών μεταφορών, για να είναι δυνατή η ελεύθερη κυκλοφορία σε εφαρμογή των αρχών της ελευθερίας, για να αναπτυχθεί μια μορφή ευρωπαϊκής δημοκρατίας που προϋποθέτει τις πολιτιστικές ανταλλαγές και για να προωθηθεί η οικονομική ανάπτυξη.

1.3 Η ανάπτυξη των μέσων μεταφοράς που θα αντιστοιχούν στις πιθανές ανάγκες κινητικότητας κατά τις 2 ή 3 προσεχείς δεκαετίες πρέπει να προβλεφθεί σε συνάρτηση με το στόχο που ορίστηκε στη Διάσκεψη Κορυφής της Λισαβώνας, το έτος 2000:

«Η Ένωση έχει τάξει σήμερα έναν νέο στρατηγικό στόχο για την επόμενη δεκαετία: να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.»

1.4 Έτσι, το σύνολο των προτάσεων για την ανάπτυξη των επιβατικών μεταφορών, μαζικών και ατομικών, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη:

- τις πλέον πρόσφατες μελέτες προοπτικών σχετικά με τις ποσοτικές και ποιοτικές ανάγκες μετακίνησης προσώπων με προοπτική το 2020-2030·
- την πιο ενεργό συμπεριφορά των ευρωπαίων πολιτών, παροτρυνόμενων από τους στόχους ανταγωνιστικότητας που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση στις αρχές του 21ου αιώνα·

— την αλλαγή συμπεριφοράς των ευρωπαίων πολιτών, που σέβονται πλέον περισσότερο το περιβάλλον·

— τις ανάγκες ανταλλαγών στους τομείς του πολιτισμού, της κληρονομιάς (καλλιτεχνικής, αρχιτεκτονικής κ.λπ.), της εκπαίδευσης, της επιστημονικής γνώσης·

— τον ευρωπαϊκό πληθυσμό που είναι πλέον πιο κοσμοπολίτικος, σε μια επικράτεια που θα έχει υπερδιπλασιαστεί·

— την εμφάνιση και επέκταση νέων τεχνολογιών, βάσει των οποίων θα μπορούν να προβλεφθούν νέα μέσα μετακίνησης (υπό τον όρο ότι θα αποφασιστούν ταχώς οι ρυθμίσεις, οι πιστώσεις ερευνών και οι τρόποι χρηματοδότησης των αναγκών για την εμφάνιση και την υλοποίησή τους επενδύσεων)·

— την αύξηση των ανταλλαγών και του τουρισμού με προέλευση από το εξωτερικό της Ευρώπης, και ιδιαίτερα από τη Νοτιο-Ανατολική Ασία, από την Κίνα και την Ινδία.

1.5 Οι προβληματισμοί και τα μέτρα σχετικά με την ανάπτυξη των επιβατικών μέσων μεταφοράς, θα πρέπει, για την αποφυγή των αποκλεισμών και την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών, να λαμβάνουν υπόψη τους επιβάτες μειωμένης κινητικότητας (ΕΜΚ), όπως οι ανάπηροι, οι ηλικιωμένοι και τα πολύ μικρά παιδιά. Για να εξασφαλισθεί η αυτόνομη και ανεμπόδιση κινητικότητα των ΕΜΚ, θα χρειαστεί να εφαρμοσθούν κανονιστικές διατάξεις που θα εγγυώνται ότι στο μέλλον θα έχουν ευχερή πρόσβαση στα μέσα μεταφοράς και τις συναφείς υποδομές, όπως κατά τα αεροπορικά ταξίδια, για τα οποία η Επιτροπή προτείνει έναν κανονισμό όπου διευκρινίζονται τα δικαιώματα των ΕΜΚ (1).

1.6 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι, εδώ και πολλές δεκαετίες, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ασχοληθεί δραστήρια με τις εμπορευματικές μεταφορές και έχει αναπτύξει πλήθος πρωτοβουλίες για την αύξηση της ικανότητας μεταφοράς φορτίου, με στόχο την προώθηση των ευρωπαϊκών συναλλαγών και, επομένως, της οικονομικής ανάπτυξης. Υλοποιήθηκαν, λοιπόν, πάμπολλα σχέδια υποδομών, κυρίως στον τομέα των οδικών μεταφορών, πιο σπάνια στον τομέα των σιδηροδρομικών και κατ' εξαίρεση στον τομέα των εσωτερικών πλωτών μεταφορών.

(1) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα όταν ταξιδεύουν αεροπορικά».

1.7 Στα τέλη του 2005, η Επιτροπή θα υποβάλει ανακοίνωση σχετικά με τα ενδιάμεσα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν σχετικά με τις προτάσεις που διατυπώνονται στη Λευκή Βίβλο με τίτλο «Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών». Θα μπορέσει τότε να εξακριβωθεί η εξέλιξη της θέσης των χρηστών στο επίκεντρο της πολιτικής μεταφορών και να διαπιστωθεί εάν ο συνυπολογισμός της βιώσιμης ανάπτυξης εκφράστηκε μέσω πραγματικής μεταφοράς της αύξησης των μεταφορών φορτίου προς μέσα μεταφοράς εναλλακτικά ως προς τις οδικές μεταφορές (σιδηρόδρομος, εσωτερικές πλωτές και θαλάσσιες μεταφορές...). Με βάση τον απολογισμό αυτόν, η ΕΟΚΕ θα παρουσιάσει την κατάλληλη στιγμή, σύμφωνα με τις συνήθεις διαδικασίες, την αντίστοιχη γνωμοδότηση, σχετικά με το περιεχόμενο της οποίας δεν θα ήταν σκόπιμο να προτρέχουμε εδώ.

1.8 Αναμένοντας τον απολογισμό αυτόν, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι, όσον αφορά μεν τον συνολικό αριθμό των επιβατών ανά χιλιόμετρο στη Δυτική Ευρώπη, υπάρχουν προβολές της Διεθνούς Ένωσης Σιδηροδρόμων (UIC) για το 2010/2020 (?), δεν έχει όμως αναπτυχθεί σφαιρικός προβληματισμός σχετικά με τις επιβατικές μεταφορές. Εδώ και πολλές δεκαετίες, φαίνεται να είναι κοινά αποδεκτό ότι η ικανοποίηση των απαιτήσεων και των αναγκών σχετικά με τις μεταφορές φορτίου θα προσφέρει ικανοποιητικές λύσεις και για τις επιβατικές μεταφορές. Η διαπίστωση αυτή είναι προφανής για την ανάπτυξη των οδικών υποδομών, οι οποίες χρησιμοποιούνται αδιακρίτως για τη μεταφορά φορτίου και για τις ατομικές ή συλλογικές μετακινήσεις προσώπων (αυτοκίνητα, πούλμαν...). Οι οδικές αρτηρίες είχαν ανέκαθεν τη διπλή αυτή αποστολή. Σήμερα, η ανάπτυξη της κυκλοφορίας καθιστά δυσχερή, ακόμη και επικίνδυνη, τη συνύπαρξη μεταφορών φορτίου και μετακινήσεων προσώπων σε πολλούς οδικούς άξονες. Η ανάγκη προτεραιότητας στις μεταφορές φορτίου είχε ως αποτέλεσμα να ευνοούνται οι οδικές υποδομές, που χρησιμεύουν και για τις μεταφορές φορτίου και για τις μεταφορές προσώπων, εις βάρος των άλλων μεταφορικών μέσων.

1.9 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η κατάσταση αυτή:

- απέχει από την προτεραιότητα που ορίζει το Λευκό Βιβλίο για την τοποθέτηση των χρηστών στο επίκεντρο της πολιτικής μεταφορών·
- δεν συμβιβάζεται με την δεδηλωμένη βούληση του συνυπολογισμού των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης·
- δεν ευνοεί την αναγκαία εξεύρεση ευρωπαϊκής συνοχής, η οποία προϋποθέτει αναγκαστικά τη διευκόλυνση των πάσης φύσεως ανταλλαγών, και επομένως της κινητικότητας των προσώπων·
- δεν λαμβάνει υπόψη τα οφέλη που μπορεί να αποκομίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση από την ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού με προέλευση την Κίνα ή την Ινδία, των οποίων το βιοτικό επίπεδο, έως το 2030, αναμένεται να ανέλθει σε τέτοιο επίπεδο ώστε πολλές εκατοντάδες εκατομμύρια πολιτών τους να μπορούν κάθε χρόνο να ταξιδεύουν ανά τον κόσμο.

1.10 Υπό τις συνθήκες αυτές, η ΕΟΚΕ, αποστολή της οποίας δεν είναι η κατάρτιση μελετών, ζητά από την Επιτροπή να αναπτύξει

το συντομότερο δυνατό έναν σφαιρικό προβληματισμό προκειμένου:

- να αξιολογήσει, στην προοπτική του 2020/2030, τον όγκο των μετακινήσεων προσώπων εντός της ΕΕ και της οικείας ζώνης επιρροής εγγύτητας·
- να εκτιμήσει, στην προοπτική του 2020/2030, τον όγκο των μετακινήσεων των Ευρωπαίων που θα εξέλθουν από τον ευρωπαϊκό χώρο για διεθνείς προορισμούς και τον όγκο των αλλοδαπών προς την ΕΕ που θα εισέλθουν και θα κυκλοφορήσουν στον ευρωπαϊκό χώρο, για λόγους επιχειρηματικούς, τουριστικούς ή άλλους·
- να εξακριβώσει βάσει των εκτιμήσεων αυτών, κατά πόσον η υφιστάμενη ή η σχεδιαζόμενη στα διάφορα τρέχοντα προγράμματα ικανότητα ανταποκρίνεται στις ανάγκες επιβατικών μεταφορών στην προοπτική του 2020/2030·
- να προτείνει, σε νέο Λευκό Βιβλίο 2010 με θέμα την πολιτική των μεταφορών, την απόδοση μεγαλύτερης σημασίας στην **«μετακίνηση προσώπων στη διευρυμένη Ευρώπη και την επίδρασή της επί των μέσων μεταφοράς με προοπτική το 2020/2030»**, με πρόγραμμα δράσης που θα συμβαδίζει με τις φιλοδοξίες και τα συμφέροντα της ΕΕ και των πολιτών της.

2. Προσανατολισμοί και πεδίο έρευνας για έναν σφαιρικό προβληματισμό σχετικά με τις μετακινήσεις ή την κινητικότητα των προσώπων

2.1 Οι νέες διαστάσεις του ευρωπαϊκού χώρου — Απόσταση και Χρόνος

2.1.1 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί την παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προκειμένου οι αρμόδιοι για τη λήψη αποφάσεων και οι ευρωπαίοι πολίτες να αποκτήσουν επίγνωση των γεωγραφικών διαστάσεων του ευρωπαϊκού χώρου, έτσι όπως είναι σήμερα και έτσι όπως θα είναι σε ένα προσεχές μέλλον. Πράγματι, σε διάστημα μίας γενεάς, η ΕΕ, που περιλαμβάνει σήμερα 25 κράτη μέλη, αναμένεται να υποδεχθεί μέχρι το 2020/2030 και άλλα νέα κράτη μέλη, να διευρύνει τη ζώνη επιρροής της με βάση την εγγύτητα (ή τη συνεργασία με τις γειτονικές χώρες), και να καλύπτει πλέον όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο, εντός της οποίας τα προβλήματα των επιβατικών μεταφορών, όπως εξάλλου και των μεταφορών φορτίου, θα πρέπει να εξετάζονται σε διαφορετική κλίμακα.

2.1.2 Λίγοι είναι σήμερα οι Ευρωπαίοι που έχουν συνειδητοποιήσει ότι η ΕΕ και η ζώνη επιρροής της θα καλύπτει μια επικράτεια που εκτείνεται από Ανατολή σε Δύση από τον Ατλαντικό μέχρι την καρδιά της Ρωσίας μέσω της Μαύρης Θάλασσας και του ποταμού Βόλγα ή της Βαλτικής, και από Βορρά σε Νότο έως την άκρη της Μεσογείου και, συνεπώς, της αφρικανικής ηπείρου.

2.1.3 Στο νέο αυτό χώρο, οι αποστάσεις και ο αναγκαίος για τις μετακινήσεις χρόνος δεν μπορούν πλέον να αντιμετωπίζονται ως προέκταση ή απλή συνέχεια της κατάστασης που γνωρίζαμε έως τώρα, λόγω των τεχνολογικών περιορισμών και των μεσοπρόθεσμα προβλεπόμενων ταχυτήτων.

(?) Βλ. παράρτημα 1.

2.1.4 Παράλληλα, η παγκοσμιοποίηση και η επιδιωκόμενη και πιθανή άνοδος του βιοτικού επιπέδου ορισμένων χωρών με μεγάλο πληθυσμό θα ευνοήσουν την εμφάνιση ποσοτικών αναγκών μετακίνησης εκατοντάδων εκατομμυρίων προσώπων που ζουν στο εξωτερικό της ΕΕ και που, κάθε χρόνο, θα έχουν την επιθυμία ή την ανάγκη να εισέλθουν στον ευρωπαϊκό χώρο και να πραγματοποιήσουν διαδοχικές μετακινήσεις σχετικά σύντομης διάρκειας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η συνεκτίμηση των νέων διαστάσεων της Ευρώπης πρέπει να γίνεται τόσο **σε επίπεδο αποστάσεων** (εντός του ίδιου του ευρωπαϊκού χώρου, εντός της γειτονικής του ζώνης επιρροής, και στο χώρο των διεθνών του σχέσεων), όσο και **σε επίπεδο χρόνου** (διάρκεια των μετακινήσεων, ταχύτητα των μεταφορικών μέσων, βελτιστοποίηση του χρόνου που αφιερώνεται στις μετακινήσεις ανάλογα με τις επιθυμίες και τις δεσμεύσεις των χρηστών).

2.2 Πιθανά πεδία ενός σφαιρικού προβληματισμού σχετικά με την κινητικότητα των προσώπων

2.2.1 Οι κύριοι λόγοι που στοιχειοθετούν την ανάγκη μετακίνησης των προσώπων:

Η ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων και αγαθών αποτελεί θεμελιώδη αρχή, που βρίσκεται στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής οικοδόμησης. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να εξακριβώνεται διαρκώς εάν η αρχή αυτή εφαρμόζεται δεόντως, και ιδίως σήμερα με την διττή επίδραση της διεύρυνσης και της παγκοσμιοποίησης. Η τήρηση της αρχής αυτής συνιστά μείζονα πρόκληση για την ευρωπαϊκή δημοκρατία και συνοχή.

Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων προϋποθέτει τον ορισμό κανόνων (νομικών, δικαστικών, προστασίας έναντι της τρομοκρατίας, μεταφοράς των ατόμων μειωμένης κινητικότητας κ.λπ.). Αυτό δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, η οποία επικεντρώνεται στα μέσα και τις υποδομές που πρέπει να αναπτυχθούν για την επίτευξη της αρχής αυτής της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, και επομένως της κινητικότητάς τους.

Ο εντοπισμός των λόγων για τους οποίους τα πρόσωπα επιθυμούν ή αναγκάζονται να μετακινηθούν είναι ένα αναγκαίο πρώτο βήμα, δεδομένου ότι τα μέσα που θα πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή διαφέρουν σε συνάρτηση με τους λόγους αυτούς και με την αντίστοιχη ποιοτική και ποσοτική σημασία τους.

2.2.2 Η ΕΟΚΕ, χωρίς να παραθέτει εξαντλητικό κατάλογο, προτείνει να διερευνηθούν οι ακόλουθοι λόγοι:

- μετακινήσεις για επιχειρηματικούς λόγους (εμπορικές και επαγγελματικές συναλλαγές...).
- μετακινήσεις με στόχο την κατάρτιση και την ανταλλαγή γνώσεων (φοιτητές, συνέδρια, συνεργασία σε θέματα ερευνών...).
- μετακινήσεις για επαγγελματικούς λόγους (απασχόληση κατ' απόσπαση, άσκηση ενός επαγγέλματος...).
- μετακινήσεις για ανακαλύψεις και ανταλλαγές (τουρισμός, πολιτισμός, κληρονομιά...).
- κ.λπ.

2.2.3 Η ΕΟΚΕ προτείνει ο σφαιρικός προβληματισμός που ζητά να δρομολογηθεί, να περιοριστεί σε μετακινήσεις που προκαλούν επαναλαμβανόμενες ή συνεχείς ροές κάποιας ευρύτητας.

2.2.4 Δύο τρόποι μετακινήσεων:

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο τρόπος κατά τον οποίο τα πρόσωπα επιθυμούν να μετακινηθούν, δεδομένου ότι αυτός καθορίζει εν μέρει τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν.

Διακρίνουμε δύο μεγάλες κατηγορίες:

— Μετακίνηση ατομική ή σε πολύ μικρές ομάδες (μερικά πρόσωπα, ζευγάρι, οικογένεια...).

Σημείωση: Θα μπορούσαμε, λόγου χάρη, να ορίσουμε ως διαστάσεις μιας μικρής ομάδας τον αριθμό των επιβατών που ορίζει ο κώδικας οδικής κυκλοφορίας ότι μπορούν να κυκλοφορούν σε όχημα που οδηγεί ιδιώτης.

— Μετακίνηση σε ομάδες διαφόρων μεγεθών (επαγγελματίες, τουρίστες, συνταξιούχοι, πρόσωπα σε διακοπές κ.λπ.).

2.2.5 Οι διανυόμενες αποστάσεις:

Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να περιορίσει το πεδίο του σφαιρικού προβληματισμού, διευκρινίζοντας ότι για τον ίδιο τον περιορισμό του πεδίου αυτού χρειάζεται ειδικός προβληματισμός. Πράγματι, είναι προφανές εξ αρχής ότι, ανάλογα με τις αποστάσεις που θα διανυθούν, τα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν θα είναι πολλά, διαφορετικά, συμπληρωματικά και συντονισμένα. Ομοίως, ο χρόνος που επιθυμούν οι χρήστες να αφιερώσουν στις μετακινήσεις αποτελεί συνάρτηση των αποστάσεων που θα διανυθούν, των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν ή των λόγων για τους οποίους μετακινούνται. Επίσης, για τον ορισμό των μέσων που θα πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι δομές που θα έχουν τη σχετική αρμοδιότητα (κράτος, τοπικοί οργανισμοί, δήμοι...).

2.2.6 Επομένως, η ΕΟΚΕ προτείνει την εξής διάκριση ανάλογα με τις αποστάσεις:

- **Από 0 έως 100 χλμ.:** εξαιρούνται από το πεδίο του προς ανάπτυξη σφαιρικού προβληματισμού, δεδομένου ότι πρόκειται για αστικές και περιφερειακές μετακινήσεις, που εξαρτώνται από την οργάνωση των πόλεων ή ομάδων δήμων και, συνεπώς, για ιδιαίτερο ζήτημα που πρέπει να μελετηθεί ξεχωριστά. Οι δυσκολίες που συναντώνται παντού στην Ευρώπη για την ανάπτυξη κατάλληλων και συνεκτικών προσφορών υπηρεσιών σε θέματα αστικών μεταφορών (ασφάλεια, άνεση, σεβασμός του περιβάλλοντος, ρύπανση, ποιότητα και συνέχεια της υπηρεσίας...) επιβάλλουν την κοινή μελέτη των διαφόρων εμπειριών, προκειμένου να αντληθούν όσο το δυνατόν περισσότερα οφέλη για τους χρήστες.
- **Από 100 έως 250 χλμ.:** με ημερήσιες μετακινήσεις μετ' επιστροφής που καθίστανται ολοένα και πιο συχνές, συμπεριλαμβανομένων και των διαμεθοριακών μετακινήσεων. Για παράδειγμα, διαδρομές μεταξύ τόπου κατοικίας και τόπου εργασίας, χάρη στα ταχεία μέσα μεταφοράς χαμηλού κόστους, που επιτρέπουν σε όσους διαμένουν μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα να μεταβαίνουν καθημερινώς στον τόπο εργασίας.

- **Από 250 έως 750 χλμ.:** αποστάσεις για τις οποίες πρέπει να εξετασθούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να αναπτυχθεί ανταγωνισμός μεταξύ των οδικών μεταφορών (ιδιωτικά οχήματα ή πούλμαν) και των σιδηροδρομικών (κλασικών ή μεγάλης ταχύτητας).
- **Από 750 έως 1.500 χλμ.:** αποστάσεις για τις οποίες πρέπει να εξετασθούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να αναπτυχθεί ανταγωνισμός μεταξύ των σιδηροδρομικών μεταφορών (μεγάλης ταχύτητας) και των αεροπορικών.
- **Άνω των 1.500 χλμ.:** αποστάσεις σε κλίμακα ευρωπαϊκής ηπείρου, για τις οποίες, περισσότερο απ' ό,τι για τις μικρότερες αποστάσεις, ο παράγοντας χρόνος έχει προτεραιότητα και καθιστά αναγκαία την αναδιάρθρωση των αεροπορικών μεταφορών.

2.2.7 Τέλος, στο κεφάλαιο αυτό σχετικά με τις αποστάσεις, θα πρέπει να ενταχθούν και οι διεθνείς ή διηπειρωτικές μετακινήσεις, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι ροές εισόδου και εξόδου από τον ευρωπαϊκό χώρο.

2.2.8 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, βεβαίως, ο προβληματισμός που ζητά να αφορά τα μέσα μεταφοράς και τις υποδομές που χρησιμοποιούνται για τις μετακινήσεις προσώπων. Στον τομέα αυτόν, πρέπει όχι μόνο να εντοπισθούν, να αξιολογηθούν και να βελτιστοποιηθούν τα υφιστάμενα μέσα, που είναι ήδη ευρέως γνωστά, αλλά και να εξερευνηθούν χωρίς προκαταλήψεις νέες προοπτικές, που θα μπορούσαν να ενσωματώσουν γρήγορα τις τεχνικές και τις τεχνολογίες που θα εμφανιστούν στον τομέα αυτόν κατά τις προσεχείς δεκαετίες. Τούτο προϋποθέτει ότι η Επιτροπή θα υποβάλλει προτάσεις για την προώθηση, οργάνωση και συντονισμό των προγραμμάτων έρευνας σχετικά με την εξέλιξη των μεταφορικών μέσων και για την πρόληψη των μελλοντικών αναγκών, ενώ παράλληλα θα προωθεί την ενσωμάτωση των νέων ευκαιριών.

2.2.9 Για τους σκοπούς του σφαιρικού αυτού προβληματισμού, τα υφιστάμενα μέσα επιβατικών μεταφορών θα μπορούσαν να ταξινομηθούν ως εξής:

- **Οδικές μεταφορές:** Οι μετακινήσεις γίνονται με ιδιωτικά οχήματα και με πούλμαν. Τίποτε σήμερα δεν μας επιτρέπει να προβλέψουμε ότι θα τεθούν υπό αμφισβήτηση αυτοί οι τρόποι μεταφοράς (τουσαντίον μάλιστα), οι οποίοι θα πρέπει να επωφεληθούν από τις τεχνολογικές προόδους σε θέματα λιγότερο ρυπογόνων κινητήρων και καυσίμων. Δύο είναι οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης:
 - να αφήσουμε τα πράγματα να εξελιχθούν, να περιμένουμε, και να διαπιστώσουμε τις εξελίξεις ελπίζοντας ότι θα μπορούμε να διορθώσουμε τις πλέον αρνητικές επιπτώσεις·
 - να καθορίσουμε τους άξονες μιας βολонταριστικής πολιτικής, προετοιμάζοντας, λόγου χάρη, τα δίκτυα συντήρησης και ανεφοδιασμού των μελλοντικών οχημάτων που θα χρησιμοποιούν νέα καύσιμα, δημιουργώντας και συντηρώντας υποδομές προορισμένες αποκλειστικά για ορισμένα οδικά οχήματα και χρήστες, επαναλαμβάνοντας τις έρευνες για τους «έξυπνους» αυτοκινητόδρομους, τους μηχανισμούς συνδρομής και ανάληψης της οδήγησης μεγάλων αποστάσεων.
- **Σιδηροδρομικές μεταφορές:** Φαίνεται ότι σήμερα δίδεται προτεραιότητα στις μεταφορές υψηλής ταχύτητας, γεγονός που ατυχώς αποκρύπτει συχνά την ανεπάρκεια του παραδοσιακού δικτύου.

— **Αεροπορικές μεταφορές:** Λαμβανομένων υπόψη των νέων συνθηκών υπό τις οποίες εξελίσσεται η ΕΕ, πρόκειται για αναγκαίο μέσον, και για τις μεγάλες αποστάσεις και για τις διεθνείς ανταλλαγές. Ενώπιον των διαπιστωνόμενων εξελίξεων και του προγράμματος ταχείας εμπορευματοποίησης του Airbus A 380, πολύ σύντομα οι υποδομές των ευρωπαϊκών αεροδρομίων (συμπεριλαμβανομένων και των συνδέσεων με τα αστικά κέντρα που εξυπηρετούν) θα πρέπει να προσαρμοστούν για την υποδοχή των εν λόγω αεροσκαφών μεγάλης μεταφορικής ικανότητας και για την απορρόφηση της αύξησης της κυκλοφορίας που αυτά προλαμβάνουν.

— **Θαλάσσιες μεταφορές:** Τοπικά, στη Βόρειο Θάλασσα, τη Βαλτική ή τη Μεσόγειο, οι μεταφορές αυτές εξασφαλίζουν σε τοπική κλίμακα και σε τακτική βάση τη μεταφορά προσώπων για μεγαλύτερες ή μικρότερες αποστάσεις. Ο τρόπος αυτός μεταφοράς μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω, κυρίως στις γραμμές των «θαλάσσιων αρτηριών», και να συμπληρώνει άλλους τρόπους μεταφοράς.

— **Εσωτερικές πλωτές μεταφορές:** Θεωρούνται σήμερα περιθωριακές, εκτός από ορισμένες παραποτάμιες πρωτεύουσες στις οποίες χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά στον τόπο εργασίας ή για τουρισμό (ποτάμιες κρουαζιέρες ή «πλοία-λεωφορεία»). Θα πρέπει να μελετηθούν, τοποθετούμενες στο πεδίο των δυνατοτήτων, και όχι να απορρίπτονται συστηματικά (εξυπηρέτηση του αεροδρομίου της Βενετίας, κ.λπ.).

2.3 Εκτίμηση των αναγκών μετακίνησης προσώπων με προοπτική το 2020/2030

2.3.1 Η ΕΟΚΕ, αναζητώντας αριθμητικά δεδομένα σχετικά με τις διαθέσιμες προβλέψεις για θέματα μετακινήσεων προσώπων στις προσεχείς δεκαετίες, διαπίστωσε την πραγματική ανεπάρκεια στοιχείων στον τομέα αυτόν. Οι διαπιστώσεις σχετικά με το παρελθόν είναι πολυάριθμες σχετικά, δεν επιτρέπουν όμως αρκετά αξιόπιστες προβολές στο μέλλον. Δεν λαμβάνουν υπόψη ούτε τις πρόσφατες εξελίξεις, όπως η διεύρυνση της ΕΕ σε 25 κράτη μέλη, ούτε τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές των νέων προβλεπόμενων προσχωρήσεων, ούτε τις εξελίξεις στο εσωτερικό των χωρών που βρίσκονται στη γειτονική ζώνη επιρροής της ΕΕ.

2.3.2 Η ΕΟΚΕ δεν γνωρίζει εάν υπάρχει διαθέσιμη έρευνα σχετικά με τις συνέπειες και την ενδεχόμενη επίδραση για την ΕΕ από την εξέλιξη του βιοτικού επιπέδου στις αναδυόμενες χώρες, χάρις στην οποία πολλές εκατοντάδες εκατομμύρια πολιτών τους θα μπορούν κάθε χρόνο να κυκλοφορούν στο εξωτερικό των συνόρων τους, ήδη από το 2020 για την Κίνα και πιθανώς από το 2030 για την Ινδία (συγκλίνουσες προβλέψεις προερχόμενες από διαφορετικές πηγές). Ο προβλεπόμενος και συχνά επαναλαμβανόμενος αριθμός, 100 εκατομμύρια Κινέζων που θα μπορούν κάθε χρόνο να ταξιδεύουν για τουρισμό εκτός των συνόρων τους από το 2020, φαίνεται σήμερα εξωπραγματικός. Ωστόσο, δεν αντιπροσωπεύει παρά το 8 % του πληθυσμού της Κίνας. Ποσοστό που είναι κατώτερο από εκείνο των Γιαπωνέζων που ταξιδεύουν σήμερα εκτός των συνόρων τους (περίπου 12 εκατομμύρια άτομα). Μία πρόσφατη μελέτη βεβαιώνει ότι, ήδη σήμερα, το 4 % του πληθυσμού της Κίνας απολαμβάνει κατά μέσον όρο το ίδιο βιοτικό επίπεδο με το μέσο όρο των Ευρωπαίων. 4 % είναι λίγο, στην κλίμακα της Κίνας, όμως, αντιπροσωπεύει 50 εκατομμύρια άτομα!

2.3.3 Αναλογικά, αν υποθεθεί ότι μόνο 50 εκατομμύρια Κινέζων θα επιλέξουν να μεταβούν στην Ευρώπη και θα υιοθετήσουν τουριστική συμπεριφορά που θα τους οδηγήσει να χρησιμοποιήσουν το αεροπλάνο για να επισκεφθούν περισσότερες χώρες της ΕΕ για σχετικά σύντομα χρονικά διαστήματα (περίπου δέκα ημέρες κατά μέσον όρο), η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να μελετήσει την αναγκαία εξέλιξη της μεταφορικής ικανότητας, αφού εξακριβώσει τις προβλέψεις, και προτρέπει τα κράτη να αποκτήσουν τα κατάλληλα μέσα ώστε να επωφεληθούν από την οικονομική προσφορά που μπορεί να τους εξασφαλίσει μια τέτοια εξέλιξη του τουρισμού. Διαφορετικά, όταν οι Κινέζοι και οι Ινδοί αναπτύξουν ανάγκες κινητικότητας, θα μεταβούν εκεί όπου θα υπάρχουν και οι δυνατότητες υποδοχής τους.

2.3.4 Η ΕΟΚΕ έλαβε γνώση με ιδιαίτερο ενδιαφέρον του φακέλου που δημοσίευσε η Επιτροπή το Σεπτέμβριο του 2004 με τίτλο «European energy and transport: Scenario on key drivers». Το έγγραφο αυτό, στο οποίο αξίζει να αναφερθούμε, παραθέτει τα συμπεράσματα μιας μελέτης προοπτικών σε διάφορα πεδία, με ορίζοντα τρεις χρονολογίες: 2010/2020/2030. Το στόχαστρο επικεντρώνεται κυρίως στις ενεργειακές ανάγκες και τις δυνατότητες χρήσης λιγότερο ρυπογόνων ή/και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το κεφάλαιο VI αφιερώνεται στις μεταφορές, κάτω από αυτή την οπτική γωνία, και παραθέτει ορισμένες προβολές που θα ήταν σκόπιμο να ανασυντεθούν προκειμένου να εξαχθούν και να απομωνωθούν τα στοιχεία που αφορούν τις μεταφορές προσώπων, οι οποίες παρουσιάζονται προς το παρόν παράλληλα με τις μεταφορές φορτίου, που διατηρούν κυρίαρχη θέση στις στατιστικές αυτές.

2.3.5 Το παράρτημα της έκθεσης αυτής⁽³⁾ παρέχει κάποιες ενδείξεις σχετικά με τις προβλεπόμενες εξελίξεις.

Σημειώνεται ότι οι προβολές αυτές έχουν καταρτιστεί για 30 χώρες (τα 25 κράτη μέλη, στα οποία η Επιτροπή προσέθεσε τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, την Ελβετία, τη Νορβηγία και την Τουρκία). Συνολικά, η δραστηριότητα μεταφοράς προσώπων αυξάνεται στις 30 αυτές χώρες για διάστημα 40 χρόνων. (Gpkm = Gigapassenger-kilometre)

— από **4.196 Gpkm** το 1990 σε **5.021** το 2000 (+ **20 %** σε 10 χρόνια)

— **5.817 Gpkm** το 2010 (+ **16 %** σε 10 χρόνια)

— **6.700 Gpkm** το 2020 (+ **15 %** σε 10 χρόνια)

— **7.540 Gpkm** το 2030 (μόνο **12,5 %** σε 10 χρόνια)

2.3.6 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι προβλέψεις αύξησης για τις ερχόμενες δεκαετίες είναι κατώτερες από την αύξηση που διαπιστώθηκε κατά το διάστημα 1990-2000, γεγονός που παρουσιάζει ενδιαφέρον. Κάτι τέτοιο αφήνει να εννοηθεί ότι η κινητικότητα των προσώπων δεν αποτελεί πλέον κριτήριο οικονομικής ζωτικότητας.

2.3.7 Παρατηρούμε ότι οι οδικές μεταφορές προσώπων με ιδιωτικά οχήματα θα αυξηθούν κατά 45 % στο διάστημα 2000-2030, ενώ οι σιδηροδρομικές μεταφορές μόνο κατά 30 %. Οι αεροπορικές μεταφορές, στο ίδιο διάστημα, θα αυξηθούν κατά 300 %. Η ΕΟΚΕ δεν είναι σε θέση να εκτιμήσει τη συνέπεια των

προβλέψεων αυτών, σημειώνει όμως ότι πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο εμπειριστατωμένης μελέτης, ώστε να έχουμε σφαιρική άποψη της κατάστασης, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

2.3.8 Η ΕΟΚΕ, λοιπόν, ζητά να δρομολογήσει η Επιτροπή μια πλήρη και εξειδικευμένη μελέτη προοπτικών, ώστε να εκτιμηθούν όσο το δυνατόν πληρέστερα οι ποσοτικές και ποιοτικές ανάγκες για την κάλυψη των αναγκών μετακίνησης προσώπων με προοπτική το 2020 και το 2030.

2.3.9 Η μελέτη αυτή θα πρέπει να αφορά όχι μόνο τις 30 χώρες που η ίδια η Επιτροπή καθόρισε στο προαναφερόμενο έγγραφο, αλλά και τις χώρες που βρίσκονται στη ζώνη επιρροής και τη ζώνη εγγύτητας της ΕΕ (Κροατία, Αλβανία, Ουκρανία, Ρωσία, Βόρειος Αφρική...), οι οποίες, κατά τα επόμενα 25 χρόνια, θα έχουν ενισχυμένες σχέσεις με την ΕΕ, όποια και εάν είναι η μορφή των σχέσεων αυτών.

2.3.10 Η μελέτη θα πρέπει επίσης να παρέχει τη δυνατότητα εκτίμησης της επίδρασης των διεθνών μετακινήσεων, κυρίως των τουριστικών, με προέλευση τις αναδυόμενες χώρες (Κίνα, Ινδία...), όσον αφορά τις κινήσεις εισόδου και εξόδου από τον ευρωπαϊκό χώρο και τις μετακινήσεις στο εσωτερικό του χώρου αυτού.

3. Προτάσεις και συμπεράσματα

Η ΕΟΚΕ

3.1 Φρονεί ότι η κινητικότητα των προσώπων στη διευρυμένη Ευρώπη πρέπει αναγκαστικά να εξασφαλιστεί, ώστε να ενισχυθεί η δημοκρατία και να προωθηθεί η συνοχή της ΕΕ.

3.2 Διαπιστώνει ότι υφίστανται λιγότερες μελέτες προοπτικών όσον αφορά την κινητικότητα των προσώπων με προοπτική το 2030, βάσει των οποίων να μπορούν να εκτιμηθούν οι επιδράσεις επί του όγκου των αναγκαίων μεταφορικών μέσων και των αντίστοιχων υποδομών.

3.3 Τονίζει ότι η υλοποίηση έργων υποδομής μεγάλης εμβέλειας σε κλίμακα ευρωπαϊκής ηπείρου χρειάζεται πολύ μεγάλες προθεσμίες (της τάξεως των δύο δεκαετιών) προτού οι υποδομές τεθούν σε λειτουργία.

3.4 Με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, που προβλέπουν σημαντική εξέλιξη των αναγκών μεταφοράς προσώπων, εκτιμά ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να προβεί στην κατάρτιση μελετών και εν συνεχεία σε έναν σφαιρικό και εξειδικευμένο προβληματισμό επί του θέματος, παράλληλα με τις μελέτες και τους προβληματισμούς σχετικά με την εξέλιξη των εμπορευματικών μεταφορών.

3.5 Προτείνει να αποτελέσουν οι προβληματισμοί αυτοί, κατά το 2010, αντικείμενο ενός νέου Λευκού Βιβλίου με τίτλο «Πολιτική των μεταφορών», όπου θα αποδίδεται μεγαλύτερη σημασία απ' ό,τι κατά το 2001 στην ικανοποίηση των αναγκών μεταφοράς προσώπων με προοπτική το 2020/2030. Θα μπορούσαν να περιληφθούν σ' αυτό τα ακόλουθα κριτήρια:

— κύριοι λόγοι που στοιχειοθετούν τη μετακίνηση του προσώπου·

(3) Βλ. παράρτημα 2.

- τρόποι μετακίνησης (ομαδικής ή ατομικής)·
- ταξινόμηση ανά διανυόμενες αποστάσεις·
- τρόποι μεταφοράς που χρησιμοποιούνται από τα άτομα, ποιότητα της προσβασιμότητας, της ασφάλειας κλπ..

3.6 Προτείνει στην Επιτροπή να διαθέσει, σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα κράτη, τα αναγκαία μέσα ώστε να εξασφαλιστεί η κινητικότητα των προσώπων, κάτω από βέλτιστες συνθήκες και συμβατές με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, λαμβάνοντας ειδικότερα υπόψη:

- τις δυσκολίες και δεσμεύσεις των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των ηλικιωμένων και των μικρών παιδιών, σε συνεργασία με τις οργανώσεις που εκπροσωπούν τα άτομα με μειωμένη κινητικότητα·

- τα αναγκαία χρηματοπιστωτικά μέσα από άποψη έρευνας και ανάπτυξης νέων τεχνικών και τεχνολογιών, προσαρμοσμένων στα μέσα μεταφοράς προσώπων·

- τα νομοθετικά, ρυθμιστικά και χρηματοδοτικά μέτρα που θα επιτρέψουν στα κράτη την υλοποίηση των σχεδίων εξοπλισμού που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες.

3.7 Τονίζει, τέλος, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να μεριμνά προκειμένου τα κράτη να παρέχουν ισορροπημένες υπηρεσίες στον τομέα των μεταφορών, τόσο για τα φορτία όσο και για τα άτομα, και επιθυμεί να τηρείται ενήμερη για την ανάπτυξη του εν λόγω σφαιρικού προβληματισμού, να συμμετάσχει στη διεξαγωγή του και να ζητείται η γνώμη της σχετικά με τα συμπεράσματα.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με τις εξής προτάσεις:

- «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την κοινή οργάνωση των αγορών στον τομέα της ζάχαρης
- Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς
- Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση προσωρινού καθεστώτος αναδιάρθρωσης του κλάδου της ζάχαρης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1258/1999 περί χρηματοδότησης της κοινής γεωργικής πολιτικής»

COM(2005) 263 τελικό — 2005/0118-0119-0120 CNS

(2006/C 28/10)

Στις 25 Ιουλίου 2005, και σύμφωνα με τα άρθρα 36 και 37 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει την γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τις ανωτέρω προτάσεις.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Οκτωβρίου 2005 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. BASTIAN.

Κατά την 421η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 103 ψήφους υπέρ, 22 κατά και 18 αποχές.

1. Εισαγωγή

παραγωγή ζάχαρης κυμαίνεται από 17 έως 20 εκατομμύρια τόνους ενώ η ετήσια κατανάλωση εκτιμάται σε 16 εκατομμύρια τόνους.

1.1 Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 21 χώρες παράγουν ζάχαρη από ζαχαρότευτλα. Στα υπερπόντια εδάφη της Γαλλίας καθώς και στην Ισπανία, αν και σε μικρό ποσοστό, παράγεται ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο (280.000 τόνοι). Συνολικά, η ετήσια ευρωπαϊκή

1.2 Τα ζαχαρότευτλα χρησιμοποιούνται για αμειψισπορά και καλλιεργούνται σε 2,2 εκατομμύρια εκτάρια από 320.000 γεωργούς (δηλαδή λίγο περισσότερο από 6 εκτάρια, κατά μέσο όρο, ανά παραγωγό). Μεταποιούνται σε περίπου 236 εργοστάσια

παραγωγής ζάχαρης τα οποία απασχολούν άμεσα 75.000 περίπου εργαζόμενους — μονίμους και εποχικά απασχολούμενους. Στον τομέα των ζαχαρότευτλων/ζάχαρης στην Ευρώπη απασχολούνται άμεσα ή έμμεσα 500.000 άτομα.

1.3 Στην Ευρωπαϊκή Ένωση παράγονται επίσης 500.000 τόνοι ισογλυκόζης και 250.000 τόνοι σιροπιού ινουλίνης, ενώ λειτουργεί βιομηχανία διύλισης ακατέργαστης ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο (κατά μεγάλο μέρος, 1,6 εκατ. τόνοι, εισαγόμενης από τις χώρες ΑΚΕ⁽¹⁾).

1.4 Στον τομέα της ζάχαρης, της ισογλυκόζης και του σιροπιού ινουλίνης, η τελευταία ανανέωση του καθεστώτος των ποσοστώσεων έγινε το 2001.

1.5 Στις 14 Ιουλίου 2004 η Επιτροπή παρουσίασε μία ανακοίνωση για τη μεταρρύθμιση στον τομέα της ζάχαρης⁽²⁾ για την οποία η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση στις 15.12.2004⁽³⁾.

1.6 Στις 22 Ιουνίου 2005, η Επιτροπή υπέβαλε τρεις νομοθετικές προτάσεις⁽⁴⁾ που αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης.

Παράλληλα, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση συνοδευτικών μέτρων υπέρ των χωρών που έχουν υπογράψει το πρωτόκολλο για τη ζάχαρη και θίγονται από τη μεταρρύθμιση του καθεστώτος της ΕΕ στον τομέα της ζάχαρης⁽⁵⁾.

1.7 Η νομοθετική πρόταση της Επιτροπής διαφέρει από την ανακοίνωση της 14ης Ιουλίου 2004 ως προς τα εξής:

- τη διάρκεια, που καλύπτει έως και την εσοδεία 2014/2015·
- την ελάχιστη τιμή του ζαχαρότευτλου, που μειώνεται κατά 42,6 % εντός δύο περιόδων εμπορίας (στα 25,05 €/τόνο) με ενδεχόμενη πρόσθετη μείωση κατά 10 % με διεπαγγελματική συμφωνία·
- την τιμή αναφοράς της ζάχαρης, που μειώνεται κατά 39 % εντός τεσσάρων περιόδων εμπορίας (σε 385,5 €/τόνο), ενώ η καθαρή τιμή αναφοράς διαμορφώνεται σε δύο περιόδους εμπορίας (η διαφορά συνίσταται στην εισφορά που καταβάλλεται στο ταμείο αναδιάρθρωσης)·
- το τέλος παραγωγής ύψους 12 ευρώ ανά τόνο ζάχαρης ποσώσεως, το οποίο καταβάλλεται ισοδύναμα από τους παραγωγούς και τους μεταποιητές ζάχαρης·
- τις ποσοστώσεις Α και Β, που συγχωνεύονται σε μία ενιαία ποσώσωση· μια συμπληρωματική ποσώσωση ενός εκατομμυρίου τόνων χορηγείται στα κράτη μέλη που παράγουν ζάχαρη «Γ» έναντι της καταβολής ποσού 730 €/τόνο πρόσθετης ποσώσεως·
- ένα προσωρινό καθεστώς αναδιάρθρωσης για περίοδο τεσσάρων ετών και, στη συνέχεια, ενδεχόμενη γραμμική μείωση·
- τις ποσοστώσεις ισογλυκόζης, που αυξάνονται κατά 100.000 τόνους για περίοδο τριών ετών·

(1) ΑΚΕ : αναπτυσσόμενες χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, που έχουν υπογράψει το Πρωτόκολλο για τη ζάχαρη και τη Συμφωνία του Κοτονού.

(2) COM(2004) 499 τελικό

(3) ΕΕ C157, σελ. 102.

(4) COM(2005) 263 τελικό

(5) COM(2005) 266 τελικό

- τις διατάξεις για τη διαχείριση της αγοράς, που περιλαμβάνουν την μεταφορά ζάχαρης εκτός ποσώσεως, την ενδεχόμενη απόσυρση της ζάχαρης ποσώσεως που υπερβαίνει τις ανάγκες της αγοράς και την ενδεχόμενη ενίσχυση στην ιδιωτική αποθεματοποίηση όταν η τιμή αγοράς είναι μικρότερη από την τιμή αναφοράς·
- τη δυνατότητα για τη χημική και φαρμακευτική βιομηχανία να εφοδιάζονται σε ζάχαρη εκτός ποσώσεως και, σε περίπτωση δυσκολιών στον εφοδιασμό, όπως ισχύει και για τον τομέα των ζυμών και του οινοπνεύματος, να μπορεί να εφαρμοστεί ειδική δασμολογική ποσώσωση·
- μια εγγύηση του εφοδιασμού τους που να καλύπτει τις συνήθεις ανάγκες τους έως την περίοδο εμπορίας 2009/2010·
- η πρόταση δεν περιορίζει την εισαγωγή ζάχαρης από τις ΛΑΧ από την περίοδο 2009/2010·
- Όσον αφορά τις εξαγωγές, η πρόταση απαγορεύει την εξαγωγή ζάχαρης εκτός ποσώσεως και δεν προβλέπει την εξαγωγή της ζάχαρης ποσώσεως χωρίς επιστροφές.
- Καταργείται από την Επιτροπή η δυνατότητα μεταφοράς των ποσοστώσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και η γραμμική μείωση των ποσοστώσεων ύψους 2.800.000 τόνων σε τέσσερα έτη. Θεσπίζεται σχέδιο αναδιάρθρωσης, το οποίο χρηματοδοτείται από μια εισφορά επί των ποσοστώσεων ζάχαρης, ισογλυκόζης και ινουλίνης. Οι εισφορές για τις ποσοστώσεις ζάχαρης χρηματοδοτούνται σε ποσοστό άνω του 50 % από τους γεωργούς μέσω της μείωσης της τιμής του ζαχαρότευτλου.
- Το ταμείο αναδιάρθρωσης χορηγεί στους παραγωγούς ζάχαρης, ισογλυκόζης και ινουλίνης που εγκαταλείπουν την ποσώσωση τους, σταματούν την παραγωγή και παροπλίζουν τις εγκαταστάσεις τους, μια μεταβλητή φθίνουσα ενίσχυση ανάλογα με το έτος παύσης της δραστηριότητας.
- Η Επιτροπή προβλέπει ότι το ταμείο αναδιάρθρωσης μπορεί να καλύψει έως και 6,160 εκατομμύρια τόνους ποσώσεως για ένα συνολικό προϋπολογισμό ύψους 4,2 δισεκατομμυρίων ευρώ.
- Η αντισταθμιστική ενίσχυση ύψους 60 % της απώλειας εισοδήματος που προκύπτει από την μείωση της τιμής του ζαχαρότευτλου χορηγείται στους καλλιεργητές ζαχαρότευτλων και κичωρίου κατά τρόπο αποσυνδεδεμένο και με τήρηση των ποσών ανά εκτάριο παραγωγής Α και Β και του ανωτάτου ορίου ανά κράτος μέλος.
- Η επιλογή της περιόδου αναφοράς που θα χρησιμοποιηθεί για την κατανομή γίνεται από το κράτος μέλος.
- Η χρηματοδότηση για τις άμεσες ενισχύσεις στο εισόδημα των καλλιεργητών ανέρχεται σε 907 εκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2006/2007 και σε 1,542 δισεκατομμύρια ευρώ από την περίοδο 2007/2008 και μετά.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει αναγκαία την τροποποίηση της ΚΟΑ Ζάχαρης. Σχετικά, υπενθυμίζει τη γνωμοδότησή της της 15.12.2004 ⁽⁹⁾ και συγκεκριμένα, τα σημεία 2.1, 2.4, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 2.10.

2.2 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ωστόσο ότι η πρόταση μεταρρύθμισης έχει πολύ μεγαλύτερη εμβέλεια από ό,τι είχε προταθεί στην ανακοίνωση της 14^{ης} Ιουλίου 2004. Οι μειώσεις των τιμών και της παραγωγής είναι πολύ μεγαλύτερες και οι εξαγωγές καταργούνται σε σύντομο χρονικό διάστημα. Συνεπώς, η πρόταση δίνει ένα λανθασμένο μήνυμα στους ανταγωνιστές μας στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ. Ακόμη, δεν υπερασπίζει το στόχο μιας ευρωπαϊκής παραγωγής ζάχαρης, ικανής να εφοδιάζει την αγορά, κυρίως στις περιφέρειες όπου η μετατροπή είναι δυσχερής.

2.3 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για τις συνέπειες της προτεινόμενης μείωσης των τιμών και της παραγωγής στο γεωργικό εισόδημα και την απασχόληση. Για το λόγο αυτό, υπογραμμίζει το σημαντικό ρόλο του τομέα της ζάχαρης στην οικονομία πολλών περιφερειών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση δεν σέβεται το ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο, την θέση που έχει λάβει επανειλημμένα το Συμβούλιο, δηλ. ότι πρέπει να υποστηριχθούν η παραδοσιακή γεωργική παραγωγή και, στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες και κράτη μέλη, η πολυλειτουργικότητα, η βιωσιμότητα και η στρατηγική της Λισσαβόνας. Οι μεταρρυθμιστικές προτάσεις οδηγούν στην πράξη σε απώλεια 150.000 άμεσων ή έμμεσων θέσεων απασχόλησης.

2.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η μεταρρύθμιση που επέλεξε η Επιτροπή και η οποία συνίσταται στην επιδίωξη της ισορροπίας της αγοράς μέσω της μείωσης των τιμών δεν θα μπορέσει να επιτύχει τον στόχο της να διατηρήσει μακροπρόθεσμα τη σταθερότητα της καλλιέργειας ζαχαρότευτλων και μια ισχυρή ευρωπαϊκή βιομηχανία ζάχαρης και να σεβαστεί τις αναπτυσσόμενες χώρες που της προμηθεύουν ζάχαρη με προνομιακό καθεστώς. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο, μέσω των SWAP («τριγωνικές συναλλαγές») ζάχαρης που δεν έχουν κανένα όφελος για την ανάπτυξη των ΛΑΧ, να ανοίξουν νέα μερίδια της παγκόσμιας αγοράς και συγκεκριμένα στη Βραζιλία. Εν προκειμένω, επισημαίνει ότι η παραγωγή ζάχαρης της Βραζιλίας, που στηρίζεται ευρέως από την πολιτική για τη βιοαιθανόλη και από τη νομισματική πολιτική, πραγματοποιείται σε συνθήκες απαράδεκτες τόσο από κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη όσο και από άποψη ιδιοκτησίας, που εξηγούν όμως το πολύ χαμηλό κόστος παραγωγής, την αύξηση της παραγωγής τα τελευταία έτη, η οποία μετατράπηκε σε αύξηση των αποθεμάτων στην παγκόσμια αγορά και, κατά συνέπεια, τις χαμηλές τιμές στην αγορά αυτή. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά θα πρέπει να υπόκειται σε ορισμένους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς όρους, όπως προβλέπει η Διακήρυξη της ΔΟΕ του Ιουνίου 1998.

2.5 Η ΕΟΚΕ ⁽⁷⁾ εκτιμά ότι «η προτεινόμενη μείωση των τιμών αποτελεί σημαντικό βήμα προς την πλήρη ελευθέρωση της αγοράς

της ζάχαρης. Τούτο δεν παρέχει βιώσιμες προοπτικές στους καλλιεργητές ζαχαρότευτλων, στους εργαζόμενους στον τομέα της ζάχαρης και στους καταναλωτές των ευρωπαϊκών χωρών»

2.6 Η ΕΟΚΕ ⁽⁸⁾ «δεν κατανοεί τη στάση της Επιτροπής να μην διαπραγματευτεί τις ποσοτώσεις προτιμησιακών εισαγωγών με τις ΛΑΧ, όπως εξάλλου το ζητούν και οι ίδιες. Τούτο θα ικανοποιούσε με πιο στοχοθετημένο τρόπο τα συμφέροντα των φτωχότερων αναπτυσσόμενων χωρών και θα συνέβαλλε στον ισόρροπο εφοδιασμό της αγοράς σε τιμές λογικές για την Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη θεμελιώδη αντίφαση στην οποία βρίσκεται η Επιτροπή η οποία, αφενός, αιτιολογεί τη ριζική μεταρρύθμιση της ΚΟΑ Ζάχαρης με την πρωτοβουλία» Όλα εκτός από όπλα «και, αφετέρου, αρνείται να ικανοποιήσει το αίτημα των ΛΑΧ να έχουν προτιμησιακό καθεστώς ποσοτώσεων.»

2.7 Η ΕΟΚΕ ⁽⁹⁾ δεν πιστεύει ότι η σημαντική μείωση των τιμών της ζάχαρης θα ωφελήσει τους καταναλωτές. Το 70 % της ζάχαρης καταναλώνεται στην παραγωγή επεξεργασμένων προϊόντων. Συνεπώς, είναι πολύ δύσκολο να μειωθεί το κόστος, το οποίο και μετακυλιέται στους καταναλωτές. Ακόμη, σε χώρες όπου οι αγορές ζάχαρης έχουν ελευθερωθεί, οι τιμές καταναλωτή δεν έχουν μειωθεί.

2.8 Η ΕΟΚΕ δεν κατανοεί γιατί η Επιτροπή προτείνει την ταχεία εγκατάλειψη των εξαγωγών ζάχαρης ως έχουν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και απέτυχε σε επίπεδο ΠΟΕ, διαθέτει ακόμη το δικαίωμα επιδοτούμενης εξαγωγής 1,273 δισεκατομμυρίων τόνων ζάχαρης ως έχουν, είτε πρόκειται για ζάχαρη της ποσόστωσης με επιστροφή, είτε εκτός ποσόστωσης χωρίς επιστροφή. Εξάλλου, η καλλιέργεια ζαχαρότευτλων παρουσιάζει διακυμάνσεις στην απόδοση και η αγορά υπόκειται στις διακυμάνσεις των εισαγωγών. Συνεπώς, είναι ευκαίω να υπάρχει, χάρη στις εξαγωγές, μια ορισμένη ευελιξία έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η διαχείριση της διακύμανσης των αποθεμάτων ζάχαρης ποσόστωσης ή εκτός ποσόστωσης. Η ευελιξία αυτή είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας της παραγωγής και της ορθολογικής διαχείρισης των εργαζομένων και του εξοπλισμού.

2.9 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση της Επιτροπής όσον αφορά το σχέδιο εθελοντικής αναδιάρθρωσης, το οποίο βελτιώνει σημαντικά τις συνθήκες υλοποίησης της αναδιάρθρωσης. Ωστόσο, εκφράζει την ευχή να συμπληρωθεί το σχέδιο προκειμένου να λάβει υπόψη τα συμφέροντα των καλλιεργητών ζαχαρότευτλων και των εργαζομένων στην ζαχαροβιομηχανία.

2.10 Η ΕΟΚΕ ⁽¹⁰⁾ εκτιμά γενικά ότι «η Επιτροπή δεν υπολόγισε σωστά τον αντίκτυπο της πρότασής της, που οδηγεί σε μαζική μεταφορά πόρων του γεωργικού και μεταποιητικού τομέα της Ευρώπης και των αναπτυσσόμενων χωρών προς τους μεγάλους διεθνείς ομίλους επιχειρήσεων τροφίμων και διανομής και που, ταυτόχρονα, κατακερματίζει ένα σημαντικό τμήμα της βιομηχανίας ζάχαρης της Ευρώπης και των χωρών ΑΚΕ προς αποκλειστικό σχεδόν όφελος της παραγωγής ζάχαρης της Βραζιλίας» ⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ EE C 157 της 28.6.2005.

⁽⁷⁾ EE C 157 της 28.6.2005.

⁽¹⁰⁾ EE C 157 της 28.6.2005.

⁽¹¹⁾ EE C 157 της 28.6.2005.

⁽⁶⁾ Βλ. υποσημείωση 3

⁽⁷⁾ EE C 157 της 28.6.2005.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι, όπως το είχε ζητήσει, η Επιτροπή προτείνει ένα κανονισμό για την περίοδο από 01.07.2006 έως 30.09.2015.

3.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προτεινόμενη μείωση των τιμών είναι υπερβολική και δεν θα έχει καμία επίπτωση στις εισαγωγές ζάχαρης που πραγματοποιούνται μέσω των τριγωνικών συναλλαγών (παγκόσμια αγορά, ΛΑΧ, ΕΕ) και των οποίων το ύψος θα εξαρτάται από τις διακυμάνσεις της παγκόσμιας τιμής και των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ ζητεί να περιοριστεί η μείωση των τιμών στην απολύτως απαραίτητη, λαμβανομένων υπόψη των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ, και να καταμεληθεί σε μεγαλύτερη χρονική περίοδο, όπως θα ισχύει για τη μείωση των δασμών, κυρίως προκειμένου να δοθεί στα νέα κράτη μέλη ο απαραίτητος χρόνος προσαρμογής.

Εξάλλου, η ΕΟΚΕ ζητεί από το Συμβούλιο να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στα προβλήματα των γεωργών από τις περιφέρειες με δυσχέρειες ή από εκείνες που προσφέρουν λίγες αποδοτικές εναλλακτικές λύσεις στην καλλιέργεια ζαχαρότευτλων.

3.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την έκπληξή της διότι η πρόταση προβλέπει ένα τέλος παραγωγής που θα επιβαρύνει τους καλλιεργητές και τους μεταποιητές, ενώ το επίπεδο των ποσοτώσεων θα είναι σημαντικά κατώτερο από την κατανάλωση. Συνεπώς, κρίνει ότι η Επιτροπή ακολουθεί μια λογική ανταγωνισμού της ευρωπαϊκής παραγωγής με την εισαγόμενη ζάχαρη. Για το λόγο αυτό, το τέλος παραγωγής συνιστά διάκριση για τους ευρωπαίους παραγωγούς και μεταποιητές ζάχαρης. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ ζητεί την κατάργησή του ή, σε αντίθετη περίπτωση, την επέκτασή του και στην εισαγόμενη ζάχαρη.

3.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι αδύνατο να υπάρξει μια αποτελεσματική ΚΟΑ Ζάχαρης χωρίς τη δυνατότητα ελέγχου, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, των εισαγωγών. Συνιστά λοιπόν να συμπεριληφθούν διατάξεις που να απαγορεύουν τις SWAP («τριγωνικές συναλλαγές») με τις ΛΑΧ και, σε περίπτωση που αποφασίσει η Επιτροπή να αποσύρει από την αγορά μέρος της ποσόστωσης (διαδικασία απόσυρσης), ή σε περίπτωση που εφαρμοστεί μέτρο ενίσχυσης της ιδιωτικής αποδευματοποίησης (τιμή αγοράς χαμηλότερη από την τιμή αναφοράς), να εφαρμοστεί αυτομάτως μία ποσοτική ρήτρα προφύλαξης όσον αφορά τις εισαγωγές από τις χώρες αυτές.

3.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση κανονισμού είναι χωρίς λόγο περιοριστική στον τομέα των εξαγωγών. Θεωρεί ότι πρέπει να επιτρέπονται από τον κανονισμό όλες οι δυνατότητες εξαγωγών που παρέχει ο ΠΟΕ και κυρίως οι εξαγωγές συμπληρωματικών ποσοτήτων ζάχαρης εκτός ποσόστωσης, όταν τα ποσοτικά και δημοσιονομικά όρια που επιτρέπει ο ΠΟΕ για τις επιδοτούμενες εξαγωγές δεν έχουν εξαντληθεί από τις εξαγωγές ζάχαρης ποσόστωσης με επιστροφή.

Εξάλλου, ο κανονισμός θα πρέπει να επιτρέπει τις εξαγωγές χωρίς επιστροφή της ζάχαρης ποσόστωσης.

3.6 Η ΕΟΚΕ καταγγέλλει την αδυναμία των μέσων διαχείρισης της αγοράς που προτείνει η Επιτροπή προς αντικατάσταση της παρέμβασης. Λόγω του μη τακτικού και απρόβλεπτου χαρακτήρα

των εισαγωγών που προκαλούν συνεχείς πιέσεις στην αγορά, είναι εύκολο να προβλεφθεί ότι η ιδιωτική αποδευματοποίηση και η υποχρεωτική μεταφορά δεν θα διασφαλίσουν την προσαρμογή της τιμής αγοράς στην τιμή αναφοράς. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ ζητεί τη διατήρηση του καθεστώτος παρέμβασης.

3.7 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση της πρότασης της Επιτροπής να αντισταθμίσει σε ύψος 60 % τις απώλειες των εισόδων από τα ζαχαρότευτλα που προκύπτουν από τη μείωση των τιμών. Θεωρεί ότι οι αντισταθμίσεις πρέπει να είναι αναλογικές και ότι το ποσοστό πρέπει να είναι αντίστοιχο με εκείνο που ισχύει για άλλες καλλιέργειες. Διαπιστώνει ότι η πραγματική μείωση της τιμής των ζαχαρότευτλων, λαμβανομένων υπόψη του τέλους παραγωγής και του κινδύνου πρόσθετης μείωσης κατά 10 %, μπορεί να φθάσει το 50 %. Στις συνθήκες αυτές, η αντισταθμίση θα φθάσει μόλις το 51 %. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ προτείνει μικρότερη μείωση των τιμών και ένα υψηλότερο ποσοστό αντισταθμίσης, στο πλαίσιο των προτεινόμενων δημοσιονομικών περιθωρίων. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το γεγονός ότι η χορήγηση αντισταθμιστικής ενίσχυσης για τη μείωση των τιμών δεν αίρει τη μακροπρόθεσμη ανάγκη αποτελεσματικών μέσων διαχείρισης, προκειμένου να αποφευχθεί η κατάρρευση της αγοράς και να διασφαλισθούν τα εισοδήματα των γεωργών.

3.8 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η πρόταση κανονισμού προβλέπει αποσυνδεδεμένες ενισχύσεις που κατανέμονται ανά εκτάριο καλλιέργειας ζαχαρότευτλων ή κичωρίου που αποτελεί αντικείμενο σύμβασης για την παραγωγή ζάχαρης Α και Β ή σιροπιού ινουλίνης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κράτη μέλη, μέσω κατάλληλων διατάξεων, θα πρέπει να μπορούν να παρέχουν ελεύθερα στους καλλιεργητές ζαχαρότευτλων και κичωρίου το σύνολο των ενισχύσεων στο πλαίσιο των εθνικών ορίων που προβλέπει η πρόταση. Η ΕΟΚΕ συνιστά να προβεί η Επιτροπή σε αξιολόγηση των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της αποσύνδεσης.

3.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί παράλογο να προβλέπει η πρόταση την μη επιδοτούμενη αύξηση των ποσοτώσεων ισογλυκόζης κατά 300.000 τόνους ενώ έχει θεσπιστεί ένα δαπανηρό πρόγραμμα αναδιάρθρωσης που επιδιώκει την σημαντική μείωση της ποσόστωσης για τη ζάχαρη και ότι το ένα εκατομμύριο τόνων πρόσθετης ποσόστωσης ζάχαρης που μπορεί να χορηγηθεί δεν θα επιδοτείται.

3.10 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Επιτροπή συνεκτίμησε την πρότασή της να θεσπίσει ένα επιδοτούμενο πρόγραμμα εδελοντικής αναδιάρθρωσης στην αρχή του κανονισμού σε αντικατάσταση του μηχανισμού υποχρεωτικής μείωσης των ποσοτώσεων και της δυνατότητας μεταφοράς ποσοτώσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η ΕΟΚΕ ζητεί να υπάρξει συναπόφαση καλλιεργητών/μεταποιητών όσον αφορά την αναδιάρθρωση καθώς και την χορήγηση ενδεδειγμένης αποζημίωσης στους καλλιεργητές που πλήττονται από την αναδιάρθρωση.

Σχετικά, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η πρόσθετη αποζημίωση των 4,68 €/τόνο ζαχαρότευτλων Α και Β που χορηγείται για την περίοδο 2006/2007 στους καλλιεργητές που πλήττονται από την αναδιάρθρωση, αποτελεί απλώς μια πρόωγη εφαρμογή των αντισταθμιστικών ενισχύσεων για τη μείωση των τιμών που θα ισχύουν από την περίοδο 2007/2008 και μετά. Συνεπώς, δεν πρόκειται για αποζημίωση αναδιάρθρωσης.

3.11 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το Συμβούλιο οφείλει να αποδώσει μεγαλύτερη σημασία στις επιπτώσεις που θα έχει η πρόταση της Επιτροπής στην απασχόληση στις διάφορες περιφέρειες που θα θιγούν από την αναδιάρθρωση της ζαχαροβιομηχανίας. Ζητεί από τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να διευκολύνουν την πρόσβαση στα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία και στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, και συγκεκριμένα στις περιφέρειες που πλήττονται εντονότερα από την αναδιάρθρωση καθώς και στα νέα κράτη μέλη, προκειμένου να μειωθούν οι αρνητικές συνέπειες της μεταρρύθμισης στην απασχόληση μέσω κοινωνικών προγραμμάτων που να υπερβαίνουν σημαντικά τις απαιτήσεις των υποχρεωτικών νομικών πλαισίων. Πράγματι, χρειάζεται να διευκολυνθεί η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, η διαφοροποίηση και ο επαναπροσανατολισμός.

3.12 Η ΕΟΚΕ θεωρεί για το λόγο αυτό ότι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη οφείλουν να στηρίζουν επείγοντως με τα κατάλληλα κανονιστικά και χρηματοδοτικά μέτρα μια ενεργό πολιτική χρήσης των βιοκαυσίμων όπου τα ζαχαρότευτλα θα κατέχουν σημαντικό ρόλο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως απαραίτητο να αναπτυχθούν περαιτέρω οι μέθοδοι μεταποίησης της ζάχαρης που παράγεται εκτός ποσόστωσης σε τομείς που δεν παράγουν τρόφιμα.

3.13 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής και του Συμβουλίου στην εξαιρετικά αποσταθεροποιητική επίδραση των εισαγωγών ζάχαρης από τα Βαλκάνια στις αγορές των γειτονικών χωρών. Συνιστά τον καθορισμό και την εφαρμογή των απαραίτητων μέτρων διαφύλαξης (κυρίως τη διατήρηση της τιμής παρέμβασης ή αναφοράς) και εμμένει επίσης στον καθορισμό χωρίς καθυστέρηση της ποσόστωσης για την Κροατία.

4. Συμπεράσματα

4.1 Η ΕΟΚΕ, μολονότι αναγνωρίζει ότι η αναπροσαρμογή της ΚΟΑ για τη ζάχαρη είναι αναγκαία, θεωρεί ότι τα προτεινόμενα μέτρα είναι πολύ ριζοσπαστικά όσον αφορά την μείωση της παραγωγής και των τιμών.

Η εφαρμογή τους θα έχει σημαντικές συνέπειες στον ευρωπαϊκό τομέα της ζάχαρης και θα σημάνει την απώλεια τουλάχιστον 150.000 θέσεων εργασίας σε περιφέρειες που είναι ήδη εύάλωτες, και που δεν έχουν αποδοτικές εναλλακτικές δυνατότητες ως προς την καλλιέργεια αυτή.

4.2 Η ΕΟΚΕ ζητεί από το Συμβούλιο να επιδείξει μεγαλύτερη φιλοδοξία από την Επιτροπή στον τομέα της ευρωπαϊκής παραγωγής ζαχαρότευτλων και ζάχαρης, ελέγχοντας ποσοτικά τις εισαγωγές και επιτρέποντας τη χρήση όλων των δυνατοτήτων εξαγωγών που παρέχει ο ΠΟΕ. Ένας στόχος παραγωγής υψηλότερος κατά 2 ή 3 εκατομμύρια τόνους από εκείνον που προτείνει η Επιτροπή είναι επιτεύξιμος, και συγκεκριμένα με τον έλεγχο των εισαγωγών. Θα επέτρεπε τη διατήρηση 50.000 έως 75.000 θέσεων απασχόλησης καθώς και 50.000 γεωργικών εκμεταλλεύσεων ζαχαρότευτλων σε πολλές περιφέρειες της Κοινότητας.

4.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει το φόβο μήπως οι στόχοι της πρωτοβουλίας της Επιτροπής «Όλα εκτός από όπλα», και της μεταρρύθ-

μισης της ΚΟΑ Ζάχαρης δεν μπορέσουν να υλοποιηθούν και, για το λόγο αυτό, στηρίζει το αίτημα των ΛΑΧ να διαπραγματευτούν με την ΕΕ τις ποσοστώσεις εισαγωγής ζάχαρης. Επιμένει ότι πρέπει οπωσδήποτε να καταργηθεί η πρακτική των SWAP και να θεσπιστούν αυτόματες ρήτρες διαφύλαξης καθώς κώδικας δεοντολογίας που να περιλαμβάνει κριτήρια κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας καθώς και επισιτιστικής αυτάρκειας, η τήρηση των οποίων πρέπει να αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσβαση στην κοινοτική αγορά.

4.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά τη διατήρηση μιας ροής εξαγωγών ζάχαρης ποσόστωσης ή εκτός ποσόστωσης που να αντιστοιχεί στον αριθμό των επιτρεπόμενων τόνων από τον ΠΟΕ, προκειμένου να συνεχιστεί ο εφοδιασμός των σημαντικότερων πελατών μας.

4.5 Η ΕΟΚΕ επιμένει προκειμένου η μείωση των τιμών να πραγματοποιηθεί βαθμιαία και να υπόκειται αυστηρά στις διεθνείς δεσμεύσεις και, ενδεχομένως, η ζάχαρη, η οποία είναι ευαίσθητο προϊόν, να απολαμβάνει διαφοροποιημένης μεταχείρισης, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα.

4.6 Συνιστά να διατηρηθεί το καθεστώς των παρεμβάσεων και η βιώσιμη εφαρμογή αποτελεσματικών μέσων διαχείρισης της αγοράς.

4.7 Η ΕΟΚΕ ζητεί η μερική αποζημίωση των καλλιεργητών λόγω της απώλειας εισοδήματος που θα προκύψει από τη μείωση της τιμής των ζαχαρότευτλων, να αυξηθεί στο μέτρο του δυνατού και να χορηγηθεί στο σύνολό της. Τονίζει την ανάγκη να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα των ενισχύσεων καθώς και να διατηρηθεί ο προϋπολογισμός για τη ζάχαρη.

4.8 Στηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για το πρόγραμμα αναδιάρθρωσης αλλά ζητεί το δικαίωμα συναπόφασης για τους καλλιεργητές και τη χορήγηση ενίσχυσης στους καλλιεργητές που θίγονται από την παύση λειτουργίας των μονάδων μεταποίησης, προκειμένου να μπορέσουν να αναδιαρρώσουν τις επιχειρήσεις τους.

4.9 Η ΕΟΚΕ ζητεί με εμμονή να κινητοποιηθούν τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και κοινωνικά ταμεία προκειμένου, εκτός από τις απαραίτητες αποζημιώσεις, να διαμορφωθούν οι καλύτερες δυνατές συνθήκες επαναπροσανατολισμού των εργαζομένων που πλήττονται από την αναδιάρθρωση της ευρωπαϊκής ζαχαροβιομηχανίας.

4.10 Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο και επείγον να συμπεριληφθεί ο τομέας της ζάχαρης στη συζήτηση για την ενέργεια (πολιτική των βιοκαυσίμων), προκειμένου να αντισταθμιστούν οι αρνητικές συνέπειες της μεταρρύθμισης.

4.11 Η ΕΟΚΕ εμμένει στην ταχεία διόρθωση των αποσταθεροποιητικών επιπτώσεων των εισαγωγών ζάχαρης από τα Βαλκάνια.

4.12 Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο να δώσει προσοχή στην κατάσταση των περιφερειών με δυσχέρειες ή που διαθέτουν λίγες αποδοτικές εναλλακτικές λύσεις.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Έκθεση για την εφαρμογή της Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ»

COM(2005) 84 τελικό

(2006/C 28/11)

Στις 17 Μαρτίου 2005 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Οκτωβρίου 2005, με εισηγητή τον **κ. Kallio** και συνεισηγητή τον **κ. Wilms**.

Κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειάς της, στις 26 και 27 Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 97 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η άσκηση κοινής δασικής πολιτικής δεν προβλέπεται ούτε στη ΣΕΚ, ούτε στην πρόταση για τη νέα Συνταγματική Συνθήκη.

1.2 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση για τη δασική στρατηγική της ΕΕ στις 18 Νοεμβρίου 1998. Στις 15 Δεκεμβρίου 1998, το Συμβούλιο των Υπουργών της ΕΕ υιοθέτησε ψήφισμα για τη δασική στρατηγική της ΕΕ, βασιζόμενο στην ανακοίνωση της Επιτροπής.

1.3 Το Συμβούλιο χαρακτήρισε τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη χρήση και τον πολυλειτουργικό ρόλο των δασών βασικά στοιχεία της κοινής δασικής στρατηγικής, που χρησιμεύουν ως ευρύτερη βάση για την ανάληψη δράσεων — όπως ορίστηκε στην υπουργική διάσκεψη για τη δασοκομία, που πραγματοποιήθηκε στο Ελσίνκι το 1993.

1.4 Άλλη βασική αρχή της δασικής στρατηγικής είναι η επικουρικότητα, σύμφωνα με την οποία την ευθύνη της δασικής πολιτικής φέρουν τα κράτη μέλη, και η ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην βιώσιμη διαχείριση και χρήση των δασών και του πολυλειτουργικού ρόλου τους, όταν η ανάληψη δράσεως σε κοινοτική κλίμακα μπορεί να αποφέρει προστιθέμενη αξία.

1.5 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εξέδωσε πρόσθετη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για τη δασική πολιτική της ΕΕ στις 9 Δεκεμβρίου 1999.

1.6 Στο ψήφισμά του, το Συμβούλιο καλούσε την Επιτροπή να του υποβάλει εντός μιας πενταετίας έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ.

1.7 Η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωσή της για την εφαρμογή της δασικής πολιτικής της ΕΕ στις 10 Μαρτίου 2005. Στην ανακοίνωση επισυνάπτεται έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτ.6.1-τροπής, το οποίο περιλαμβάνει λεπτομερή περιγραφή των δράσεων που πραγματοποιήθηκαν και των μέτρων που ελήφθησαν στο πλαίσιο της δασικής στρατηγικής της ΕΕ στο διάστημα 1999-2004.

1.8 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει γενικά το περιεχόμενο της ανακοίνωσης της Επιτροπής, ειδικότερα δε την προώθηση της εφαρμογής και τη βελτίωση του συντονισμού. Επιπλέον, πιστεύει ότι είναι σημαντικό να εφαρμοστεί χωρίς καθυστέρηση το σχέδιο δράσης για τη βιώσιμη δασοκομία που προτείνεται από την Επιτροπή.

2. Εφαρμογή της Δασικής Στρατηγικής της ΕΕ

2.1 Αλλαγές στο λειτουργικό περιβάλλον

2.1.1 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν ο δασικός τομέας και η δασική πολιτική στην ΕΕ μεταβλήθηκαν από το 1998 και μετά, λόγω των πολλών αλλαγών που συντελέστηκαν στο πολιτικό πλαίσιο. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής προβάλλονται η διεύρυνση της ΕΕ, η υιοθέτηση των στρατηγικών πολιτικών στόχων της ΕΕ, καθώς και η ανάπτυξη της διεθνούς πολιτικής για τη δασοκομία και το περιβάλλον.

2.1.2 Με τη διεύρυνση, οι δασικές εκτάσεις στην ΕΕ αυξήθηκαν περίπου κατά 20 %, οι δασικοί πόροι κατά 30 %, και ο αριθμός των ιδιοκτητών δασικών εκτάσεων αυξήθηκε από 12 σε 16 εκατομμύρια. Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η θεσμική ικανότητα για την προαγωγή της βιώσιμης δασοκομίας στα νέα κράτη μέλη. Η ανάπτυξη ιδιωτικών ιδιοκτησιακών αλλά και θεσμικών διαρθρώσεων συνιστά ιδιαίτερη πρόκληση.

2.1.3 Στη σύνοδο κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, που πραγματοποιήθηκε στο Γιόχανεσμπουργκ, το 2002, τονίστηκε η σημασία που έχει η βιώσιμη δασοκομία ως αναπτυξιακός πόρος και γενικότερα ως μέσο για την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετηρίδας. Στη Σύνοδο Κορυφής εγκρίθηκε σχέδιο δράσης το οποίο είναι δεσμευτικό για τις κυβερνήσεις και περιλαμβάνει μια σειρά αποφάσεων για τα δάση.

2.1.4 Η δασοκομία στην ΕΕ χρειάστηκε να αντιμετωπίσει την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση της αγοράς δασικών προϊόντων και την υψηλή συγκέντρωση της δασοκομικής βιομηχανίας, όπου απαιτείται μια μεγαλύτερη από πριν αποτελεσματικότητα στην παραγωγή ξυλείας.

2.1.5 Τα δάση διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο και προσφέρουν πολλά οφέλη στην κοινωνία. Ταυτόχρονα η βιώσιμη χρήση των δασών και οι παραγωγικές περιβαλλοντικές υπηρεσίες απέκτησαν μεγαλύτερη σημασία. Ιδιαίτερα οι διεθνείς συμφωνίες για το περιβάλλον που υπογράφηκαν από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της δημιούργησαν νέες προκλήσεις στον τομέα της δασοκομίας.

2.1.6 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας (Μάρτιος 2000) υιοθέτησε ένα νέο στρατηγικό στόχο: να καταστεί η ΕΕ η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (Ιούνιος 2001) ενέκρινε τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη, συμπληρώνοντας τη στρατηγική της Λισσαβώνας, στα πλαίσια της οποίας απαιτείται η άσκηση της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής πολιτικής με τέτοιο τρόπο ώστε η μία να ενισχύει την άλλη.

2.1.7 Πολλές πολιτικές, νόμοι και μέτρα της ΕΕ επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τη δασοκομία. Η συμβατότητα και η συμπληρωματικότητα αυτών με τη δασική στρατηγική της ΕΕ και την εφαρμογή της δεν έχουν ακόμη αξιολογηθεί.

2.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η διεθνής δασική πολιτική

2.2.1 Στο ψήφισμά του για τη δασική πολιτική, το Συμβούλιο σημειώνει ότι η ΕΕ πρέπει να συμμετάσχει ενεργώς στην εφαρμογή των ψηφισμάτων της Υπουργικής Διάσκεψης για την Δασοκομία και να αναλάβει πρωτοβουλίες στη διεθνή συζήτηση και στις διαπραγματεύσεις για θέματα που σχετίζονται με τη δασοκομία, ιδιαιτέρως μάλιστα στο Διακυβερνητικό Φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα δάση.

2.2.2 Στη γνωμοδότηση που εξέδωσε το 1999, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επισημαίνει ότι η ΕΕ πρέπει να προωθήσει την εφαρμογή, σε διεθνές επίπεδο, ενός νομικά δεσμευτικού μέσου για τη διαχείριση, τη διατήρηση και τη βιώσιμη ανάπτυξη κάθε είδους δάσους, το οποίο να τηρεί τις αρχές που υιοθετήθηκαν στο Ρίο σχετικά με τα δάση. Ο στόχος αυτός είναι πάντα επίκαιρος, λόγω της διεθνούς εμπορίου δασικών προϊόντων, της παγκοσμιοποίησης της δασικής βιομηχανίας, της συνεχούς αποψίλωσης, καθώς και της ανάγκης να προστατευθούν τα δικαιώματα των τοπικών πληθυσμών που εξαρτώνται από τα δάση.

2.2.3 Για να προληφθεί η παράνομη υλοτομία και πώληση ξυλείας, η Επιτροπή υιοθέτησε το σχέδιο δράσης FLEGT (Σχέδιο Δράσης για την επιβολή της δασικής νομοθεσίας, τη διακυβέρνηση και το εμπόριο) και νομοθετική πρόταση για την ανάπτυξη του συστήματος αδειοδότησης FLEGT. Η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικά σημαντική την πρόληψη της παράνομης υλοτομίας και των παράνομων πωλήσεων ξυλείας. Η παράνομη υλοτομία προξενεί σοβαρές περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές ζημιές και η ξυλεία που παράγεται κατ' αυτό τον τρόπο διαταράσσει το εμπόριο στον κλάδο. Οστόσο, όσον αφορά στην πρόληψη της παράνομης υλοτομίας, πρέπει να δοθεί κυρίως έμφαση σε μέτρα που μπορούν να θεσπιστούν σε συνεργασία με τις χώρες παραγωγής ξυλείας, για να ενισχυθούν οι διοικητικές διαδικασίες και να βελτιωθεί η εφαρμογή της νομοθεσίας. Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να συνεκτιμηθούν οι ανάγκες των εθνικών κοινωνικών παραγόντων και οι συνέπειες στις συνθήκες διαβίωσης και ευημερίας των κοινοτήτων που εξαρτώνται από τα δάση. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην προστασία των φυσικών δρυμών και της βιοποικιλότητάς τους.

Για παράδειγμα, η διασαφήνιση των δικαιωμάτων χρήσης γαιών αποτελεί σημαντικό μέρος των προσπάθειών για τον περιορισμό της παράνομης υλοτομίας. Το προτεινόμενο σύστημα αδειοδότησης δεν αίρει την ανάγκη για την ενίσχυση αυτών των μέτρων.

2.2.4 Ο αντίκτυπος της διεθνούς οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής και των αντίστοιχων συμφωνιών των Ηνωμένων Εθνών επί των δασών της ΕΕ και επί των γενικών συνθηκών των δασοκομικών δραστηριοτήτων έχει αυξηθεί. Στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τη βιοποικιλότητα, υιοθετήθηκε το 2002 εκτεταμένο πρόγραμμα εργασίας για τη βιοποικιλότητα των δασών. Σύμφωνα με τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος, επικρατεί συναίνεση σχετικά με το ρόλο των δασών, ως δεξαμενών απορρόφησης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα, για την πρόληψη της αλλαγής του κλίματος. Ιδιαίτερα το πρωτόκολλο του Κυότο έφερε τον κλάδο της δασοκομίας αντιμέτωπο με νέες προκλήσεις και δυνατότητες. Η βιώσιμη δασοκομία μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τις δυνατότητες για την κάλυψη των υποχρεώσεων που απορρέουν από διεθνείς συμφωνίες για το περιβάλλον. Αυτό προϋποθέτει ότι η ΕΕ θα υιοθετήσει μια συντονισμένη και συνεπή προσέγγιση στη διεθνή οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική πολιτική που ασκεί, αλλά και στις δικές της πολιτικές, μια πολιτική που εξισορροπεί τις διάφορες διαστάσεις της βιώσιμης δασοκομίας και σέβεται την πολλαπλή χρησιμότητα των δασών.

2.2.5 Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, η Υπουργική Διάσκεψη για την Προστασία των Δασών στην Ευρώπη (MCPFE) είναι το σημαντικότερο βήμα στο οποίο συζητείται η δασική πολιτική και καθόρισε να δημιουργήσει ένα αποτελεσματικό πλαίσιο για την προαγωγή της διαχείρισης των δασών και της βιώσιμης χρήσης τους από οικονομική, οικολογική, κοινωνική και πολιτιστική άποψη.

2.3 Η δασική πολιτική της ΕΕ και οι δασικές πολιτικές των κρατών μελών

2.3.1 Στην 4η Υπουργική Διάσκεψη για την Προστασία των Δασών στην Ευρώπη (που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη στις 28-30 Απριλίου 2003) τονίστηκε η σημασία που έχουν τα εθνικά δασικά προγράμματα για την προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ του δασοκομικού και άλλων κλάδων. Στην Υπουργική Διάσκεψη συμφωνήθηκε ότι ένα εθνικό δασικό πρόγραμμα αποτελεί μια συμμετοχική, σφαιρική, διατομεακή και επαναληπτική διαδικασία για την χάραξη, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση πολιτικής σε εθνικό και/ή τοπικό επίπεδο, προκειμένου να προωθηθεί η περαιτέρω βελτίωση της βιώσιμης διαχείρισης των δασών με βάση τον ορισμό του Ελσίνκι και να ενισχυθεί παράλληλα η βιώσιμη ανάπτυξη.

2.3.2 Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, τα εθνικά δασικά προγράμματα αποτελούν το κύριο μέσο για την υλοποίηση των στόχων της δασικής στρατηγικής της ΕΕ. Τα εθνικά δασικά προγράμματα μπορούν να συνεκτιμούν και να εξισορροπούν τις πολλαπλές χρήσεις των δασών και τις αντίστοιχες προσδοκίες της κοινωνίας, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες εθνικές συνθήκες. Αποτελούν σφαιρικά και πολυτομεακά προγράμματα-πλαίσιο τα οποία επικεντρώνονται στις συνέπειες που έχει ο κλάδος της δασοκομίας σε άλλους κλάδους και αντιστρόφως. Τα εθνικά δασικά προγράμματα προάγουν τη συνοχή και τη συνεκτικότητα μεταξύ εθνικών πολιτικών και διεθνών δεσμεύσεων. Πρέπει δε να αξιολογούνται, για να διαπιστώνεται αν καλύπτουν τους στόχους που έχουν τεθεί.

2.3.3 Ο καλύτερος τρόπος για να υλοποιηθούν στο κλάδο της δασοκομίας οι διεθνείς δεσμεύσεις για το περιβάλλον και τη δασική πολιτική που έχουν αναληφθεί από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της είναι η ενσωμάτωση των δεσμεύσεων αυτών στα εθνικά δασικά προγράμματα.

2.3.4 Η ΕΕ πρέπει να προωθήσει την κατάρτιση εθνικών δασικών προγραμμάτων, όπως συνιστά η MCPFE, για να προωθηθεί η βιώσιμη δασοκομία και να εφαρμοστεί μια σφαιρική προσέγγιση για την ανάπτυξη της δασοκομίας και της δασικής πολιτικής στα κράτη μέλη και στην ΕΕ.

2.4 Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης και η δασοκομία

2.4.1 Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης υπήρξε το κύριο μέσο εφαρμογής της δασικής στρατηγικής της ΕΕ σε κοινοτικό επίπεδο. Η χρηματοδοτική στήριξη της Κοινότητας για δασοκομικά μέτρα στο πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης ανέρχεται σε 4,8 δισεκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2000-2006. Από το ποσό αυτό, το ήμισυ διατέθηκε για την αναδάσωση γεωργικών εκτάσεων και το υπόλοιπο για άλλα δασοκομικά μέτρα.

2.4.2 Η ειδική έκθεση αριθ. 9/2004 του Ελεγκτικού Συνεδρίου σχετικά με τα δασοκομικά μέτρα στα πλαίσια της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ούτε η Επιτροπή, ούτε τα κράτη μέλη ανέλαβαν να αξιολογήσουν εάν ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα συμβάλει στην υλοποίηση της δασικής στρατηγικής της ΕΕ.

2.4.3 Ο γενικός κανονισμός για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης (αριθμός 1257/1999, άρθρο 29) ορίζει ότι οι ενισχύσεις για τη δασοκομία που χορηγούνται από τα κράτη μέλη με βάση την πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη πρέπει να βασίζονται σε εθνικά ή τοπικά δασικά προγράμματα ή σε ισοδύναμα μέτρα. Σε ορισμένα κράτη μέλη τα εθνικά δασικά προγράμματα μόλις που άρχισαν να καταρτίζονται, ενώ αυτά που λειτουργούν αφορούν μόνο λίγες χώρες.

2.4.4 Η αξιολόγηση των δασοκομικών μέτρων που εφαρμόζονται σύμφωνα με την πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη παρεμποδίστηκε, επειδή η Επιτροπή δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία σχετικά με τα δασοκομικά μέτρα των κρατών μελών. Δεν υπάρχει μέχρι στιγμής αποτελεσματικό σύστημα για την παρακολούθηση των δασοκομικών μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη.

2.4.5 Παρά το γεγονός ότι σημαντικό μέρος των χρηματοδοτικών πόρων διατίθεται σε μέτρα αναδάσωσης, δεν έχουν τεθεί σαφείς λειτουργικοί στόχοι σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα μέσα αναδάσωσης θα πρέπει να εφαρμοστούν με βάση την δασική στρατηγική, ιδιαίτερα εάν ληφθούν υπόψη οι περιβαλλοντικοί στόχοι.

2.4.6 Πολλές ΓΔ και μονάδες της Επιτροπής συμμετέχουν στη διαδικασία για την έγκριση σχεδίων για την αγροτική ανάπτυξη και λειτουργικών προγραμμάτων, και επομένως στη διαδικασία έγκρισης των δασοκομικών μέτρων. Η πολυπλοκότητα στη λήψη αποφάσεων έχει περιορίσει τη χρησιμοποίηση της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης για την υλοποίηση της δασικής στρατηγικής της ΕΕ.

2.4.7 Πρέπει επίσης να διασαφηνιστεί αν θα ήταν πιο αποτελεσματικό να συγκεντρωνθούν οι χρηματοδοτικοί πόροι της ΕΕ όχι

στην ενίσχυση της αναδάσωσης, αλλά στην καθιέρωση συστημάτων ανταμοιβής για την παροχή περιβαλλοντικών υπηρεσιών, την έρευνα, την κατάρτιση και την παροχή συμβουλών, καθώς και σε μέτρα για την αγροτική ανάπτυξη, προκειμένου να βελτιωθούν μακροπρόθεσμα οι συνθήκες και η απασχόληση στον κλάδο της δασοκομίας, καθώς και οι περιβαλλοντικές υπηρεσίες που προσφέρουν τα δάση.

2.4.8 Πρέπει επίσης να τονιστεί εκ νέου ότι η δασοκομία και η παραγωγή ξυλείας είναι ένας κλάδος που βασίζεται στη λειτουργία της αγοράς και περιλαμβάνεται στους ανοικτούς τομείς της οικονομίας. Για να λειτουργήσει σωστά η εσωτερική αγορά της ΕΕ, ο ανταγωνισμός στην αγορά ξυλείας δεν πρέπει να υφίσταται στρεβλώσεις από την πολιτική ενισχύσεων.

2.5 Η προστασία των δασών και η διασφάλιση των περιβαλλοντικών υπηρεσιών που προσφέρουν

2.5.1 Η δασοκομία πρέπει να είναι από οικονομική, οικολογική, κοινωνική και πολιτιστική άποψη βιώσιμη. Η προστασία των δασών, η παρακολούθηση της κατάστασής τους, η αποκατάσταση ζημιών και η διασφάλιση των περιβαλλοντικών υπηρεσιών αποτελούν σημαντικές πτυχές της βιώσιμης δασοκομίας. Η αιφόρος χρήση των δασών πρέπει να κατοχυρώνεται με τη διασφάλιση της ανανέωσής τους.

2.5.2 Όσον αφορά στα δάση της ΕΕ, οι βασικοί στόχοι είναι να προστατευθεί η υγεία και η ζωτικότητα τους με την προστασία τους από τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, τις πυρκαγιές και από άλλους καταστρεπτικούς παράγοντες, είτε οργανικούς (ασθένειες, έντομα) είτε ανόργανους (διάβρωση).

2.5.3 Κάθε χρόνο οι πυρκαγιές καταστρέφουν περίπου 0,4 εκατ. εκτάρια δασικών εκτάσεων στην Ε.Ε.. Οι πυρκαγιές δασών είναι ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα, ιδιαίτερα στα νότια κράτη μέλη. Παράλληλα με την πρόληψη των πυρκαγιών δασών, η ΕΕ έχει συγκεντρώσει στοιχεία για τις πυρκαγιές και παρακολουθεί την έκταση και τα αίτιά τους. Παράλληλα, δημιούργησε ένα πλαίσιο για τη συστηματική συλλογή δεδομένων που αφορούν τα αίτια και την έκταση των πυρκαγιών. Το σύστημα αυτό χρησιμοποιήθηκε για την αξιολόγηση και την παρακολούθηση μέτρων που θεσπίζονται από τα κράτη μέλη και την Επιτροπή για την πρόληψη των πυρκαγιών των δασών. Η προστασία των δασών και του περιβάλλοντος στην ΕΕ δεν μπορεί να είναι επιτυχής παρά μόνο όταν αναπτυχθεί μια αποτελεσματική μέθοδος για την παρακολούθηση και την πρόληψη των πυρκαγιών.

2.5.4 Οι σημαντικότεροι νόμοι για την προστασία της υγείας και της ζωτικότητας των δασών είναι η οδηγία για την προστασία των φυτών, η οδηγία για την εμπορία δασικού πολλαπλασιαστικού υλικού και η οδηγία πλαίσιο για την παρακολούθηση της αλληλεπίδρασης δασών και περιβάλλοντος (Forest Focus).

2.5.5 Ο κανονισμός Forest Focus, θεσπίζει το περίγραμμα κοινοτικού συστήματος για τη συνέχεια της παρακολούθησης της υγείας των δασών και προγραμμάτων για την πρόληψη πυρκαγιών, καθώς και για την ανάπτυξη και τη διαφοροποίηση συστημάτων παρακολούθησης. Απώτερος στόχος είναι η απόκτηση αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων για την κατάσταση των δασών και για τους παράγοντες που βλάπτουν τα δασικά οικοσυστήματα στην ΕΕ.

2.5.6 Στοιχεία για τη βιοποικιλότητα των δασών, τους δασικούς πόρους, την παγίδευση και τον κύκλο του άνθρακα, καθώς και για τα δασικά προϊόντα και τις συνέπειες της προστασίας των δασών συγκεντρώνονται ήδη στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών, του Οργανισμού Επισιτισμού και Γεωργίας (FAO), της επιτροπής για την ξυλεία της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη, της EURO-STAT και της Υπουργικής Διάσκεψης για την προστασία των δασών στην Ευρώπη (MCPFE). Κατά την ανάπτυξη των κοινοτικών συστημάτων παρακολούθησης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα εθνικά, πανευρωπαϊκά και παγκόσμια συστήματα παρακολούθησης που υπάρχουν ήδη ή καταρτίζονται, ενώ πρέπει να διασφαλίζεται και η προστασία της ιδιωτικής ζωής των γαιοκτημόνων σε σχέση με την επεξεργασία και τη δημοσιοποίηση δεδομένων.

2.5.7 Η οδηγία για την προστασία των φυτών περιλαμβάνει διατάξεις για την προστασία των φυτών ή φυτικών προϊόντων από βλαβερές ουσίες και για τον έλεγχο των παρασίτων. Η οδηγία για την προστασία των φυτών θέτει επίσης πρότυπα για το διεθνές εμπόριο ξυλείας και φυτικών προϊόντων. Οι κλιματικές αλλαγές αυξάνουν τον κίνδυνο για τη μετάδοση και την ανάπτυξη βλαβερών οργανισμών. Για την προστασία της υγείας των δασών και την πρόληψη της διάδοσης των σημαντικότερων παρασίτων που πλήττουν τα δάση στην επικράτεια της ΕΕ, απαιτείται η θέσπιση αρκετά αυστηρών κανόνων για την προστασία των φυτών και αποτελεσματική παρακολούθηση. Ωστόσο, αυτού του είδους τα μέτρα δεν πρέπει να επιφέρουν στρεβλώσεις στο εμπόριο ως αποτέλεσμα της χρήσης της οδηγίας ως μη δασολογικού εμποδίου.

2.5.8 Τα δάση και η βιοποικιλότητα των δασών αποτελούν σημαντικό μέρος του φυσικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη. Η προστασία της βιοποικιλότητας των δασών συνιστά καθοριστικής σημασίας πτυχή της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ. Σύμφωνα με τη δασική στρατηγική, η διατήρηση της βιοποικιλότητας των δασών στην ΕΕ μπορεί να επιτευχθεί κατά κύριο λόγο με τη θέσπιση των κατάλληλων μέτρων για τη διαχείριση των δασών. Η βιώσιμη δασοκομία μπορεί να στηρίξει την βιοποικιλότητα με τη θέσπιση προστατευμένων δασικών ζωνών. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για την διασφάλιση της βιοποικιλότητας των δασών και για την ενσωμάτωσή της στα εθνικά δασικά προγράμματα ή τα αντίστοιχα μέσα.

2.5.9 Οι σημαντικότερες διατάξεις της ΕΕ για την προστασία της βιοποικιλότητας των δασών είναι η «οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων» (92/43/ΕΟΚ) και η «οδηγία για τα άγρια πτηνά» (79/409/ΕΟΚ). Η διατήρηση προστατευόμενων ειδών και βιοτόπων επιτεύχθηκε σε κοινοτικό επίπεδο με τη δημιουργία δικτύου ειδικών προστατευμένων ζωνών, του επονομαζόμενου δικτύου περιοχών Natura 2000. Για τη διαχείριση και τη διευθέτηση των ζωνών Natura 2000, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κοινωνικές, οικονομικές και γνωστικές προϋποθέσεις, οι οικονομικές συνέπειες και οι τοπικές και περιφερειακές ιδιαιτερότητες.

2.5.10 Η ενσωμάτωση της προστασίας της βιοποικιλότητας των δασών στην προσπάθεια για τη βιώσιμη χρήση των δασών σε όλες τις δασικές εκτάσεις και η δημιουργία του δικτύου Natura 2000 συνιστούν βασική προϋπόθεση για την προστασία της βιοποικιλότητας, και ανταποκρίνονται στις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί διεθνώς.

2.5.11 Σε κοινοτικό επίπεδο, η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τη βιοποικιλότητα (COM(1998) 42) οδηγεί στην προστασία της βιοποικιλότητας των δασών. Στην στρατηγική για τη βιοποικιλότητα τονίζεται η ιδιαίτερη σημασία που έχει η ισορροπία συνεκτίμησης της ανάγκης για τη διασφάλιση της προστασίας και

της βιοποικιλότητας των δασών, αλλά και για την προστασία της υγείας τους και της οικολογικής ισορροπίας, η βιώσιμη παραγωγή πρώτων υλών για τον δασικό κλάδο, καθώς και αγαθών και υπηρεσιών που ζητούνται από την κοινωνία. Επισημαίνεται επίσης ότι οι δράσεις για την ενίσχυση και την προστασία της βιοποικιλότητας των δασών θα πρέπει να εντάσσονται σε μια δασική στρατηγική της ΕΕ.

2.5.12 Η ζήτηση περιβαλλοντικών υπηρεσιών που παρέχουν τα δάση και οι σχετικές απαιτήσεις της κοινωνίας έχουν αυξηθεί. Η διατήρηση και η ανάπτυξη των κοινωνικών και ψυχαγωγικών πτυχών των δασών είναι σημαντικές πτυχές της βιώσιμης δασοκομίας. Πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των ενώσεων των καταναλωτών, ούτως ώστε η δασοκομία να συνεχίζει να παράγει τα απαραίτητα για τις ανάγκες των πολιτών προϊόντα, υπηρεσίες και οφέλη. Οι πολίτες και οι ιδιοκτήτες δασών πρέπει να ενημερωθούν ότι οι δραστηριότητές τους επηρεάζουν το περιβάλλον και ότι υπάρχουν περισσότερες βιώσιμες επιλογές. Για να γίνει εφικτή η παρουσίαση της συνολικής οικονομικής και κοινωνικής αξίας που αποφέρουν τα δάση, πρέπει να γίνεται σε όλα τα κράτη μέλη γενικός απολογισμός της απόδοσης των δασών.

2.5.13 Η διαχείριση και η χρήση των δασών στα κράτη μέλη της ΕΕ ρυθμίζονται από καιρό με διάφορα μέσα της δασικής πολιτικής. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γίνεται σεβαστό το δικαίωμα των ιδιοκτητών να καθορίζουν τη χρήση των δασών που κατέχουν αλλά και των δασικών πόρων σύμφωνα με το νόμο και τις αρχές της βιώσιμης χρήσης των δασών. Όπου η παραγωγή κοινωνικών και περιβαλλοντικών αγαθών υπερβαίνει τους νομικούς κανόνες που ισχύουν για τη διαχείριση δασών και δεν επηρεάζει αρνητικά την οικονομική βιωσιμότητα του κλάδου της δασοκομίας ή υπονομεύει το δικαίωμα των ιδιοκτητών να αποφασίζουν επί θεμάτων που έχουν σχέση με τα δάση που τους ανήκουν, πρέπει να προβλεφθούν οι κατάλληλοι μηχανισμοί αποζημίωσης ή ανταμοιβής.

2.5.14. Οι περιβαλλοντικές υπηρεσίες και άλλα οφέλη που αποκτώνται από τα δάση είναι προϊόντα των ιδιοκτητών τους και ως τέτοια πρέπει να εκτιμώνται. Οι περιβαλλοντικές υπηρεσίες που παρέχουν τα δάση πρέπει να αξιολογηθούν, και πρέπει να αναπτυχθούν λειτουργικά πρότυπα για να ενθαρρυνθεί η παραγωγή τους πάνω σε μια εθελούσια και προσανατολισμένη στην αγορά βάση.

2.6 Τα δάση και η αλλαγή του κλίματος

2.6.1 Τα δάση (μαζί με τις δασικές εκτάσεις) συνιστούν σημαντικές λεκάνες υποδοχής διοξειδίου του άνθρακα και σημαντικές δεξαμενές άνθρακα. Απορροφώντας τον άνθρακα, τα δάση επιβραδύνουν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και την παγκόσμια άνοδο της θερμοκρασίας. Η διατήρηση της παραγωγικότητας των δασών και η εξασφάλιση της ανανέωσής τους μπορούν να προστατεύσουν το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν ως δεξαμενές άνθρακα.

2.6.2 Τα προϊόντα ξυλείας μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αντικατάσταση προϊόντων τα οποία είναι περισσότερο επιβλαβή από την άποψη της αλλαγής του κλίματος. Η προαγωγή της χρήσης ξυλείας μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της ποσότητας του άνθρακα που αποθηκεύεται σε προϊόντα. Η αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ξυλεία μπορεί να συμβάλει στην αντικατάσταση των ορυκτών καυσίμων και στη μείωση της ρύπανσης που προξενούν στην ατμόσφαιρα.

2.6.3 Η αλλαγή του κλίματος επηρεάζει επίσης τα οικοσυστήματα και τις βασικές προϋποθέσεις άσκησης της δασοκομίας. Ένα σωστά διαχειριζόμενο δάσος δημιουργεί τη βάση για την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος. Με δεδομένο το μακροπρόθεσμο πλαίσιο που απαιτεί η δασοκομία, η προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος πρέπει να αρχίσει εγκαίρως. Η δασοκομία μπορεί επίσης να επωφεληθεί από την αλλαγή του κλίματος και να επιτύχει θετικά αποτελέσματα για την κοινωνία και για την πρόληψη της αλλαγής του κλίματος. Χάρη στη μεγάλη ποικιλία των δασικών οικοσυστημάτων και των δασοκομικών δραστηριοτήτων, στην ΕΕ θεωρείται ορθότερο τα μέτρα προσαρμογής να ορίζονται σε εθνικό επίπεδο. Σε κοινοτικό επίπεδο, ενδείκνυται η υποστήριξη της έρευνας, η ανταλλαγή δεδομένων και η ανάπτυξη συστημάτων πληροφόρησης για τα μέτρα προσαρμογής.

2.7 Η ανταγωνιστικότητα του δασοκομικού τομέα της ΕΕ και η προώθηση της απασχόλησης

2.7.1 Η δασοκομία είναι ένας από τους σημαντικότερους οικονομικούς κλάδους στην ΕΕ. Ο δασικός κλάδος — και ιδιαίτερα η δασοκομία — είναι υψηλής έντασης εργασίας και συνιστά, κατά συνέπεια, σημαντική πηγή απασχόλησης. Οι μικρομεσαίες δασοκομικές επιχειρήσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τη ζωτικότητα και για το επίπεδο απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές. Η δασοκομία και οι βιομηχανίες που στηρίζονται σε αυτήν απασχολούν περίπου 3,4 εκατ. εργαζόμενους στην ΕΕ και η αξία που παράγουν ανέρχεται σε 356 εκατ. ευρώ ετησίως.

2.7.2 Ο αντίκτυπος της δασοκομίας στην απασχόληση δεν περιορίζεται στον κλάδο που επιδίδεται στην κατεργασία ξυλείας, αλλά επεκτείνεται σε δασικά προϊόντα διαφορετικά της ξυλείας, καθώς και σε άλλα βιολογικά προϊόντα που προέρχονται από τα δάση. Τα προϊόντα που προέρχονται από τα δάση και διαφέρουν της ξυλείας, όπως φελός, μανιτάρια και μούρα, μαζί με τον οικολογικό τουρισμό και το κυνήγι, συνιστούν σημαντικές πηγές εισοδήματος. Νέες θέσεις απασχόλησης και πηγές εισοδήματος μπορούν επίσης να δημιουργηθούν με την ανάπτυξη των περιβαλλοντικών και ψυχαγωγικών υπηρεσιών που προσφέρουν τα δάση.

2.7.3 Με την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής κατέστη δυνατή η ουσιαστική προβολή θεμάτων που έχουν σχέση με το περιβάλλον. Η ανάπτυξη περιβαλλοντικών μέτρων έχει επίσης υπογραμμιστεί από την ισχυρή περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ. Σε συμφωνία με την στρατηγική της Ε.Ε. για τη βιώσιμη ανάπτυξη, που εγκρίθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, καθώς και με τη στρατηγική της Λισσαβώνας, ο δασοκομικός κλάδος και η δασική βιομηχανία της ΕΕ πρέπει να αναπτυχθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να συμβάλλουν πλήρως στην υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί για την ανταγωνιστικότητα, την οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή.

2.7.4 Αν και οι τρόποι χρήσης μπορεί να διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από τη μια χώρα ή περιοχή στην άλλη, η παραγωγή ξυλείας παραμένει η κυριότερη λειτουργία της δασοκομίας. Ωστόσο, το ποσοστό εκμετάλλευσης της ετήσιας παραγωγής ανέρχεται μόλις στο 60 %. Η εκμετάλλευση των δασικών πόρων στην ΕΕ μπορεί να αυξηθεί χωρίς να τεθεί σε κίνδυνο η βιωσιμότητα της παραγωγής ξυλείας ούτε οι άλλοι τρόποι χρησιμοποίησης των δασών. Η αποτελεσματικότερη χρήση των δασικών πόρων της ΕΕ θα συμβάλει στην αύξηση των θέσεων εργασίας στον τομέα και στην αυτάρκεια της ΕΕ σε δασικά προϊόντα.

2.7.5 Η ανταγωνιστικότητα της δασικής βιομηχανίας στην ΕΕ εξετάστηκε σε ειδική ανακοίνωση καθώς και στην σχετική αξιολόγηση. Είναι ωστόσο σημαντικό η δασοκομία και η δασική βιομηχανία να συντονίσουν τη δράση τους στον δασοκομικό τομέα.

2.7.6 Η ΕΕ χρειάζεται μια ελκυστική βιομηχανία επεξεργασίας ξυλείας. Αυτό προϋποθέτει μεταξύ άλλων τη συνεργασία του δασοκομικού τομέα με τις τοπικές κοινωνίες για τη βελτίωση του επιπέδου γνώσεων. Η διαφύλαξη της βιωσιμότητας των πρώτων υλών που παράγουν τα δάση και η διασφάλιση της επάρκειάς τους αποτελούν βασικές προϋποθέσεις παραγωγής της δασικής βιομηχανίας.

2.7.7 Η βιώσιμη διαχείριση δασών πρέπει να χρησιμεύσει ως βάση για την ανταγωνιστικότητα του ομώνυμου κλάδου στην Ευρώπη, και γι' αυτό πρέπει να βρεθούν τρόποι για να καταστεί οικονομικά προσοδοφόρος δραστηριότητα.

2.7.8 Η αποτελεσματικότητα, η αποδοτικότητα και η ανταγωνιστικότητα της δασοκομίας και της παραγωγής ξυλείας στην ΕΕ πρέπει επίσης να εξετασθούν ξεχωριστά από την ανταγωνιστικότητα της δασικής βιομηχανίας. Η δασική στρατηγική δεν προβάλλει επαρκώς την οικονομική σημασία των δασών όπως για παράδειγμα την αποδοτικότητα της αγοράς ξυλείας. Η διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας προϋποθέτει τη βελτίωση της σχέσης κόστους-απόδοσης στον κλάδο της δασοκομίας, τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την εμπορικά αποδοτική εκμετάλλευση των δασών, την ανάπτυξη μεθόδων για την παραγωγή ξυλείας. Η αποδοτική παραγωγή ξυλείας συμβάλλει στη διασφάλιση και την περαιτέρω ανάπτυξη της οικολογικής και οικονομικής βιωσιμότητας των δασών. Αυτό όμως δεν πρέπει να υπονομεύει από οικολογική και κοινωνική άποψη τη βιώσιμη χρήση των δασών. Συνεπώς, στο χώρο αυτό, υπάρχει ανάγκη να διεξαχθούν αρκετές έρευνες για να διαπιστωθεί ο αντίκτυπος που ασκεί η αυξανόμενη μηχανική δασοκομία από οικολογική και κοινωνική άποψη και να αποφευχθούν τυχόν επιπτώσεις.

2.7.9 Η βελτίωση της πολυλειτουργικής χρήσης των δασών στο μέγιστο δυνατό βαθμό αποφέρει προστιθέμενη αξία και αυξάνει τη μικροοικονομική αλλά και τη μακροοικονομική βιωσιμότητα. Οι διαθέσιμοι πόροι, ιδιαίτερα για δραστηριότητες που αφορούν την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, πρέπει να συγκεντρωθούν στην ανάπτυξη νέων τρόπων χρήσης των δασών και των πρώτων υλών που παράγουν, καθώς και στη δημιουργία λειτουργικών αγορών για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρουν.

2.8 Η προώθηση της χρήσης ξυλείας

2.8.1 Η ξυλεία είναι μια ανανεώσιμη, ανακυκλώσιμη πρώτη ύλη και τα προϊόντα που παράγονται από αυτήν αποθηκεύουν σημαντικές ποσότητες άνθρακα, επιβραδύνοντας τη θέρμανση του πλανήτη. Χάρη στην παραγωγή ενέργειας από τα δάση, είναι δυνατή η αντικατάσταση της παραγωγής ενέργειας από μη ανανεώσιμες πηγές που είναι επιζήμιες για το περιβάλλον.

2.8.2 Για να ευνοηθεί η χρησιμοποίηση της ξυλείας, πρέπει να χαραχθεί μια μακροπρόθεσμη στρατηγική η οποία θα επικεντρώνεται, μεταξύ άλλων, στα εμπόδια στα οποία προσκρούει η χρήση ξυλείας λόγω της νομοθεσίας και των προτύπων που ισχύουν, στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, στις καινοτόμες μεθόδους χρήσης ξυλείας, στη βελτίωση της τεχνογνωσίας, στην επικοινωνία και την πληροφόρηση.

2.8.3 Η παραγωγή ενέργειας από ξυλεία θα πρέπει να παραχθεί στα πλαίσια της στρατηγικής της ΕΕ για την ενθάρρυνση της χρήσης νέων μορφών ενέργειας και του προγράμματος δράσης για την παραγωγή ενέργειας από βιομάζα. Η αντίστοιχη αγορά ενέργειας πρέπει να αναπτυχθεί με βάση τη ζήτηση. Στα πλαίσια της παραγωγής ενέργειας από ξυλεία, πρέπει να συνεκτιμώνται οι ανάγκες σε πρώτες ύλες της βιομηχανίας κατεργασίας ξύλου.

2.8.4 Επίσης, με τον ορισμό του ρόλου που διαδραματίζει ο δασοκομικός τομέας και των συνθηκών υπό τις οποίες λειτουργεί, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας επηρεάζει καθοριστικά την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική βιωσιμότητα του κλάδου. Στη στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη και στην πολιτική της για το περιβάλλον, ιδιαιτέρως δε στη στρατηγική για τη βιώσιμη χρήση φυσικών πόρων, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο ιδιαίτερος ρόλος των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην δημιουργία μιας περισσότερο βιώσιμης κοινωνίας.

2.9 Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των γνώσεων των φορέων του δασοκομικού τομέα

2.9.1 Στην Ευρώπη η ιδιοκτησία δασικών εκτάσεων έχει ευρεία βάση. Το κράτος, άλλοι δημόσιοι οργανισμοί και μεγάλες επιχειρήσεις κατέχουν μεγάλες εκτάσεις, ενώ οι ιδιωτικές δασικές εκμεταλλεύσεις οικογενειακού τύπου είναι πολύ μικρότερες. Οι δημόσιοι φορείς δασικών εκμεταλλεύσεων μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικής σημασίας ρόλο όσον αφορά τόσο την παραγωγή ξυλείας όσο και την άντληση κοινωνικών και περιβαλλοντικών πλεονεκτημάτων.

2.9.2 Ένα σημαντικό στοιχείο είναι η ανάπτυξη των δεξιοτήτων των διαφόρων παραγόντων του κλάδου της δασοκομίας (π.χ. των εργαζομένων, της βιομηχανίας, των ιδιοκτητών δασών, των οργανώσεων παροχής συμβουλών και υπηρεσιών, των δημόσιων αρχών που είναι αρμόδιες για τη δασοκομία) και της ικανότητάς τους να αντιμετωπίζουν μελλοντικές προκλήσεις. Μια πτυχή της προσπάθειας αυτής είναι η βελτίωση των συνθηκών και του δυναμικού των οργανώσεων που εκπροσωπούν τους ενδιαφερόμενους φορείς και η ανάπτυξη πρακτικών μέτρων. Πρέπει δε να ενισχυθεί η συνεργασία δασοκομικού τομέα και κοινωνίας των πολιτών για την προώθηση της βιώσιμης δασοκομίας.

2.9.3 Περίπου το 60 % των δασών της ΕΕ ευρίσκεται στα χέρια ιδιωτών, ο αριθμός των οποίων ανέρχεται περίπου σε 16 εκατομμύρια. Οι οικογενειακές δασικές εκμεταλλεύσεις πρέπει να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες συμμετοχής στη βιώσιμη δασοκομία, στην παραγωγή ξυλείας και πρόσβασης στην αγορά. Οι ενώσεις των ιδιοκτητών δασών έχουν αποδειχθεί ένα αποτελεσματικό μέσο παροχής πληροφοριών για τη βιώσιμη δασοκομία και τους όρους για την άσκηση της. Η ανάπτυξη των ενώσεων των ιδιοκτητών δασών συνέβαλε στην αντιμετώπιση του κατακεραματισμού της ιδιοκτησίας δασών.

2.10 Η πιστοποίηση των δασών

2.10.1 Η πιστοποίηση των δασών είναι μια διαδικασία εθελοντικού χαρακτήρα που επιβάλλεται από την αγορά με στόχο την προώθηση της βιώσιμης δασοκομίας και την ενημέρωση των πελατών και των άλλων ενδιαφερομένων για τις δεσμεύσεις που συνεπάγεται η βιώσιμη δασοκομία. Η πιστοποίηση των δασών μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη στήριξη άλλων δραστηριοτήτων που προωθούν τη βιώσιμη δασοκομία. Στο πλαίσιο της πιστοποίησης των δασών πρέπει να γίνουν σεβαστές οι αρχές της εθελοντικής συμμετοχής, της αξιοπιστίας, της διαφάνειας, της αποτελε-

σματικότητας του κόστους και της μη διάκρισης, καθώς και η δυνατότητα συμμετοχής των διαφόρων ενδιαφερομένων πλευρών.

2.10.2 Ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι η πιστοποίηση των δασών πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί εθελοντικό μέσο. Δεν πρέπει να εισαχθούν σε επίπεδο ΕΕ κανόνες οι οποίοι στην ουσία θα καταργήσουν τον εθελοντικό χαρακτήρα της πιστοποίησης και θα επιβάλουν στους ιδιοκτήτες δασών και σε άλλους παράγοντες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της δασοκομίας αυστηρότερους, από την ισχύουσα νομοθεσία, κανόνες διαχείρισης.

2.10.3 Εφόσον η πιστοποίηση των δασών είναι ένα επιβαλλόμενο από την αγορά μέσο, ο ρόλος της ΕΕ ή των εθνικών κυβερνήσεων περιορίζεται στην υποστήριξη των πρωτοβουλιών του ιδιωτικού τομέα και των μη κυβερνητικών οργανώσεων και στην προώθηση της χρήσης της πιστοποίησης των δασών. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις δεν μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία πιστοποίησης των δασών.

2.10.4 Η ΕΕ πρέπει να διασφαλίσει την απρόσκοπτη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Σε ό,τι αφορά τη δασοκομία, είναι σημαντικό η κρατική εξουσία να μην υποστηρίζει με τις δράσεις της ένα συγκεκριμένο σύστημα πιστοποίησης των δασών. Η αγορά πρέπει να προσφέρει εναλλακτικές λύσεις και ο ανταγωνισμός πρέπει να είναι ελεύθερος. Μέλημα του κράτους είναι να εξασφαλίσει ότι δεν θα προκύψουν τεχνητά εμπόδια στο εμπόριο.

2.11 Η ΕΕ και η έρευνα στη δασοκομία

2.11.1 Ο μοναδικός τρόπος για να αντιμετωπίσει ο κλάδος της δασοκομίας αυτές τις προκλήσεις, π.χ. σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη, είναι να αναπτύξει νέες και καινοτόμες διαδικασίες και μεθόδους παραγωγής, αλλά και νέα προϊόντα. Με τα τρέχοντα και τα μελλοντικά προγράμματα-πλαίσιο της ΕΕ στο χώρο της έρευνας, πρέπει να αναβιβαστεί ο ρόλος των δράσεων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης στον κλάδο της δασοκομίας.

2.11.2 Το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο της Ε.Ε. καλύπτει την περίοδο 2007-2013. Οι ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες είναι ένα νέο μέσο για την προετοιμασία και την εφαρμογή του προγράμματος-πλαισίου. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία χαρτίου (CEPI), οι βιομηχανίες κατεργασίας ξύλου (Cei-Bois) και οι οικογενειακοί ιδιοκτήτες δασών (CEPF) παρουσίασαν στην Επιτροπή μια κοινή δασοκομική τεχνολογική πλατφόρμα («Καινοτόμος και βιώσιμη χρήση δασικών πόρων»).

2.11.3 Πρέπει οπωσδήποτε να αυξηθούν οι ερευνητικές προσπάθειες σχετικά με τις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος, την κατάσταση της υγείας των δασών και τα αντίστοιχα συστήματα παρακολούθησης. Η Ε.Ε., με τη διενέργεια ερευνών και, στη συνέχεια, με την ανταλλαγή πληροφοριών, πρέπει να προαγάγει τις γνώσεις και τη διάθεση των ιδιοκτητών δασών να προσαρμόσουν τα δάση τους στην εξέλιξη του κλίματος.

2.12 Ο συντονισμός δασικών θεμάτων

2.12.1 Ένα προαπαιτούμενο για τη διαχείριση δασικών θεμάτων και για την εφαρμογή δασικών μέτρων είναι ο αποτελεσματικός συντονισμός μεταξύ των πολιτικών τομέων που επηρεάζουν τα δάση και την δασοκομία. Η ΕΕ πρέπει να λαμβάνει περισσότερο, απ' ό,τι σήμερα, υπόψη τις συνέπειες που έχουν για τη δασοκομία οι αποφάσεις που λαμβάνει σε διάφορους πολιτικούς τομείς.

2.12.2 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το έργο που πραγματοποίησε η Διυπηρεσιακή Ομάδα για τη Δασοκομία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βελτίωση του συντονισμού σε θέματα που έχουν σχέση με τα δάση και τη δασοκομία. Όμως, η βελτίωση του συντονισμού και η διασαφήνιση αρμοδιοτήτων απαιτούν την ύπαρξη ενός ενιαίου φορέα που θα είναι υπεύθυνος για το συντονισμό, την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία των διαφόρων ΓΔ, καθώς και για την επικοινωνία με τις δασικές αρχές των κρατών μελών και τις αντίστοιχες ομάδες ενδιαφερομένων αλλά και την πληροφόρησή τους. Πρέπει να διασφαλιστεί ο συντονισμός σε ένα αρκετά υψηλό επίπεδο. Είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί επάρκεια προσωπικού και άλλων πόρων για τα μέτρα της Κοινότητας που αποσκοπούν στη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.12.3 Η Μόνιμη Δασική Επιτροπή, η Συμβουλευτική Ομάδα Δασοκομίας και Φελλού και η συμβουλευτική ομάδα της δασικής βιομηχανίας πρέπει να διαθέτουν αρκετούς πόρους για να φέρουν σε πέρας το έργο τους. Πρέπει να ενισχυθεί η προοπτική των ενδιαφερομένων ομάδων να συμμετάσχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στις τακτικές συνεδριάσεις των συμβουλευτικών ομάδων εργασίας. Η εμπειρογνομοσύνη των κρατών μελών στον κλάδο της δασοκομίας πρέπει να ενισχύεται στα πλαίσια των άλλων ομάδων εργασίας του Συμβουλίου, ιδιαίτερος στην επιτροπή STAR, όταν εξετάζονται θέματα που έχουν σχέση με την δασοκομία. Ο συντονισμός των δραστηριοτήτων των διαφόρων επιτροπών και ομάδων εργασίας που ασχολούνται με θέματα σχετικά με τη δασοκομία πρέπει να είναι αποτελεσματικός τόσο σε ενδοκοινοτικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Οι συνεδριάσεις των συμβουλευτικών επιτροπών και ομάδων εργασίας πρέπει να εξελιχθούν με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε οι ΓΔ που ασχολούνται με θέματα σχετικά με τη δασοκομία (Γεωργία, Ενέργεια, Περιβάλλον, Επιχειρήσεις, έρευνα) να συζητούν με τις σημαντικότερες ομάδες των ενδιαφερομένων φορέων (ιδιοκτήτες δασών και γης, δασική βιομηχανία, ΜΚΟ και άλλες ομάδες συμφερόντων).

2.12.4 Κατά την εφαρμογή διεθνών δεσμεύσεων, πρέπει να διευκρινίζεται η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ ΕΕ και κρατών μελών, και να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας. Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή συντονίζουν τις θέσεις τους επί διεθνών θεμάτων στην ομάδα εργασίας του Συμβουλίου για τα Δάση. Πρέπει να ενισχυθεί η θέση της ομάδας αυτής και να της ανατεθεί επίσημος και συνεκτικός ρόλος.

3. Σχέδιο δράσης για την ενίσχυση της εφαρμογής της δασικής στρατηγικής

3.1.1 Χρειάζεται αποτελεσματικότερος τρόπος προσέγγισης για την ανάπτυξη της βιώσιμης δασοκομίας και τη διασφάλιση του δυναμικού των δασών για την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το σχέδιο δράσης που προτείνεται από την Επιτροπή, το οποίο θα χρησιμεύσει ως μέσο συντονισμού και πλαίσιο αναφοράς για την εφαρμογή μέτρων στον κλάδο της δασοκομίας.

3.1.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή μαζί με τα κράτη μέλη να προβούν στην επεξεργασία σαφούς θεώρησης και στρατηγικών στόχων για τα δάση της ΕΕ σύμφωνα με το ευρωπαϊκό δασικό πρότυπο. Η θεώρηση και οι στρατηγικοί στόχοι θα πρέπει να βασίζονται και να συμφωνούν με τις σχετικές με τα δάση αποφάσεις της Δήλωσης του Ρίο και της Ατζέντας 21, που επικυρώθηκαν στην

Παγκόσμια Διάσκεψη για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Γιοχανέσμπουργκ (WSSD). Στη διάσκεψη αυτή επιβεβαιώθηκε ότι η βιώσιμη διαχείριση των δασών αποτελεί τμήμα της αειφόρου ανάπτυξης. Επίσης, οι κοινοτικές δράσεις για τη δασοκομία θα πρέπει να ενισχύουν τη συμβολή των δασών στην επίτευξη της βιώσιμης κοινωνίας και των παγκόσμιων στόχων ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της στρατηγικής της Λισσαβώνας, της συμφωνίας του Γκέτεμποργκ και των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας.

3.1.3 Με βάση τις συστάσεις της παρούσας γνωμοδότησης, στη ζητούμενη θεώρηση θα πρέπει να περιλαμβάνονται τουλάχιστον οι εξής παράμετροι: τα ευρωπαϊκά δάση η δασοκομία και η αγορά ξυλείας πρέπει να συμβάλουν σημαντικά στην οικοδόμηση μιας βιώσιμης ευρωπαϊκής κοινωνίας. Η δασοκομία και η βιομηχανία ξυλείας που στρέφονται προς την αγορά, είναι οικονομικά βιώσιμες και ανταγωνιστικές και ενισχύουν την οικονομική δραστηριότητα στις περιφέρειες συμβάλλουν στην δημιουργία θέσεων εργασίας και μέσων διαβίωσης και μπορούν να ασκήσουν ιδιαίτερα σημαντική επιρροή στην περιφερειακή οικονομία και ανάπτυξη. Τα δάση είναι απαραίτητα για την παροχή υπηρεσιών κοινής ωφελείας και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στους τομείς της ψυχαγωγίας, του πολιτισμού και του περιβάλλοντος. Η ΕΕ θα πρέπει να συμβάλει ενεργά στη διεθνή διαδικασία για τη δασοκομία σύμφωνα με τις αποφάσεις της WSSD και του Φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα Δάση (UNFF).

3.1.4 Οι στρατηγικοί στόχοι του σχεδίου δράσης θα πρέπει να βασίζονται στις αρχές του συντονισμού και της παροχής προστιθέμενης αξίας στην υφιστάμενη εθνική δασική πολιτική. Ο δασοκομικός τομέας πρέπει να αναγνωριστεί ως ανεξάρτητος τομέας και κατά συνέπεια θα πρέπει να πραγματοποιείται εκ υστέρων αξιολόγηση για όλες τις σχετικές πολιτικές και μέτρα.

3.1.5 Το Σχέδιο Δράσης για τη βιώσιμη διαχείριση των δασών πρέπει να καλύπτει όλες τις διαστάσεις της βιώσιμης δασοκομίας και ολόκληρη την αλυσίδα παραγωγής στον κλάδο. Για να εξασφαλιστεί όμως η αποτελεσματική χρήση πόρων σύμφωνα με το σχέδιο δράσης, πρέπει να διευκρινιστεί σε ποιες δραστηριότητες και σε ποια μέτρα θα χορηγηθούν κατά προτεραιότητα οι κοινοτικοί πόροι.

3.1.6 Στο Σχέδιο Δράσης πρέπει η προοπτική της δασοκομίας να ενσωματωθεί στην εφαρμογή των άλλων κοινοτικών πολιτικών, π.χ. για το περιβάλλον, την ενέργεια, την ανάπτυξη της υπαίθρου και τη βιομηχανική πολιτική, έτσι ώστε η βιώσιμη δασοκομία να προαχθεί κατά τρόπον που να λαμβάνονται υπόψη η οικονομική, η οικολογική, η κοινωνική και η πολιτιστική διάσταση της βιωσιμότητας.

3.1.7 Η ανταλλαγή πληροφοριών για τις περιβαλλοντικές υπηρεσίες των δασών και για την αξιολόγησή τους θα πρέπει να αναπτυχθεί στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης. Το σχέδιο δράσης πρέπει να στηρίζει την επεξεργασία καινοτόμων μεθόδων δράσης με άξονα την αγορά για την παροχή των περιβαλλοντικών υπηρεσιών των δασών. Πρέπει να εξεταστούν οι δυνατότητες για την καθιέρωση ενός συστήματος πληρωμών με βάση την οικονομία της αγοράς για την αντιστάθμιση των περιβαλλοντικών υπηρεσιών που προσφέρονται από ιδιοκτήτες δασών και οι οποίες δεν έχουν σχέση με την ξυλεία (όπως π.χ. η προστασία των υδάτινων πόρων και η δέσμευση CO₂).

3.1.8 Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη δημιουργία του καλύτερου δυνατού περιβάλλοντος για την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής βιωσιμότητας του κλάδου της δασοκομίας. Στο σχέδιο δράσης πρέπει να καθοριστούν τα μέσα που θα συμβάλουν στην ανάληψη καινοτόμων δράσεων που να δημιουργούν προστιθέμενη αξία για τη δασοκομία και να προωθούν τις πρωτοβουλίες των επιχειρήσεων του δασικού τομέα. Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει να προβλεφθεί η δημιουργία ενός εικονικού ευρωπαϊκού χρηματιστηρίου ξυλείας, στο οποίο θα καταγράφονται με επίκαιρο, καθολικό και διαφανή τρόπο οι οικονομικές ροές (προσφορά και ζήτηση) σε είδη ξυλείας και το οποίο οι ιδιοκτήτες δασών θα μπορούν χρησιμοποιούν ανά πάσα στιγμή και ώρα (Διαδίκτυο).

3.1.9 Καθοριστικό στοιχείο του σχεδίου δράσης πρέπει να είναι η προώθηση της χρήσης της ξυλείας και άλλων δασικών προϊόντων ως ανανεώσιμων και φιλικών προς το περιβάλλον υλικών. Στα πλαίσια του σχεδίου δράσης, πρέπει να χαραχθεί πρόγραμμα πληροφόρησης και επικοινωνίας για την ξυλεία και τα άλλα δασικά προϊόντα. Στο σχέδιο δράσης πρέπει επίσης να προβάλλεται η χρήση της ξυλείας ως ανανεώσιμης πηγής ενέργειας.

3.1.10 Επιπλέον, το σχέδιο δράσης πρέπει να ενισχύει την προαγωγή της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης για τα δάση. Μια από τις πτυχές της δράσης αυτής θα είναι η ενσωμάτωση σημαντικών ερευνητικών προγραμμάτων για την δασοκομία στο 7ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα της Ε.Ε., καθώς και η υποστήριξη της πρωτοβουλίας του κλάδου της δασοκομίας για τη δημιουργία τεχνολογικής πλατφόρμας. Με την πραγματοποίηση επιστημονικών ερευνών (ανάθεση μελετών) από κοινού με τις γεωπονικές σχολές των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων πρέπει να διερευνηθεί πόσους εργαζόμενους και με ποια προσόντα χρειάζεται η ευρωπαϊκή δασοκομία για να καταστεί οικονομικά αποδοτική, με βάση την αρχή της βιωσιμότητας και σεβόμενη τη φύση, στα πλαίσια των υφιστάμενων νόμων, κανονισμών αλλά και της πιστοποίησης. Επίσης, πρέπει να διενεργηθεί μελέτη με αντικείμενο τις δασοκομικές δέσμες.

3.1.11 Στο σχέδιο δράσης θα πρέπει επίσης να αναζητηθεί ο τρόπος με τον οποίο η ΕΕ, μέσω των δράσεών της, μπορεί να στηρίξει τη διαδικασία των υπουργικών διασκέψεων για την προστασία των δασών της Ευρώπης και την εφαρμογή των αποφάσεων που λαμβάνονται σε αυτές. Συγκεκριμένα, το σχέδιο δράσης πρέπει να ενισχύσει την εφαρμογή των εθνικών δασικών προγραμμάτων σε συμφωνία με τη κοινή προσέγγιση που καθορίζεται στις υπουργικές διασκέψεις για την προστασία των δασών της Ευρώπης.

3.1.12 Στο σχέδιο δράσης πρέπει να προβλέπονται μεταξύ των εκάστοτε χωρών προγράμματα ανταλλαγών για τους απασχολούμενους στον κλάδο της δασοκομίας, έτσι ώστε να εμφανιστούν τα ισχυρά σημεία και οι αδυναμίες των εθνικών συστημάτων και να εξαχθούν πάνω στη βάση αυτή συμπεράσματα σχετικά με τις δυνατότητες δράσης για την εργασία σε τοπική κλίμακα.

3.1.13 Μια από τις πτυχές του σχεδίου δράσης θα πρέπει να είναι ο προσδιορισμός πρακτικών τρόπων για τη βελτίωση του συντονισμού και της επικοινωνίας σε σχέση με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα δάση στην ΕΕ. Στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού βήματος πληροφόρησης και επικοινωνίας που έχει στόχο «να φέρει τους πολίτες πλησιέστερα στην Ευρώπη», πρέπει να συνδυαστούν οι

πολύπλευρες, μοναδικές και ενδιαφέρουσες δραστηριότητες του δασοκομικού κλάδου στην Ευρώπη, και να γνωστοποιηθούν στη συνέχεια με επίκαιρο τρόπο στους ενδιαφερόμενους του κλάδου, στα κρατίδια και τις περιφέρειες.

3.1.14 Για την εφαρμογή του σχεδίου δράσης χρειάζεται επίσης ο προσδιορισμός των αρμοδιοτήτων και η διάθεση επαρκών πόρων.

3.1.15 Σημαντικό σημείο του σχεδίου δράσεως πρέπει να είναι η θέσπιση μέτρων για την προαγωγή και τη διασφάλιση της βιοποικιλότητας στα δάση. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να θεσπισθούν ειδικά προγράμματα ενίσχυσης (όπως π.χ. οι ενισχύσεις του Natura 2000) ή να προαχθεί η ευαισθητοποίηση και η δεκτικότητα των πολιτών, των ιδιοκτητών δασών και των σχετικών ενώσεων. Για να διασφαλιστεί η βιοποικιλότητα στις υπόλοιπες δασικές εκτάσεις, πρέπει επίσης να αναπτυχθεί μία σειρά εργαλείων που θα εγγυώνται τη διατήρηση και τη βελτίωση της ποικιλίας των ειδών στα δάση. Επιπλέον, πρέπει να προωθηθεί η δημιουργία περιοχών καθολικής προστασίας. Λόγω των ιδιαίτερων υποχρεώσεων που ισχύουν, τα κρατικά δάση πρέπει να είναι το επίκεντρο αυτών των δραστηριοτήτων, ενώ στα ιδιωτικά δάση πρέπει να αναπτυχθούν για το σκοπό αυτό τα κατάλληλα συστήματα ανταμοιβής.

3.1.16 Για να μπορεί να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων και των μέσων που θεσπίζονται, πρέπει οπωσδήποτε να επεκταθούν τα διάφορα συστήματα παρακολούθησης που προβλέπονται στο σχέδιο δράσης και να ενταχθούν στα πλαίσια ενός συνολικού σχεδίου. Έτσι, είναι απαραίτητο να χαρτογραφηθεί, να μελετηθεί και να προστατευτεί η βιοποικιλότητα των δασών εντός και εκτός των προστατευόμενων περιοχών. Επίσης απαραίτητη είναι η τακτική διενέργεια εκτεταμένων επιθεωρήσεων της κατάστασης των δασών. Με την έρευνα και την παρακολούθηση, πρέπει να εξετάζεται κατά πόσον τα διάφορα δασικά μέτρα μπορούν να συμβάλουν στην προστασία της βιοποικιλότητας.

4. Συμπεράσματα

4.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ), πιστεύει ότι η δασική στρατηγική και η εφαρμογή της πρέπει να συνεχίσουν να βασίζονται στην αρχή της επικουρικότητας καθώς και στην έννοια της οικονομικά, οικολογικά, κοινωνικά και πολιτιστικά βιώσιμης δασοκομίας.

4.2 Η ΕΟΚΕ τονίζει με έμφαση ότι, κατά την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής, πρέπει να δοθεί προσοχή στην ευθυγράμμιση των στόχων της με τις στρατηγικές της Λισσαβώνας και του Gothenburg.

4.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την επίτευξη μιας παγκόσμιας, νομικά δεσμευτικής συμφωνίας για τη διαχείριση, τη διατήρηση και τη βιώσιμη ανάπτυξη όλων των δασών, η οποία να συνάδει με τις δασοκομικές αρχές που υιοθετήθηκαν από τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992, και υποστηρίζει την εφαρμογή των προτάσεων για την θέσπιση μέτρων που υιοθετήθηκαν από το διακυβερνητικό πάνελ και το διακυβερνητικό φόρουμ για τα δάση. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι η ΕΕ πρέπει να λάβει μέτρα προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι υφιστάμενες διαδικασίες και τα μέτρα που έχουν θεσπιστεί για την προαγωγή της βιώσιμης δασοκομίας θα συνεκτιμηθούν πλήρως στις διεθνείς συμφωνίες για το περιβάλλον.

4.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι υπουργικές διασκέψεις για την προστασία των ευρωπαϊκών δασών μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη συνεργασία που υφίσταται μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών για τα δάση, καθώς και ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε αυτές τις διασκέψεις πρέπει, εάν κριθεί αναγκαίο, να ενσωματώνονται στη δασική στρατηγική της ΕΕ.

4.5 Η ΕΟΚΕ τονίζει τον θετικό αντίκτυπο του τομέα της δασοκομίας στην απασχόληση και τη ζωτικότητα των αγροτικών περιοχών, καθώς και στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Τα δασοκομικά μέτρα που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη θα πρέπει να βασίζονται σε εθνικά δασικά προγράμματα και να προωθούν περαιτέρω την υλοποίηση των στόχων της δασικής στρατηγικής της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης τη δημιουργία συστημάτων για την παρακολούθηση των δασοκομικών μέτρων που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ και λαμβάνονται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του κανονισμού για την αγροτική ανάπτυξη καθώς και των συνεπειών τους. Παράλληλα, τονίζει ότι οι ενισχύσεις που χορηγούνται για τη δασοκομία στα πλαίσια της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη δεν θα πρέπει να επιφέρουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην αγορά ξυλείας και άλλων δασικών προϊόντων.

4.6 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη θετική επίδραση των δασών στην υγεία του ανθρώπου, στην ανάταση του πνεύματος και στην ανάπαυση των εργαζομένων. Για το λόγο αυτό, καλεί τα κράτη μέλη να σεβαστούν την αρχή σύμφωνα με την οποία το κοινό μπορεί να απολαμβάνει τους φυσικούς πόρους, και να εξασφαλίσουν την ελεύθερη πρόσβαση όλων των πολιτών στα δάση κατά τρόπον ώστε οι πολίτες να σέβονται τη νομοθεσία καθώς και τις ρυθμίσεις και τους όρους που έχουν θέσει οι ιδιοκτήτες δασών σχετικά με την προστασία της φύσης.

4.7 Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι, για την ισόρροπη εφαρμογή της δασικής στρατηγικής, οι αποφάσεις που λαμβάνονται στα πλαίσια της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ πρέπει να είναι συμβατές και συμπληρωματικές με τους στόχους της ανάπτυξης της δασοκομίας στην ΕΕ.

4.8 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η προστασία των δασών και η διασφάλιση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών υπηρεσιών που προσφέρουν αποτελούν σημαντική πτυχή της βιώσιμης δασοκομίας, καθώς και ότι, για την προστασία των δασών και της παραγωγής περιβαλλοντικών υπηρεσιών, πρέπει να διατεθούν πόροι για την ανάπτυξη λειτουργικών προτύπων που ενθαρρύνουν μια εξελούσια και προσανατολισμένη στην αγορά προσέγγιση. Τα κοινωνικά και περιβαλλοντολογικά οφέλη που χρειάζεται η κοινωνία και προσφέρουν τα δάση δεν θα πρέπει να περιορίζουν άσκοπα τα δικαιώματα και τις αποφάσεις των ιδιοκτητών ή να υπονομεύουν την αποδοτικότητα της δασοκομίας στο πλαίσιο της νομοθεσίας και των αρχών της βιώσιμης δασοκομίας.

4.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να αναγνωριστεί η σημασία των δασών και των προϊόντων που παράγονται από αυτά για τον έλεγχο της αλλαγής του κλίματος, καθώς και ότι η ΕΕ πρέπει να προωθή

τις ερευνητικές δράσεις και την ανταλλαγή πληροφοριών για την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος.

4.10 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να δώσει ιδιαίτερη σημασία στα σημεία που μπορεί να ενισχύσουν τις προσπάθειες της ΕΕ για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα ευνοεί τη βιώσιμη δασοκομία. Θεωρεί επίσης ότι η ισόρροπη εφαρμογή της δασικής στρατηγικής και η επίτευξη των στόχων των στρατηγικών της Λισσαβώνας και του Γκέτεμποργκ απαιτούν να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην προαγωγή της εμπορικής εκμετάλλευσης των δασών, καθώς και στην αποδοτικότητα, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση στον δασικό τομέα.

4.11 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι αναγκαίο να προαχθεί η χρήση ξυλείας και άλλων δασικών προϊόντων ως ανανεώσιμων και φιλικών προς το περιβάλλον πρώτων υλών και πηγών ενέργειας και ότι, για το σκοπό αυτό, πρέπει να χαραχθεί μια μακροσκοπική στρατηγική.

4.12 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό να αναπτυχθούν οι δεξιότητες των ενδιαφερόμενων φορέων όσον αφορά την άσκηση της βιώσιμης δασοκομίας. Κρίνει επίσης ότι είναι σημαντικό να δοθεί η δυνατότητα στους μικρούς ιδιοκτήτες δασών να αναπτύξουν με βιώσιμο τρόπο τη δασοκομία τους με την ενίσχυση των οργανώσεων της ιδιωτικής δασοκομίας. Είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η θεσμική ικανότητα για την προαγωγή της βιώσιμης δασοκομίας στα νέα κράτη μέλη. Η ανάπτυξη ιδιωτικών ιδιοκτησιακών αλλά και θεσμικών διαρθρώσεων συνιστά ιδιαίτερη πρόκληση.

4.13 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πιστοποίηση των δασών είναι ένα προαιρετικό εργαλείο που επιβάλλεται από την αγορά για την προαγωγή της βιώσιμης δασοκομίας. Παράλληλα, θεωρεί σημαντικό να αναλάβει η ΕΕ την ευθύνη για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να μεριμνήσει ώστε η πιστοποίηση των δασών να μην μετατραπεί σε τεχνητό εμπόδιο για το εμπόριο.

4.14 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι σημαντικό να ενισχυθούν η δυναμικότητα, βιωσιμότητα και η ανταγωνιστικότητα του δασικού κλάδου μέσω της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης.

4.15 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι έχει ουσιαστική σημασία να βελτιωθεί περαιτέρω ο συντονισμός των διαφόρων κύριων πολιτικών θεμάτων και να υπάρξει μέριμνα ώστε οι συνέπειες για τον κλάδο της δασοκομίας να αντικατοπτρίζονται με καλύτερο τρόπο στις αποφάσεις για τις διάφορες τομεακές πολιτικές. Για να βελτιωθεί ο συντονισμός, πρέπει να οριστεί ένας ενιαίος φορέας ο οποίος θα επωμιστεί την ευθύνη για την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής και για την επικοινωνία με τις διάφορες ΓΔ, τα κράτη μέλη, τις δασικές αρχές και τις ομάδες ενδιαφερομένων.

4.16 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να παρουσιάσει ειδικό πρόγραμμα δράσης για την υλοποίηση της δασικής στρατηγικής. Τέλος, πιστεύει ότι είναι σημαντικό να συμπεριληφθεί στο εν λόγω πρόγραμμα δράσης ο καθορισμός των προτεραιοτήτων και των αρμοδιοτήτων, και να διατεθούν επαρκείς πόροι για την εφαρμογή του.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα των σπόρων προς σπορά»

COM(2005) 384 τελικό — 2005/0164 (CNS)

(2006/C 28/12)

Στις 21 Σεπτεμβρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 36 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2005, το Προεδρείο ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26^{ης} Οκτωβρίου), να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. BROS και υιοθέτησε, με 61 ψήφους υπέρ, καμία κατά και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ είναι σύμφωνη με την κατάρτιση ενός νέου κανονισμού ο οποίος να συγκεντρώνει τις πολυάριθμες τροποποιήσεις του κανονισμού αρ. 2358/71. Ωστόσο, η πρόταση της Επιτροπής είναι περιοριστική και είναι σκόπιμο να τροποποιηθεί. Συγκεκριμένα, η ρήτρα διασφάλισης δεν πρέπει να αφορά αποκλειστικά τις χώρες που δεν είναι μέλη του ΠΟΕ, αλλά να εφαρμόζεται σε όλες τις τρίτες χώρες.

1.2 Η ΕΟΚΕ προτείνει να εισαχθεί εκ νέου η αιτιολογική σκέψη 2 του κανονισμού (ΕΟΚ) αρ. 2358/71:

«ότι η ιδιαίτερη κατάσταση της αγοράς ορισμένων σπόρων προς σπορά χαρακτηρίζεται από την αναγκαιότητα διατηρήσεως τιμών ανταγωνιστικών σε σχέση προς τις διεθνείς τιμές των προϊόντων αυτών- ότι, ως εκ τούτου, πρέπει να εξασφαλίζεται, με τα κατάλληλα μέτρα, η σταθερότητα της αγοράς, ως επίσης και δίκαιο εισόδημα στους ενδιαφερομένους παραγωγούς»

1.3 Η ΕΟΚΕ προτείνει επίσης να εισαχθεί εκ νέου η αιτιολογική σκέψη 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) αρ. 2358/71, αλλά να διευρυνθεί ώστε να περιλαμβάνει όλα τα ευαίσθητα προϊόντα:

«ότι ~~για τα υβρίδια αραβοσίτου τα προοριζόμενα για σπορά σε~~ **ό,τι αφορά την παραγωγή ευαίσθητων σπόρων προς σπορά**, είναι αναγκαίο να αποφευχθούν, στην αγορά της Κοινότητας, οι διαταραχές που οφείλονται στις προσφορές που πραγματοποιούνται στην διεθνή αγορά σε τιμές μη κανονικές- ότι, για το σκοπό αυτό, πρέπει να καθορίζονται για το προϊόν αυτό, τιμές αναγωγής και να προστίθεται στους δασμούς εξισωτική εισφορά όταν οι τιμές προσφοράς “ελεύθερο στα σύνορα” προσαυξημένες κατά τους δασμούς, είναι κατώτερες των τιμών αναγωγής».

1.4 Η ΕΟΚΕ προτείνει μία τροποποίηση του άρθρου 7, παράγραφος 1:

«Εάν, λόγω των εισαγωγών ή των εξαγωγών, η κοινοτική αγορά ενός ή περισσότερων από τα προϊόντα του άρθρου 1 υφίσταται ή απειλείται να υποστεί, σοβαρές διαταραχές που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων του άρθρου 33 της Συνθήκης, είναι δυνατόν να εφαρμοσθούν κατά τις συναλλαγές με **τρίτες** χώρες ~~που δεν είναι μέλη του Παγκό-~~

~~σιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)~~ τα ενδεικνυόμενα μέτρα, μέχρις ότου εκλείψει η εν λόγω διαταραχή ή απειλή διαταραχής».

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η υπό εξέταση πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση της ΚΟΑ στον τομέα των σπόρων προς σπορά αποσκοπεί κυρίως στην ενοποίηση του κανονισμού αρ. 2358/71, μετά από τις πολυάριθμες τροποποιήσεις που έχει υποστεί, και την πρόσφατη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ. Μέσω της πρότασης αυτής, ωστόσο, η γεωργική πολιτική στον τομέα των σπόρων προς σπορά καταλήγει να περιορίζεται στην απλούστερη μορφή της: διατηρεί μία ρήτρα διασφάλισης και ζητεί την ανταλλαγή στατιστικών στοιχείων μεταξύ των κρατών μελών.

2.2 Οι σπόροι προς σπορά δεν είναι δυνατό να θεωρούνται απλή γεωργική πρώτη ύλη. Αποτελούν έναν στρατηγικό παράγοντα παραγωγής, όχι μόνον για την προσαρμογή του γεωργικού τομέα και του τομέα γεωργικών προϊόντων διατροφής, αλλά και για την επιτυχή αντιμετώπιση των προσδοκιών των καταναλωτών (π.χ., για την παραγωγή προϊόντων χωρίς ΓΤΟ). Οι σπόροι προς σπορά αποτελούν πράγματι τον πρώτο κρίκο, λόγω του γενετικού τους ρόλου και των ιδιοτήτων τους, που καλείται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της αγοράς σε ό,τι αφορά την ανταγωνιστικότητα και στα αιτήματα των πολιτών σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων και τον σεβασμό του περιβάλλοντος. Η ΚΟΑ στον τομέα των σπόρων προς σπορά πρέπει να θεσπίσει μέσα πιο φιλόδοξα για την προστασία, την παρακολούθηση και τον προσανατολισμό της ευρωπαϊκής γεωργικής παραγωγής.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Είναι απαραίτητο κατά την επανεξέταση του κανονισμού να ληφθούν πραγματικά υπόψη τα άρθρα 33 και 34 της Συνθήκης. Είναι συγκεκριμένα σκόπιμο να επανεισαχθούν τουλάχιστον οι αιτιολογικές σκέψεις 2 και 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) αρ. 2358/71. Το ζήτημα είναι να δοθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή η δυνατότητα να αναλαμβάνει δράση σε περίπτωση που προκύπτουν δυσκολίες στις αγορές των σπόρων προς σπορά ώστε να γίνονται σεβαστά η Συνθήκη και οι απαιτήσεις των ευρωπαίων καταναλωτών.

3.2 Ο κατάλογος των προϊόντων που αποτελούν αντικείμενο αυτής της ΚΟΑ (1^ο άρθρο) θα είχε μεγαλύτερη συνοχή, από νομοθετική άποψη, εάν είχε διαμορφωθεί περιλαμβάνοντας αναφορά στις οδηγίες αρ. 66/401 και 66/402 ⁽¹⁾ του 1966 περί εμπορίας σπόρων προς σπορά, ως συμπλήρωμα της τελωνειακής ονοματολογίας.

3.3 Στην πρόταση της Επιτροπής, η ρήτρα διασφάλισης που εξασφαλίζει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να λαμβάνει μέτρα σε περίπτωση σοβαρών διαταραχών που ενδεχομένως θα έθιγαν σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων του άρθρου 33 της Συνθήκης, έχει σημαντικά περιοριστεί καθώς εφαρμόζεται μόνον στις χώρες που δεν είναι μέλη του ΠΟΕ. Οι σημερινοί ανταγωνιστές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας όπως οι σπόροι προς σπορά είναι όλοι ανεπτυγμένες χώρες (Ηνωμένες Πολιτείες, Χιλή, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, κτλ). Όλες αυτές οι χώρες είναι φυσικά μέλη του ΠΟΕ. Συνεπώς δεν είναι ορθό η εφαρμογή της ρήτρας διασφάλισης να περιορίζεται στις χώρες που δεν είναι μέλη του ΠΟΕ.

3.4 Η ποιότητα των σπόρων προς σπορά και οι έλεγχοι της ποιότητάς τους διέπονται στα κράτη μέλη από τις οδηγίες αρ. 66/401, 66/402, 2002/54 και 2002/57. Είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί το ίδιο επίπεδο ποιότητας και σε ό,τι αφορά τους σπόρους προς σπορά των τρίτων χωρών. Καθώς το ζήτημα αυτό άπτεται των διαπραγματεύσεων που αφορούν την ισοδυναμία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των τρίτων χωρών, θα έπρεπε η πρόταση για τη συγκεκριμένη ΚΟΑ να περιλαμβάνει αναφορά στην απαίτηση ποιότητας αυτή (στις αιτιολογικές σκέψεις, για παράδειγμα).

3.5 Πρέπει να χαραχθεί μία πραγματική πολιτική υποστήριξης της οργάνωσης των παραγωγών στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ΚΟΑ. Η παραγωγή σπόρων προς σπορά οργανώνεται αναγκαστικά στο πλαίσιο μιας συμβατικής σχέσης μεταξύ μιας επιχείρησης διάθεσης σπόρων προς σπορά και ενός γεωργού. Ο γεωργός-παραγωγός σπόρων προς σπορά είναι όντως υποχρεωμένος να παρέχει το σύνολο της συγκομιδής του στην επιχείρηση με την οποία έχει συνάψει σύμβαση δυνάμει του κανονισμού του 1994 ⁽²⁾ για την προστασία των φυτικών ποικιλιών. Στο πλαίσιο αυτής της οργάνωσης, θα ήταν σκόπιμο η Κοινή Οργάνωση Αγοράς να ενίσχυε την οργάνωση των γεωργών, οι οποίοι είναι συχνά άσπλοι μπροστά στις επιχειρήσεις, και να καθόριζε ελάχιστους κανόνες για την σύναψη συμβάσεων.

3.6 Στο πλαίσιο της ΚΟΑ πρέπει να προσδιοριστούν τα μέσα που θα επιτρέψουν την βελτίωση της συλλογής στατιστικών στοιχείων, σε συνάρτηση με τους στόχους της αιτιολογικής σκέψης 8 της πρότασης.

3.7 Η Επιτροπή πρέπει να θεσπίσει μία λειτουργική διαδικασία για την θέση σε εφαρμογή των ρητρών διασφάλισης. Είναι πράγματι πολύ δύσκολο να αποδειχθεί ότι συγκεκριμένες εισαγωγές σε πολύ χαμηλές τιμές θέτουν σε κίνδυνο «την επίτευξη των στόχων του άρθρου 33 της Συνθήκης», όπως αναφέρει η πρόταση της Επιτροπής, ή ότι δεν σέβονται τις προσδοκίες των Ευρωπαίων καταναλωτών.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ ΕΕ L 125 της 11.07.1966.

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αρ. 2100/94 του Συμβουλίου της 27.07.1994 – ΕΕ L 227 της 01.09.1994.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1493/1999 για την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς»

COM(2005) 395 τελικό — 2005/0160 (CNS)

(2006/C 28/13)

Στις 21 Σεπτεμβρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2005, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Δεδομένου του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. Barato Triguero και υιοθέτησε, με 88 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ υποδέχεται θετικά τις προτεινόμενες από την Επιτροπή τροποποιήσεις στα άρθρα και τα παραρτήματα του κανονισμού του Συμβουλίου αριθ. 1493/1999 ⁽¹⁾. Αυτές οι τροποποιήσεις εισάγουν τις απαιτούμενες αλλαγές προκειμένου να προσαρμοσθεί ο κανονισμός στη σημερινή πραγματικότητα του αμπελοοινικού τομέα. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ, ελλείπει επαρκών στοιχείων που να δικαιολογούν τον αποκλεισμό του από τις αποδεκτές πρακτικές, προτείνει να επιτραπεί η χρήση του οινολογικού άνθρακα και για τους οίνους εν ηρεμία.

1.2 Σύμφωνα με τα υφιστάμενα τεχνικά κριτήρια, η εν λόγω πρακτική συνιστά τη μόνη επεξεργασία που μπορεί να ελεγχθεί η οποία δεν παρουσιάζει αντενδείξεις κατά την εξάλειψη της ωχρατοξίνης για τους ερυθρούς οίνους για τους οποίους αυτό απαιτείται.

1.3 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η πρόταση της Επιτροπής για την αντικατάσταση του **σημείου θ) της παραγράφου 1 του παραρτήματος IV** από το κείμενο: «η επεξεργασία των γλευκών και των νέων οίνων που βρίσκονται ακόμη στο στάδιο της ζύμωσης, με άνθρακα οινολογικής χρήσης, εντός ορισμένων ορίων,» θα πρέπει να τροποποιηθεί προκειμένου να είναι δυνατή η χρήση αυτής της επεξεργασίας και για τους οίνους εν ηρεμία.

1.4 Κατά συνέπεια, η πρόταση της Επιτροπής θα πρέπει να τροποποιηθεί ως εξής: «η επεξεργασία των γλευκών και των νέων

οίνων που βρίσκονται ακόμη στο στάδιο της ζύμωσης, καθώς και των οίνων εν ηρεμία, με άνθρακα οινολογικής χρήσης, εντός ορισμένων ορίων,».

2. Αιτιολογία

2.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την τροποποίηση του κανονισμού του Συμβουλίου αριθ. 1493/1999 για την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς.

2.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πρόταση της Επιτροπής αποτελεί λογική συνέπεια της απαραίτητης προσαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας στην εισδοχή των νέων κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στον ευρωπαϊκό αμπελοοινικό τομέα. Η πρόταση επιφέρει διαφάνεια και σαφήνεια, προσφέροντας παράλληλα νομική κάλυψη στις οινολογικές πρακτικές που αναγνωρίζονται και γίνονται αποδεκτές από τη Διεθνή Οργάνωση Αμπέλου και Οίνου (ΟΙΥ).

2.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ως προς την εισαγωγή του πυροκαρβονικού διμεθυλίου (DMDC) ως νέας οινολογικής πρακτικής, αλλά υπογραμμίζει ότι εάν η Γενική Διεύθυνση «Υγεία και Προστασία των Καταναλωτών» αποφάσιζε να μειώσει το επιτρεπόμενο ανώτατο όριο θειωδών και στη συνέχεια μειώνε ή εξάλειφε το DMDC, εξαιτίας του πολλαπλασιαστικού αποτελέσματός του επί της περιεκτικότητας σε μεθανόλη, ο αμπελοοινικός τομέας θα στερείτο εναλλακτικών τεχνικών.

Βρυξέλλες, 26 Δεκεμβρίου 2005.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ ΕΕ L 179, της 14.7.1999, σ. 1, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1795/2003 της Επιτροπής (ΕΕ L 262, της 14.10.2003, σ. 13).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

COM(2005) 108 τελικό — 2005/0033 (COD)

(2006/C 28/14)

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2005, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του, στις 3 Οκτωβρίου 2005, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. **BARROS VALE**.

Κατά τη 421^η σύνοδο ολομέλειάς της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 27^{ης} Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 74 ψήφους υπέρ και 3 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Ταμείο ή ΤΑΕΕ) ιδρύθηκε το 2002 με στόχο να παρέχει συνδρομή στις περιφέρειες των κρατών μελών ή των υπό ένταξη χωρών σε περιπτώσεις μείζονος φυσικής καταστροφής.

1.2 Ορίστηκε ότι το Ταμείο θα έπρεπε να λειτουργεί με ευελιξία και όσο το δυνατόν λιγότερη γραφειοκρατία, ούτως ώστε να είναι δυνατή η άμεση συνδρομή προς τις πληγείσες περιφέρειες.

1.3 Ο προβλεφθείς προϋπολογισμός του Ταμείου για την περίοδο 2002-2006 ανερχόταν σε περίπου ένα δισεκατομμύριο ευρώ ανά έτος.

1.4 Ο Κανονισμός του Ταμείου πρέπει να αναθεωρηθεί έως το τέλος του 2006, και η αναθεώρηση αυτή αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης.

1.5 Το υφιστάμενο Ταμείο περιορίζεται στις φυσικές καταστροφές, δεδομένου ότι η παροχή συνδρομής σε περίπτωση βιομηχανικών ατυχημάτων, τρομοκρατικών ενεργειών ή ακόμη και σοβαρής κρίσης της δημόσιας υγείας είναι εξαιρετικά δυσχερής.

1.6 Το σημερινό κατώτατο όριο για την κινητοποίηση του Ταμείου είναι πολύ υψηλό (τοποθετείται στα 3 δισεκατομμύρια ευρώ με άμεσες ζημιές, ή άνω του 0,6 % του ΑΕΠ), με αποτέλεσμα περισσότερο από τα 2/3 των ενισχύσεων να πραγματοποιηθούν βάσει ρήτρας εξαίρεσης (ο ετήσιος προϋπολογισμός της οποίας περιορίζεται σε 75 εκατομμύρια ευρώ).

2. Η νέα πρόταση

2.1 Γενικά ζητήματα

2.1.1 Το γεωγραφικό πεδίο του Ταμείου παραμένει ως έχει, καλύπτοντας τα σημερινά κράτη μέλη και τις υπό ένταξη χώρες.

2.1.2 Το θεματικό πεδίο του Ταμείου διευρύνεται, ώστε, πέρα από τις φυσικές καταστροφές, να περιλαμβάνει τεχνολογικές ή βιομηχανικές καταστροφές, απειλή της δημόσιας υγείας και τρομοκρατικές ενέργειες.

2.1.3 Ο ορισμός της «καταστροφής» που είναι επιλέξιμη για ενίσχυση από το Ταμείο γίνεται μέσω διττού κριτηρίου, ποσοτικού ή πολιτικού:

2.1.3.1 Ποσοτικό: το κατώτατο όριο για την κινητοποίηση του Ταμείου μειώνεται από 3 σε 1 δισεκατομμύριο ευρώ ή από 0,6 % σε 0,5 % του ΑΕΠ, γεγονός που επιτρέπει την κινητοποίηση για μεγαλύτερο αριθμό περιπτώσεων.

2.1.3.2 Ποιοτικό: σε συγκεκριμένες και δεόντως στοιχειοθετημένες περιπτώσεις (κυρίως εκείνες για τις οποίες, κατά τη στιγμή της απόφασης, δεν είναι ακόμη πλήρως γνωστή η έκταση των ζημιών) η Επιτροπή μπορεί να δραστηριοποιήσει το Ταμείο, ακόμη κι εάν δεν πληρείται το ποσοτικό κριτήριο.

2.1.4 Οι γειτονικές χώρες της πληγείσας χώρας, όταν υφίστανται επίσης συνέπειες, είναι επιλέξιμες για ενίσχυση.

2.1.5 Πρέπει να εξασφαλίζεται, και για την περίπτωση του Ταμείου, η αρχή της επικουρικότητας.

2.1.6 Στην Πρόταση της Επιτροπής εξετάζεται η δυνατότητα να ζητείται προκαταβολή εκ μέρους της πληγείσας χώρας (περίπου 5 % του συνόλου του προβλεπόμενου κόστους των επιλέξιμων ενεργειών, με ανώτατο όριο 5 εκατομμύρια ευρώ), η οποία θα χορηγείται αμέσως μετά από την αίτηση ενίσχυσης, και η οποία θα επιστρέφεται από την ενδιαφερόμενη χώρα, σε περίπτωση που θα διαπιστωθεί η μη επιλεξιμότητά της.

2.1.7 Θα πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή της αναλογικότητας κατά την εκχώρηση της ενίσχυσης, με συνυπολογισμό, είτε του συνόλου των ζημιών, είτε της έκτασης της χώρας και της μελλοντικής σοβαρότητας της καταστροφής.

2.1.8 Η αξιοποίηση της ενίσχυσης ανήκει στην πλήρη αρμοδιότητα της χώρας που την λαμβάνει, η οποία οφείλει να παρουσιάσει έκθεση όπου θα εμφανίζεται, δεόντως στοιχειοθετημένη, η χρήση των χρηματοδοτικών πόρων, η οποία θα πρέπει να συμφωνεί με τον κανονισμό.

2.1.9 Το ύψος της χρηματοδότησης που προτείνει η Επιτροπή για το Ταμείο παραμένει στο 1 δισεκατομμύριο ευρώ.

2.1.10 Ο προϋπολογισμός της ΕΕ δεν προβλέπει πιστώσεις για το Ταμείο το οποίο κάθε φορά τίθεται σε λειτουργία μέσω διορθωτικού προϋπολογισμού.

2.1.11 Σε περίπτωση που θα ξεπεραστεί το ετήσιο ποσόν, χρησιμοποιούνται ποσά του επομένου έτους, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η παροχή της ενίσχυσης, εφόσον αυτή δικαιολογείται.

3. Γενικές και ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί το στόχο της Επιτροπής να αποκτήσει η εφαρμογή του Ταμείου Αλληλεγγύης ευρύτερη κάλυψη και να του δοθεί η δυνατότητα άμεσης ανταπόκρισης σε καταστάσεις κρίσης.

3.2 Εντούτοις, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να προσαρμοστούν διάφορα ζητήματα στην Πρόταση της Επιτροπής, προκειμένου να βελτιωθεί και να αποβεί αποτελεσματικότερη, ούτως ώστε το Ταμείο να καταστεί ένα ισχυρό και ευέλικτο εργαλείο στη διάθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου οι πληθυσμοί των περιοχών που καλύπτονται από την εφαρμογή του να δύνανται να επωφελούνται πραγματικά από την αλληλέγγυα υποστήριξή του. Η συμβολή αυτή, που επιβάλλεται να απαλλαγεί από γραφειοκρατικές διατυπώσεις και να διαδίδει κανόνες ικανούς να καλύπτουν διάφορα είδη καταστροφών, οποιαδήποτε κι εάν είναι η προέλευσή τους, στις πλέον κρίσιμες στιγμές για τις κοινότητες τις οποίες καλείται να εξυπηρετεί, πρέπει να συνιστά όχι μόνο μια πολύτιμη βοήθεια για την αποκατάσταση της κανονικής λειτουργίας των υποδομών και της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, αλλά και ένα σαφές πολιτικό μήνυμα που θα μπορεί να απευθύνει η Ευρώπη στους πολίτες που πλήττονται από σοβαρές καταστάσεις επείγουσας ανάγκης.

3.3 Η ΕΟΚΕ, λοιπόν, φρονεί ότι ο όγκος της προτεινόμενης χρηματοδοτικής παροχής φαίνεται να αντιστοιχεί στις απαιτήσεις των αιτήσεων που έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια, αμφιβάλλει όμως κατά πόσον το προτεινόμενο ύψος θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις ανάγκες ενδεχόμενης μεγάλης καταστροφής, όπως λ.χ. ενός σημαντικού σεισμού, μιας πανδημίας ευρωπαϊκής έκτασης ή ενός ατυχήματος ή εγκληματικής απόπειρας με όπλα μαζικής καταστροφής. Για τέτοιου είδους καταστάσεις, πραγματικά εξαιρετικές, θα έπρεπε να προβλέπεται ειδικός μηχανισμός, εξαιρετικού χαρακτήρα και αυτός, στον οποίο όμως να μπορεί να προσφύγει η Ένωση, σε περίπτωση που θα εμφανιστεί κάποτε μια συμφορά τέτοιας έκτασης.

3.4 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι κανόνες πρόσβασης στο Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να είναι απλοί και σαφείς, όσο το δυνατόν λιγότερο γραφειοκρατικοί, να διαθέτουν όμως μηχανισμούς που να εξασφαλίζουν τη διαφάνεια, καθώς και την εκ των υστέρων εκτίμηση και έλεγχο των στόχων για τους οποίους χρησιμοποιήθηκαν οι πόροι που ετέθησαν στη διάθεση του δικαιούχου κράτους.

3.5 Λαμβάνοντας υπόψη την παρούσα δημοσιονομική συγκυρία της Ένωσης και την οικονομική πραγματικότητα που αντιμετωπίζει η Ευρώπη, η ΕΟΚΕ δεν είναι αντίθετη με τη μορφή του κυμαινόμενου προϋπολογισμού με προκαθορισμένο ανώτατο όριο, η οποία προτείνεται στον Κανονισμό, πιστεύει όμως ότι, μόλις αυτό θα είναι δυνατόν, το Ταμείο θα έπρεπε να θεσπιστεί ως Μόνιμο Αυτόνομο Ταμείο, με σταθερό ίδιο ετήσιο προϋπολογισμό, του οποίου το «πλεόνασμα» που θα προκύπτει από τα ποσά που δεν θα έχουν χρησιμοποιηθεί κάθε έτος, θα χρησιμεύουν ως απόθεμα για μεγάλες καταστροφές.

3.6 Σχετικά με τους κανόνες που αφορούν τις προθεσμίες χρήσης των πόρων, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόταση της Επιτροπής έχει ορθές κατευθύνσεις και επικροτεί τον προβλεπόμενο μηχανισμό ταχείας ανταπόκρισης, ο οποίος παρέχει τη δυνατότητα ταχείας υποστήριξης, αμέσως μετά από τη διαπίστωση των γεγονότων που αποτελούν αντικείμενο κινητοποίησης του Ταμείου.

3.7 Σχετικά με τον προβληματισμό που αφορά την εκτίμηση των ζημιών, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η διαδικασία αυτή όχι μόνο δεν είναι απλή, εάν ληφθεί υπόψη το εύρος των καταστάσεων που καλύπτονται από τον προτεινόμενο Κανονισμό, αλλά είναι και πιθανότατο να οδηγήσει σε εσφαλμένες εκτιμήσεις, λόγω της πληθώρας των επηρεαζόμενων δαπανών και παραγόντων, δεδομένου μάλιστα ότι δεν πρόκειται μόνο για δημόσιες ζημιές αλλά και για ιδιωτικές. Το μικρό χρονικό διάστημα εντός του οποίου πρέπει να υποβληθεί η αίτηση στις υπηρεσίες της Επιτροπής, σε συνδυασμό με την πληθώρα των πληγέντων ενδιαφερόντων και υλικών αγαθών, ενδέχεται να οδηγήσει σε ιδιαίτερη υπερεκτίμηση ή υποεκτίμηση των επιπτώσεων της υπό εξέταση κρίσης και, ως εκ τούτου, η αξιολόγηση των αιτήσεων που υποβάλλουν τα κράτη πρέπει να διέπεται από μεγάλη σύνεση, με προσφυγή σε ειδικούς, σε ιστορικά στοιχεία και σε προγενέστερες καταστάσεις, και με στάθμιση των οικονομικών παραμέτρων σε συνάρτηση με το επίπεδο των τιμών στο επιδοτούμενο κράτος.

3.8 Όσον αφορά το είδος των δαπανών στις οποίες καλείται να συμμετάσχει το Ταμείο, η ΕΟΚΕ κρίνει ως ορθές τις επιλέξιμες ενέργειες που απαριθμούνται στο άρθρο 4 της πρότασης Κανονισμού, θα επιθυμούσε όμως να περιληφθεί πρόσθετο εδάφιο με την εξής ένδειξη: «άλλες ενέργειες δημόσιου ενδιαφέροντος, με στόχο την εξομάλυνση του κοινωνικού και οικονομικού βίου των πληγέντων πληθυσμών ή/και περιοχών, με δυνατότητα πρόσβασης στο ΤΑΕΕ για το σύνολο των φορέων της κοινωνίας των πολιτών, σύμφωνα με λεπτομέρειες και μέτρα προφύλαξης που θα προσδιοριστούν.» Ο στόχος της προσθήκης του νέου αυτού εδαφίου συνδέεται με το γεγονός ότι είναι αδύνατο να προβλεφθούν όλα τα είδη και οι συνέπειες των γεγονότων που θα κληθεί να καλύψει το ΤΑΕΕ, και γι' αυτό εισάγεται ευελιξία κατά τη λήψη των αποφάσεων, για πιο ειδικές καταστάσεις, όπου η κοινωνική οργάνωση και ο μηχανισμός παραγωγής θα βρίσκονται σε κίνδυνο εάν δεν υπάρχει δυνατότητα παρέμβασης για ιδιωτικές ζημιές.

3.8.1 Όσον αφορά τη μέριμνα για το άνοιγμα αυτό, διαπιστώνεται ότι τα προβλεπόμενα κονδύλια παραμένουν κατά μεγάλο μέρος αχρησιμοποίητα, κυρίως λόγω της ρήτρας επιφύλαξης των κονδυλίων που επιβάλλει τον περιορισμό αποκλειστικά στις δημόσιες δαπάνες. Το γεγονός αυτό δεν επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη καταστάσεις που εκ των πραγμάτων εγγράφονται στη φιλοσοφία παρέμβασης του ΤΑΕΕ.

3.8.2 Ακόμη, η έννοια του κατώτατου ορίου θα έπρεπε επίσης να επανεξεταστεί, ούτως ώστε να προσαρμοστούν οι δυνατότητες παρέμβασης του Ταμείου με τις απαιτήσεις επί τόπου και με την περιφερειακή διάσταση ορισμένων φυσικών φαινομένων.

3.9 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι τελικοί δικαιούχοι πρέπει να είναι οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω των επιλέξιμων για πραγματοποίηση ενεργειών. Μόνο για λειτουργικούς και οργανωτικούς λόγους είναι ενδιάμεσοι δικαιούχοι τα κράτη, τα οποία λαμβάνουν τα μέσα για το σκοπό αυτόν από τον προϋπολογισμό του Ταμείου. Για τον ίδιο λόγο, δεν πρέπει μόνο κρατικές οργανώσεις να λαμβάνουν τα δημόσια μέσα που διατίθενται για την παρέμβαση του Ταμείου, αλλά επίσης και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, η οποία εμπλέκεται στις επιλέξιμες ενέργειες, δεδομένου ότι, γενικά, τα κράτη δεν διαθέτουν τους αναγκαίους πόρους παρέμβασης για να ανταποκρίνονται χωρίς τη συνδρομή της στις επιπτώσεις τέτοιου είδους καταστροφών. Τα πυροσβεστικά σώματα, οι εθελοντικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που σχετίζονται με την υγεία ή την κοινωνική στήριξη και άλλοι παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να λαμβάνουν τη δέουσα αντιστάθμιση για τις προσπάθειές τους, την αφοσίωση και τις δαπάνες που καλύπτουν, εφόσον, γενικά, δεν διαθέτουν προϋπολογισμούς ανάλογους με την ιδιαιτερότητα τέτοιας εμβέλειας γεγονότων σημαντικής έκτασης.

3.10 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το γεωγραφικό πεδίο των χωρών που πρέπει να καλύπτονται σε περίπτωση καταστροφής πρέπει να αναθεωρηθεί, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η κάλυψη και επέκταση της στήριξης σε άλλες χώρες, πέρα από τις άμεσα γειτονικές. Σε καταστροφές μεγάλων διαστάσεων (των οποίων η πυρηνική είναι ένα παράδειγμα και μόνο), ενδέχεται να πληγούν και άλλα κράτη, που δεν έχουν σύνορα με το κράτος όπου άρχισε η τραγωδία, και ως εκ τούτου τα διάφορα πληγέντα κράτη πρέπει να είναι επιλέξιμα για στήριξη. Σε καταστάσεις όπου υπάρχουν άλλα πληγέντα κράτη, και από τη στιγμή που θα έχει ενεργοποιηθεί το Ταμείο, αυτό πρέπει να έχει εφαρμογή στα διάφορα εμπλεκόμενα κράτη, ακόμη κι εάν ορισμένα από αυτά δεν πληρούν τους περιορισμούς που αναγράφονται στο άρθρο 2 της πρότασης Κανονισμού.

3.11 Το ζήτημα της γειτνίαςσης τίθεται επίσης, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, και για τα κράτη που δεν είναι μέλη ούτε υποψήφια, από τη στιγμή που θα έχουν πληγεί από ένα συμβάν που προκλήθηκε εντός της επικράτειας της Ένωσης, ή των υποψηφίων κρατών. Εάν το Ταμείο κινητοποιηθεί για συμβάν που προκλήθηκε ή έχει προέλευση από αυτό το γεωγραφικό χώρο, τα άλλα γειτονικά κράτη θα πρέπει επίσης να έχουν δικαίωμα στην αλληλεγγύη της Ένωσης, είτε μέσω του Ταμείου, είτε μέσω των άλλων μηχανισμών που ισχύουν για τη διεθνή συνεργασία, από τη στιγμή που κάτι τέτοιο δεν επηρεάζει, περιορίζοντάς τα, τα συγκεκριμένα προγράμματα συνεργασίας που ενδεχομένως ισχύουν.

3.12 Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να περιληφθούν, ως επιλέξιμες, οι καταστροφές που απορρέουν από καταστάσεις σώρευσης ή παράτασης γεγονότων που δεν εντοπίζονται άμεσα ως ιδιαίτερα σοβαρά (π.χ. σοβαρή ξηρασία), καθώς και να διασαφηνιστεί η στιγμή κατά την οποία αυτές αποτιμούνται. Οι κλιματικές αλλαγές που παρατηρούνται σήμερα, και που προκαλούνται εν μέρει από την άνοδο της θερμοκρασίας του πλανήτη, για την οποία είναι επίσης υπεύθυνο το σύνολο της Ένωσης, επηρεάζουν περισσότερο ορισμένα κράτη απ' ό,τι άλλα, και δεν θα ήταν λογικό ούτε και δείγμα αλληλεγγύης να αποποιείται η Ευρωπαϊκή Ένωση τις ευθύνες της, τόσο σχετικά με το πρόβλημα της προέλευσης, όσο και των συνεπειών τους.

3.12.1 Οι παρατηρήσεις που συνελέχθησαν επί τόπου κατά την αποστολή μελέτης της ΕΟΚΕ στην Ισπανία και στην Πορτογαλία, από τις 14 έως τις 16 Σεπτεμβρίου 2005, ανέδειξαν, σε πολλές περιπτώσεις, την ανάγκη συνδυασμού, με βάση τον ίδιο προβληματισμό:

- αφενός, του ΤΑΕΕ, με την ικανότητα ταχείας παρέμβασής του, ώστε να δίδεται άμεση λύση στις επείγουσες ανάγκες, είτε έναντι του πληθυσμού είτε από υλική άποψη, και
- αφετέρου, των πιο διαρθρωτικών Ταμείων παρέμβασης, ώστε να δίδονται μακροπρόθεσμες λύσεις στα ουσιαστικά προβλήματα. Τούτο μπορεί να αφορά τη δημιουργία υποδομών για την ξηρασία, την αναδάσωση, την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων όταν οι πυρκαγιές είναι πολύ καταστροφικές.

3.12.2 Η εγγραφή της παρέμβασης του ΤΑΕΕ σε ένα ευρύτερο πλαίσιο σημαντικών μακροπρόθεσμων δράσεων θα έπρεπε να συνιστά σημαντικό κριτήριο για την επιλογή σχεδίων εκ μέρους της Επιτροπής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε σε μια βελτίωση της συνολικής λειτουργικότητας του ΤΑΕΕ και των Διαρθρωτικών Ταμείων.

3.12.3 Τα προβλήματα της υδροδότησης, της λειτουργίας υποδομών και της στήριξης των πληθυσμών, στο κοινωνικό επίπεδο και στο επίπεδο της υγείας, σε απρόβλεπτες καταστάσεις ξηρασίας ή καύσωνα, δεν μπορεί να εξαιρούνται από τα φαινόμενα που

δικαιούνται στήριξη από το Ταμείο, κατά τον ίδιο τρόπο που καλύπτονται οι πλημμύρες, οι τυφώνες ή οι κυκλώνες. Ο Κανονισμός πρέπει να προβλέπει τις καταστάσεις αυτές και να ορίζει σαφώς από ποια στιγμή οι καταστάσεις αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, δεδομένου ότι δεν προέρχονται από ένα γρήγορο και άμεσα εντοπιζόμενο συμβάν και δεν χαρακτηρίζονται από τη συνεχή επιδείνωση μιας συγκεκριμένης κατάστασης (κλιματολογικής ή άλλης).

3.13 Για το σκοπό αυτόν, θα μπορούσε να θεσπιστεί η αναγκαία προϋπόθεση της «Επίσημης Δήλωσης Σοβαρής Ξηρασίας», την οποία θα καταθέτει η εθνική αρχή ή αρμόδια για τη διαχείριση των υδάτων, μέσω της τήρησης ενιαίων αντικειμενικών κριτηρίων, τα οποία θα ακολουθούν οι διάφορες αρμόδιες για τη διαχείριση των υδάτων αρχές στο εκάστοτε κράτος μέλος.

3.14 Η ΕΟΚΕ φρονεί επίσης ότι τα κράτη μέλη και η Ένωση πρέπει να θεσπίσουν σαφείς κανόνες όσον αφορά την υποχρέωση του συστήματος ασφαλίσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης να περιλαμβάνει την κάλυψη συγκεκριμένου είδους κινδύνων, τους οποίους οι επιχειρήσεις του κλάδου συχνά επιχειρούν να αποφεύγουν. Ο στόχος αυτός είναι ακόμη περισσότερο σημαντικός, δεδομένου ότι το Ταμείο και οι δημόσιες ενισχύσεις που παρέχουν τα κράτη δεν καλύπτουν γενικά τις ζημιές που υφίστανται οι ιδιώτες, οι οποίες συνήθως είναι πολύ ανώτερες από τις δαπάνες που απορρέουν από την δημόσια παρέμβαση για τον περιορισμό ή την επίλυση των προβλημάτων συλλογικής υφής, και τις οποίες θεωρούν χρέος τους οι δημόσιες αρχές.

3.15 Τέλος, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι προσπάθειες στον τομέα της πρόβλεψης κινδύνων πρέπει να προωθούνται στα διάφορα επίπεδα που έχουν τη δυνατότητα ελαχιστοποίησης ή εξάλειψης των συνεπειών των συμβάντων, μέσω της πρόληψης συμβάντων, της αποτροπής καταστροφών, και της προετοιμασίας και κινητοποίησης προληπτικών μηχανισμών ανταπόκρισης, ούτως ώστε να προστατεύεται η ανθρώπινη ζωή και υγεία και η καταστροφή υποδομών και υλικών ή μη αγαθών. Υπό την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ δεν θα θεωρούσε άστοχο να περιληφθεί περιοριστική ρήτρα στα πλαίσια του προτεινόμενου Κανονισμού, η οποία, με στόχο την προώθηση της πρόληψης, να περιορίζει, να μειώνει ή και να ακυρώνει την παρέμβαση του Ταμείου σε αποδεδειγμένες περιπτώσεις αμέλειας των δημοσίων αρχών του ενδιαφερομένου κράτους, από τη στιγμή που το κράτος αυτό είχε τις δημοσιονομικές δυνατότητες να ανταποκριθεί στην έκταση των συνεπειών του συμβάντος. Η παρέμβαση του Ταμείου θα μπορούσε να πραγματοποιείται ακόμη και υπό τις συνθήκες αυτές, υπό μορφή δανείου και όχι επιδότησης προς το κράτος που κρίνεται ότι επέδειξε αμέλεια, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τελικοί δικαιούχοι που επιχειρείται να αποστηριχθούν είναι οι πληγέντες από το συμβάν πολίτες. Η οριστική καταβολή κονδυλίων της Ένωσης, σε περιπτώσεις αμέλειας των κρατών, δημιουργεί ένα περιβάλλον χαλαρότητας και ανευθυνότητας και αυξάνει τον κίνδυνο πρόκλησης ορισμένων ειδών καταστροφών, που θα μπορούσαν ενδεχομένως να αποτραπούν.

4. Συμπεράσματα

4.1 Η ΕΟΚΕ ενισχύει την άποψη που ανέκαθεν έχει υποστηρίξει, υπέρ της πρόληψης, της ανάληψης ευθυνών και της πρόβλεψης σοβαρών συμβάντων, θεωρεί όμως ότι έχει ύψιστη σημασία η ύπαρξη ενός μηχανισμού όπως το Ταμείο, εφόσον θα είναι προσαρμοσμένο στις κριτικές και τις συστάσεις που διατυπώνονται στο σημείο 3, «Γενικές και Ειδικές Παρατηρήσεις», τις οποίες θεώρησε σκόπιμο να εκφράσει έναντι της πρότασης της Επιτροπής.

4.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις βελτιώσεις που εισάγει ο προτεινόμενος Κανονισμός, οι οποίες όμως, κατά την άποψή της, δεν είναι επαρκείς προκειμένου το Ταμείο να αποκτήσει πλήρες δυναμικό, ικανότητα και ορθότητα παρέμβασης.

4.3 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το σχέδιο της Επιτροπής θα πρέπει να διορθωθεί ως προς τρεις διαφορετικούς τομείς, ούτως ώστε να προσαρμοστεί στις πραγματικές ανάγκες:

- α) Να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής, ούτως ώστε να περιλάβει και άλλες καταστροφές, που δεν προβλέπονται, και κυρίως την ξηρασία.
- β) Να μειωθούν τα κατώτατα όρια των σχετικών τιμών που αναφέρονται στην έκταση των διαπιστωνόμενων ζημιών, επειδή είναι πολύ υψηλά με αποτέλεσμα να εξαιρείται η πλειονότητα των ζημιών που έχουν διαπιστωθεί κατά τα πρόσφατα έτη, ή/και να

αφήνεται στην Επιτροπή πολιτική ευελιξία, ούτως ώστε να κάνει δεκτές καταστροφές που έχουν σοβαρή περιφερειακή επίπτωση.

- γ) Να γίνουν πιο ευέλικτες οι επιλέξιμες μορφές δαπανών, μέσω ενός νέου εδαφίου, ευρύτερης κάλυψης, που θα μπορεί να καλύπτει και άλλες κατάλληλες δαπάνες, οι οποίες δεν προβλέπονται στα εδάφια που προτείνει η Επιτροπή στο πεδίο των «επιλέξιμων ενεργειών».

4.4. Θα ήταν δυνατόν, επίσης, να καταρτισθεί γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Αξιολόγηση των αρχών και της λειτουργίας του Ταμείου Αλληλεγγύης και της καταλληλότητάς του για τις ανάγκες των χωρών και των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης», το ταχύτερο δυνατόν, προκειμένου να συμβάλει στην επίλυση των προβλημάτων που έχουν ήδη εντοπισθεί.

Βρυξέλλες, 27 Οκτωβρίου 2005.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια και σχέδια παροχής εγγυήσεων στους καταναλωτές»

(2006/C 28/15)

Στις 8 Φεβρουαρίου 2005 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, μετά από σχετικό αίτημα του Ηνωμένου Βασιλείου, που επρόκειτο να αναλάβει την προεδρία της ΕΕ, συμφώνησε σχετικά με την κατάρτιση γνωμοδότησης με θέμα: «Εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια και σχέδια παροχής εγγυήσεων στους καταναλωτές».

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Οκτωβρίου 2005 με εισηγητή τον **κ. Adams**.

Κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειας της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 27^{ης} Οκτωβρίου 2005) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 75 ψήφους υπέρ, 12 ψήφους κατά και 10 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

Σύνοψη

1. Το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια (στις διάφορες μορφές που ορίζονται στη γνωμοδότηση) ⁽¹⁾ μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην άμεση δέσμευση των καταναλωτών για μια θετική και ισχυρή απάντηση στην παγκοσμιοποίηση.

2. Με τη χρησιμοποίηση ενός συνόλου συστημάτων που βασίζονται στη γνώση μπορεί να ενημερώνει τόσο τους προμηθευτές όσο και τους παραγωγούς αγαθών και υπηρεσιών και να τονώνει τις δράσεις με κέντρο την αγορά και την ανταπόκριση των καταναλωτών. Η Ευρώπη είναι γενικά πρωτοπόρος στον τομέα αυτό. Η δραστηριότητα αυτή συνδέεται με τη στρατηγική της Λισσαβόνας και ταυτόχρονα συμβάλει στους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας.

3. Με την διάδοση των σχεδίων παροχής εγγυήσεων στους καταναλωτές επιδιώκεται να δοθούν ορισμένες δεοντολογικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές εγγυήσεις. Τα περισσότερα επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν ένα ή μικρό αριθμό θεμάτων που αφορούν ένα συγκεκριμένο προϊόν όπως το θεμιτό εμπόριο, η βιολογική παραγωγή, τα βιώσιμα δάση, ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος, η παιδική εργασία ή η ευημερία των ζώων.

4. Στη γνωμοδότηση εξετάζονται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότητα αυτών των σχεδίων, η καταλληλότητα των ορισμών πολιτικής εντός της ΕΕ και η επείγουσα ανάγκη για σαφήνεια και συντονισμό. Προτείνονται πρακτικά βήματα για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα κράτη μέλη και τις τοπικές και περιφερειακές οργανώσεις και αρχές για την εδραίωση, την υποστήριξη και την προώθηση αυτών των πρωτοβουλιών.

5. Στη γνωμοδότηση προτείνεται επίσης ένα πλαίσιο πολιτικής που θα βοηθήσει τα διάφορα θεσμικά όργανα της ΕΕ και ένα ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών υπέρ του εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια

⁽¹⁾ Επειδή οι όροι αυτοί αποτελούν αντικείμενο διαφορετικών ερμηνειών, στην ενότητα 9 δίδονται σαφείς ορισμοί των κυριότερων όρων που χρησιμοποιούνται στη γνωμοδότηση.

να θέσουν τα ίδια ερωτήματα όσον αφορά τον αντίκτυπο από πλευράς ασφάλισης και απόδειξης και να μοιραστούν τις γνώσεις για την απάντησή τους. Με τον τρόπο αυτό θα προωθηθεί η αποτελεσματικότητα και θα ελαχιστοποιηθεί η επικάλυψη και η σπατάλη των προσπαθειών παρακολούθησης.

6. Το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να αποτελέσει πρόσφορη βάση για τη σύγκριση των σχεδίων παροχής εγγυήσεων στους καταναλωτές με άλλα μέσα πολιτικής που επιδιώκουν παρόμοιους στόχους και να παράσχει στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και στα κράτη μέλη ένα δείκτη ως προς τη συνοχή των πολιτικών και ένα πρακτικό εργαλείο για την αξιολόγηση της επενδύσεως των πόρων.

7. Η κατάρτιση της γνωμοδότησης είχε σαν αποτέλεσμα την πρόκληση ενδιαφέροντος και τη δήλωση συμμετοχής εκ μέρους πολλών υπηρεσιών της Επιτροπής, μεγάλων εμπορικών συμφερόντων και ΜΚΟ. Η ΕΟΚΕ θα ενδιααρύνει με περαιτέρω πρακτική εργασία:

- την καθιέρωση στην πράξη διαλόγου μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων το 2006 ώστε να χαραχθεί ένα κοινό πλαίσιο σχεδίων παροχής εγγυήσεων για το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια για την αξιολόγηση των επιπτώσεων και της ποιότητας·
- την καθιέρωση στην πράξη διαλόγου μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων το 2006 ώστε να προετοιμαστεί η συμμετοχή της ΕΕ στις εργασίες για το ISO 26000 και η συμμετοχή της ΕΟΚΕ στην ανάπτυξη του προτύπου ISO 26000 που θα καταστήσει λειτουργική την κοινωνική ευθύνη·
- ένα πρόγραμμα για την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών, ήδη από τα νεανικά τους χρόνια, μέσω της βασικής εκπαίδευσης που θα επεκτείνεται στην δια βίου μάθηση, όσον αφορά την ικανότητα των καταναλωτών να επηρεάζουν τη δυναμική της κοινωνίας και του περιβάλλοντος μέσω ενημερωμένων αγορών.

1. Εισαγωγή

1.1 Το Φεβρουάριο 2005, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου κάλεσε την ΕΟΚΕ να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση για το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια και τα σχέδια παροχής εγγυήσεων στους καταναλωτές, στα πλαίσια της βρετανικής Προεδρίας του Συμβουλίου κατά το διάστημα Ιουλίου-Δεκεμβρίου 2005, μεταξύ άλλων ως συμβολή στις πρωτοβουλίες για την αειφόρο ανάπτυξη. Το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια», στις διάφορες μορφές του, αποτέλεσε στοιχείο διαφόρων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ, ιδίως στους τομείς της βιώσιμης ανάπτυξης (CESE 661/2004) και της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων (CESE 355/2002). Η ΕΟΚΕ ασχολείται με το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια από το 1996⁽²⁾ που κατήρτισε σχετική γνωμοδότηση. Γι' αυτό χαιρεί για τη νέα ευκαιρία που της δίνεται να εξετάσει διεξοδικότερα το θέμα αυτό.

1.2 Το εμπόριο δημιουργεί συνήθως οικονομική ανάπτυξη, πλούτο και κοινωνικές ευκαιρίες, αλλά μπορεί επίσης να προκαλέσει την εκμετάλλευση ανθρώπινου δυναμικού και οικονομικών πόρων και να έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον. Το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» μπορεί πιθανώς να προσφέρει ευκαιρίες για το

μετριασμό ορισμένων εξ αυτών των εντάσεων. Οι καταναλωτές μπορούν να προσανατολίζουν την αγοραστική τους δύναμη με σημαντικά αποτελέσματα, οι εταιρίες ανταποκρίνονται ιδιαίτερα θετικά στις καταναλωτικές τάσεις και προσπαθούν επίσης να ελαχιστοποιούν τους κινδύνους κατά της καλής φήμης τους. Το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια προσφέρει σημαντικές δυνατότητες για την αύξηση της αποδοτικότητας. Από τις 100 μεγαλύτερες οικονομικές δυνάμεις παγκοσμίως, 51 είναι επιχειρήσεις και 49 είναι χώρες.⁽³⁾ Το 2003, οι ροές εμπορικών συναλλαγών μεταξύ κρατών υπερέβησαν τα 9,1 τρισεκατομμύρια δολάρια — περίπου 25 % του παγκόσμιου ΑΕΠ — και αναπτύσσονται πλεονασματικά, με μέσον όρο 6 % ετησίως, για διάστημα που υπερβαίνει τα 20 χρόνια⁽⁴⁾. Είναι δύσκολο να μετρηθεί ο συνολικός όγκος των ροών του «εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια», αλλά μπορεί να υπολογιστεί κατά προσέγγιση σε 5-7 % του παγκόσμιου εμπορίου βάσει των πωλήσεων εμπορευμάτων και υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε προγράμματα οικονομικού και κοινωνικού ελέγχου.

1.3 Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η διαμόρφωση του κόσμου από μια καταναλωτική κοινωνία και η αυξανόμενη επιρροή των διακρατικών επιχειρήσεων έχουν δώσει το έναυσμα για συζήτηση σχετικά με το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια», με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση αιτημάτων για μια πιο υπεύθυνη αντιμετώπιση της κοινωνίας και του περιβάλλοντος εκ μέρους των παραγόντων που συμμετέχουν στην αλυσίδα του εμπορίου και, επίσης, για ένα πιο συμπαγές εθνικό και διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο. Ως αποτέλεσμα, σημειώνεται ταχεία ανάπτυξη των προσπαθειών καταμέτρησης του «εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια» μέσω διαφόρων διαδικασιών αξιολόγησης.

1.4 Το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» έχει άμεση σχέση με τα στρατηγικά συμφέροντα της ΕΕ. Μια σημαντική πτυχή της στρατηγικής της Λισσαβόνας είναι η δημιουργία μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση, με στόχο την εξασφάλιση ισχυρής ανταγωνιστικής βάσης. Το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» στηρίζεται σε μια δέσμη συστημάτων βασισμένων στη γνώση που έχουν δημιουργηθεί με σκοπό την ενημέρωση προμηθευτών και παραγωγών εμπορευμάτων και υπηρεσιών και την ενθάρρυνση της δράσης με κέντρο την αγορά, καθώς και την ανταπόκριση των καταναλωτών. Η Ευρώπη ηγείται παγκοσμίως των πρωτοβουλιών για το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» και μέσω της παγίωσης της θέσης της αυτής συμβάλει μεταξύ άλλων στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας. Επιπλέον, ο σημαντικός ρόλος των προϊόντων και υπηρεσιών που εμπίπτουν σε συγκεκριμένους στόχους για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον θίγεται στο τρέχον έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον⁽⁵⁾.

1.5 Οι διάφορες αναδυόμενες στρατηγικές και πρωτοβουλίες για την προαγωγή του «εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια» χαρακτηρίζονται από μια ελεύθερη προσέγγιση και από την αναγνώριση της δύναμης των καταναλωτών και των επενδυτών, καθώς και από μια μεθοδολογία και ένα τρόπο ανάλυσης που παρουσιάζουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά με το κίνημα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ), το οποίο και συμπληρώνουν. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε νέες κατευθυντήριες γραμμές με στόχο την προαγωγή της ΕΚΕ τον Ιούλιο 2002 και θα εκδώσει σύντομα μια «Στρατηγική για την προαγωγή και την ανάπτυξη της ΕΚΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

⁽³⁾ Top 200: The Rise of Corporate Global Power. Institute for Policy Studies 2000. (Measuring corporate sales and country GDPs)

⁽⁴⁾ Στατιστικά στοιχεία του ΠΟΕ για το εμπόριο, Απρίλιος 2004

⁽⁵⁾ COM(2001)31

⁽²⁾ Ευρωπαϊκό «θεμτό εμπόριο»: κίνημα για την επισήμανση, EXT/134, Απρίλιος 1996

1.6 Ο ειδικός αυτός τομέας καλύπτεται διεξοδικά από την πρόσφατη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με τίτλο «Μηχανισμοί μέτρησης και πληροφόρησης σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία». ⁽⁶⁾

1.7 Η παρούσα γνωμοδότηση προσφέρει μια συμπληρωματική προσέγγιση και χρησιμοποιεί μια κοινή βάση. Στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής αναγνωρίζει ότι ισχύουν ήδη ή καταρτίζονται ευρέως αποδεκτές διεθνείς συμβάσεις και διεθνή πλαίσια δεοντολογίας, τα οποία αφορούν τις διακρατικές συναλλαγές, τη διεθνή ανάπτυξη, το περιβάλλον, τη διαφθορά, τις εξωτερικές υποθέσεις, τα εργασιακά ζητήματα και τα ανθρώπινα δικαιώματα, και βασίζονται σε ένα συνδυασμό κανόνων της ανθρωπιστικής δεοντολογίας και του διεθνούς δικαίου.

1.8 Τα ανωτέρω έχουν λάβει τη μορφή μιας δέσμης προτύπων η οποία έχει εξελιχθεί σε κριτήριο αξιολόγησης σε διεθνές επίπεδο, φερ' ειπείν η τριμερής δήλωση της ΔΟΕ για τις πολυεθνικές εταιρίες και την κοινωνική πολιτική, η δήλωση της ΔΟΕ για τα θεμελιώδη δικαιώματα, οι συμβάσεις για τις συνθήκες απασχόλησης και τα εργασιακά δικαιώματα, οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές εταιρίες, η οικουμενική δήλωση των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι συμβάσεις που απαριθμούνται σε σχέση με τα νέα μέτρα ΣΓΠ+ (βλ. παράρτημα 1).

1.9 Η ενθάρρυνση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μέσω, φερ' ειπείν, του ευρωπαϊκού φόρουμ πολλαπλών φορέων για την ΕΚΕ το οποίο προωθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁷⁾ και της πρωτοβουλίας για το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια ⁽⁸⁾ της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου έχουν επηρεάσει την περαιτέρω δημιουργία του πλαισίου της αγοράς για τη συμμετοχή των καταναλωτών. Οι έννοιες και τα μέσα που αναπτύσσονται από τις ανωτέρω πρωτοβουλίες, καθώς και από άλλες παρεμφερείς πρωτοβουλίες, αρχίζουν να δημιουργούν μια λειτουργική συναίνεση στην πράξη για τις αλυσίδες της παραγωγής και της προφοράς.

1.10 Η ΕΚΕ εστιάζεται σε διαδικασίες που ξεκινούν από τους προμηθευτές, ενώ το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» καλύπτει ευρύτερο φάσμα και περιλαμβάνει πρωτοβουλίες που ξεκινούν από τους καταναλωτές. Ιδίως οι λιανοπωλητές έχουν αναπτύξει προγράμματα ελέγχου της αλυσίδας της προφοράς ⁽⁹⁾, ορισμένα από τα οποία υποστηρίζονται από ΜΚΟ και εργατικές ενώσεις. Μάλιστα ορισμένες ΜΚΟ υποστηρίζουν την ανεξάρτητη επισημάνση των προϊόντων. Αυτές οι πρωτοβουλίες έχουν σαν αποτέλεσμα να συνειδητοποιούν οι παραγωγοί ή/και οι καταναλωτές την κοινωνική διάσταση της αγοράς και να μπορούν να προσφέρουν ένα τρόπο για την άσκηση ηθικής και κοινωνικής επίδρασης μέσω της αγοραστικής δύναμης.

1.11 Η παρούσα γνωμοδότηση αναγνωρίζει ότι δεν έχουν όλοι οι καταναλωτές την οικονομική δυνατότητα να επιλέγουν «δεοντολογικά» προϊόντα. Ωστόσο, θα εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο οι καταναλωτές που επιλέγουν να υποστηρίξουν τα «δεοντολογικά» σχέδια μπορούν να εξασφαλίζουν ότι τα σχέδια αυτά (και οι επιχειρήσεις) πράγματι τηρούν τις υποσχέσεις που δίνουν και δεν υπόσχονται ούτε υπονοούν περισσότερα από όσα μπορούν να παρέχουν. Η γνωμοδότηση θα διερευνήσει επίσης την καταλληλότητα των κοινοτικών πολιτικών στον τομέα αυτό, θα εξετάσει ποιοι είναι οι υπεύθυνοι φορείς και αν απαιτείται συντονισμός στον εν λόγω τομέα και θα προτείνει πρακτικά μέτρα που μπορούν να

λάβουν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα κράτη μέλη και οι τοπικές και περιφερειακές οργανώσεις και αρχές.

1.12 Τα αποτελέσματα της πρωτοβουλίας αυτής θα ωφελήσουν επίσης άλλους ενδιαφερόμενους φορείς. Οι εργατικές ενώσεις και τα μέλη τους έχουν ιδιαίτερο συμφέρον να εξασφαλίζουν το διαχωρισμό των σχεδίων παροχής εγγυήσεων τα οποία αναγνωρίζουν την αξιοπρεπή εργασία, βελτιώνουν τις εργασιακές συνθήκες για τα μέλη τους και άλλους μειονεκτούντες εργαζόμενους από εκείνα που δεν τις βελτιώνουν. Ομοίως, οι επιχειρήσεις ενδιαφέρονται ασφαλώς να εξασφαλίζουν την αύξηση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών μέσω της δημόσιας υποστήριξης για ποιοτικά σχέδια. Οι δημόσιες αρχές, παρά το ότι δεσμεύονται από τους κανονισμούς για τις προμήθειες της ΕΕ, μπορούν επίσης να ορίσουν ποιοτικά πρότυπα που να βασίζονται στο εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια στις στρατηγικές για την προμήθεια προϊόντων και συνεπώς να υποστηρίξουν τους στόχους των πολιτικών τους.

1.13 Με τον τρόπο αυτό, η πρωτοβουλία θα συμβάλει στην ανάπτυξη σχεδίων παροχής εγγυήσεων που θα προσφέρουν θετική αναλογία κόστους/απόδοσης, θα εξασφαλίζουν πραγματικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές βελτιώσεις, καθώς και την ικανοποίηση των καταναλωτών, και θα παρέχουν στους εργοδότες που διαθέτουν αίσθημα ευθύνης την ευκαιρία να ξεχωρίζουν αντικειμενικά από τους υπόλοιπους που ενδιαφέρονται πρωτίτως να κερδίσουν πλεονεκτήματα στην αγορά.

2. Έκταση

2.1 Το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» καλύπτει ένα φάσμα προσεγγίσεων που δίδει στους καταναλωτές τη δυνατότητα να ανταποκρίνονται σε ορισμένες κοινωνικές και περιβαλλοντικές πατάσεις παραγωγής. Λαμβάνοντας υπόψη τις διάφορες προτεραιότητες των κρατών μελών στον τομέα αυτό, είναι σημαντικό να προσδιοριστεί με σαφήνεια η έκταση που καλύπτει η γνωμοδότηση.

2.2 Ενώ η ΕΚΕ αφορά τη διαχείριση και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών συνεπειών του συνόλου των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης, έχει αναπτυχθεί μια ιδιαίτερη δέσμη πρωτοβουλιών για τον έλεγχο, τη διαχείριση και τη βελτίωση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων των δραστηριοτήτων εκδοιασμού. Αφορά συνήθως τα μέσα βελτίωσης των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών επιδόσεων των προμηθευτών τους και η συνήθης ονομασία της είναι «**εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια**».

2.3 Στην ευρεία αυτή κατηγορία, οι πρωτοβουλίες εκείνες που αφορούν τη διαχείριση κινδύνων μπορούν να διαχωριστούν από εκείνες που αποσκοπούν στον επηρεασμό της φήμης των επιχειρήσεων ή στην απόκτηση πλεονεκτικής θέσης στην αγορά μέσω δημοσίων δηλώσεων. Οι περισσότερες δραστηριότητες του **εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια** είναι αμυντικές: πρόκειται για μέτρα που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις για να προστατευθούν από την αρνητική κάλυψη εκ μέρους των μέσων μαζικής ενημέρωσης ή/και για να αναπτύξουν από θέση άμυνας μια αξιόπιστη απάντηση σε μια τέτοια περίπτωση. Άλλες δραστηριότητες αποσκοπούν πιο φανερά στην αύξηση των ευκαιριών που αποκτούν στην αγορά μέσω της παροχής εγγυήσεων είτε προς το κοινό είτε προς άλλους πελάτες επιχειρήσεων.

⁽⁶⁾ Μηχανισμοί μέτρησης και πληροφόρησης σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία SOC/192

⁽⁷⁾ Ευρωπαϊκό φόρουμ πολλαπλών φορέων για την ΕΚΕ, τελική έκθεση, Ιούνιος 2004

⁽⁸⁾ Συνασπισμός επιχειρήσεων, ΜΚΟ και εργασιακών ενώσεων με σκοπό την προαγωγή και βελτίωση της εφαρμογής εταιρικών κωδικών πρακτικής για τις συνθήκες εργασίας στις αλυσίδες παραγωγής.

⁽⁹⁾ Παραδείγματα το BSCI (Γραφείο υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου, www.bsci-eu.org) και το ICS (Service coopération au développement, www.scd.asso.fr)

2.4 Άλλη διάκριση μπορεί να ξεχωρίζει τις πρωτοβουλίες τα αποτελέσματα των οποίων εστιάζονται σε μεγάλο βαθμό στην παροχή εγγυήσεων από εκείνες που εκφράζουν μια πρόθεση για τη βελτίωση κάποιας δεδομένης κατάστασης. Σε πολλές περιπτώσεις, τα σχέδια που αποσκοπούν απλώς στην παροχή εγγυήσεων χαρακτηρίζονται συνήθως από μια «στάση συμμόρφωσης» με προσφυγή σε κυρώσεις. Αντίθετα, οι πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη βελτίωση προσανατολίζονται λιγότερο προς τη συμμόρφωση, εστιάζονται στην αντιμετώπιση των βασικών αιτιών που συνεπάγονται την έλλειψη συμμόρφωσης και τείνουν να αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στις μακροχρόνιες σχέσεις και τη μακροχρόνια διαχείριση παρά στην ανάγκη διενέργειας ελέγχων.

2.5 Τέλος, ορισμένα σχέδια είναι κατ' ουσία γενικής ισχύος, ενώ άλλα βασίζονται σε μια μειοψηφία των καταναλωτών οι οποίοι ήδη αναζητούν τρόπους να εκφράσουν κοινωνικές ή περιβαλλοντικές αξίες μέσω των αγορών τους. Τα σχέδια που αποσκοπούν στη βελτίωση ή στην εξασφάλιση πλεονεκτημάτων στην αγορά βασίζονται συχνά στη διάθεση των καταναλωτών να πληρώσουν περισσότερο για ένα προϊόν, ή τουλάχιστον να εκφράζουν κάποια προτίμηση. Άλλα σχέδια έχουν χαμηλότερο κόστος, αφού το πρόσθετο κόστος απορροφάται στην αλυσίδα προσφοράς και αντισταθμίζεται από το πλεονέκτημα που αντιπροσωπεύει η πρόσθετη ασφάλεια για τη φήμη της επιχείρησης.

2.6 Η παρούσα γνωμοδότηση καλύπτει μόνο πρωτοβουλίες που προβάλλονται προς τους καταναλωτές για να τους παρέχουν εγγυήσεις ότι αποκομίζονται ορισμένα κοινωνικά και περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα από τις αγορές τους. Συνήθως τα σχέδια αυτά γίνονται γνωστά και χαρακτηρίζονται με τη χρήση μιας επισήμανσης (ετικέτας) που αφορά το προϊόν, ενώ συνήθως επιζητούν να αντιμετωπίσουν ένα ζήτημα ή μια μικρή δέσμη ζητημάτων που αφορούν το προϊόν αυτό. Κοινά παραδείγματα είναι οι επισημάνσεις Fair-trade, Organic, Marine and Forest Stewardship, Eco-label, Child Labour. Άλλα σχέδια μπορεί να προωθούνται από μεμονωμένες επιχειρήσεις ή εμπορικές ενώσεις, χωρίς «σήμα» τρίτων, μέσω της συσκευασίας, των σημείων πώλησης ή δημοσίων σχέσεων.

2.7 Όλα αυτά τα σχέδια περικλείουν ένα κίνδυνο: αν ορισμένα από αυτά υπερβάλλουν ως προς τις επιπτώσεις ή τα πλεονεκτήματα, η εμπιστοσύνη θα μειωθεί για το σύνολο των σχεδίων. Επομένως, είναι σκόπιμη μια αξιολόγηση της ποιότητας των σχεδίων παροχής εγγυήσεων για τους καταναλωτές. Αφού τα σχέδια θα έχουν ποικίλους στόχους, δεν είναι ούτε σκόπιμο ούτε ευκαίριο να υπάρχει ένας κεντρικός ορισμός της έννοιας «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια». Ένας τέτοιος ορισμός μπορεί να αντικατασταθεί από ένα πλαίσιο υψηλού επιπέδου που θα καθορίζει τους τρόπους εξασφάλισης της ποιότητας. Το πλαίσιο αυτό πρέπει να οριστεί από ένα όργανο που δεν θα υφίσταται εμπορικές ή λειτουργικές πιέσεις, φερείται μια ομάδα πολλαπλών ενδιαφερόμενων φορέων.

2.8 Δεν βασίζονται όλες οι πρωτοβουλίες σε τέτοια ειδικά ζητήματα. Ιδίως η πρωτοβουλία «Ethical Trading Initiative» στο Ηνωμένο Βασίλειο προέρχεται από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οι οποίες συνεργάζονται για να γνωρίσουν με ποιο τρόπο τέτοια προγράμματα μπορούν να είναι αποτελεσματικά και πώς μπορούν να επιτύχουν τα ποθητά αποτελέσματα. Ενώ η ανωτέρω πρωτοβουλία δεν είναι «σχέδιο» σύμφωνα με την ανωτέρω περιγραφή, τα διδάγματα που αποκομίζονται από αυτή μπορούν να χρησιμεύσουν για να εφαρμοστούν σε άλλες κατηγορίες, και τα μέλη της που προέρχονται από επιχειρήσεις μπορεί να συμμετάσχουν σε σχέδια ή να εξελιχθούν σε προμηθευτές σε εύθετο χρόνο.

2.9 Στην πράξη, ο σαφής διαχωρισμός μεταξύ κατηγοριών δεν είναι εφικτός· εξάλλου, για τα περισσότερα σχέδια διατυπώνεται ο ισχυρισμός ότι συμβάλλουν στη συνειδητοποίηση και την πρακτική της βιώσιμης ανάπτυξης. Η γνωμοδότηση αφορά κυρίως σχέδια που στηρίζονται στη δράση των ενημερωμένων καταναλωτών για να επιτύχουν τους στόχους τους.

3. Η ονομασία του «εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια» για την ΕΕ

3.1 Οι ευρωπαίοι πολίτες διαθέτουν ένα προστατευτικό δίκτυο κοινωνικής υποστήριξης, το οποίο χρηματοδοτείται από επίπεδα φορολογίας που φθάνουν ποσοστό 40 % του ΑΕΠ κατά μέσον όρο. Η μεταποιητική βιομηχανία και η παροχή υπηρεσιών εντός της ΕΕ βρίσκονται ενσωματωμένες σε ένα πλαίσιο εργατικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής νομοθεσίας, το κόστος της οποίας επιβαρύνει την τιμή που ορίζεται από τους βιομηχάνους και καταβάλλεται από τους καταναλωτές.

3.2 Ωστόσο, ενώ το ανωτέρω ευρωπαϊκό πρότυπο μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη άρτιων προδιαγραφών σε ευρεία κλίμακα, σε παγκόσμιο επίπεδο η αγορά επηρεάζει αποφασιστικά τη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών. Οι τιμές και η ποιότητα παραμένουν τα βασικά κριτήρια, αλλά ορισμένοι καταναλωτές έχουν δείξει αυξανόμενη προθυμία να επιλέγουν προϊόντα και υπηρεσίες επιχειρήσεων που δηλώνουν ότι συμβάλλουν στο μέγιστο βαθμό στην κοινωνική και την περιβαλλοντική πρόοδο στην ΕΕ και σε άλλα μέρη — ιδίως στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Τα αξιοπίστα, διαφανή και αποτελεσματικά σχέδια μπορούν να συμπληρώνουν τη νομοθεσία αμείβοντας τις βέλτιστες πρακτικές. Η δύναμη των καταναλωτών που στηρίζεται σε κοινωνικές αξίες εξελίσσεται σε σημαντική δύναμη στις εμπορικές συναλλαγές, η οποία ανταμείβει τις επιχειρήσεις που ικανοποιούν τις ανησυχίες των καταναλωτών και καθιστά τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων ικανή να αντικατοπτρίζει τα εν εξελίξει κοινωνικά και οικονομικά πρότυπα, τα οποία φυσικά διαφέρουν σε κάποιο βαθμό μεταξύ κρατών μελών ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες και τις προτεραιότητές τους.

3.3 Ο μη θεσμοθετημένος χαρακτήρας τέτοιων σχεδίων παροχής εγγυήσεων προς τους καταναλωτές επιβάλλει να φέρουν οι καταναλωτές το βάρος των δαπανών εφαρμογής τους, οπότε η ζήτηση εκ μέρους των καταναλωτών -που εκφράζεται μέσω της λειτουργίας της αγοράς- είναι ο παράγοντας που ενθαρρύνει ή αποθαρρύνει τη μεγέθυνση. Για το λόγο αυτό άλλωστε η συμμόρφωση με τους κανόνες του ανταγωνισμού και με τους κανόνες του ΠΟΕ για τις εμπορικές συναλλαγές δεν επηρεάζεται από την προσπάθεια για την προβολή των κατάλληλων πρακτικών. Από την άλλη πλευρά τα εθελοντικά σχέδια δεν αντικαθιστούν την ανάγκη για κατάλληλα ρυθμιστικά πλαίσια εντός του ΠΟΕ με σκοπό να διασφαλιστεί ότι τηρούνται τα βασικά ελάχιστα πλαίσια σε όλες τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ χωρών.

3.4 Κάθε κράτος μέλος και η Επιτροπή παρέχουν χρηματοδοτική υποστήριξη για την ανάπτυξη διαφόρων σχεδίων παροχής εγγυήσεων που εφαρμόζονται επί του παρόντος στην αγορά, σε αναγνώριση των δυνατοτήτων τους ως προς την προστασία του περιβάλλοντος και του κοινωνικού αντικτύπου τους, αλλά και του ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν στην περαιτέρω ευαισθητοποίηση των καταναλωτών και στην εξέλιξη της συμπεριφοράς τους. Η αξιολόγηση τέτοιων σχεδίων είναι σημαντικό ζήτημα για την εκπλήρωση των στόχων που έχουν τεθεί και για την οικονομική αποδοτικότητά τους.

3.5 Ομοίως, η ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν υποστηρίξει, με χρηματοδοτική ενίσχυση και νομοθετικά μέτρα, τα συστήματα παραγωγής και μεταποίησης που εμπλέκονται σε τέτοια σχέδια παροχής εγγυήσεων. Ο καθορισμός προδιαγραφών, καθώς και η συνδρομή προς τους παραγωγούς για την τήρησή τους, έχουν αναγνωριστεί ως σημαντικός παράγοντας για τη διατήρηση μιας προσέγγισης με καθαρά ευρωπαϊκό χαρακτήρα. Τα παραδείγματα κατάλληλης συσκευασίας, ενεργειακής αποδοτικότητας, διαχείρισης των απορριμμάτων και βιολογικής γεωργίας έχουν πλέον καθιερωθεί στο σύνολό τους. Πρέπει να σημειωθεί ότι πριν από τις ρυθμίσεις για τα σχέδια αυτά αποκτήθηκε μεγάλη πρακτική εμπειρία ως προς τη λειτουργία σαφώς καθορισμένων εθελοντικών προγραμμάτων.

3.6 Ιδιαίτερη προσοχή αποδίδεται στις επιπτώσεις μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση σε σχέση με τον εξοπλισμό των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων παραγωγής προϊόντων και παροχής υπηρεσιών (τεχνολογία, δια βίου εκπαίδευση, έρευνα κλπ.) στον τομέα της προσφοράς, αλλά δεν έχει εξεταστεί επαρκώς ο αντίκτυπος στον τομέα της ζήτησης. Αν οι ευρωπαίοι καταναλωτές διαθέτουν τις περισσότερες γνώσεις παγκοσμίως, τότε είναι πιθανό ότι θα είναι και οι πιο επιλεκτικοί και θα προβαίνουν σε διακρίσεις, ή ότι θα αγοράζουν βασιζόμενοι σε μια σειρά κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων πέραν των παραδοσιακών στοιχείων της τιμής και της ποιότητας. Η σήμανση των τροφίμων είναι ένας απλός τρόπος διατύπωσης περίπλοκων ζητημάτων. Ωστόσο, ο περίπλοκος χαρακτήρας που αποτελεί βασικό γνώρισμα των ζητημάτων που περικλείονται στο «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» υπαγορεύει μια νέα προσέγγιση της αγωγής και της πληροφόρησης των καταναλωτών, στα πλαίσια της οποίας αποδίδεται η δέουσα προσοχή στην αιεφόρο ανάπτυξη.

3.7 Οι εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία — παγκοσμιοποιημένη και διαφοροποιημένη παραγωγή, καθώς και αυξανόμενες συγκριτικές γνώσεις του καταναλωτή — δημιουργούν νέα είδη αγορών. Οι καταναλωτές είναι σε αυξανόμενο βαθμό σε θέση να ζητούν και να αποκτούν εμπορεύματα και υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις προσωπικές τους προτιμήσεις. Οι προτιμήσεις αυτές εκτείνονται πέραν των παραδοσιακών, ήτοι της τιμής, της εμφάνισης και της ποιότητας και περιλαμβάνουν πλέον ολόκληρη σειρά κοινωνικών και περιβαλλοντικών αξιών που σχετίζονται μεταξύ άλλων με τη διαδικασία παραγωγής, αλλά και τις συνέπειες από τη χρήση και την απορριματοποίηση. Η ενθάρρυνση της επιτηδευμένης αυτής συμπεριφοράς συμφέρει τα μέγιστα τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους, οι οποίοι συγκεντρώνουν όλες τις προϋποθέσεις για να ανταποκρίνονται. Εξάλλου, ικανοποιούνται πλήρως οι ανάγκες μιας αποδοτικής ελεύθερης αγοράς, στα πλαίσια της οποίας οι καταναλωτές διαθέτουν τις πληροφορίες και την κρίση που απαιτείται για να διατυπώνουν αποτελεσματικά τα αιτήματά τους. Χωρίς τη γνώση αυτή εμφανίζονται στρεβλώσεις της αγοράς, οπότε το κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος δεν αναλαμβάνονται ούτε κατανέμονται αποτελεσματικά.

3.8 Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι οι καταναλωτές στα 25 κράτη μέλη έχουν τελείως διαφορετικές ανησυχίες και προτεραιότητες. Ιδίως στα νέα κράτη μέλη, οι καταναλωτές δικαίως ανησυχούν για την ποιότητα, την ασφάλεια και την αξία των προϊόντων. Οι βασικές εγγυήσεις για τα ζητήματα αυτά δεν υπάρχουν ακόμη σε πολλές από τις χώρες αυτές. Η ΕΟΚΕ τονίζει εκ νέου τον μη θεσμοθετημένο χαρακτήρα των σχεδίων παροχής εγγυήσεων του εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια, ο οποίος βοηθά να προσαρμόζονται στις προτεραιότητες των καταναλωτών.

4. Πρωτοβουλίες για το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» στην Ευρώπη

4.1 Αρκετά σχέδια (βλ. παραδείγματα στην παράγραφο 2.6) προσφέρουν εγγυήσεις στους ευρωπαίους και στους λοιπούς καταναλωτές ανά τον κόσμο μέσω της αύξησης της φήμης της επιχείρησης ή μέσω επιτόπιων ελέγχων και πιστοποίησης ή ειδικής επισήμανσης. Όλα τα ανωτέρω σχέδια αντιμετωπίζουν σημαντικές δαπάνες για να συμμορφώνονται με τα απαιτούμενα πρότυπα και για να αποδεικνύουν και να εγγυώνται τη συμμόρφωση· οι δαπάνες αυτές, οι οποίες ενσωματώνονται στην τιμή των προϊόντων, βαρύνουν συνήθως τους καταναλωτές που επιθυμούν να συμβάλουν στην περιβαλλοντική και την κοινωνική πρόοδο. Δεν είναι εύκολη η εξασφάλιση πληροφόρησης σχετικά με τα σχέδια αυτά, αφού δεν υπάρχει ούτε γραφείο συμψηφισμού, ούτε ένωση εργαζομένων, ούτε άλλος αναγνωρισμένος φορέας πληροφόρησης. Ωστόσο, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι εφαρμόζονται στα 25 κράτη μέλη 100 περίπου σχέδια που βασίζονται στη σήμανση προϊόντων και συγκεντρώνουν πωλήσεις που υπερβαίνουν τα 20 δις ευρώ.

4.2 Κάθε σύστημα διαθέτει χωριστούς μηχανισμούς ανάπτυξης ώστε να διασφαλίζει ότι τα πρότυπα πράγματι τηρούνται. Βρίσκονται σε εξέλιξη ορισμένες πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη διαμόρφωση κοινών προσεγγίσεων στο ανωτέρω επίπεδο παροχής εγγυήσεων μεταξύ διαφόρων σχεδίων. Αυτή η συνοχή προσεγγίσεων μπορεί και πρέπει να συνεπάγεται την εμφάνιση συγκρίσιμων συστημάτων διαχείρισης της ποιότητας, καθώς και την προαγωγή της αποτελεσματικότητας και την εξοικονόμηση άλλων στοιχείων που θα ωφελούν όλους τους εταίρους.

4.3 Ομοίως, είναι ανάγκη να αναπτυχθούν και υιοθετηθούν οι κοινές προσεγγίσεις ως προς τον έλεγχο των επιπτώσεων, αφού η παροχή εγγυήσεων δεν εγγυάται από μόνη της τις βελτιώσεις σε συγκεκριμένους τομείς ή γενικότερα. Φερ' ειπείν, ο πιο εύκολος τρόπος για την εξασφάλιση των ελάχιστων προδιαγραφών στον τομέα της εργασίας είναι η προεπιλογή των προμηθευτών που πληρούν ήδη τις προδιαγραφές ή η άρση της πιστοποίησης για όσους δεν συμμορφώνονται. Ενώ με τον τρόπο αυτό τηρούνται από τεχνική άποψη οι προδιαγραφές, ενδέχεται να σημειωθεί πτώση του επιπέδου γενικότερα, οπότε επιτείνεται η μειονεκτική θέση των πιο αδύναμων παραγωγών.

4.4 Πολλά (αλλά όχι όλα) τα σχέδια παροχής εγγυήσεων που υπόκεινται σε ανεξάρτητο έλεγχο αναπτύσσουν κοινές προσεγγίσεις για να αποδείξουν ότι τηρούνται οι προδιαγραφές τους (ο οργανισμός International Social and Environmental Accreditation and Labelling –ISEAL– αναπτύσσει κοινές προσεγγίσεις ως προς την ποιότητα μεταξύ των μελών του). Πρέπει να επιδιώκεται η συνοχή για όλα τα σχέδια παροχής εγγυήσεων, ώστε να εξασφαλίζεται ότι οι προδιαγραφές επιφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα, ειδικότερα μέσω αξιολόγησης των επιπτώσεων. Μια κοινή προσέγγιση της αξιολόγησης των επιπτώσεων, του βαθμού κατανόησης εκ μέρους των καταναλωτών και της σκοπιμότητας των δαπανών που επιβαρύνουν τους καταναλωτές θα έχει ως αποτέλεσμα την επίδειξη μεγαλύτερης ευρύτητας πνεύματος κατά την αποτίμηση των σχεδίων αυτών και τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών που πρέπει να διαθέτουν για να είναι επιλέξιμα προς ενίσχυση από την Επιτροπή, η οποία με τη σειρά της πρέπει να βασίζεται σε στοιχεία που να αποδεικνύουν τον αντίκτυπο, ώστε για να συμβάλλουν στην υλοποίηση των συμφωνημένων στόχων της πολιτικής.

4.5 Για να εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη εκ μέρους των καταναλωτών και των προμηθευτών στο «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια», πρέπει να παρέχονται εγγυήσεις ότι οι δαπάνες και τα ωφελήματα για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις ή τα επιδιωκόμενα κοινωνικά και περιβαλλοντικά ωφελήματα βρίσκονται σε μια λογική ισορροπία. Ένα σχέδιο με στόχο την εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών για τους εργαζόμενους των αναπτυσσόμενων χωρών μπορεί απλώς να εξωθή την παραγωγή προς τα άκρα για τα οποία δεν υπάρχουν νομικές ρυθμίσεις. Η παρακολούθηση ενός σχεδίου με στόχο τη μείωση του αντίκτυπου στο περιβάλλον μπορεί να συνεπάγεται αδικαιολόγητα υψηλά έξοδα ή να δημιουργεί σοβαρές δυσαρμονίες. Οι προδιαγραφές για τη βιολογική κτηνοτροφία μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην καλή διαβίωση των ζώων αν εφαρμοστούν μηχανιστικά. Μια πρωτοβουλία με στόχο την παροχή εγγυήσεων προς τους καταναλωτές σε σχέση με την παιδική εργασία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να εξωθεί παιδιά σε πιο επικίνδυνες ασχολίες ή να αδυνατεί να καλύψει τα έξοδα για τη μερική παροχή εκπαίδευσης.

4.6 Ορισμένοι βασικοί φορείς των τομέων κατασκευών και παροχής υπηρεσιών που θεωρούν το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια ως σημαντική τάση της αγοράς διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη μεταλλαγή των ιδεαλιστικών προσδοκιών των καταναλωτών σε πρακτικά και λειτουργικά σχέδια. Το αναπόφευκτο κενό μεταξύ προσδοκιών και πραγματικότητας σημαίνει ότι το κίνημα του «εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια» (στις πολλές και διάφορες μορφές του) κινδυνεύει να κατηγορηθεί για αφέλεια. Στους επιχειρηματικούς κύκλους οι στάσεις ποικίλλουν ανάλογα με την ευαισθησία προς τις πιέσεις των καταναλωτών και τη σχετική δύναμή τους στην αλυσίδα των εμπορικών συναλλαγών. Ορισμένες αντιδράσεις υπαγορεύονται από μια ανησυχία για τις δημόσιες σχέσεις (προστασία της αξίας του εμπορικού σήματος), άλλες σχετίζονται με την αγορά (σχεδιασμός προϊόντων γι' αυτά τα νέα τμήματα της αγοράς) και άλλες με την προστασία (επίδειξη της δέουσας προσοχής, διαχείριση των κινδύνων). Όλες οι προσεγγίσεις μπορεί να έχουν αξία, αλλά τα ποικίλα κίνητρα των επιχειρήσεων μαρτυρούν ότι απαιτείται ένα κοινό αναλυτικό πλαίσιο.

5. Κοινό πλαίσιο

5.1 Οποιοδήποτε σύστημα του «εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια» περιέχει εγγενείς εντάσεις, λόγω του ισχυρού στοιχείου παροχής εγγυήσεων προς τους καταναλωτές. Από την μία πλευρά, το σύστημα επιδιώκει να επιτύχει κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους στα πλαίσια της αλυσίδας προσφοράς, και από την άλλη πλευρά επιδιώκει να παρέχει εγγυήσεις προς τους καταναλωτές. Για το λόγο αυτό είναι πιθανό να ανακύψουν ορισμένα προβλήματα.

5.2 Οι ρυθμίσεις που πρέπει να πραγματοποιηθούν με στόχο την παροχή εγγυήσεων μπορεί να είναι δυσανάλογες με τον «πραγματικό» αντίκτυπο των στόχων, φερ' ειπείν ο έλεγχος μπορεί να είναι επαχθής και οι διοικητικές προσαρμογές που απαιτούνται για τη διαφάνεια μπορεί να είναι επαχθείς και περίπλοκες.

5.3 Ένα σοβαρότερο ζήτημα είναι ότι οι απαιτήσεις για την παροχή εγγυήσεων μπορεί στην πραγματικότητα να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στους στόχους του σχεδίου, φερ' ειπείν να εστιάζονται

στα μετρήσιμα στοιχεία και στα στοιχεία που μπορούν να ελεγχθούν, με αποτέλεσμα να διαστρεβλώνονται οι προτεραιότητες. Επίσης, οι απαιτήσεις ελέγχου και οι δαπάνες μπορεί να αποκλείουν παραγωγούς με τη μεγαλύτερη ανάγκη για βελτιώσεις.

5.4 Επιπλέον, σε πολλές περιπτώσεις, η αντίληψη και, κατά συνέπεια, οι προτεραιότητες των καταναλωτών μπορεί να είναι περιορισμένες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται στρεβλώσεις του συστήματος. Για παράδειγμα, οι καταναλωτές τείνουν να θεωρούν πιο σημαντική μια «καθαρή» αλυσίδα ζήτησης (απαλλαγμένη από παιδική εργασία ή κατάλοιπα εντομοκτόνων) παρά την πραγματική επιτόπια πρόοδο (υψηλότεροι μισθοί, δυνατότητα σχολικής φοίτησης, καλύτερη διαχείριση του περιβάλλοντος).

5.5 Ο ανωτέρω παράγοντας, αυτός καθαυτός, μπορεί να παροτρύνει τις επιχειρήσεις να επιλέγουν νέους προμηθευτές που διαθέτουν ήδη τα κατάλληλα πρότυπα, αντί να δεσμεύονται για μια πιο μακροπρόθεσμη βελτίωση στην αλυσίδα ζήτησης που ήδη χρησιμοποιούν, η οποία μπορεί να μην αποδίδει καθαρό κέρδος σε σχέση με τους ευρύτερους στόχους.

5.6 Τέλος, ένα σχέδιο χωρίς κάποιον ανεξάρτητο έλεγχο θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια να διατυπώνονται ισχυρισμοί που υπερτονίζουν ή υπεραπλουστεύουν τις επιπτώσεις του σχεδίου (ή ακόμη να διατυπώνονται και ψευδείς ισχυρισμοί)· στην περίπτωση αυτή, οι στόχοι καταστρατηγούνται βραχυπρόθεσμα και υπονομεύεται μακροπρόθεσμα η εμπιστοσύνη των καταναλωτών στα σχέδια παροχής εγγυήσεων γενικότερα.

5.7 Σε συστήματα που χρηματοδοτούνται από ολιγάριθμους βασικούς χορηγούς, τα ζητήματα αυτά μπορούν να αντιμετωπίζονται μέσω μιας χρηστής διαχείρισης, αλλά ένα σύστημα που χρηματοδοτείται κυρίως από ένα τμήμα των εσόδων που προκύπτουν από επιλογές των καταναλωτών δεν διαθέτει πάντα τις κατάλληλες διαδικασίες διαχείρισης, και οι ίδιοι οι καταναλωτές δεν είναι σε θέση να κρίνουν την ποιότητα ή την οικονομική αποδοτικότητα ενός σχεδίου παροχής εγγυήσεων στους καταναλωτές.

5.8 Τα σχέδια παροχής εγγυήσεων προς τους καταναλωτές αντιμετωπίζονται εν γένει με κριτικό πνεύμα διότι, επειδή βασίζονται σε κάποιο βαθμό σε συμπεριφορές των καταναλωτών και το επίπεδο κατανόησης του προβλήματος από τους καταναλωτές είναι χαμηλό, τείνουν να παρέχουν εγγυήσεις που ανταποκρίνονται σε μια απλοποιημένη και πεπερασμένη πραγματικότητα. Μόνο μια πιο ανοικτή και ενημερωμένη συζήτηση μπορεί να επιλύσει το πρόβλημα αυτό και να επιτρέψει την ανάπτυξη μιας πιο ανοικτής και ενημερωμένης αγοράς.

5.9 Ωστόσο, δεν ενδείκνυται να επιβάλλονται από την ΕΕ ή τα κράτη μέλη κεντρικοί ορισμοί ή ουσιαστικά πρότυπα για τους διαφόρους κλάδους του «εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια». Ένας τέτοιος κεντρικός έλεγχος δεν θα είναι αρκετά ευέλικτος ώστε να λαμβάνει υπόψη τη βελτίωση των επιδόσεων και τη μεταλλαγή των συνθηκών. Επίσης καταστρατηγεί το δικαίωμα των καταναλωτών να επιλέγουν σύμφωνα με τις δικές τους μεταβαλλόμενες αξίες. Αυτό που πρέπει και μπορεί να ορίζεται από το κέντρο είναι η βάση που θα διασφαλίσει την επιτυχία των στόχων που θέτουν τα σχέδια.

5.10 Επιδίωξη της παρούσας γνωμοδότησης είναι η δημιουργία ενός πλαισίου εντός του οποίου μπορούν να αρχίσουν να διαμορφώνονται κοινά και παρεμφερή μεταξύ τους ερωτήματα σχετικά με την παροχή εγγυήσεων όσον αφορά τις επιπτώσεις και την επίδειξη των εγγυήσεων αυτών, και να αποκτώνται κοινές γνώσεις σχετικά με τις απαντήσεις που μπορούν να δοθούν. Η δυναμική αυτή παρουσιάζεται σε γραφική παράσταση στο Παράρτημα 2. Τα διάφορα σχέδια παροχής εγγυήσεων έχουν διαφορετικούς στόχους, οπότε μια απλή ανάλυση κόστους-απόδοσης είναι δυσχερής και συγκεντρώνει λίγες μόνο πιθανότητες επιτυχίας, λόγω της δυσκολίας εκτίμησης τόσο διαφορετικών και υποκειμενικών «εμπορευμάτων». Ωστόσο, μπορεί να αναπτυχθεί ένα κοινό πλαίσιο εντός του οποίου μπορούν να διατυπωθούν για όλα τα σχέδια τα ίδια ερωτήματα σχετικά με την ποιότητα και να εξευρεθούν συγκρίσιμες απαντήσεις. Ο απώτερος στόχος είναι να εφαρμόζουν οι καταναλωτές και οι οργανώσεις καταναλωτών τις προσωπικές αξίες τους στις πληροφορίες που αποκτώνται.

5.11 Ενώ οι λεπτομερείς όροι και η καταμέτρηση των επιδόσεων ποικίλλουν ανάλογα με το πεδίο και τους στόχους κάθε σχεδίου, υπάρχουν ορισμένα βασικά ζητήματα ποιότητας. Μετά από τη διεξαγωγή νέας έρευνας και νέων διαβουλεύσεων, θα καταστεί δυνατό να εντοπιστούν ορισμένα βασικά ερωτήματα που μπορεί να απαντά το κάθε σχέδιο, ενώ ταυτόχρονα θα παρέχει αποδεικτικά στοιχεία που θα αποδεικνύουν την ποιότητά του. Θα έχει μεγάλη σημασία να επισημανθούν οι κοινωνικοί, περιβαλλοντικοί και οικονομικοί στόχοι υψηλού επιπέδου στην υλοποίηση των οποίων ελπίζεται να συμβάλουν τα σχέδια: οι στόχοι αυτοί καθορίζουν τα βασικά στοιχεία των σχεδίων όπως είναι οι ενδιαφερόμενοι φορείς, το πεδίο εφαρμογής και τα μέτρα επιπτώσεων.

5.12 Ως αφετηρία προτείνονται τα εξής (ωστόσο σε περαιτέρω διαβουλεύσεις συνιστάται να επιδιωχθεί συνέπεια με τα υφιστάμενα, αξιοπιστία, ποιοτικά πλαίσια):

α) Διαχείριση σχεδίων

Ποιος είναι ο φορέας τελικού ελέγχου του σχεδίου;

Πρόκειται για σχέδιο που συγκεντρώνει πολλούς ενδιαφερόμενους φορείς, όπου το όργανο λήψης των αποφάσεων προέρχεται από τους κόλπους των εν λόγω ενδιαφερομένων φορέων;

Το σχέδιο ελέγχεται από μια ανεξάρτητη και αμερόληπτη ομάδα «έμπιστων» στην οποία απευθύνονται οι ενδιαφερόμενοι φορείς;

β) Στόχοι των σχεδίων

Οι στόχοι ορίζονται με σαφήνεια;

Ανταποκρίνονται οι στόχοι των σχεδίων στις ανάγκες των ενδιαφερομένων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω του εμπορικού συστήματος;

Οι στόχοι του σχεδίου αντιστοιχούν με τις ανησυχίες των καταναλωτών και με το «όραμα» που προβάλλει το σχέδιο;

- Οι θιγόμενοι ενδιαφερόμενοι φορείς (στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι φορείς στις αναπτυσσόμενες χώρες) συμμετέχουν στην αποσαφήνιση και κωδικοποίηση των στόχων;
- Το κοινό έχει πρόσβαση στους στόχους του σχεδίου;

γ) Έκταση του σχεδίου

Το σχέδιο αντιμετωπίζει το «πρόβλημα» με το συνήθη ορισμό του;

- Οι όροι του σχεδίου καλύπτουν σε εύλογο βαθμό την έκταση του «προβλήματος», ή αφορούν μόνο τις λιγότερο σημαντικές πτυχές που είναι εύκολο να υλοποιηθούν;
- Τα χαρακτηριστικά των πιστοποιημένων μερών («παραγωγών») αντιστοιχούν με το όραμα και τους στόχους που προβάλλονται;
- Τα μέρη πληρούν ήδη τις προδιαγραφές, ή μήπως η συνεχής βελτίωση αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο του σχεδίου;

δ) Προδιαγραφές ή όροι του σχεδίου

Οι προδιαγραφές που ορίζονται και ελέγχονται στα πλαίσια του σχεδίου εκφράζουν τους στόχους;

- Ορίζονται τα πρότυπα με μια διαδικασία που επιτρέπει τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων (συμπεριλαμβανομένων των φορέων στις αναπτυσσόμενες χώρες);
- Διατίθεται αξιόπιστος μηχανισμός μέσω του οποίου η έγκριση των προδιαγραφών θα συμβάλει στην εκπλήρωση των στόχων;
- Οι όροι ή οι προδιαγραφές του σχεδίου είναι προσίτιοι στο κοινό;

ε) Αξιολόγηση των επιπτώσεων

Έχουν αξιολογηθεί με αξιοπιστία οι επιπτώσεις του σχεδίου στους στόχους;

- Παρακολουθούνται ο ευρύτερος και ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος στο σχετικό τομέα; Οι αλλαγές («αποτελέσματα») αντιστοιχούν με τους στόχους του σχεδίου;
- Οι επιτόπου ενδιαφερόμενοι φορείς συμμετέχουν ενεργά και με γνώση της κατάστασης στον καθορισμό των όρων της αξιολόγησης επιπτώσεων και στην υλοποίηση του σχεδίου;
- Έχει οριστεί διαδικασία για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση τυχόν αρνητικών επιπτώσεων;

στ) Ανεξάρτητη επισκόπηση

Πραγματοποιείται ανεξάρτητη επισκόπηση της λειτουργίας του σχεδίου;

- Οι ενδιαφερόμενοι φορείς (συμπεριλαμβανομένων των φορέων στις αναπτυσσόμενες χώρες) συμμετέχουν στον καθορισμό των όρων της επισκόπησης αυτής καθ'αυτής;
- Τα αποτελέσματα τέτοιων επισκοπήσεων είναι προσίτιοι στο κοινό;

η) Ανάλυση κόστους-πλεονεκτημάτων

Έχει οριστεί διαδικασία για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των δαπανών του σχεδίου που θα επιβαρύνουν τους προμηθευτές, τους πωλητές και τους καταναλωτές σε σχέση με την πρόοδο που έχει συντελεστεί προς την εκπλήρωση των στόχων;

θ) Δημόσιες δηλώσεις

Οι δημόσιες δηλώσεις των πιστοποιημένων επιχειρήσεων ή προμηθευτών αντιστοιχούν προς τους στόχους, τις προδιαγραφές και τα αποτελέσματα του σχεδίου;

- Η επισκόπηση από ανεξάρτητους φορείς και από τους ενδιαφερόμενους φορείς περιλαμβάνει τις δημόσιες δηλώσεις των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στο σχέδιο;

5.13 Όλα τα σχέδια που επιζητούν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και υποστηρίξει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να ανταποκρίνονται σε προδιαγραφές ποιότητας παρόμοιες με τις ανωτέρω (οι οποίες πρέπει να εξειδικευτούν και να ελεγχθούν). Για τα σχέδια που δεν πληρούν τις ανωτέρω προδιαγραφές μπορεί να συνάγεται το συμπέρασμα ότι δεν είναι αποδοτικά από οικονομική άποψη.

5.14 Η αξιοπιστία που θα επιδειχθεί κατά την ανάπτυξη και προβολή των προδιαγραφών πρέπει να επιβεβαιωθεί μέσω μιας προσέγγισης πολλαπλών ενδιαφερόμενων φορέων και με την υποστήριξη της δημόσιας αρχής σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

5.15 Είναι σαφές ότι η ανάπτυξη συγκριτικών εκτιμήσεων κόστους/αποδοτικότητας στον τομέα αυτό αποτελεί μια πρόκληση, αλλά με τον τρόπο αυτό θα δημιουργηθεί πιθανώς μια ευφυής βάση για τη σύγκριση των σχεδίων παροχής εγγυήσεων με άλλα μέσα άσκησης πολιτικών με παρόμοιους στόχους.

6. Πολιτικό πλαίσιο και αρμοδιότητες

6.1 Μια πολιτική με συνοχή είναι αναγκαία σε αυτό τον τομέα που αναπτύσσεται ταχέως. Σχετικές πρακτικές προτάσεις περιλαμβάνονται στην ενότητα 7. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη πιστεύουν ότι ισχυρές ηθικές και ανθρωπιστικές αρχές πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του παγκόσμιου εμπορίου και της διεθνούς διπλωματίας. Ένας «καλύτερος» κόσμος είναι αυτοσκοπός, αλλά και παρόμοια κοινά ενδιαφέροντα συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού πνεύματος που να βασίζεται σε αξίες. Συγκεκριμένα η παρότρυνση προς τους καταναλωτές να ευαισθητοποιηθούν και να αγοράζουν «με δεοντολογικά κριτήρια» μπορεί να είναι για την ευρωπαϊκή βιομηχανία μια καλή ευκαιρία που συνδυάζεται αρμονικά με τις ευκαιρίες για την ανάπτυξη εμπορικής δραστηριότητας. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει να υποστηρίζουν συγκεκριμένα σήματα, αλλά να μετατραπούν σε αρχή για σχέδια παροχής εγγυήσεων που εντάσσεται στα πλαίσια όλων των πρωτοβουλιών παροχής εγγυήσεων προς τους καταναλωτές οι οποίες έχουν καλή φήμη.

6.2 Επομένως, η συνοχή της πολιτικής αποτελεί πρωταρχικό στόχο. Για την κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησης πραγματοποιήθηκε ήδη μια εκτεταμένη και αξιόλογη ανταλλαγή πληροφοριών, απόψεων και προοπτικών πολιτικής. Προτείνεται να καθιερωθεί επίσημα με ευθύνη της ΕΟΚΕ, στα πλαίσια των επακόλουθων εργασιών για την παρούσα γνωμοδότηση, ένας ελεγχόμενος και ενεργός διάλογος μεταξύ ενδιαφερόμενων φορέων για τα ζητήματα που αφορούν το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» και την παροχή εγγυήσεων.

6.3 Ο διάλογος αυτός θα πρέπει να αφορά τα εξής ζητήματα:

- τα ουσιαστικά στοιχεία για μια συντονισμένη πολιτική σχετικά με το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια και τα ζητήματα σχετικά με τα σχέδια παροχής εγγυήσεων προς τους καταναλωτές σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα,

- οι απαιτούμενες δράσεις για την ενσωμάτωση μιας τέτοιας πολιτικής στην ΕΕ

- με ποιο τρόπο είναι δυνατόν να ενθαρρυνθεί η εξέταση μιας τέτοιας πολιτικής στα κράτη μέλη.

7. Πρακτική δράση

7.1 Η παρούσα γνωμοδότηση διερευνά τη συνοχή των διαδικασιών που ενθαρρύνουν την παρουσίαση σχεδίων παροχής εγγυήσεων με δεοντολογικά κριτήρια. Παρέχει δείκτες και μέσα πολιτικής ώστε να δώσει στην ΕΕ τη δυνατότητα να αποφασίσει αν πρέπει να ενισχύσει περαιτέρω τον τομέα αυτό και πώς να το πράξει με ορθολογικό και οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Υπάρχει ένας περιορισμένος αριθμός πρακτικών δράσεων που μπορεί να αναλάβει η ΕΕ για να ενθαρρύνει και να υποστηρίξει τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη του «εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια» (όπως ορίζεται για τους σκοπούς της παρούσας γνωμοδότησης) κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίζεται η συνοχή με τους ευρύτερους στόχους των κοινοτικών πολιτικών.

7.2 Αναγνωρίζεται ότι ενδέχεται να είναι επιθυμία της ΕΕ και ορισμένων μεμονωμένων κρατών μελών να συνεχίσουν να υποστηρίζουν την ανάπτυξη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών στον τομέα αυτό. Συνιστάται να εστιάζεται η υποστήριξή τους σε όσες πρωτοβουλίες προσφέρουν εγγυήσεις προς τους καταναλωτές και μπορούν να αποδεικνύουν με αντικειμενικά στοιχεία ότι συμβάλλουν επίσης σε απτές βελτιώσεις των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών των κοινοτήτων που θίγονται από τις συμμετέχουσες αλυσίδες παραγωγής. Τα σχέδια που προάγουν την ανάπτυξη ικανοτήτων στις ντόπιες χώρες πρέπει ασφαλώς να ενθαρρύνονται.

7.3 Για να διευκολυνθεί η υλοποίηση του ανωτέρω στόχου, συνιστάται να αναθέσει η ΕΕ μια διερεύνηση για να προσδιοριστούν σαφή κριτήρια ποιότητας, εφαρμόσιμα σε ευρεία κλίμακα, βάσει των οποίων θα αποτιμώνται τα σχέδια παροχής εγγυήσεων προς τους καταναλωτές. Εκτός από τις οργανώσεις των καταναλωτών, η σχετική έρευνα πρέπει να αφορά διάφορα σχέδια για την επισημάνση βάσει περιβαλλοντικών και κοινωνικών κριτηρίων, καθώς και άλλα σχέδια, και να απευθύνεται στους ενδιαφερόμενους φορείς σε όλο το μήκος της αλυσίδας παραγωγής για να εξασφαλίζεται η ευρεία εφαρμογή τους, να διευκολύνει δε και την ανάπτυξη ποιοτικών μέσων με πνεύμα συνοχής στα πλαίσια του εν λόγω τομέα.

7.4 Τα ζητήματα που αναπτύσσονται στην ενότητα 5 μπορούν να αποτελέσουν μια χρήσιμη αφετηρία για ένα ευρύτερο πλαίσιο αξιολόγησης. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι δεν επιδιώκει να δημιουργήσει ένα νέο επίπεδο γραφειοκρατίας ή έναν άλλο φραγμό της αγοράς για τις εταιρείες ή τα σχέδια παροχής εγγυήσεων. Πιστεύει ότι οποιοδήποτε σχέδιο πρέπει να μπορεί να αποδείξει ότι έχει επιπτώσεις, ποιότητα και ότι είναι αποτελεσματικό από απόψεως κόστους καθώς και ότι ένα κοινό πλαίσιο θα συμβάλει στην ελαχιστοποίηση της επικάλυψης των προσπαθειών.

7.5 Η ανωτέρω έρευνα θα βοηθήσει επίσης να καταμετρηθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών σε τέτοια σχέδια παροχής εγγυήσεων και θα επιτρέψει σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να συστήσουν στα μέλη τους να υποστηρίξουν σχέδια που σχετίζονται με τις προσωπικές τους κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το ζήτημα αυτό εμπίπτει στην αρμοδιότητα ορισμένων ΓΔ, θα πρέπει να οριστεί ένα σημείο συντονισμού για την πληροφόρηση, καθώς και για την ανάπτυξη μιας πολιτικής με συνοχή.

7.6 Λαμβάνοντας υπόψη την εμπιστοσύνη που δείχνουν σήμερα οι καταναλωτές στην επισήμανση των προϊόντων ώστε να εντοπίζουν τα προϊόντα που παράγονται και διατίθενται στην αγορά βάσει συγκεκριμένων κοινωνικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων, καθώς και κριτηρίων που αφορούν την ευημερία των ζώων, αυξάνονται οι πιθανότητες να δημιουργηθεί σύγχυση των καταναλωτών και να προκύψει αναποτελεσματικότητα, καθότι τα προϊόντα φέρουν πολλές επισημάνσεις. Γι' αυτό προτείνεται να αναθέσει η ΕΕ μια έρευνα με στόχο να εξευρεθούν εναλλακτικά μέσα για την αξιόπιστη μέτρηση και την επισήμανση για τους καταναλωτές.

7.7 Ένα στρατηγικό πρόγραμμα αγωγής του καταναλωτή στα κράτη μέλη πρέπει να εστιάζεται στην ανάπτυξη μεγαλύτερης ευαισθητοποίησης των καταναλωτών σε σχέση με το δυναμικό και τα μέσα που διαθέτουν για τη χρησιμοποίηση των επιλογών που πραγματοποιούν κατά τις αγορές τους για να συμβάλλουν σε κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους που να ανταποκρίνονται στις προτεραιότητές τους.

7.8 Σημειώνεται ότι, με την ταχεία εξάπλωση των συστημάτων πληροφόρησης για προϊόντα που μπορούν να αποτιμηθούν στα σημεία πώλησης, μέσω διαδικτύου και άλλων οδών, κατά τα προσεχή έτη θα είναι εφικτή η δημιουργία βάσεων δεδομένων με στοιχεία που θα αφορούν την προέλευση και την ποιότητα των προϊόντων. Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο θα καλυφθούν τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα που σχετίζονται με την παρούσα γνωμοδότηση, αλλά θα καταγράφονται επίσης ζητήματα ευρύτερου ενδιαφέροντος σε σχέση με την ποιότητα και την ασφάλεια, όπως ειδικοί διαιτητικοί παράγοντες, οπότε οι καταναλωτές θα είναι σε θέση να κατατάσσουν τις προτεραιότητές τους ανάλογα με τις αξίες στις οποίες πιστεύουν, καθώς και με τις ανάγκες τους.

7.9 Η ανάπτυξη ενός κοινού πλαισίου για την ποιότητα και την αποτίμηση του αντίκτυπου σχετικά με το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια θα διευκολύνει τη διαμόρφωση μιας πολιτικής για την κατάρτιση πιο αντικειμενικών και βιώσιμων συμβάσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πιθανώς από τα κράτη μέλη.

7.10 Περαιτέρω τόνωση της ζήτησης προϊόντων μπορεί να επιτευχθεί μέσω της σύναψης δημοσίων συμβάσεων. Κατά την τελευταία πενταετία έχει καθιερωθεί και αποσαφηνιστεί σε μεγάλο βαθμό ο ρόλος της σύναψης συμβάσεων από το δημόσιο, και οι ανωτέρω προτάσεις θα εξασφαλίσουν ότι αν οι αρχές που είναι αρμόδιες για τις αγορές επιλέγουν, εντός του νομοθετικού πλαισίου της ΕΕ, προϊόντα με ήπια κοινωνικά και περιβαλλοντικά ωφέληματα, θα προκύπτουν απτά αποτελέσματα.

8. Πορεία προς τα εμπρός

8.1 Η κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησης προσφέρει μια ευκαιρία στους κυριότερους ενδιαφερόμενους φορείς να απαντήσουν και να εγκαινιάσουν έναν έστοι και στοιχειώδη διάλογο. Ως αποτέλεσμα της διαβούλευσης αυτής, δίδεται στην ΕΟΚΕ η ευκαιρία να ενθαρρύνει την ανάληψη πέντε νέων πρωτοβουλιών:

- Διαρκής διάλογος μεταξύ των κυριότερων ενδιαφερόμενων φορέων — συμπεριλαμβανομένων των ενώσεων καταναλωτών — σε ολόκληρη την ΕΕ (και σε διεθνή κλίμακα όποτε ενδείκνυται) ώστε να επιτευχθεί συνοχή των πολιτικών που αφορούν

το «εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια» και τα σχέδια παροχής εγγυήσεων προς τους καταναλωτές. Η ΕΟΚΕ προτείνει να δώσει το παράδειγμα το 2006 με την καθιέρωση ενός αξιολογικού φόρουμ ενδιαφερομένων φορέων. Στο φόρουμ μπορεί να εξετασθεί η σκοπιμότητα της δημιουργίας μιας περιεκτικής βάσης δεδομένων, η οποία θα συγκεντρώνει στοιχεία σχετικά με τους κοινωνικούς, τους περιβαλλοντικούς και τους λοιπούς παράγοντες που διέπουν την ποιότητα και την απόδοση των προϊόντων και θα τα επιβεβαιώνει αντικειμενικά, χρησιμοποιώντας σαφή πρωτόκολλα αξιολόγησης που θα είναι προστά στο κοινό. Η ΓΔ «Ανάπτυξη» έχει ήδη εκδηλώσει ενδιαφέρον παρέχοντας σημαντικά σχέδια αξιολόγησης σχετικά με τα σχέδια παροχής εγγυήσεων για το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια προκειμένου να βοηθήσει τους παραγωγούς και εξαγωγείς να εισέλθουν στην ευρωπαϊκή αγορά ⁽¹⁰⁾.

- Ανάπτυξη, μέσω ευρύτερης και πιο διεξοδικής διαβούλευσης με τους ενδιαφερόμενους φορείς στα κράτη μέλη και παγκοσμίως ενός κοινού πλαισίου παροχής εγγυήσεων για το εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια σχετικά με την αξιολόγηση του αντίκτυπου και τα μέτρα ποιότητας. Με τον τρόπο αυτό, η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα είναι σε θέση να διαχωρίζουν με πιο αντικειμενικό τρόπο τις πρωτοβουλίες που πράγματι περιέχουν προστιθέμενη αξία από εκείνες που απλώς προσφέρουν εγγυήσεις. Η εργασία αυτή θα στηρίξει τους στόχους πολιτικής της ΓΔ «Ανάπτυξη» με την ενθάρρυνση των βιώσιμων εμπορικών σχέσεων και την εργασία της ΓΔ «SanCo» για την παροχή αξιόπιστων πληροφοριών στους καταναλωτές.

- Συμμετοχή στην ανάπτυξη του προτύπου ISO 26000 που αποβλέπει στην παροχή πρακτικών οδηγιών για τον τρόπο λειτουργίας της κοινωνικής ευθύνης με τον προσδιορισμό και την δέσμευση των ενδιαφερόμενων φορέων και την αύξηση της αξιοπιστίας των εκθέσεων και των απαιτήσεων όσον αφορά την κοινωνική ευθύνη. Αυτό προσβλέπει κυρίως στην ανάπτυξη προτύπου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, αλλά μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τη μέτρηση της απόδοσης συγκεκριμένων εμπορικών σχεδίων που βασίζονται σε δεοντολογικά κριτήρια.

- Ένα πρόγραμμα ευαισθητοποίησης των καταναλωτών, το οποίο θα αρχίσει με κατάλληλη αγωγή από μικρή ηλικία, θα συνεχίζεται κατά την βασική εκπαίδευση και θα προεκτείνεται στη δια βίου μάθηση, σχετικά με τη δυνατότητα των καταναλωτών να επηρεάζουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές δυναμικές μέσω ενημερωμένων αγορών. Η ΓΔ «SanCo» έχει ήδη εκδηλώσει ενδιαφέρον για την ενθάρρυνση της εκπαίδευσης του καταναλωτή ως προς το θεμιτό εμπόριο και ο στόχος για μία πιο ενημερωμένη και ισχυρή κοινωνία των καταναλωτών που να είναι ικανή να προβαίνει σε αποτελεσματικές επιλογές στην αγορά είναι βασικής σημασίας για το ρόλο της.

- Μία πρόταση για την ίδρυση ενός διεθνούς κέντρου έρευνας της προσφοράς, της αγοράς και των πωλήσεων, το οποίο θα συγκεντρώνει τεχνικές πληροφορίες, θα οργανώνει εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες και θα ασχολείται με την ανάπτυξη πολιτικών, και θα υποστηρίζεται από ένα κοινό πρόγραμμα της Επιτροπής, των κρατών μελών και όλων των κυριότερων ενδιαφερόμενων φορέων.

⁽¹⁰⁾ Θα άξιζε να διερευνηθεί η συνεργασία με οριζόντιες υπηρεσίες που παρέχουν στοιχεία και πληροφόρηση όπως το σχέδιο PRISMA της ΕΕ.

9. Καταληκτική σημείωση: ορισμός των όρων που χρησιμοποιούνται στη γνωμοδότηση

Συνέπεια των εν γένει επιπτώσεων της εμπορικής δραστηριότητας στην κοινωνία και το περιβάλλον είναι η εμφάνιση ορισμένων νέων όρων και εννοιών υπό διαμόρφωση. Κατωτέρω ορίζεται η χρήση των βασικών όρων και εννοιών στην παρούσα γνωμοδότηση. Καθότι οι όροι και ορισμοί στον υπό εξέταση τομέα ποικίλλουν από χώρα σε χώρα και προκειμένου να αποφευχθούν μεταφραστικές παρανοήσεις είναι ζήτημα ουσιώδους σημασίας να χρησιμοποιηθεί το εν λόγω γλωσσάριο σε ολόκληρο το έγγραφο.

Εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ). Ο όρος αυτός έχει πλέον καθιερωθεί. Είναι αποδεκτό ότι η δημιουργία πλούτου και η ικανοποίηση των λειτουργικών απαιτήσεων που ορίζει το εθνικό δικαιο αποτελούν συστατικό στοιχείο κάθε υπεύθυνης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Συνεπώς, ο όρος *Εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ)* νοείται ως **«οι εθελοντικές πολιτικές και πρακτικές μιας επιχείρησης με στόχο τη διατήρηση και βελτίωση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνιστωσών του συνόλου της δραστηριότητάς της»** και μπορεί να εννοεί την εποπτεία στους κόλπους της επιχείρησης, είτε μέσω συστημάτων διαχείρισης και αξιολόγησης είτε μέσω εξωτερικών ελέγχων.

Εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια: Ο όρος αυτός εμφανίστηκε πιο πρόσφατα σε σχέση με την ΕΚΕ και χρησιμοποιείται με δύο διαφορετικές έννοιες.

Υπό τη γενική του έννοια, ο όρος νοείται ως **«συνειδητή προσπάθεια προσαρμογής των εμπορικών δραστηριοτήτων (παραγωγή, λιανική πώληση ή αγορά) επιχειρήσεων, οργανισμών και ατόμων κατά τρόπο ώστε να λαμβάνεται υπόψη μια σειρά ηθικών αξιών»**. Η δεοντολογία πηγάζει από την ηθική, ήτοι τον κλάδο της φιλοσοφίας που εξετάζει το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του ανθρώπου. Όταν ο όρος χρησιμοποιείται με την έννοια αυτή στην παρούσα γνωμοδότηση — μεταξύ άλλων στον τίτλο — μπορεί να καλύπτει ευρύτατο φάσμα αξιών και εμφανίζεται εντός εισαγωγικών.

Η δεύτερη έννοια του όρου, η οποία διακρίνεται σαφώς από την πρώτη, είναι συνήθης στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά και χρησιμοποιείται επίσης στα πλαίσια ορισμένων ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών όπως: Ethical Trading Initiative (ETI) στο Ηνωμένο Βασίλειο, Initiative Clause Sociale (ICS) στη Γαλλία και η διεθνής πρωτοβουλία Business Social Compliance Initiative (BSCI). Στην περίπτωση αυτή, ο όρος νοείται ως **«οι πολιτικές και πρακτικές μιας επιχείρησης με στόχο την αντιμετώπιση του κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου των δραστηριοτήτων εφοδιασμού της»**. Υπό αυτή την έννοια, ο όρος στη γνωμοδότηση εμφανίζεται ως Εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια.

Θεμιτό εμπόριο

Γενικά, ο όρος σημαίνει «εμπόριο όπου οι συμμετέχοντες στη διαδικασία (παραγωγή, κατανάλωση, αγορές ή πωλήσεις) δεν τίθενται σε μειονεκτική θέση και αποκτούν εύλογα και ανάλογα πλεονεκτήματα». Στη γνωμοδότηση ο όρος εμφανίζεται εντός εισαγωγικών («θεμιτό εμπόριο»).

Η δεύτερη έννοια του όρου, η οποία διακρίνεται σαφώς από την πρώτη, είναι η εξής: **«Εμπορική εταιρική σχέση που βασίζεται στο διάλογο, στη διαφάνεια και το σεβασμό και επιδιώκει περισσότερη ισότητα στο διεθνές εμπόριο. Συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη μέσω της εξασφάλισης καλύτερων συνθηκών εμπορίας, και της διασφάλισης των δικαιωμάτων των περιθωριοποιημένων παραγωγών και εργαζομένων — ιδιαίτερα στο Νότο»**. Οι οργανώσεις που αντιπροσωπεύονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση Θεμιτού Εμπορίου, αποδέχονται παραδείγματος χάριν τον παρόντα ορισμό. Όταν χρησιμοποιείται υπό την έννοια αυτή στη γνωμοδότηση, ο όρος εμφανίζεται ως Θεμιτό εμπόριο.

Σχέδια παροχής εγγυήσεων στους καταναλωτές

Στην παρούσα γνωμοδότηση είναι σημαντική μια συγκεκριμένη πτυχή του «εμπορίου με δεοντολογικά κριτήρια» και του «θεμιτού εμπορίου». Πρόκειται για τις περιπτώσεις όπου η πίεση που ασκείται από τους καταναλωτές ανάγεται σε μείζονα παράγοντα, ενώ η επιλογή των καταναλωτών — και συχνά η προθυμία τους να καταβάλουν υψηλότερη τιμή για ένα προϊόν — ανάγεται σε βασική κινητήρια δύναμη αλλαγής. Για τους σκοπούς της παρούσας γνωμοδότησης, τα σχέδια παροχής εγγυήσεων στους καταναλωτές ορίζονται ως: **«Σύστημα που επιτρέπει και ενθαρρύνει τους καταναλωτές να διαδραματίσουν ρόλο στο εμπόριο με δεοντολογικά κριτήρια με την αγορά εμπορευμάτων και υπηρεσιών που παράγονται με τρόπο ώστε να επιτυγχάνονται συγκεκριμένα κοινωνικά και περιβαλλοντικά αποτελέσματα και να ωφελούνται συγκεκριμένες κοινότητες ή μια κοινωνία στο σύνολό της»**.

Σημειώνεται ότι η χρήση του όρου «σχέδιο» περιλαμβάνει προσεγγίσεις προς τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές εγγυήσεις οι οποίες χαρακτηρίζουν μεμονωμένες επιχειρήσεις και συνθήκες σε επιχειρήσεις, αλλά και ανεξάρτητους τρίτους φορείς και σχήματα με πολλαπλούς ενδιαφερόμενους φορείς.

Βιώσιμη ανάπτυξη

«Βιώσιμη είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους» ⁽¹⁾

Βρυξέλλες, 27 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ World Commission on Environment and Development (WCED). *Our common future*, 1987 (Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη – Το κοινό μας μέλλον – 1987).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την κοινή οργάνωση της αγοράς στον τομέα του λυκίσκου»

COM(2005) 386 τελικό– 2005/0162 (CNS)

(2006/C 28/16)

Στις 21 Σεπτεμβρίου 2005, και σύμφωνα με τα άρθρα 36 και 37, παράγραφος 2, εδάφιο 3, της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2005, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» την κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησης.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η ΕΟΚΕ όρισε κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειάς της στις 26 και 27 Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 27^{ης} Οκτωβρίου) τον κ. Kienle γενικό εισηγητή και υιοθέτησε με 63 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Περίληψη της θέσης της ΕΟΚΕ

1.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αντικαταστήσει τους επιμέρους κανονισμούς για την κοινή οργάνωση της αγοράς στον τομέα του λυκίσκου με έναν νέο ενιαίο κανονισμό.

2. Παρατηρήσεις

2.1 Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1696/71 του Συμβουλίου της 26ης Ιουλίου 1971 περί κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα του λυκίσκου έχει τροποποιηθεί επανειλημμένα σε εκτεταμένο βαθμό. Για την εξασφάλιση της σαφήνειας και της καλής κατανόησης της κοινοτικής νομοθεσίας πρέπει να καταργηθούν κανονισμοί που έχουν καταστεί άνευ αντικειμένου και να καταρτιστεί ένας νέος κανονισμός στη βάση της κωδικοποιημένης έκδοσης των παλαιότερων.

2.2 Η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει πρόσφατα αρκετές γνωμοδοτήσεις σχετικά με την οργάνωση της αγοράς στον τομέα του λυκίσκου⁽¹⁾. Στις 26 Φεβρουαρίου 2004 χαρακτήρισε ως «λογική και συνεπή» την προσέγγιση βάσει της οποίας, και στο πνεύμα των «αποφάσεων του Λουξεμβούργου» του 2003 για τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, συμπεριλαμβάνονται πλέον και οι άμεσες ενισχύσεις για τον λυκίσκο στον γενικό κανονισμό για την άμεση ενίσχυση.

2.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί επίσης να υπογραμμίσει στην εν λόγω γνωμοδότηση ότι ο λυκίσκος (*humulus lupulus*) αποτελεί την απαραίτητη πρώτη ύλη για την ζυθοποίηση και παράγεται σε 8 κράτη μέλη της ΕΕ κατεξοχήν από ειδικευμένες οικογενειακές γεωργικές επιχειρήσεις μέσου εμβαδού κάτω των 8 εκταρίων. Οι κοινοτικοί παραγωγοί λυκίσκου μπόρεσαν να διατηρήσουν την πρώτη θέση στην παγκόσμια αγορά. Η κοινή οργάνωση αγοράς στον τομέα του λυκίσκου συνέβαλε θετικά στη στήριξη των σημαντικών προσαρμογών που πραγματοποιήθηκαν στην αγορά του λυκίσκου τα τελευταία έτη. Αποδέχτηκε και προώθησε το γενικό καθεστώς διασφάλισης της ποιότητας και διαχείρισης των συμβάσεων, το οποίο είναι απαραίτητο για την επιτυχημένη καλλιέργεια και διάθεση του προϊόντος στην αγορά και βασίζεται στις ομάδες παραγωγών που αποτελούν την «ψυχή» της οργάνωσης αγοράς του λυκίσκου. Αυτές οι αρχές πρέπει να διατηρηθούν και στη νέα οργάνωση αγοράς.

2.4 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι επί σειρά ετών κατέστη δυνατή η συγκράτηση των δαπανών του τομέα του λυκίσκου σε σταθερό επίπεδο και συγκεκριμένα στα 13 εκατομμύρια ευρώ περίπου.

Βρυξέλλες, 27 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ ΕΕ C 110 της 30.4.2004, σ. 116-124.
ΕΕ C 80 της 30.3.2004, σ. 46
ΕΕ C 193 της 10.7.2001, σ. 38-39.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στον γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

COM(2005) 181 τελικό — 2005/0090 (CNS)

(2006/C 28/17)

Στις 15 Ιουλίου 2005, το Συμβούλιο αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 262 της ΣΕΚ, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειας της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005) να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. **BURANI**, και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 82 ψήφους υπέρ και 1 αποχή:

1. Εισαγωγή

1.1 Ο νέος δημοσιονομικός κανονισμός (ΔΚ) υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2002 και τον Δεκέμβριο του 2002 ακολούθησε το κείμενο των κανόνων εφαρμογής (ΚΕ). Κατά την υιοθέτηση των ΚΕ, η Επιτροπή ανέλαβε τη δέσμευση ενώπιον του Συμβουλίου να υποβάλει, έως την 1^η Ιανουαρίου 2006, έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού και να παρουσιάσει ενδεχόμενες προτάσεις τροποποίησης. Το υπό εξέταση έγγραφο ανταποκρίνεται επακριβώς στη δέσμευση αυτή, και τούτη τη στιγμή αποτελεί αντικείμενο διαβούλευσης με το Συμβούλιο και το Ελεγκτικό Συνέδριο. Ωστόσο η αξιολόγηση των προθεσμιών που απαιτούνται για να τηρηθούν οι διαδικασίες δείχνει ότι η εφαρμογή του, στην καλύτερη των περιπτώσεων, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί πριν την 1^η Ιανουαρίου 2007: πράγματι, η επιτροπή προϋπολογισμού του Συμβουλίου θα γνωστοποιήσει τη θέση των κρατών μελών (ΚΜ) περί τα τέλη του τρέχοντος έτους, και μόνον στη συνέχεια θα ξεκινήσει η διαδικασία διαβούλευσης, και ενδεχομένως συμφιλίωσης, με το ΕΚ.

1.2 Κατά τη σύνταξη της παρούσης γνωμοδότησης επί της προτάσεως της Επιτροπής, η ΕΟΚΕ προτίθεται να επικεντρωθεί κυρίως στις πτυχές του κανονισμού που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τις **σχέσεις με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών**. Επιθυμεί αντίθετως να απόσχει, κατ' αρχήν, από τον σχολιασμό των κανόνων που αφορούν περισσότερο τεχνικές και «εσωτερικές» πτυχές, που έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο παρατηρήσεων και προτάσεων από άλλα θεσμικά όργανα με επαγγελματική αρμοδιότητα και άμεση εμπειρία, όπως δηλαδή το Δίκτυο Δημοσιονομικών Διοικητικών Μονάδων της Επιτροπής (RUF), η διοίκηση του Συμβουλίου, το Δικαστήριο, το Ελεγκτικό Συνέδριο, οι λογιστικές υπηρεσίες του ΕΚ, της ΕΟΚΕ και της ΕΤΠ.

1.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την άποψη, που κυριαρχεί μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και ειδικότερα μεταξύ των ΜΚΟ, σύμφωνα με την οποία ο ισχύων ΔΚ, και η εφαρμογή του, είναι ιδιαίτερα πολύπλοκοι, δεν διευκολύνουν την πραγματική συνεργασία και ζημιώνουν τις σχέσεις των οργανώσεων αυτών με τη Επιτροπή. Εξάλλου, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν εκφράσει την λύπη τους για την έλλειψη διαβούλευσης και διαλόγου από πλευράς Επιτροπής, πράγμα που συνέβαλε σε μια κατάσταση γενικής σύγχυσης, αποστέρισης και απογοήτευσης.

1.4. Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ επιθυμεί στενότερη συνεργασία των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μέσω διαρθρωμένων διαβουλεύσεων· δεν λησμονεί όμως ότι τα θεσμικά όργανα έχουν ευθύνες και αρμοδιότητες που πρέπει να διατηρηθούν ακόμη και αν δεν ικανοποιούνται όλες οι απαιτήσεις. Ενδεικνύται συνεπώς να αναπτυχθούν, μεταξύ των μερών, σχέσεις κατανόησης και σεβασμού των αμοιβαίων θέσεων· θα πρέπει επίσης να οριστεί ρητά, στον ΔΚ ή αλλού, ότι η απόρριψη αιτήματος, δεόντως αιτιολογημένη, θα πρέπει να κοινοποιείται στους ενδιαφερόμενους.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Ορισμένες γενικές αρχές διέπουν τους νέους κανόνες του δημοσιονομικού κανονισμού καθώς και τους κανόνες εφαρμογής που ισχύουν από την 1^η Ιανουαρίου 2003· η σημαντικότερη από τις αρχές αυτές συνίσταται στην ιδέα κατάρνησης του εκ των προτέρων κεντρικού ελέγχου, με την μεταβίβαση περισσότερων εξουσιών και ευθυνών στους διατάκτες, μέσω μιας σειράς ελέγχων που διασταυρώνονται από τους δημοσιονομικούς ελεγκτές και τους λογιστές. Το σύστημα φαίνεται να έχει θετικά αποτελέσματα, έστω και αν απαιτούνται κάποιες προσαρμογές στη βάση της κτηθείσας εμπειρίας.

2.2 Τα τεχνικά όργανα που αναφέρονται στο προηγούμενο σημείο 1.2, και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, έχουν γενικά υπογραμμίσει την ανάγκη καλύτερης **ισορροπίας μεταξύ των απαιτήσεων ελέγχου και μεγαλύτερης «ευελιξίας» των κανόνων**, ειδικότερα όταν πρόκειται για μικρά ποσά. Η Επιτροπή φαίνεται να αποδέχεται τη θέση αυτή· η ΕΟΚΕ από την πλευρά της, θα ήθελε να επισημάνει ότι ένα **«μικρό ποσό» για τα κοινοτικά όργανα** — που διαχειρίζονται συνολικά τεράστια ποσά — **έχει διαφορετική σημασία** για τμήματα της κοινωνίας των πολιτών (προμηθευτές, σύμβουλοι, ΜΚΟ, κλπ) με **σχετικά περιορισμένες διαστάσεις**: 10.000 ευρώ είναι ίσως μικρό ποσό για την ΕΕ, αλλά μπορεί να είναι σημαντικό για έναν μικρομεσαίο επιχειρηματία.

2.3 Εν προκειμένω, υπενθυμίζεται ότι στο προοίμιο της πρότασης κανονισμού της Επιτροπής αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι «Όλες οι τροποποιήσεις πρέπει να συμβάλουν [...] στην ενίσχυση της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων έναντι της απάτης και των παράνομων ενεργειών». Με άλλα λόγια και από μια διαφορετική άποψη, οι λογιστικοί κανόνες της ΕΕ

πρέπει (ή θα έπρεπε) να **συμβάλλουν σε μια «ηθικοποίηση» του εμπορίου**, λειτουργώντας ως προληπτικό μέσο έναντι του εύκολου πειρασμού εκμετάλλευσης της «ελαστικότητας» των ιδίων των κανόνων. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι εξονυχιστικοί και πολύπλοκοι λογιστικοί έλεγχοι είναι επαχθείς γαία την ΕΕ, αλλά εκτιμά ότι η θεμιτή πρόθεση για τη μείωση του διοικητικού κόστους δεν πρέπει να καταλήγει σε χαλαρές ή υπεραπλουστευμένες λύσεις. Όπως φαίνεται από τις εκθέσεις της OLAF, οι απάτες είναι διαδεδομένες σε όλα τα επίπεδα· η ΕΟΚΕ επισημαίνει εν προκειμένω ότι πολύτιμα διδάγματα — μεταφρασμένα σε κατάλληλους κανόνες — θα μπορούσαν ενδεχομένως να εξεταστούν από την Επιτροπή εάν η OLAF είχε κληθεί να συμμετάσχει στη φάση σύνταξης του νέου ΔΚ.

2.3.1. Κατόπιν τούτου, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη που έχουν επισημάνει οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για εδραίωση της ισορροπίας μεταξύ αποδοτικότητας, αποτελεσματικότητας και υπευθυνότητας ούτως ώστε να μην αμφισβητηθεί η αρχή της εταιρικής σχέσης μεταξύ αυτού που παρέχει τα κεφάλαια και αυτού που τα αποδέχεται, και να αποφευχθεί η παρεμπόδιση τόσο των πιθανών καινοτόμων εξελίξεων όσο και της προσεκτικής χρήσεως των δημόσιων πόρων. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάγκη αυτή, αλλά υπογραμμίζει ότι σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να παραβιαστούν οι αρχές που διέπουν τη χρήση του δημοσίου χρήματος: διαφάνεια, αποτελεσματικότητα στη χρήση, υποχρέωση απόδοσης λογαριασμών.

2.4 Μια άλλη παρατήρηση που αξίζει σχολίου είναι εκείνη σύμφωνα με την οποία «η πολύ συχνή ή αδικαιολόγητη **αλλαγή των κανόνων**, ενδέχεται να έχει **αρνητικές συνέπειες** στους δικαιούχους και στην εικόνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Η θέση αυτή είναι αποδεκτή, αλλά θα πρέπει να μετριαστεί από την υπόθεση ότι θα μπορούσε να προβλεφθεί η θέσπιση **νέων κανόνων στους τομείς όπου σημειώνονται οι περισσότερες καταχρήσεις**. Και σε αυτή την περίπτωση, η εξέταση των εκθέσεων της OLAF θα μπορούσε να αποφέρει χρήσιμες συστάσεις.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Όσον αφορά την **είσπραξη των απαιτήσεων** της ΕΕ (άρθρ. 72-73 α) ο νέος ΔΚ προβλέπει ότι για τις απαιτήσεις της Ένωσης ισχύουν τα μέσα που έχουν ήδη υιοθετηθεί με τις σχετικές οδηγίες για τη δικαστική συνεργασία, και επιβάλλει στα κράτη μέλη να **εφαρμόσουν για την είσπραξη των απαιτήσεων της ΕΕ τα ίδια προνόμια που ισχύουν για τις εθνικές φορολογικές απαιτήσεις**. Η ΕΟΚΕ, αν και συνειδητοποιεί ότι ένας κανονισμός εφαρμόζεται άμεσα σε κάθε κράτος μέλος, διερωτάται εάν αυτός ο κανόνας δεν απαιτεί **αλλαγή των εθνικών νομοθεσιών**, ειδικότερα των νόμων περί πτωχεύσεως, που συνήθως παρέχουν το **δικαίωμα προτίμησης** στις (εθνικές) φορολογικές απαιτήσεις αλλά δεν αναφέρουν τις υποχρεώσεις έναντι της ΕΕ. Για να υπάρχει απαίτηση έναντι τρίτων, **κάθε τύπος δικαιώματος προτίμησης θα πρέπει να προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία**.

3.2 Η υιοθέτηση το 2004 της νέας οδηγίας ΕΚ για τις **δημόσιες συμβάσεις** συνεπάγεται ότι η νέα πρόταση του ΔΚ προσαρμόζεται στους νέους κανόνες· ήδη το 2002 υιοθετήθηκε η οδηγία της ΕΕ για τις συμβάσεις που ισχύει για τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ δεν θεωρεί απαραίτητο να εκφράσει τη γνώμη της για κανόνες που έχουν ήδη υιοθετηθεί και για την ισχύ των οποίων μόνο η εμπειρία

μπορεί να δώσει απαντήσεις και ενδείξεις για ενδεχόμενες τροποποιήσεις.

3.2.1 Εφιστάται η προσοχή σε ένα στοιχείο του ΔΚ: το εδάφιο που προστίθεται στο άρθρο 95 προβλέπει τη δημιουργία **κοινής βάσης δεδομένων σε δύο ή περισσότερα θεσμικά όργανα** για τον εντοπισμό των υποψηφίων που υπάγονται στις περιπτώσεις αποκλεισμού (άρθρα 93 και 94). Ενδείκνυται η δημιουργία μιας κεντρικής τράπεζας δεδομένων (που να μην περιορίζεται στα θεσμικά όργανα), αλλά η Επιτροπή αναφέρει μόνο ότι θα πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα για δύο ή περισσότερα θεσμικά όργανα να κατέχουν από κοινού τα δεδομένα. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη χρησιμότητα των τραπεζών δεδομένων γενικά, διερωτάται όμως εάν στη συγκεκριμένη περίπτωση οι δαπάνες ενοποίησης δικαιολογούνται από τα αποτελέσματα: τα συμβαλλόμενα μέρη κάθε θεσμικού οργάνου διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό και τα κριτήρια συλλογής των δεδομένων δεν είναι πάντα ομοιογενή.

3.3 Ένα άλλο σημείο που εγείρει αμφιβολίες αφορά τους **λόγους αποκλεισμού** (άρθρο 93), μεταξύ των οποίων αναφέρονται (άρθρο 93.1.α) οι **καταδίκες «με απόφαση η οποία έχει ισχύ δεδικασμένου»**. Ο κανόνας έχει συνταχθεί σύμφωνα με τους νόμους και τις αρχές που έχουν θεσπιστεί από το Σύνταγμα των περισσότερων κρατών μελών, και ως εκ τούτου είναι απρόσβλητος· η ΕΟΚΕ επισημαίνει όμως ότι σε ορισμένα κράτη μέλη οι διαδικασίες προσφυγής κατά απόφασης «πρώτου βαθμού» (δικαστήριο) περνούν από άλλα δύο στάδια δικής (έφεση, ανάιρεση), και ότι μια απόφαση κρίνεται «οριστική» μόνον όταν εξαντλούνται όλες οι διαδικασίες έφεσης. Από τον έναν βαθμό δικής στον άλλο ενδέχεται να μεσολαβήσει μεγάλο χρονικό διάστημα και εν τω μεταξύ **μια καταδίκη σε πρωτοβάθμιο ή δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αν και εμφανώς αιτιολογημένη, δεν μπορεί να θεωρηθεί νομικά έγκυρος λόγος αποκλεισμού**. Σε πρακτικό επίπεδο, θα ανατεθεί στους αρμόδιους να **επιδείξουν μεγάλη προσοχή** κατά την ανάθεση διαγωνισμών ή συμβάσεων, δεν θα είναι όμως πάντα εύκολο — ιδιαίτερα σε ορισμένες περιπτώσεις — να λάβουν αποφάσεις που να τηρούν τον νόμο και ταυτόχρονα να επιδείξουν τη δέουσα σύνεση.

3.3.1 Ο ανωτέρω κανόνας, αν και αδιαμφισβήτητος, αφήνει ωστόσο μεγάλα περιθώρια αμφιβολίας· εξάλλου, φαίνεται να θέτει πρόβλημα συνοχής με το επόμενο άρθρο 93.1.β, στο οποίο προβλέπεται ο αποκλεισμός από την ανάθεση συμβάσεων όσων **«τελούν υπό διοικητική ποινή, κατά το άρθρο 96»**. Κατά της εφαρμογής μιας διοικητικής ποινής υπάρχει πάντα η δυνατότητα διοικητικής ή δικαστικής προσφυγής, αλλά στο προτεινόμενο κείμενο φαίνεται ότι η διοικητική ποινή είναι οριστική έστω και εάν είναι μόνο σε φάση εφαρμογής. Η αντιπαράθεση των δύο κανόνων δημιουργεί αμφιβολίες για τα λογικά και νομικά κριτήρια που τους διέπουν: αφενός, το άρθρο 93.1.α υπονοεί ότι οι «υποτιθέμενοι» ένοχοι για σοβαρά αδικήματα απολαύουν του τεκμηρίου της αθωότητας έως την οριστική τους καταδίκη, ενώ στο άρθρο 93.1.β όσοι τελούν υπό διοικητική ποινή (και κατά συνέπεια με δυνατότητα έφεσης) αποτελούν αιτία άμεσου αποκλεισμού. Η ΕΟΚΕ **δεν ζητά να καταστεί πιο «ευέλικτο» το άρθρο 93.1.β, αλλά να βρεθεί ένα συμπληρωματικό κριτήριο που να καθιστά λιγότερο «ανοικτό» το άρθρο 93.1.α**.

3.4 Το κεφάλαιο που αφορά τις **επιδότησεις** (άρθρο 108 και επόμενα) χρήζει όλως ιδιαίτερης προσοχής, όχι μόνον λόγω του ευαίσθητου χαρακτήρα του αλλά και διότι η διάθεση του δημοσίου χρήματος σε μια πληθώρα διαφορετικών δικαιούχων, και για εντελώς διαφορετικούς λόγους, ενδέχεται να προκαλέσει επικρίσεις της κοινής γνώμης. Οι επικρίσεις αυτές μπορεί να είναι κατά το μάλλον ή ήττον δικαιολογημένες, αλλά συχνά οφείλονται σε μια πραγματική ή υποτιθέμενη **έλλειψη διαφάνειας**, θεωρούμενη ως έλλειψη διαφάνειας ακόμη και η **δυσκολία κατανόησης των κανόνων και των κριτηρίων εφαρμογής τους**. Πρέπει εξάλλου να αναγνωριστεί ότι κάθε άλλο παρά εύκολη είναι η σύνταξη κανόνων που αφορούν ένα τόσο ποικίλο και πολύμορφο σύνολο, με μια δύσκολη περιπτωσιολογία που πρέπει να καταλήξει σε συγκεκριμένα σχήματα. Η διαφάνεια (εννοούμενη εδώ κυρίως ως σαφήνεια εννοιών και γλώσσας) αποτελεί συνεπώς την μείζονα εγγύηση της διοίκησης έναντι ευθυνών που απορρέουν από το ευρύ περιθώριο της ελευθερίας αξιολόγησης.

3.4.1 Ένα πρώτο παράδειγμα δυσκολίας κατανόησης αποτελεί το άρθρο 109, το οποίο στην παράγραφο 2 ορίζει ότι **«Η επιδότηση δεν είναι δυνατόν να αποσκοπεί ή να συνεπάγεται κέρδος»**, ενώ η επόμενη παράγραφος 3, γ) λέει ότι «η παράγραφος 2 δεν ισχύει για ενέργειες με στόχο την ενίσχυση της οικονομικής επιφάνειας δικαιούχου ή την εξασφάλιση εσόδων». Περνά απαρατήρητη η πρακτική διαφορά μεταξύ «κέρδους» και «εσόδων»: η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αποσαφηνιστεί η διατύπωση του κανόνα, τόσο επί της μορφής όσο και επί της ουσίας.

3.4.2 Το άρθρο 109.2, δ), ορίζει ότι **η απαλλαγή από την απαγόρευση αποκόμισης κέρδους** εφαρμόζεται και στις **επιδότησεις μικρού ύψους**, όταν αυτές έχουν τη μορφή (άρθρο 113 α, παράγραφος 1.γ), δ)) **κατ' αποκοπήν ποσών ή κατ' αποκοπήν χρηματοδοτήσεων**. Σχετικά με την έννοια «μικρό ύψος» ή «μικρό ποσό», η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τις παρατηρήσεις που έχει κάνει στο προηγούμενο σημείο 2.2: είναι απαραίτητο να βρεθεί ένα **σημείο ισορροπίας** για το τι είναι «επιδότηση μικρού ύψους» για την ΕΕ και τι «υποκειμενικά σημαντική επιδότηση» για τους δικαιούχους των επιδοτήσεων. Εν πάση περιπτώσει, το θέμα θα πρέπει να λυθεί στο πλαίσιο του ΔΚ και όχι στους κανόνες εφαρμογής.

3.4.3 Πάντα σχετικά με τις επιδοτήσεις, και ιδιαίτερα με τις επιδοτήσεις μικρού ύψους, σε κανένα σημείο του ΔΚ δεν αναφέρεται η **υποχρέωση απόδοσης λογαριασμού**, ούτε οποιαδήποτε υποχρέωση υποβολής εκθέσεων για την πραγματική χρήση των εισπρακτέων ποσών. Η ΕΟΚΕ σημειώνει την επιθυμία της Επιτροπής να μειώσει τις διοικητικές δαπάνες, αλλά δεν μπορεί να δεχτεί ότι το δημόσιο χρήμα διανέμεται χωρίς κανείς να έχει ιδέα πως χρησι-

μοποιείται στη συνέχεια. Θα πρέπει να προβλέπεται **δειγματοληπτικός έλεγχος των λογαριασμών**, ακόμη και κυρώσεις σε όποιον δεν τους παρουσιάζει, για την επιβεβαίωση της αρχής της υγιούς διαχείρισης του δημοσίου χρήματος.

3.4.4 Ακόμη και το άρθρο 114 δημιουργεί κάποιες αμφιβολίες. Στην παράγραφο 4 όπου ορίζεται ότι «ο διατάκτης είναι δυνατόν να επιβάλλει σε αιτούντες **διοικητικές και χρηματικές κυρώσεις** αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές...» τίθεται το θεμιτό ερώτημα ποιες εγγυήσεις παρέχουν οι δικαιούχοι των επιδοτήσεων (που σε πολλές περιπτώσεις έχουν χαρακτηριστικά, και περιουσιακά στοιχεία, πολύ διαφορετικά από εκείνα των δικαιούχων των διαγωνισμών ή των συμβάσεων) ώστε να μπορούν ή να θέλουν να αντιμετωπίσουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις κυρώσεις. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, είναι απαραίτητο — στην περίπτωση αιτούντων που έχουν έδρα σε ένα κράτος μέλος — να μεσολαβεί το ίδιο το κράτος μέλος για τις αιτήσεις και να παρέχει τις εγγυήσεις εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που απορρέουν από ενδεχόμενες διοικητικές ή χρηματικές κυρώσεις.

4. Συμπεράσματα

4.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση της Επιτροπής στην πρότασή της να υιοθετηθεί ένας νέος δημοσιονομικός κανονισμός, ειδικότερα όσον αφορά την κατάργηση των εκ των προτέρων κεντρικών ελέγχων, και την αντικατάστασή τους από ελέγχους που να πραγματοποιούνται πριν τις πληρωμές σχεδίων που έχουν ήδη εγκριθεί.

4.2 Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ συνιστά προσοχή στην αποδοχή των αιτήσεων των οικονομικών υπηρεσιών πολλών οργανισμών, που έχουν την τάση να απλοποιούν ή να καταργούν τις διατυπώσεις και τους ελέγχους για συμβάσεις και επιδοτήσεις «μικρού ύψους». Αν και συμφωνεί με το γεγονός ότι οι έλεγχοι είναι δαπανηροί, και σε πόρους και σε χρόνο, εκτιμά ότι η πρόθεση συγκράτησης των δαπανών θα πρέπει να μετριαστεί από τον αντίθετο συλλογισμό: την ανάγκη να μη δοθεί στους πολίτες της Ευρώπης και στους άλλους φορείς η εντύπωση απλοποίησης ή αδιαφορίας κατά τη διαχείριση «μικρών» ποσών.

4.3 Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ζητούν, από την πλευρά τους, κάθε αναθεώρηση του ΔΚ να πραγματοποιείται σε διαβούλευση με την Επιτροπή, με βάση την αμοιβαία κατανόηση και την συνεκτίμηση της ανάγκης για χρηστή οικονομική διαχείριση και για τα δύο μέρη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το αίτημα αυτό, υπενθυμίζει όμως ότι κάθε απόφαση πρέπει να υιοθετείται στο πλαίσιο της επιταγής για υγιή και διάφανη διαχείριση του δημοσίου χρήματος.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τον καθορισμό λεπτομερών κανόνων σχετικά με την επιστροφή του φόρου προστιθεμένης αξίας, που προβλέπεται στην οδηγία 77/388/ΕΟΚ, σε υποκειμένους στο φόρο μη εγκατεστημένους στο έδαφος της χώρας αλλά εγκατεστημένους σε άλλο κράτος μέλος»

COM(2004) 728 τελικό — 2005/0807 (CNS)

(2006/C 28/18)

Στις 20 Ιουλίου 2005 και σύμφωνα με το άρθρο 93 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε, κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005) γενικό εισηγητή τον κ. BURANI και υιοθέτησε με 79 ψήφους υπέρ, καμία κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή: το έγγραφο της Επιτροπής

1.1 Τον Οκτώβριο του 2003 η Επιτροπή υπέβαλε ένα έγγραφο⁽¹⁾ το οποίο συνόψιζε την στρατηγική στον τομέα του ΦΠΑ, η οποία είχε ήδη διαμορφωθεί τον Ιούνιο του 2000. Ένας από τους στόχους της στρατηγικής ήταν η απλοποίηση των διαδικασιών. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού προτάθηκαν, μέσω ενός μεταγενέστερου εγγράφου της Επιτροπής που υποβλήθηκε τον Οκτώβριο του 2004⁽²⁾, τρεις συγκεκριμένες πρωτοβουλίες: δύο από αυτές⁽³⁾ έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ⁽⁴⁾, η δε τρίτη εξετάζεται στο παρόν έγγραφο.

1.2 Η υπό εξέταση πρόταση της Επιτροπής αποσκοπεί στην επιτάχυνση και στην απλοποίηση των διαδικασιών επιστροφής του ΦΠΑ σε υποκειμένους στο φόρο σε κράτος μέλος στο οποίο δεν είναι εγκατεστημένοι, συγκεκριμένα δε του ΦΠΑ που έχει επιβληθεί για αγαθά ή υπηρεσίες που παρασχεθήκαν σε αυτούς από άλλους υποκειμένους στο φόρο στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους ή που έχει επιβληθεί για την εισαγωγή αγαθών στο κράτος μέλος αυτό.

1.3 Κατ'ουσία οι γενικοί κανόνες που ρυθμίζουν το ζήτημα παραμένουν αμετάβλητοι: η πραγματική πρόοδος συνίσταται στο γεγονός ότι προτείνεται ουσιαστική απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών τις οποίες οφείλουν να ακολουθούν οι υποκείμενοι στο φόρο που δικαιούνται επιστροφής, ενώ ταυτόχρονα εδραιώνεται στο δικαίωμά τους σε αποζημίωση εφόσον η φορολογική υπηρεσία καθυστερήσει την πληρωμή πέραν μίας συγκεκριμένης προθεσμίας.

⁽¹⁾ COM(2003) 614 τελικό.

⁽²⁾ COM(2004) 728 τελικό.

⁽³⁾ «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 77/388/ΕΟΚ με σκοπό την απλούστευση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το φόρο προστιθεμένης αξίας» και «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1798 /2003 όσον αφορά τη θέσπιση ρυθμίσεων για τη διοικητική συνεργασία στο πλαίσιο του συστήματος "της μίας και μόνης θυρίδας" και της διαδικασίας επιστροφής ποσού για το φόρο προστιθεμένης αξίας».

⁽⁴⁾ ΕΕ αριθ. C 267 της 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 σελ. 45· - Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 77/388/ΕΟΚ με σκοπό την απλούστευση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το φόρο προστιθεμένης αξίας» και «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1798 /2003 όσον αφορά τη θέσπιση ρυθμίσεων για τη διοικητική συνεργασία στο πλαίσιο του συστήματος "της μίας και μόνης θυρίδας" και της διαδικασίας επιστροφής ποσού για το φόρο προστιθεμένης αξίας» COM(2004) 728 τελικό - 2004/0261 (CNS) - 2004/0262 (CNS).

1.4 Η απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών επικυρώνεται με το άρθρο 5 της πρότασης οδηγίας: το άρθρο προβλέπει ότι για να υπάρξει επιστροφή, ο ενδιαφερόμενος πρέπει απλώς να υποβάλει **αίτηση με ηλεκτρονικά μέσα**, αντί αίτησης σε τυποποιημένο έντυπο η οποία να συνοδεύεται από τα πρωτότυπα των τιμολογίων ή των παραστατικών εισαγωγής. Φυσικά, η αίτηση πρέπει να περιλαμβάνει μία σειρά στοιχείων, τα οποία προσδιορίζονται στο άρθρο, τα οποία επιτρέπουν στη φορολογική υπηρεσία να προσδιορίζει και να ελέγχει κατά πόσον η πράξη είναι κανονική.

1.5 Κατά κανόνα, η αίτηση πρέπει να αφορά τιμολογημένες αγορές αγαθών ή υπηρεσιών ή εισαγωγές που πραγματοποιήθηκαν **κατά τη διάρκεια περιόδου όχι μικρότερης των τριών μηνών και όχι μεγαλύτερης του ενός ημερολογιακού έτους** και πρέπει να υποβάλλεται **εντός έξι μηνών** από το τέλος του ημερολογιακού έτους κατά το οποίο ο φόρος κατέστη απαιτητός. Είναι εντούτοις δυνατό, σε ορισμένες περιπτώσεις, να τροποποιηθούν τόσο η περίοδος αναφοράς, όσο και οι προϋποθέσεις που ισχύουν για την υποβολή των αιτήσεων.

1.6 Η φορολογική υπηρεσία του κράτους μέλους στο οποίο καταβάλλεται το ΦΠΑ οφείλει να γνωστοποιήσει **την απόφασή της εντός τριών μηνών** από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης επιστροφής του ΦΠΑ, **εντός δε της ίδιας προθεσμίας** πρέπει να πραγματοποιηθεί και η **πληρωμή**. Οι αρνητικές απαντήσεις πρέπει να αιτιολογούνται. Οι **προσφυγές** γίνονται δεκτές υπό τις ίδιες προϋποθέσεις που ισχύουν για τους υποκειμένους στο φόρο που είναι εγκατεστημένοι στο εν λόγω κράτος μέλος. Το κράτος μέλος μπορεί να ζητήσει **επιπλέον στοιχεία**, μόνον όμως εντός τριών μηνών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης· στην περίπτωση ωστόσο αυτή, η προθεσμία για την επιστροφή του φόρου αρχίζει να υπολογίζεται από την ημερομηνία κατά την οποία ζητήθηκε να προσκομιστούν τα πρόσθετα στοιχεία. Κάθε αίτηση πρέπει να **θεωρείται αποδεκτή, εάν δεν κοινοποιηθεί ρητή απόρριψη εντός της ταχθείσας προθεσμίας**.

1.7 Όπως ελέγχθη στο προηγούμενο σημείο 1.6, η **πληρωμή** των οφειλόμενων ποσών πρέπει να πραγματοποιείται **εντός τριών μηνών** από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης· σε περίπτωση καθυστέρησης, το κράτος μέλος οφείλει στον αιτούντα **τόκο ύψους 1 % μηνιαίως** επί του οφειλόμενου ποσού.

2. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

2.1 Κάθε πρόταση που αποσκοπεί σε μία απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών τις οποίες καλούνται να ακολουθήσουν οι πολίτες βρίσκει αναμφίβολα σύμφωνη την ΕΟΚΕ, κυρίως μάλιστα όταν — πράγμα που συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση — η απλοποίηση μεταφράζεται σε μία επιτάχυνση των πρακτικών των οποίων κάνουν χρήση οι κρατικές υπηρεσίες και σε μία παρότρυνση για βελτίωση της οργάνωσης της εργασίας. Στην περίπτωση της υπό εξέτασης πρότασης, ωστόσο, η απλοποίηση ανταποκρίνεται περισσότερο σε πραγματική ανάγκη παρά σε απλή επιθυμία επιτάχυνσης των διαδικασιών: υπενθυμίζεται πράγματι, όπως ήδη τόνισε η ΕΟΚΕ⁽³⁾, ότι στην Εισαγωγή ή ίδια η Επιτροπή δηλώνει ότι «η ισχύουσα διαδικασία επιστροφής του φόρου (...) φαίνεται ότι είναι τόσο επαχδής, ώστε να υπολογίζεται ότι περισσότερο από το 53,5 % μεγάλων επιχειρήσεων δεν έχουν ζητήσει επιστροφές που εδικαιούνται».

2.2 Η οδηγία εφαρμόζεται, όπως δηλώνει ο ίδιος ο τίτλος της πρότασης, «σε υποκειμένους στο φόρο μη εγκατεστημένους στο έδαφος της χώρας αλλά εγκατεστημένους σε άλλο κράτος μέλος», σύμφωνα με τους κανόνες, εφαρμόζεται δε στις πράξεις που προβλέπονται από τις ισχύουσες ρυθμίσεις.

2.3 Η καινοτομία που είναι πράγματι σημαντική είναι εκείνη που προβλέπεται από το άρθρο 5 της πρότασης οδηγίας και η οποία ορίζει ότι η αίτηση επιστροφής του φόρου δεν υποβάλλεται σε έντυπη μορφή συνοδευόμενη από τα πρωτότυπα τιμολογίων και τελωνειακών πιστοποιητικών και από άλλα δικαιολογητικά, αλλά **υποβάλλεται με ηλεκτρονικά μέσα**, περιέχει δε όλες τις αναφορές που επιτρέπουν τον εντοπισμό των απαιτούμενων στοιχείων, τα οποία η διοίκηση έχει ήδη στη διάθεσή της. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί φυσικά με την πρόταση, επιθυμεί ωστόσο να παρατηρήσει ότι οι σχετικές υπηρεσίες θα μπορούσαν ήδη από τώρα, δίχως την βοήθεια των ηλεκτρονικών μέσων, να ακολουθούν την ίδια διαδικασία εάν απλώς διέθεταν καλύτερη και αποτελεσματικότερη οργάνωση.

2.4 Η τελευταία αυτή παρατήρηση είναι λιγότερο κοινότοπη απ'όσο φαίνεται, περιέχει δε ένα σαφές μήνυμα: σε περίπτωση που σημειώνεται μεγάλη καθυστέρηση σε ό,τι αφορά την θέση σε εφαρμογή της οδηγίας, θα ήταν ευκαίριο οι φορολογικές ή οι τελωνειακές υπηρεσίες να κινητοποιηθούν παράλληλα με σκοπό τον **εξορθολογισμό των μεθόδων τους**, είτε αυτές προϋποθέτουν τη χρήση εντύπων, είτε τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων, ώστε ο ενδιαφερόμενος να μπορεί να υποβάλει απλοποιημένα δικαιολογητικά.

2.5 Η ΕΟΚΕ είναι απόλυτα σύμφωνη με το περιεχόμενο του άρθρου 6 της πρότασης: εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες που κατέβαλε η Επιτροπή προκειμένου να επιβάλει στα

κράτη μέλη έναν **κανόνα** που θα έπρεπε να βρίσκεται πάντοτε στη βάση της σχέσης τους με τους πολίτες, είτε οι σχέσεις αυτές είναι οικονομικού χαρακτήρα, είτε όχι: **η δημόσια διοίκηση έχει την υποχρέωση να ανταποκρίνεται, πάντοτε και με προθυμία, στα αιτήματα που της υποβάλλονται**. Το χρονικό περιθώριο που παρέχεται στη δημόσια διοίκηση προκειμένου να αντιδράσει — ιδιαίτερα μάλιστα η προθεσμία των τριών μηνών που της επιβάλλεται για την επιστροφή του φόρου ή για την κοινοποίηση αρνητικής απάντησης — φαίνεται επαρκές και εύλογο. Δικαιολογημένα όμως, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον οι προθεσμίες είναι ρεαλιστικές και για τα εικοσιπέντε κράτη μέλη της Ένωσης: σε ορισμένα από αυτά, πράγματι, οι καθυστερήσεις που σημειώνονται σε ό,τι αφορά την επιστροφή χρημάτων είναι τόσο μεγάλες ώστε μπορεί να υποτεθεί ότι υφίσταται σε αυτά θεμελιώδης ανεπιτηδεύτητα, η οποία δεν εξαλείφεται εύκολα σε σύντομο χρονικό διάστημα.

2.6 Το άρθρο 8 επίσης αναφέρεται σε μία δίκαιη αρχή η οποία πρέπει πάντοτε να διέπει τις σχέσεις μεταξύ δημόσιας διοίκησης και φορολογούμενων. Η αρχή αυτή ορίζει ότι σε περίπτωση που η επιστροφή του φόρου δεν πραγματοποιηθεί εντός τριών μηνών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης ή από την αποστολή των απαραίτητων διευκρινίσεων, η δημόσια διοίκηση οφείλει να καταβάλει στον αιτούντα **τόκο υπερημερίας ύψους 1 % μηνιαίως**. Η ΕΟΚΕ είναι σύμφωνη με την εν λόγω αρχή, φρονεί ωστόσο ότι το μέτρο είναι δυσεφάρμοστο. Υπενθυμίζει ότι ένας μηνιαίος τόκος της τάξεως του 1 % αντιστοιχεί σε τόκο **από ανατοκισμό ύψους 12,68 % ετησίως**: δεδομένου ότι σε ορισμένες χώρες η νομοθεσία για την προστασία του καταναλωτή θέτει συγκεκριμένα όρια πέρα από τα οποία ένας τόκος θεωρείται **τοκογλυφία**, σε περίπτωση που το 12,68 % αποδειχθεί υψηλότερο από το όριο που έχει θέσει μία χώρα, ο τόκος που θα πρέπει να καταβάλει η δημόσια διοίκηση θα έχει οριστεί με νόμο σε ένα ύψος που άλλος νόμος θεωρεί παράνομο. Η ΕΟΚΕ προτείνει συνεπώς την τροποποίηση του άρθρου 8 ως εξής: ο τόκος υπερημερίας να υπολογίζεται σε κάθε χώρα **με βάση τον τόκο υπερημερίας που η εθνική νομοθεσία εφαρμόζει στους φορολογούμενους που δεν έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους**.

2.7 Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις αρχές που εισάγει η πρόταση οδηγίας, ιδιαίτερα με αυτές που αφορούν τα δικαιώματα των αιτούντων επιστροφή, καθώς και με την προτροπή — έμμεση αλλά αποτελεσματική — να βελτιωθεί η λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Η ΕΟΚΕ συνιστά απλώς οι σχετικοί κανόνες να καταρτιστούν με μεγαλύτερο ρεαλισμό και να μην λησμονείται ότι μεταξύ των εικοσιπέντε κρατών μελών υφίστανται ακόμη επίπεδα αρκετά διαφορετικά σε ό,τι αφορά την προστασία του καταναλωτή, την αποτελεσματικότητα και τους τεχνολογικούς πόρους.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

(3) ΕΕ αριθ. C 267 της 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 σελ. 45, παρ. 1.4.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την κατάργηση της οδηγίας 90/544/ΕΟΚ σχετικά με τις ζώνες συχνότητων που ορίζονται για τη συντονισμένη εγκατάσταση του πανευρωπαϊκού επίγειου δημόσιου συστήματος ραδιοτηλεεidoποίησης στην Κοινότητα

COM(2005) 361 τελικό — 2005/0147 (COD)

(2006/C 28/19)

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2005, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά τη διάρκεια της 421^{ης} συνόδου ολομέλειάς της, της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 27^{ης} Οκτωβρίου 2005) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε τον κ. RETUREAU γενικό εισηγητή, και υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 66 ψήφους υπέρ και 2 αποχές.

1. Πρόταση της Επιτροπής

1.1 Η προτεινόμενη οδηγία⁽¹⁾ αποσκοπεί στην κατάργηση της οδηγίας ERMES του 1990⁽²⁾ που κατοχύρωνε την ερτζιανή συχνότητα από τα 169,4 έως τα 169,8 Méghahertz (MHz) στο ευρωπαϊκό σύστημα ραδιοτηλεεidoποίησης. Απαιτείται οδηγία κατάργησης για την κατάργηση παλαιότερης οδηγίας (αρχή του παραλληλισμού των μορφών).

1.2 Νομική βάση: άρθρο 95 της ΣΕΚ (Εσωτερική αγορά, εφαρμογή του άρθρου 14 της ΣΕΚ)· διαδικασία συντονισμού (Άρθρο 251 της ΣΕΚ).

1.3 Κίνητρο: η χρήση της παραπάνω ζώνης συχνότητας για τη ραδιοτηλεεidoποίηση περιπίπτει σε αχρηστία, και το φάσμα της παραπάνω ζώνης χρησιμοποιείται ολοένα και λιγότερο· υπάρχουν ήδη άλλες χρήσεις (αποστολή μηνυμάτων «SMS» μέσω κινητού τηλεφώνου). Στο πλαίσιο της απόφασης «ραδιοφάσμα» του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου του 2002⁽³⁾, η Επιτροπή επιθυμεί την εισαγωγή και άλλων υπηρεσιών μέσω ενός εναρμονισμένου σχεδίου χρήσης, που θα ετοιμάσει από κοινού με την CEPT⁽⁴⁾, και το οποίο θα αποτελέσει αντικείμενο μεταγενέστερης απόφασης της Επιτροπής.

1.4 Οι κυριότερες προβλεπόμενες κοινοτικές χρήσεις της ζώνης συχνότητας από τα 169,4 έως τα 169,8 MHz αφορούν τη μεγαλύτερη κοινωνική ένταξη και κινητικότητα των ατόμων με βαρηνόκια

Βρυξέλλες, 27 Οκτωβρίου 2005

και των ηλικιωμένων στην ΕΚ⁽⁵⁾, την προστασία κατά της κλοπής, την ασφάλεια μέσω καλύτερης δυνατότητας επιτήρησης των εταιρειών ύδρευσης, παροχής αερίου και ηλεκτρισμού και κατάλληλων εργαλείων ηλεκτρονικών επικοινωνιών· υπογραμμίζεται η θετική επίπτωση για τις βιομηχανίες του τομέα υπηρεσιών επικοινωνίας εξ αποστάσεως.

1.5 Τα κράτη μέλη θα μπορούν να κατανέμουν σε εθνικό επίπεδο στα πλαίσια της προαναφερθείσας ζώνης τις συχνότητες που δεν θα κατανέμονται σε κοινοτικό επίπεδο από την Επιτροπή και από την CEPT.

2. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

2.1 Οι ανάγκες στον τομέα του ραδιοφάσματος για την ανάπτυξη νέων υπηρεσιών δεν παύουν να αυξάνονται, και η πρόταση κατάργησης της οδηγίας για τη ραδιοτηλεεidoποίηση αποσκοπεί στη διάνοιξη προς νέες χρήσεις ενός τομέα του φάσματος που δεν χρησιμοποιείται επαρκώς σήμερα, ιδίως προς όφελος των ατόμων με αναπηρίες, των ηλικιωμένων, της ενίσχυσης της ασφάλειας, των κινητών υπηρεσιών κλπ.

2.2 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει, συνεπώς, την πρόταση, με την ελπίδα ότι θα αναπτυχθούν κατά προτεραιότητα οι υπηρεσίες που σχετίζονται με την κοινωνική ένταξη και ότι αυτό θα οδηγήσει στη δημιουργία επιχειρήσεων και θέσεων απασχόλησης σε τομείς που είναι απαραίτητοι για τους Ευρωπαίους πολίτες. Καλεί, επίσης, τα κράτη μέλη να προωθήσουν την κοινωνική ένταξη και την απασχόληση στην κοινωνία της πληροφορίας, κατά την κατανομή συχνότητων σε νέες εξ αποστάσεως υπηρεσίες.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ COM(2005) 361 τελικό.

⁽²⁾ Οδηγία 90/544/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 9ης Οκτωβρίου 1990 σχετικά με τις ζώνες συχνότητων που ορίζονται για τη συντονισμένη εγκατάσταση του πανευρωπαϊκού επίγειου δημόσιου συστήματος ραδιοτηλεεidoποίησης στην Κοινότητα (οδηγία ERMES).

⁽³⁾ Απόφαση αριθ. 676/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με ένα κανονιστικό πλαίσιο για την πολιτική του ραδιοφάσματος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (απόφαση ραδιοφάσματος).

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Ταχυδρομικών και Τηλεπικοινωνιακών Οργανισμών (CEPT). V. «τελική έκδοση της CEPT, Επιτροπή ραδιοφάσματος, αναθεώρηση των ζωνών συχνότητων 169.4-169.8» MHz, RSCOM04-69, Βρυξέλλες, 24 Νοεμβ. 2004.

⁽⁵⁾ Οδηγία πλαίσιο 2002/21/ΕΚ, που απαιτεί την κάλυψη των αναγκών ειδικών κοινωνικών ομάδων πολιτών όπως των χρηστών με αναπηρίες· συμπεράσματα του άτυπου Συμβουλίου Υπουργών τηλεπικοινωνιών της Vitoria για τις τηλεπικοινωνίες που ζήτησε να εξασφαλιστεί η προσελασιμότητα σε όλες τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες για τα άτομα με αναπηρίες και τους ηλικιωμένους και το πρόγραμμα δράσης eEurope 2005 που θεσπίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 21-22 Ιουνίου 2002 στη Σεβίλλη.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 2256/2003/ΕΚ ενόψει της παράτασης του προγράμματος, κατά το 2006, για τη διάδοση ορθής πρακτικής και την παρακολούθηση της αφομοίωσης των ΤΠΕ»

COM(2005) 347 τελικό — 2005/0144 (COD)

(2006/C 28/20)

Στις 10 Οκτωβρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 157(3) της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2005, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία της πληροφορίας» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 27^{ης} Οκτωβρίου), να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. RETUREAU και υιοθέτησε, με 79 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Το πρόγραμμα MODINIS⁽¹⁾ εντασσόταν στο σχέδιο επέκτασης των στόχων που έδωσαν το Συμβούλιο της Λισαβώνας της 23^{ης} και 24^{ης} Μαρτίου 2000 — να καταστεί η οικονομία της ΕΕ μία οικονομία της γνώσης, η πλέον ανταγωνιστική στον κόσμο — και το Συμβούλιο της Feira της 19^{ης} και 20^{ης} Ιουνίου 2000 — το οποίο υιοθέτησε το σχέδιο δράσης eEurope 2005 και τις προοπτικές ενθάρρυνσης, μακροπρόθεσμα, μιας οικονομίας της γνώσης, η οποία να ευνοεί την πρόσβαση όλων των πολιτών της Ένωσης στις νέες τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας (ΤΠΕ).

1.2 Επρόκειτο για ένα πολυετές πρόγραμμα χρηματοδότησης της Κοινωνίας της Πληροφορίας (ΚΠ), το οποίο κάλυπτε την περίοδο 2003-2005 και εντασσόταν στο πλαίσιο της παρακολούθησης του σχεδίου e-Europe, το οποίο λήγει στο τέλος του τρέχοντος έτους. Η Επιτροπή προτείνει την παράταση του MODINIS σε όλη τη διάρκεια του 2006, σε ό,τι αφορά την συνεργασία και την προώθηση των ορθών πρακτικών στους τομείς των ΤΠΕ και της ανάλυσης της ΚΠ μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού (τα θέματα που έχουν σχέση με την ασφάλεια των δικτύων και τις πληροφορίες, που αποτελούσαν μέρος του αρχικού προγράμματος, έχουν πλέον ανατεθεί στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών και δεν χρηματοδοτούνται από το MODINIS).

1.3 Είναι, πράγματι, σκόπιμο να διασφαλιστεί η συνέχεια της δράσης μεταξύ της λήξης του σχεδίου e-Europe στα τέλη του 2005, της έναρξης της πρωτοβουλίας i2010 το 2006 και της πρόωξης έναρξης, το 2007, του στρατηγικού προγράμματος στρήριξης των ΤΠΕ. Η παράταση του MODINIS από την 1^η Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2006 επιτρέπει να αποφευχθεί η λύση της συνέχειας της δράσης· το κόστος εκτιμάται ότι θα είναι ύψους 7,72 εκατομμυρίων ευρώ. Πρόκειται σύντομα να δημοσιευτεί ένα αναλυτικό πρόγραμμα εργασίας το οποίο θα εκθέτει τις

προτεραιότητες και τις δράσεις για το 2006. Η πρόταση απόφασης παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως διατυπώσει τη γνώμη της για το θέμα σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις, υποστηρίζει δε και ενθαρρύνει όλες τις πρωτοβουλίες προώθησης της ΚΠ, όπως είναι το σχέδιο eEurope, ενώ πρόκειται να γνωμοδοτήσει σύντομα σχετικά με το σχέδιο i2010. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών, καθώς και η καθιέρωση δεικτών για την ανάλυση της ΚΠ, είναι απαραίτητες και παρέχουν προστιθέμενη αξία, η οποία επιτρέπει την προαγωγή της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας της γνώσης, την προώθηση της συνοχής και της κοινωνικής ένταξης, καθώς και της ειδικευμένης απασχόλησης και της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.2 Η ΕΟΚΕ είχε όντως προτείνει να παροτρυνθούν τα κράτη μέλη να καθιερώσουν διαδικασίες διαβουλευσεων σχετικά με τα θέματα που καλύπτει το πρόγραμμα, ώστε να ληφθούν όσο το δυνατόν καλύτερα υπόψη οι προτάσεις και οι ανάγκες των χρηστών, των εμπειρογνομόνων και της οικονομίας των δικτύων. Το ίδιο θα ήταν ευκαίριο να συμβεί και με το πρόγραμμα-πλαίσιο που θα αντικαταστήσει το σχέδιο eEurope, στο πλαίσιο του οποίου τα ζητήματα των δεξιοτήτων και της απασχόλησης στην ΚΠ αναμένεται να αποτελέσουν αντικείμενο διεξοδικών διαβουλευσεων με τους κοινωνικούς εταίρους.

2.3 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της πρότασης απόφασης την οποία υπέβαλε η Επιτροπή, η οποία αποβλέπει στην παράταση, κατά ένα έτος, του προγράμματος MODINIS. Ευελπιστεί ότι πολύ σύντομα θα της κοινοποιηθεί το πρόγραμμα εργασίας που καταρτίζει η Επιτροπή για το 2006.

Βρυξέλλες, 27 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ COM(2002) 425 τελικό — 2002/0187 CNS· απόφαση αρ. 2256/2003/ΕΚ· ΕΕ C 61 της 14.3.2003 — εισηγητής: ο κ. Daniel Retureau.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Προετοιμασία της 6ης Υπουργικής Διάσκεψης του ΠΟΕ — Απόψεις της ΕΟΚΕ»

(2006/C 28/21)

Στις 10 Φεβρουαρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για την «Προετοιμασία της 6ης Υπουργικής Διάσκεψης του ΠΟΕ — Απόψεις της ΕΟΚΕ».

Το ειδικευμένο τμήμα εξωτερικών σχέσεων, στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές της ΕΟΚΕ για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Οκτωβρίου 2005, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Nilsson.

Κατά την 421η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 27ης Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 95 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 3 αποχές, την παρακάτω γνωμοδότηση:

Περίληψη

1. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η επιτυχία της υπουργικής διάσκεψης στο Χονγκ Κονγκ θα εκπέμψει ένα σαφώς θετικό μήνυμα εμπιστοσύνης, ότι δηλαδή τα κράτη μέλη δεσμεύονται για ένα ισχυρό πολυμερές σύστημα συναλλαγών. Αυτό θα αυξήσει, επίσης, την εμπιστοσύνη στην παγκόσμια οικονομία η οποία διέρχεται περίοδο ανασφάλειας λόγω της πετρελαϊκής κρίσης, των απειλών κατά της παγκόσμιας ασφάλειας, και της πίεσης για την αύξηση των προστατευτικών μέτρων.

2. Η ΕΟΚΕ ενδιαφέρεται για το ρυθμό των διαπραγματεύσεων που οδηγούν στη υπουργική διάσκεψη στο Χονγκ Κονγκ. Τις προσεχείς εβδομάδες θα πρέπει να πραγματοποιηθεί εντυπωσιακή πρόοδος σε όλους τους τομείς για να λυθούν ορισμένα επίμαχα θέματα ώστε να τηρηθεί το προκαθορισμένο χρονοδιάγραμμα των διαπραγματεύσεων.

3. Η ΕΟΚΕ ζητεί να εφαρμοστεί μια σαφέστερη διάκριση όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει ότι οι διατάξεις για ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των συμφωνιών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και θα εφαρμοστούν κατά τις διαπραγματεύσεις. Θα πρέπει να ληφθούν ιδιαίτερα υπόψη οι ανησυχίες των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Στις χώρες με χαμηλό εισόδημα πρέπει να παρέχεται τεχνική βοήθεια όσον αφορά το εμπόριο και την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους προκειμένου να βελτιώσουν τη συμμετοχή τους στο παγκόσμιο εμπόριο.

4. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι μέχρι τις διαπραγματεύσεις του Χονγκ Κονγκ οι θέσεις των κρατών μελών πρέπει να συγκλίνουν σε ό,τι αφορά τη θέσπιση των δεσμευτικών όρων για το σύνολο των επιδοτήσεων για τις εξαγωγές, την αντιμετώπιση και το εύρος της μείωσης των γεωργικών ενισχύσεων που διαστρεβλώνουν το εμπόριο, και τη μορφή μείωσης των τελωνειακών δασμών ούτως ώστε να βελτιωθεί η πρόσβαση στην αγορά και να έχουν τα κράτη την απαραίτητη ευελιξία για τη διαφύλαξη των στρατηγικών γεωργικών κλάδων.

5. Η επιτυχία των γεωργικών διαπραγματεύσεων αποτελεί την προϋπόθεση για την επίτευξη φιλόδοξων αποτελεσμάτων σε άλλους τομείς των διαπραγματεύσεων. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη προβεί σε πολλές παραχωρήσεις όσον αφορά τον γεωργικό τομέα κατά τη διάρκεια αυτών των διαπραγματεύσεων: πρωτοβουλία «Τα πάντα πλην των όπλων» το 2001, αποσύνδεση

των ενισχύσεων της ΚΓΠ το 2003, δέσμευση για την κατάργηση των επιδοτήσεων για τις εξαγωγές το 2004. Εναπόκειται τώρα στις άλλες χώρες να καταβάλουν προσπάθειες για την επίτευξη σφαιρικής συμφωνίας.

6. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει ότι για την πρόσβαση στις μη γεωργικές αγορές (ΠΜΓΑ) τα κράτη μέλη πρέπει να συμφωνήσουν για τη σύνθεση του τύπου που θα καθορίζει τη μείωση των δασμών, για άλλα βασικά στοιχεία της δέσμης ΠΜΓΑ, και να ανταποκριθούν στα απαιτούμενα κριτήρια για τη διάσκεψη στο Χονγκ Κονγκ.

7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για τα μέχρι σήμερα απογοητευτικά αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων και υποστηρίζει την αναζήτηση μεθόδου και συμπληρωματικών διαπραγματευτικών όρων και προϋποθέσεων κατά τη διάρκεια των προσεχών μηνών μέχρι τη υπουργική διάσκεψη στο Χονγκ Κονγκ.

8. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι για τα θέματα αντιντάμπινγκ και επιδοτήσεων τα κράτη μέλη πρέπει τουλάχιστον να έχουν μια γενική συμφωνία για τον εν λόγω τομέα, δυνάμει της οποίας οι υπουργοί θα πρέπει να συμφωνήσουν για την έναρξη διαπραγματεύσεων βάσει νομικών κειμένων.

9. Η ΕΟΚΕ ζητεί να αρθούν το ταχύτερο δυνατόν τα εμπόδια για το εμπόριο περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών και να οριστικοποιηθεί εγκαίρως ο κατάλογος τους για τη υπουργική διάσκεψη στο Χονγκ Κονγκ.

10. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι σημαντικό να ενσωματωθούν στο διεθνές εμπορικό σύστημα οι διεθνώς αναγνωρισμένοι βασικοί κανόνες εργασίας της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) και ζητεί να της χορηγηθεί το καθεστώς του μόνιμου παρατηρητή στον ΠΟΕ. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι είναι απαραίτητο να προχωρήσει η συζήτηση στο σύνολο της για τα κοινωνικά δικαιώματα.

11. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τις διάφορες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να προβούν σε ενέργειες για να συμμετάσχουν στις εκστρατείες ενημέρωσης για τα θέματα που διακυβεύονται στην ημερησία διάταξη της Ντόχα και να συμβάλουν μέσω των εκτιμήσεων και των προτάσεων τους στην επιτυχία της βιώσιμης ανάπτυξης. Τάσσεται υπέρ ενός θεσμοθετημένου διαλόγου μεταξύ του ΠΟΕ και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών καθώς και υπέρ της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στον μηχανισμό διευθέτησης διαφορών.

12 Κρίνεται αναγκαίο να ενισχυθεί περαιτέρω ο δημοκρατικός χαρακτήρας και η διαφάνεια του ΠΟΕ. Η ΕΟΚΕ είχε και παλαιότερα προτείνει να αποκτήσει ο ΠΟΕ κοινοβουλευτική διάσταση.

1. Εισαγωγή

1.1 Η ΕΟΚΕ παρουσίασε σε γνωμοδοτήσεις τις παρατηρήσεις και τις θέσεις της πριν από τις προηγούμενες διυπουργικές διασκέψεις του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ): για την 4η που πραγματοποιήθηκε στην Ντόχα το 2001 ⁽¹⁾ και την 5η που πραγματοποιήθηκε στο Κανκούν το 2003 ⁽²⁾. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές είναι πάντα επίκαιρες. Η παρούσα νέα γνωμοδότηση εν όψει της 6ης υπουργικής διάσκεψης που θα πραγματοποιηθεί στο Χόνγκ Κόνγκ το Δεκέμβριο του τρέχοντος έτους θα αφορά κυρίως τις τρέχουσες νέες διαπραγματεύσεις που διεξάγονται σήμερα, στα πλαίσια του γύρου της Ντόχα (ή για να χρησιμοποιηθεί η πιο ακριβής ορολογία «Αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα»).

1.2 Υπάρχουν και άλλες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ οι οποίες εκθέτουν και επηρεάζουν τις θέσεις της όσον αφορά τη συνέχιση της διαδικασίας του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου, όπως, π.χ., η γνωμοδότηση με θέμα «Η κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης» ⁽³⁾, η οποία καταρτίστηκε για την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁽⁴⁾. Οι εργασίες που διεξάγονται τώρα στην ΕΟΚΕ στα πλαίσια της συνεργασίας με τις χώρες ΑΚΕ εξετάζουν, επίσης, άμεσα, θέματα που αφορούν τις διαπραγματεύσεις του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου, δεδομένου ότι οι Συμφωνίες Οικονομικής Συνεργασίας (ΣΟΣ), δηλαδή οι συμφωνίες που αποκαλούμε συμφωνίες οικονομικής σύμπραξης και που είναι σήμερα υπό κατάρτιση για το 2007 στα πλαίσια της Συμφωνίας του Κοτονού, πρέπει να συμμορφώνονται με τις συμφωνίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση για τη Γενική Συμφωνία για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών (GATS) — Διαπραγματεύσεις για τον Τρόπο 4 (μετακίνηση φυσικών προσώπων) ⁽⁵⁾.

1.3 Ο Γύρος της Ντόχα άρχισε με την 4η υπουργική διάσκεψη της Ντόχα το 2001. Στην πραγματικότητα, βάσει των επίσημων εγγράφων η ονομασία της είναι: «Πρόγραμμα εργασίας της Ντόχα», αλλά στη συνέχεια ονομάστηκε «Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Ντόχα — ΑΠΝ». Ο στόχος που ετέθη ήταν η ολοκλήρωση του Γύρου των διαπραγματεύσεων τον Ιανουάριο του 2005. Στην 5η υπουργική διάσκεψη στο Κανκούν πραγματοποιήθηκε εξαμηνιαία ανασκόπηση των εργασιών, πράγμα που κατέληξε στη διακοπή των διαπραγματεύσεων, επειδή ήταν αδύνατο να υιοθετηθεί υπουργική δήλωση κατά τη λήξη της διάσκεψης. Ωστόσο, σημειώθηκε κάποια πρόοδος σε ορισμένα θέματα. Τον Ιούλιο του 2004, ανελήφθη νέα πρωτοβουλία ώστε να ξεκινήσουν εκ νέου οι διαπραγματεύσεις, με την υιοθέτηση από το Γενικό Συμβούλιο του ΠΟΕ, την 1η Αυγούστου, «της δέσμης του Ιουλίου» όπως αποκαλείται συνήθως. Έτσι, οι διαπραγματεύσεις επαναλήφθηκαν με στόχο την επίτευξη συμφωνίας πριν από το Δεκέμβριο του 2005 το αργότερο. Διοργανώθηκαν «μίνι υπουργικές διασκέψεις» προκειμένου να δοθούν πολιτικές κατευθύνσεις στις διαπραγματεύσεις που ήταν περισσότερο τεχνικής φύσης. Τώρα προσδοκάται να πραγματοποιηθεί επαρκής πρόοδος μέχρι την 6η υπουργική

διάσκεψη του Χόνγκ Κόνγκ, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις κατά τη διάρκεια του 2006.

1.4. Ενώ μόνο λίγες βδομάδες μας χωρίζουν από την 6η υπουργική διάσκεψη του Χόνγκ Κόνγκ, η οποία θα πραγματοποιηθεί το Δεκέμβριο του 2005, μπορεί κανείς να διαπιστώσει σοβαρές ανεπάρκειες όσον αφορά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί σε όλους τους τομείς για τους οποίους διεξάγονται διαπραγματεύσεις. Σήμερα είναι μάλλον απίθανο να ολοκληρωθεί ο Γύρος της Ντόχα μέχρι τα τέλη του Δεκεμβρίου 2005. Εάν η διάσκεψη του Χόνγκ Κόνγκ καταλήξει σε αποτυχία, υπάρχει κίνδυνος να προκύψουν ορισμένα αρνητικά αποτελέσματα, όπως:

- η εξασθένηση του ΠΟΕ ως οργανισμού,
- η εγκατάλειψη του πολυμερούς συστήματος διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του ΠΟΕ, προς όφελος των διμερών και περιφερειακών συμφωνιών, πράγμα που θα είναι αντίθετο προς τις ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών,
- η παγκόσμια οικονομία και η εμπιστοσύνη προς την οικονομική ανάπτυξη θα υποστούν πλήγμα, πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα την ένταση της ανασφάλειας όσον αφορά τη μελλοντική ανάπτυξη,
- το γεγονός ότι η εξουσιοδότηση για τις διαπραγματεύσεις που έδωσε το αμερικανικό Κογκρέσο λήγει στις 30 Ιουνίου 2007 και είναι άγνωστο εάν θα ανανεωθεί, πράγμα που δημιουργεί ανασφάλεια.

2. Επανάληψη του Γύρου της Ντόχα — Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ ενόψει της 6ης υπουργικής διάσκεψης του ΠΟΕ

2.1 Το ΑΠΝ δίνει προτεραιότητα κυρίως στις ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι τομείς για τους οποίους διεξάγονται σήμερα διαπραγματεύσεις σχετικά με τη λήψη μέτρων για την ελευθέρωση των συναλλαγών είναι, μεταξύ άλλων, οι εξής:

- **της γεωργίας**, όπου τίθεται το θέμα της βελτίωσης της πρόσβασης στην αγορά, της μείωσης των εσωτερικών επιδοτήσεων που διαταράσσουν τις συναλλαγές και της μείωσης των επιδοτήσεων προς τις εξαγωγές,
- **της «Πρόσβαση στις Μη Γεωργικές Αγορές/ΠΜΓΑ» («Non-Agriculture-Market –Access/NAMA»)** ο τομέας αυτός αφορά τη βελτίωση της πρόσβασης στις αγορές προϊόντων άλλων από τα γεωργικά, κυρίως των βιομηχανικών προϊόντων,
- **των υπηρεσιών**, για τις οποίες η ελευθέρωση και η βελτίωση της πρόσβασης στις αγορές, στα πλαίσια της γενικής συμφωνίας για το εμπόριο των υπηρεσιών, που αποκαλείται «General Agreement on Trade in Services GATS», βρίσκεται στο επίκεντρο των διαπραγματεύσεων
- των εμπορικών διαδικασιών
- **της «Ειδικής και Διαφοροποιημένης Μεταχείρισης/ΕΔΜ» — του Αναπτυξιακού Προγράμματος**, που αποτελούν θέματα ιδιαίτερης σημασίας για τις αναπτυσσόμενες χώρες
- της νομοθεσίας αντιντάμπινγκ
- των κοινωνικών θεμάτων
- της περιβαλλοντικής προοπτικής

⁽¹⁾ «Προετοιμασία της 5ης Υπουργικής Διάσκεψης του ΠΟΕ — η θέση της ΕΟΚΕ», εισηγητής ο κ. Vever και συνεισηγέτρια η κα Sanchez (ΕΕ. αριθ. C 36, 8/02/2002, σελ.99)

⁽²⁾ «Η προετοιμασία της 5ης Υπουργικής Διάσκεψης του ΠΟΕ» εισηγητής ο κ. Vever (ΕΕ. αριθ. C 234, 30/09/2003, σελ.95)

⁽³⁾ «Η κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης — Η συμβολή των πολιτικών της ΕΕ για να υπάρξουν οφέλη για όλους», εισηγητές ο κ. ETTY και η κα Hornung-Draus (ΕΕ. αριθ. C 234, 30/09/2005, σελ.41).

⁽⁴⁾ (COM (2004) 383 τελικό

⁽⁵⁾ «Γενική Συμφωνία για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών (GATS) — Διαπραγματεύσεις για τον Τρόπο 4 (μετακίνηση φυσικών προσώπων)» εισηγήτρια η κα Susanna Florio

3. Διαπραγματεύσεις στον τομέα της γεωργίας

3.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή διαπιστώνει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραμάτισε ηγετικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις για τον γεωργικό τομέα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη πραγματοποιήσει ευρείες μεταρρυθμίσεις στην κοινή γεωργική πολιτική και δεσμεύθηκε, επίσης, να καταργήσει προοδευτικά τις υπάρχουσες επιδοτήσεις για τις εξαγωγές υπό την διπλή προϋπόθεση. Αφενός, και άλλες χώρες πρέπει να αναλάβουν αντίστοιχες δεσμεύσεις καταργώντας όλες τις μορφές άμεσων και έμμεσων εξαγωγικών επιδοτήσεων συμπεριλαμβανομένων των ενισχύσεων για τα τρόφιμα οι οποίες χρησιμοποιούνται για τη ρύθμιση της αγοράς. Αφετέρου, όπως έχουν ήδη υπενθυμιστεί σε κοινή τους επιστολή του Μαΐου 2004, οι ευρωπαίοι επίτροποι Pascal LAMY για το Εξωτερικό Εμπόριο, και Franz FISCHLER για τη γεωργία, η καταργήση αυτή των επιδοτήσεων για τις εξαγωγές θα είναι δυνατή μόνο στο πλαίσιο μιας γεωργικής συμφωνίας η οποία διασφαλίζει ισορροπία των τριών πυλώνων των διαπραγματεύσεων: άνοιγμα των αγορών, επιδοτήσεις των εξαγωγών, και επιδοτήσεις των γεωργικών προϊόντων που στρεβλώνουν τις εμπορικές συναλλαγές.

3.2 Κατά την ΕΟΚΕ, απαιτείται να επιτευχθεί μια ισορροπημένη και ταυτόχρονη πρόοδος και στους 3 τομείς για τους οποίους διεξάγονται οι διαπραγματεύσεις για τη γεωργία: — την πρόσβαση στην αγορά, — τις εθνικές επιδοτήσεις και — τον ανταγωνισμό στις εξαγωγές. Πριν τελειώσουν όλα τίποτα δεν έχει τελειώσει.

3.3 Κατά την ΕΟΚΕ έχει καθοριστική σημασία να υποβάλουν και άλλες χώρες προσφορές αντίστοιχες προς εκείνες που έχει ήδη προτείνει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Προφανώς απαιτείται, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, οι χώρες που διαθέτουν κρατικές επιχειρήσεις εμπορίου, οι χώρες που χρησιμοποιούν εξαγωγικές πιστώσεις, και οι χώρες που εκμεταλλεύονται για εμπορικούς λόγους τις ενισχύσεις για τα τρόφιμα, να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την αίσια έκβαση των διαπραγματεύσεων.

3.4 Η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε μεταρρυθμίσεις στην κοινή γεωργική πολιτική με στόχο, μεταξύ άλλων, να καταστεί δυνατή μια μελλοντική συμφωνία στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι οι μεταρρυθμίσεις αυτές θα πρέπει τηρηθούν σε όλα τα σημεία τους. Ορισμένα κράτη μέλη διερωτήθηκαν κατά πόσο πρέπει να υιοθετηθεί μια ριζικότερη προσέγγιση της κοινής γεωργικής πολιτικής, ώστε να επανέλθει στο πεδίο των εθνικών αρμοδιοτήτων, ή μήπως πρέπει απλούστατα να εγκαταλειφθεί. Συχνά, οι διαπραγματεύσεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και οι ανάγκες για εισοδήματα των αναπτυσσόμενων χωρών χρησιμοποιούνται ως πρόσχημα για παρόμοιες απαιτήσεις. Κατά την ΕΟΚΕ αυτό δεν είναι συμβατό με την κοινή εσωτερική αγορά στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν δεν υλοποιήθηκαν ακόμη πλήρως και δεν είναι επομένως δυνατό να εξεταστούν οι συνέπειες τους. Συνεπώς, τα αποτελέσματα του Γύρου της Ντόχα δεν μπορούν να υπερβούν τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν από τις μεταρρυθμίσεις της ΚΓΠ.

3.5 Ένα ιδιαίτερα σημαντικό θέμα είναι ο τρόπος με τον οποίο εξετάζονται στις διαπραγματεύσεις ορισμένα προβλήματα που δεν αφορούν άμεσα τις εμπορικές συναλλαγές, όπως: η πολυλειτουργικότητα, η προστασία των ζώων, η ποιότητα και η ασφάλεια των τροφίμων. Βάσει της συμφωνίας για τα γεωργικά προϊόντα, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα θέματα αυτά, μολονότι δεν αφορούν τις εμπορικές συναλλαγές. Παραμένει, όμως, το ερώτημα: με ποίο τρόπο; Η δυσκολία συνίσταται στη στάθμιση αυτών των σημαντικών θεμάτων, αλλά ακόμη και για φυτοϋγειονομικά και άλλα θέματα,

χωρίς να γίνει χρήση τους για προστατευτικούς σκοπούς προς παρεμπόδιση του ανταγωνισμού. Εάν, όμως, κρίνεται ευκαίριο να αποκτήσει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και οι συμφωνίες του νομιμότητα και λαϊκή αποδοχή τότε θα πρέπει τα θέματα αυτά να εξεταστούν σοβαρά τώρα και στις επικείμενες διαπραγματεύσεις για την απελευθέρωση των συναλλαγών.

3.6 Στα πλαίσια αυτά, δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι διάφοροι παράγοντες των αγορών προωθούν τα δικά τους προγράμματα και πρότυπα. Έτσι, οι ευρωπαϊκές εμπορικές αλυσίδες EUREPGAP αποφάσισαν σε πρόσφατη διάσκεψη, στην οποία συμμετείχαν σύνεδροι από όλες σχεδόν τις ηπείρους, να διευρύνουν τα πρότυπά τους για τις ορθές γεωργικές πρακτικές. Μολονότι το επίπεδο αυτό, το οποίο δεν είναι τόσο ψηλό και, σε ορισμένες χώρες, υπολείπεται των εκ του νόμου προβλεπόμενων υποχρεώσεων, εντούτοις δείχνει, κατά την ΕΟΚΕ, ότι οι συντελεστές της αγοράς και χρειάζονται αλλά και επιθυμούν να ακολουθήσουν τη γενική τάση που απαιτεί παροχή καλύτερων δυνατοτήτων στους καταναλωτές για να έχουν εμπιστοσύνη στα προϊόντα του εμπορίου.

3.7 Για πρώτη φορά υπάρχει, από το Μάιο του 2005, ένα διεθνώς αναγνωρισμένο πρότυπο του Παγκόσμιου Οργανισμού για την Υγεία των Ζώων (World Organisation for Animal Health, OIE). Το πρότυπο θα μπορούσε να αποτελέσει το πρώτο βήμα για την καθιέρωση διεθνών κανόνων στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

4. «Πρόσβαση στις Μη Γεωργικές Αγορές/ΠΜΓΑ» («Non-Agriculture-Market –Access/NAMA»)

4.1 Η ΕΕ. ανήκει σε αυτούς που έχουν τους χαμηλότερους δασμούς για τα βιομηχανικά προϊόντα σε όλο τον κόσμο. Εξάλλου, εισαγόμενα προϊόντα από πολλές χώρες φθάνουν στην κοινοτική αγορά βάσει διμερών ή άλλων συμφωνιών είτε μονομερών δεσμεύσεων που χορηγούν σε ορισμένες χώρες προτιμήσεις και προνομιακή μεταχείριση δύναμι του Συστήματος Γενικευμένων Προτιμημάτων (GSP) και του προγράμματος «Τα πάντα πλην των όπλων — Everything But Arms». Η ΕΟΚΕ και άλλοτε είχε εκφραστεί υπέρ νέων μειώσεων που θα πρέπει να συμφωνηθούν σε πολυμερές πλαίσιο, ιδίως όσον αφορά τα περιβαλλοντικά προϊόντα και τα προϊόντα που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

4.2 Η μείωση των δασμών μπορεί να βελτιώσει την πρόσβαση των φτωχών χωρών που βρίσκονται στο δρόμο της ανάπτυξης και των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών στις αγορές ορισμένων αναπτυγμένων χωρών. Και αυτό είναι, ίσως, το πιο ενδιαφέρον, αυτό θα ενισχύσει το εμπόριο Νότου-Νότου. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι χώρες όπως η Αργεντινή, η Βραζιλία, και η Ινδία έχουν επιτύχει σημαντικό επίπεδο ανάπτυξης. Οι χώρες αυτές πρέπει να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις και αυτό που θα τους προσφερθεί να ανταποκρινέται στο επίπεδο της οικονομικής τους ανάπτυξης. Δεν θα έπρεπε να τους δοθεί καμία εγγύηση ότι θα τους χορηγηθεί η ίδια ευεξία με εκείνη που προσφέρεται γενικά στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες (ΛΑΧ) δεν έχουν τη δυνατότητα να μειώσουν τους τελωνειακούς δασμούς τους σύμφωνα με αυτό που αποκαλείται «Δέσμη του Ιουλίου».

4.3 Κατά την ΕΟΚΕ πρέπει να καθοριστούν τελειώς σταθεροί δασμοί, όπως έγινε στις γεωργικές διαπραγματεύσεις ώστε να αυξηθεί η διαφάνεια και η ασφάλεια στο εμπόριο ή στις συναλλαγές. Μη σταθεροί δασμοί θα ήταν μειονέκτημα για τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις ΛΑΧ των οποίων οι δασμοί είναι σταθεροί.

4.4 Πρέπει, κατά την ΕΟΚΕ, να καθοριστούν με ακρίβεια και να μειωθούν, όπου είναι εφικτό, οι μη δασμολογικοί φραγμοί («Non-Trade-Barriers/NTB») όπως οι τεχνικές ή διοικητικές ρυθμίσεις και οι μη συντονισμένες διαδικασίες. Ως μέρος των προσπαθειών που πρέπει να καταβληθούν, είναι η σύναψη συμφωνιών για την άρση των τεχνικών φραγμών που προβάλλονται στο εμπόριο, ιδίως στους τομείς των κοινών ρυθμίσεων, της επισήμανσης και της πιστοποίησης. Οι υφιστάμενες διεθνείς προδιαγραφές πρέπει να εξεταστούν ευρύτερα στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ.

4.5 Η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT) και οι κανόνες του ΠΟΕ επιτρέπουν την ανύψωση εμπορικών φραγμών όταν οι φραγμοί αυτοί έχουν ως αντικείμενο την προστασία της υγείας των ανθρώπων, των ζώων ή των φυτών, ή για την προστασία των φυσικών πόρων που δεν είναι ανεξάντλητοι, εάν παρόμοια μέτρα δεν συνοδεύονται από περιορισμούς παραγωγής ή εσωτερικής κατανάλωσης. Έτσι, π.χ., η συμφωνία για την υγειονομική και φυτοϋγειονομική προστασία υπερισχύει σε περίπτωση σύγκρουσης με τη συμφωνία GATT.

4.6 Η ΕΟΚΕ είναι υπέρ της πρότασης της Επιτροπής για το αποκαλούμενο απλό «ελβετικό» πρότυπο με ένα συντελεστή για όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες και με διαφορετικούς συντελεστές για τις αναπτυσσόμενες, ανάλογα με τη χρήση εκ μέρους τους της παραγράφου 8 που αναφέρεται στα μέτρα ευελιξίας (π.χ. μικρότερη χρήση ευελιξιών θα έχει ως αποτέλεσμα υψηλότερο συντελεστή και, κατά συνέπεια, λιγότερες περικοπές σύμφωνα με το πρότυπο).... Είναι σημαντικό να συμφωνήσουν τα κράτη μέλη του ΠΟΕ για τη διάρθρωση της μείωσης των τελωνειακών δασμών και για άλλα σημαντικά θέματα της δέσμης ΠΜΓΑ κατά τη διάρκεια των τριών εβδομάδων που απομένουν μέχρι τη υπουργική διάσκεψη του Χονγκ Κόνγκ.

4.7 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη συμφωνία που επετεύχθη στα πλαίσια της ομάδας διαπραγματεύσεων, σύμφωνα με την οποία στις διαπραγματεύσεις ΠΜΓΑ θα πρέπει να συμπεριληφθούν όλα τα προϊόντα που δεν συμπεριλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι της συμφωνίας για τη γεωργία. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, επίσης, ενεργώς τη συμμετοχή της ΕΕ στις διαπραγματεύσεις της ΠΜΓΑ για τις συνιστώσες των δασμών των κλάδων βάσει της προσέγγισης της κρίσιμης μάζας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι άλλα σημαντικά θέματα, όπως η μετατροπή σε κατ' αξία ισοδύναμα και η επεξεργασία των μη συνδεδεμένων γραμμών των δασμών, θα πρέπει να εξεταστούν ταχέως από σήμερα μέχρι το Δεκέμβριο.

4.8 Η πρόδος που έχει επιτευχθεί στις διαπραγματεύσεις μέχρι σήμερα είναι πολλή μικρή για να μπορεί κανείς να ελπίζει ρεαλιστικά σε ένα αποτέλεσμα από τη διάσκεψη του Χονγκ Κόνγκ το Δεκέμβριο του τρέχοντος έτους.

5. Υπηρεσίες

5.1 Η Γενική Συμφωνία για τις Συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών (GATS) έχει τις μεγαλύτερες δυνατότητες εξέλιξης δεδομένου ότι πρόκειται για τομέα διαπραγματεύσεων στον οποίο έχει σημειωθεί η μικρότερη πρόδος. Τα κράτη μέλη πρότειναν πολύ λίγα και ανεπαρκή μέτρα. Ο τομέας αυτός είναι πολύ σημα-

ντικός για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο τομέας των υπηρεσιών στις πλουσιότερες χώρες συμβάλλει κατά 65 % περίπου στη συνολική παραγωγή, αλλά και για τις φτωχότερες χώρες ο τομέας των υπηρεσιών είναι σχετικό μεγάλο, συμβάλλοντας κατά 40 % περίπου στη συνολική παραγωγή. Οι διεθνείς συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών αποτελούν μόνο το 20 % περίπου του παγκόσμιου εμπορίου.

5.2 Για την ανάπτυξη κάθε οικονομίας είναι σημαντική η αποτελεσματικότητα του τομέα των υπηρεσιών. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς μια χώρα με ταχεία και υψηλή ανάπτυξη και αύξηση του διεθνούς της εμπορίου εάν δεν διαθέτει υπηρεσίες με σύγχρονη υποδομή σε τομείς όπως των οικονομικών, νομικών και άλλων επαγγελματικών υπηρεσιών, τηλεπικοινωνιών και μεταφορών. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι οι υπηρεσίες (επικοινωνίες, διανομή, τραπεζικές, κλπ.) αποτελούν σημαντικούς συντελεστές της παραγωγής αγαθών.

5.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την κακή ποιότητα των αρχικών και των βελτιωμένων προσφορών διότι δεν ελευθερώνουν περισσότερο τον τομέα των υπηρεσιών. Μεγάλες αναπτυσσόμενες οικονομίες (π.χ., Νότια Αφρική, Βραζιλία, Βενεζουέλα) και ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες (π.χ., η ΗΠΑ) πρέπει να προχωρούν και πέραν των υπάρχοντων επιπέδων πρόσβασης των αγορών, προσφέροντας νέες μορφές εμπορίου, επενδύσεων και ευκαιριών απασχόλησης στους προμηθευτές υπηρεσιών σε παγκόσμια κλίμακα. Ο επικοινωνητικός ρόλος της Ινδίας στις διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες πρέπει να αναφερθεί ως ένα ενθαρρυντικό παράδειγμα.

5.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το στάδιο ανάπτυξης των φτωχών αναπτυσσόμενων χωρών και κυρίως να ζητούνται λίγα από τις λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες (ΛΑΧ). Είναι πάντως σημαντικό να τιμήσουν οι ΛΑΧ τη δέσμευσή τους για τη συμμετοχή τους στις διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες, πρώτα απ' όλα για το δικό τους οικονομικό συμφέρον.

5.5 Η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για το Τρόπο 4 της GATS επικροτεί την διάταξη που προτείνει η Ε.Ε. για τη διευκόλυνση παροχής των προσωρινών υπηρεσιών. Υπογραμμίζει τη σημασία λήψης μέτρων για την ενίσχυση της προστασίας των προσωρινών εργαζομένων, την παροχή εγγυήσεων περί μη άσκησης διακρίσεων και τη θέσπιση κατάλληλων μηχανισμών επιτήρησης. Η ΕΟΚΕ τάσσεται κατ' αρχήν υπέρ της πρότασης του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Υπηρεσιών περί καθιέρωσης μιας «άδειας GATS». Η άδεια αυτή, αφενός, θα διευκόλυνε τη διακίνηση των φορέων παροχής υπηρεσιών από και προς την ΕΕ και, αφετέρου, θα καθιστούσε εναργέστερο τον έλεγχο της χρήσης του Τρόπου 4. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την ΕΕ και τα κράτη μέλη να μην δεχθούν προς το παρόν καμία επέκταση του Τρόπου 4 στους ημειδικευμένους ή ανειδίκευτους εργαζομένους.

5.6 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι είναι ανάγκη να διατηρηθεί η ικανότητα των χωρών να ρυθμίζουν τις βασικές υπηρεσίες για την επίτευξη των κοινωνικών και αναπτυξιακών στόχων και υποστηρίζει την εξαίρεση από τις διαπραγματεύσεις των σημαντικών υπηρεσιών όπως είναι η εκπαίδευση, το νερό, η υγεία, και η ενέργεια.

5.7 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες, οι οποίες βασίστηκαν στην προσέγγιση «προσφορά-ζήτηση» για περισσότερα από πέντε χρόνια, απέφεραν πολύ λίγα θετικά αποτελέσματα στην απελευθέρωση της αγοράς των υπηρεσιών. Ορισμένα διαπραγματεύσιμα μέρη διερωτήθηκαν για την αποτελεσματικότητα της εν λόγω προσέγγισης. Η ΕΟΚΕ είναι υπέρ της αναζήτησης, κατά τη διάρκεια των μηνών που προηγούνται της υπουργικής διάσκεψης στο Χονγκ Κονγκ, συμπληρωματικών μεθόδων και προϋποθέσεων σχετικά με τις διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες οι οποίες θα επέβαλαν αυστηρότερες υποχρεώσεις στα μέλη του ΠΟΕ (π.χ., προσεγγίσεις βάσει τύπου σε πολυμερές επίπεδο, κλαδική προσέγγιση, κλπ).

5.8 Η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη να εξετάσει την πρόταση της Ε.Ε. για ορισμένες κοινές δεσμεύσεις όσον αφορά το εμπόριο των υπηρεσιών και μια λύση που θα βασίζεται σε ένα τύπο. Η πρόταση, όμως, μπορεί να επηρεάσει τη θεμελιώδη αρχή της ΓΣΔΕ η οποία διασφαλίζει μια ορισμένη ευελιξία όσον αφορά την επιλογή και την έκταση των υποχρεώσεων ελευθέρωσης. Ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες αντέδρασαν κατά της πρότασης.

5.9 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση της Ε.Ε. για τη σύνδεση της εκτεταμένης πρόσβασης με τον Τρόπο 4, την άρση των περιορισμών σχετικά με την ξένη ιδιοκτησία των εταιρειών παροχής υπηρεσιών σύμφωνα με τον Τρόπο 3 (π.χ., εμπορική παρουσία), η συμβιβαστική προσέγγιση είναι πιθανόν να πείσει αρκετές αναπτυσσόμενες χώρες να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες.

6. Εμπορικές διευκολύνσεις

6.1 Οι εμπορικές διευκολύνσεις, όντας οι μόνες που επέζησαν από τα Θέματα της Σιγκαπούρης, είναι πολύ σημαντικές για την οικονομική ανάπτυξη κάθε χώρας, αλλά ιδιαίτερα για τις φτωχές και τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, οι οποίες θα μπορούσαν να μειώσουν την φτώχεια τους με τη μεγαλύτερη συμμετοχή τους στο διεθνές εμπόριο. Σύγχρονες και απλουστευμένες εξαγωγές/εισαγωγές, διεθνείς πληρωμές, μεταφορές, επιμελητεία και τελωνειακές διαδικασίες, η αυξημένη χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών και η βελτιωμένη πρόσβαση στις αλυσίδες διανομής μπορούν να μειώσουν σημαντικά το κόστος της μεταφοράς των εμπορευμάτων από τους παραγωγούς στους καταναλωτές, να αυξήσουν τις ροές του διεθνούς εμπορίου, και να φέρουν νέες επενδύσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ΕΟΚΕ εξέφρασε επανειλημμένως την υποστήριξη για τους κανόνες που έχουν συμφωνηθεί πολυμερώς προκειμένου να εξεταστούν τα εν λόγω θέματα.

6.2 Ο εκσυγχρονισμός των διαδικασιών στα τελωνεία, στις μεταφορές και στις υποδομές, μπορεί να είναι πολύ δαπανηρός για τις φτωχές χώρες, γι' αυτό είναι απαραίτητη η παροχή τεχνικής βοήθειας και υποστήριξης εκ μέρους των αναπτυγμένων χωρών για την ανάπτυξη ικανότητας τους. Θα πρέπει, όμως, οι παραλήπτριες χώρες να αναλάβουν τα απαραίτητα προληπτικά μέτρα ώστε οι χορηγούμενοι πόροι να χρησιμοποιούνται με τρόπο διαφανή και αποτελεσματικό. Ενώ οι χώρες LDC απαλλάσσονται από τις απαιτήσεις των εμπορικών διευκολύνσεων, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι ο

ταχύτερος εκσυγχρονισμός των εμπορικών διαδικασιών θα εξυπηρετήσει τα συμφέροντά τους περισσότερο παρά η βραδεία και βαθμιαία εκτέλεση των δεσμεύσεων.

6.3 Κατά τη διάρκεια των εβδομάδων πριν από την υπουργική διάσκεψη θα αξιολογηθούν από την Ομάδα Διαπραγματεύσεων για τις εμπορικές διευκολύνσεις περισσότερες από 30 προτάσεις που θα έχουν υποβληθεί από τα διάφορα μέλη του ΠΟΕ για τη λήψη μέτρων σχετικά με τις εμπορικές διευκολύνσεις και την απαιτούμενη τεχνική βοήθεια. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες θα ωφεληθούν από τις διατάξεις για τις εμπορικές διευκολύνσεις και η έκταση των δεσμεύσεων θα εξαρτηθεί από την ικανότητα τους να τις εκπληρώσουν.

7. Αναπτυξιακό Πρόγραμμα — Ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση/ΕΔΜ

7.1 Είναι προφανές ότι τα μεγαλύτερα οφέλη της ανάπτυξης θα προέλθουν από την καλύτερη πρόσβαση στα βιομηχανικά αγαθά, στις υπηρεσίες και στις γεωργικές αγορές, από τις απλούστερες τελωνειακές διαδικασίες, τις σαφέστερες προδιαγραφές των ΥΦΠ, και τους αυστηρότερους κανόνες του ΠΟΕ, κλπ.. Η Διεθνής Τράπεζα εκτιμά ότι εάν το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων της Ντόχα είναι εφαρμόσιμο, τότε θα μπορούσε να αυξηθεί το παγκόσμιο εισόδημα κατά 100 δις \$ ΗΠΑ το χρόνο, μέρος του οποίου θα κατευθυνόταν στις φτωχές και αναπτυσσόμενες χώρες.

7.2 Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διασφαλίσει ότι στις διαπραγματεύσεις που θα προηγηθούν της υπουργικής διάσκεψης του Χονγκ Κονγκ αλλά και μετά, θα δοθεί μεγάλη σημασία στις ακόλουθες πτυχές:

- Στην επίτευξη ουσιαστικών προόδων για την υλοποίηση των προτάσεων σχετικά με την ενίσχυση της ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης των ασθενέστερων αναπτυσσόμενων χωρών, και των ΛΑΧ, εξαιρώντας τις τελευταίες από την υποχρέωση ελευθέρωσης της αγοράς και παρέχοντας τους τη δυνατότητα να προστατεύουν τα προϊόντα που έχουν σημασία για την επισιτιστική τους ασφάλεια και την αγροτική ανάπτυξη με την επιβολή σημαντικών δασμών.
- Στη μεγαλύτερη ευκρίνεια όσον αφορά τις καταστάσεις και τις κατηγορίες των αναπτυσσόμενων χωρών, προβαίνοντας σε σαφέστερη διάκριση μεταξύ των χωρών που μονίμως υπολείπονται των άλλων, και εκείνων που απολαμβάνουν τα οφέλη της αναδυόμενης οικονομίας,
- Στην τελεσφόρα στήριξη με τη μορφή χρηματοδότησης και έργων για τεχνική βοήθεια και ανάπτυξη των υποδομών στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.
- Στη σοβαρή εξέταση του προβλήματος της διάβρωσης των δασμολογικών προτιμήσεων για τις φτωχές χώρες, συμπεριλαμβανομένων πιθανών οικονομικών αντισταθμίσεων,
- Στην εφαρμογή των αποφάσεων για την κατάργηση των επιδοτήσεων που στρεβλώνουν το εμπόριο των βασικών γεωργικών προϊόντων, όπως για το βαμβάκι και τη ζάχαρη,

— Στην εφαρμογή της απόφασης της 30ής Αυγούστου 2003 σχετικά με την παράγραφο 6 της Διακήρυξης της Ντόχα για τη Συμφωνία TRIPS και τη δημόσια υγεία, απόφαση με την οποία, προκειμένου να βρεθεί λύση στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα μέλη του ΠΟΕ που δεν διαθέτουν εγχώρια παραγωγή φαρμάκων, παρέχεται στα κράτη αυτά η δυνατότητα να κάνουν χρήση του δικαιώματος υποχρεωτικής άδειας εμπορίας σε περίπτωση έξαρσης σοβαρών επιδημιών.

7.3 Και άλλες βιομηχανικές χώρες πρέπει επίσης να προσφέρουν πρόσβαση στην αγορά χωρίς ποσοτώσεις και δασμούς για τα προϊόντα που προέρχονται από τις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες, όπως έκανε η Ε.Ε. με το πρόγραμμα «Everything But Arms» (Τα πάντα πλην των όπλων). Μέχρι σήμερα η ΗΠΑ, η Ιαπωνία και ο Καναδάς δεν ανταποκρίθηκαν στην πρωτοβουλία αυτή, παρά τις υποσχέσεις που έδωσαν στη διάσκεψη της χιλιετίας το 2001.

7.4 Το άνοιγμα των αγορών σε προϊόντα από τις φτωχότερες χώρες πρέπει να συμπληρωθεί με την παροχή τεράστιων οικονομικών πόρων για τη δημιουργία ικανότητας και την ανάπτυξη υποδομών που θα βοηθήσουν τις χώρες αυτές να παράγουν και να μεταφέρουν προϊόντα στις παγκόσμιες αγορές. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την έντονη ικανοποίηση της για τη δέσμευση που ανέλαβε η Ε.Ε. στη διάσκεψη κορυφής της Ομάδας των 8 στο Gleneagles της Σκωτίας να αυξήσει τη βοήθεια της για την ανάπτυξη του εμπορίου ώστε να φθάσει σε ένα δισεκατομμύριο ευρώ το χρόνο. Οι ΗΠΑ καθώς και τα διεθνή χρηματοοικονομικά ιδρύματα, όπως η Διεθνής Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, θα έπρεπε να μιμηθούν το ευρωπαϊκό παράδειγμα και να χορηγήσουν περισσότερους πόρους για τις ανάγκες που υπάρχουν όσον αφορά την ανάπτυξη της εμπορικής ικανότητας.

8. Νομοθεσία αντιντάμπινγκ

8.1 Ο αριθμός των περιπτώσεων αντιντάμπινγκ αυξήθηκε δραματικά από το Γύρο της Ουρουγουάης σε πολλές αναπτυσσόμενες και αναδυόμενες χώρες. Επειδή, όμως, οι δασμοί έχουν μειωθεί σε μεγάλο βαθμό, η νομοθεσία αντιντάμπινγκ χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο για προστατευτικούς λόγους, όπως φαίνεται από ορισμένες υποθέσεις αντιντάμπινγκ στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και αλλού. Μεθοδολογικές τάσεις και έρευνες για πρακτικές αντιντάμπινγκ (π.χ., εκτίμηση των ζημιών) εφαρμόζονται συχνά καταχρηστικά για να εμποδίσουν ξένες επιχειρήσεις να εισέλθουν στις αγορές. Αυτό εξυπηρετεί συνήθως τα συμφέροντα λίγων επιλεγμένων εταιριών σε βάρος του ευρύτερου κοινού συμφέροντος.

8.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αναθεώρηση των διατάξεων της συμφωνίας αντιντάμπινγκ του ΠΟΕ προκειμένου να περιοριστεί η χρήση των αντιντάμπινγκ μέτρων για προστατευτικούς και πολιτικούς λόγους. Ορισμένα από τα προτεινόμενα μέτρα, όπως η απαγόρευση μαζικής υποβολής καταγγελιών, ο κανόνας του χαμηλότερου δασμού, το τεστ για το δημόσιο συμφέρον, ο περιορισμός των περιόδων έρευνας και η διάρκεια των μέτρων αντιντάμπινγκ θα καθιστούσαν πιο δύσκολη τη χρήση της νομοθεσίας αντιντάμπινγκ για προστατευτικούς λόγους.

8.3 Η ΕΟΚΕ συμεριζεται την κριτική εκτίμηση της Επιτροπής όσον αφορά την πρόοδο των διαπραγματεύσεων για την νομοθεσία αντιντάμπινγκ. Επειδή έχει απομείνει λίγος χρόνος μέχρι τη υπουργική διάσκεψη, θα πρέπει τουλάχιστον να επιτευχθεί μια

γενική συμφωνία για τα θέματα αυτά, βάσει της οποίας οι υπουργοί θα πρέπει να συμφωνήσουν για την έναρξη των διαπραγματεύσεων που θα βασίζονται σε νομικά κείμενα.

9. Κοινωνικά θέματα

9.1 Αξίζει να σημειωθεί ότι στην παράγραφο 8 της υπουργικής Δήλωσης της Ντόχα αναφέρεται: «Επιβεβαιώνουμε τη Δήλωση μας της Υπουργικής Διάσκεψης της Σγκαπούρης όσον αφορά τους διεθνώς αναγνωρισμένους βασικούς κανόνες εργασίας. Λαμβάνουμε υπόψη τις υπό εξέλιξη εργασίες της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) με θέμα την κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης».

9.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι σημαντικό να ενσωματωθούν οι βασικοί κανόνες εργασίας της ΔΟΕ στο διεθνές σύστημα εμπορίου. Έστω και αν τα θέματα αυτά παραμένουν εκτός του πεδίου ενδιαφέροντος των διαπραγματεύσεων της ημερήσιας διάταξης της Ντόχα, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες της ΔΟΕ στον τομέα αυτό και ότι πρέπει να της χορηγηθεί από τον ΠΟΕ το καθεστώς του μόνιμου παρατηρητή. Θα είναι δύσκολο να επιτευχθεί λαϊκή νομιμότητα για ένα παγκόσμιο σύστημα εμπορίου όταν οι εργαζόμενοι χάνουν τις θέσεις απασχόλησης τους διότι οι επιχειρήσεις στις οποίες εργάζονται τους παρέχουν απάνθρωπες συνθήκες εργασίας και δεν τους αναγνωρίζουν κανενός είδους δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι. Επιπλέον, θα πρέπει να ενταχθούν οι 8 θεμελιώδεις συμβάσεις της ΔΟΕ στο διεθνές εμπορικό σύστημα του ΠΟΕ. Διότι ειδικά η συμφωνία GATS, με την οποία ρυθμίζεται η προσωρινή διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών από φυσικά πρόσωπα (τρόπος 4), μπορεί να χρειάζεται τη λήψη συνοδευτικών κοινωνικών μέτρων.

9.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις πρόσφατες συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή της έκδοσης της ΔΟΕ με θέμα «Η κοινωνική διάσταση της παγκοσμιοποίησης». Επιδοκιμάζει, επίσης, τη στρατηγική της Επιτροπής για τη θέσπιση των βασικών κανόνων εργασίας στο διεθνές σύστημα επενδύσεων και εμπορίου ενσωματώνοντας τους στις διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες. Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να προστεθεί ένα κεφάλαιο κοινωνικών θεμάτων στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις ΕΕ-Mercosur.

9.4 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εμμένει στον πολιτικό στόχο της καθιέρωσης μόνιμου θεσμοθετημένου φόρουμ στο οποίο να συμμετέχουν οι ΠΟΕ, ΔΟΕ, UNCTAD (Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη), Διεθνής Τράπεζα, ΔΝΤ και άλλοι διεθνείς φορείς με στόχο την ενίσχυση της συνοχής των διεθνών πολιτικών.

10. Περιβαλλοντική προοπτική

10.1 Στην παλαιά συμφωνία του ΟΟΣΑ ο όρος «περιβάλλον» δεν αναφερόταν καθόλου. Μολονότι ο τομέας αρμοδιότητας του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου είναι το εμπόριο, εντούτοις το περιβάλλον αποτελεί σήμερα μέρος των στόχων της συμφωνίας του ΠΟΕ. Η δήλωση της Ντόχα εξουσιοδότησε την εξέταση των πτυχών που αναφέρονται στο εμπόριο και στο περιβάλλον με σκοπό τη ρύθμιση ενδεχόμενων αντιθέσεων μεταξύ των κανόνων που αφορούν το εμπόριο και περιέχονται στις διεθνείς συμβάσεις για το περιβάλλον (υπάρχουν περίπου 200) και στη νομοθεσία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

10.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή Εμπορίου και Περιβάλλοντος πρέπει να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις με αντικείμενο τις σχέσεις μεταξύ των κανόνων του ΠΟΕ και των Πολυμερών Περιβαλλοντικών Συμφωνιών (ΠΠΣ), παρά την απογοητευτική πρόοδο που έχει σημειωθεί μέχρι τώρα. Η ΕΟΚΕ ζητεί, επίσης, να παραχωρηθεί στις γραμματείες των ΠΠΣ και του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των ΗΕ (UNEP) το καθεστώς του παρατηρητή στον ΠΟΕ.

10.3 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να αρθούν το ταχύτερο δυνατόν τα εμπόδια για την εμπορία των περιβαλλοντικών αγαθών (π.χ., προϊόντα υγιεινής, διαχείριση αποβλήτων και ανανεώσιμη ενεργεία) και των υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι ο κατάλογος με τα περιβαλλοντικά αγαθά και τις υπηρεσίες θα οριστικοποιηθεί εγκαίρως για τη υπουργική διάσκεψη του Χονγκ Κονγκ.

11. ΠΟΕ και κοινωνία των πολιτών

11.1 Η ΕΟΚΕ καλεί τους διάφορους συντελεστές της κοινωνίας των πολιτών (επιχειρηματίες, κοινωνικοεπαγγελματικές οργανώσεις, κοινωνικούς εταίρους, ΜΚΟ) να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες για:

- να συμμετάσχουν στις εκστρατείες πληροφόρησης για τα θέματα που διακυβεύονται με την ημερήσια διάταξη της Ντόχα,
- να οργανώσουν διεθνείς συναντήσεις σε διακλαδικό επίπεδο ή στους τομείς της ίδιας δραστηριότητας,
- να συμβάλλουν μέσω αξιολογήσεων, προτάσεων και της συμμετοχής τους στην επιτυχία της βιώσιμης ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο.

11.2 Παράλληλα με τη θεσμοθέτηση του διαλόγου μεταξύ του ΠΟΕ και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, θα πρέπει να εξεταστεί επείγοντως με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να συμμετάσχουν οι υπόλοιποι κοινωνικοί εταίροι, που υπάγονται στις κατηγορίες 1 και 2 των ΗΕ, με τις οποίες ρυθμίζεται η συμμετοχή μη κυβερνητικών οργανώσεων και των κοινωνικών εταίρων, στις διαδικασίες διευθέτησης διαφορών.

11.3 Η ΕΟΚΕ θα λάβει μέρος στις πρωτοβουλίες αυτές. Πριν από τη υπουργική διάσκεψη του Χονγκ Κονγκ η ΕΟΚΕ θα

οργανώσει διάσκεψη, όπως το 2004, στην οποία θα συζητηθούν προτάσεις για τη βελτίωση της συμμετοχικής δημοκρατίας με τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις δραστηριότητες του ΠΟΕ.

11.4 Η ΕΟΚΕ σκοπεύει να ενισχύσει τον διάλογο για το διεθνές εμπόριο με τους εκπρόσωπους και άλλων οικονομικών και κοινωνικών συμβουλίων τόσο από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και από τρίτες χώρες, π.χ., τις χώρες ΑΚΕ, τις ΛΑΧ, τους περιφερειακούς εμπορικούς συνασπισμούς στην αμερικανική ήπειρο (όπως είναι η Mercosur, και η Κοινότητα των Άνδεων), στην Ασία (ASEAN, SAARC), στην Αφρική (ECOWAS και SADC) και άλλες αναπτυσσόμενες χώρες.

11.5 Στη γνωμοδότηση του 2003, για ένα ΠΟΕ με ανθρώπινο πρόσωπο περιέχονται επίσης συγκεκριμένες προτάσεις που προωθούν τη μεγαλύτερη συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών και της κοινωνίας των πολιτών στις δραστηριότητες του ΠΟΕ. Στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ προτείνεται η καθιέρωση κοινοβουλευτικής διάστασης στον ΠΟΕ, η καθιέρωση επίσημου διαλόγου μεταξύ του ΠΟΕ και των ενδιαφερομένων κύκλων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, η παροχή μόνιμης υποστήριξης στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες με τη μεταφορά πόρων και τεχνικής εμπειρογνωμοσύνης και η καθιέρωση τυπικού διαλόγου μεταξύ του ΠΟΕ και των άλλων διεθνών οργανισμών (ΗΕ, Διεθνής Τράπεζα, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ΟΟΣΑ, ΔΟΕ, κλπ.).

11.6 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πριν ισχύσει μια νέα εμπορική συμφωνία απαιτούνται ορισμένες αξιολογήσεις αντίκτυπου σχετικά με την ασφάλεια τροφίμων, την απασχόληση, τα κοινωνικά πρότυπα και την ισότητα ιδίως για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Σχετικά με τα ανωτέρω, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίηση της για την πρωτοβουλία της Επιτροπής σχετικά με τις διάφορες μελέτες αξιολόγησης του αντίκτυπου βιωσιμότητας οι οποίες ήδη καθοδηγούν για το τι πρέπει να γίνει ώστε να επιτευχθούν στην πραγματικότητα τα αποτελέσματα που αναμένονται από τις εμπορικές συνομιλίες. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί επίσης να ζητείται η γνώμη των κοινωνικών εταίρων για την εκτέλεση των εν λόγω μελετών.

Βρυξέλλες, 27 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος
της Επιτροπής των Περιφερειών
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ο διάλογος της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ και των υποψηφίων χωρών»

COM(2005) 290 τελικό

(2006/C 28/22)

Στις 29 Ιουνίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της ΣΕΚ, η Επιτροπή ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Οκτωβρίου 2005 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI.

Κατά την 421η σύνοδο ολομέλειας της 26ης και 27ης Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 27ης Οκτωβρίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 99 ψήφους υπέρ, 5 ψήφους κατά και 9 αποχές.

1. Σύνοψη της Ανακοίνωσης

1.1 Από την εμπειρία των διευρύνσεων που έχουν πραγματοποιηθεί έως τώρα προκύπτει ότι οι πολίτες δεν ενημερώθηκαν ούτε προετοιμάστηκαν επαρκώς για τα όσα ακολούθησαν. Ενόψει των μελλοντικών δεσμεύσεων της Ευρώπης, πρέπει να ενισχυθεί ο διάλογος με την κοινωνία των πολιτών, δηλαδή με ό,τι αποκαλείται τρίτος πυλώνας ⁽¹⁾.

1.2 Η ενδυνάμωση του διαλόγου με τις κοινωνίες των πολιτών πρέπει να επιδιώκει τους ακόλουθους στόχους:

- Ενίσχυση των επαφών και των ανταλλαγών εμπειριών μεταξύ όλων των τομέων της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ των κρατών μελών και των υποψηφίων χωρών.
- Βελτίωση, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, των γνώσεων και της κατανόησης των υποψηφίων χωρών, κυρίως του πολιτισμού και της ιστορίας τους, ώστε να είναι σαφείς οι δυνατότητες και οι προκλήσεις των μελλοντικών διευρύνσεων.
- Βελτίωση, στο εσωτερικό των υποψηφίων χωρών, των γνώσεων και της κατανόησης όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση, κυρίως δε των αξιών που αποτελούν τη βάση της, της λειτουργίας της και των πολιτικών της.
- Η κοινωνία των πολιτών έχει οριστεί με διάφορους τρόπους. Η Επιτροπή επιλέγει τον πλέον ευρύ και ανοικτό και αναφέρει, εν προκειμένω, την ΕΟΚΕ: «το σύνολο όλων των οργανωτικών δομών, τα μέλη των οποίων επιδιώκουν το γενικό συμφέρον, μέσω μιας δημοκρατικής διαδικασίας, που βασίζεται στον διάλογο και στη συναίνεση, διαδραματίζοντας, παράλληλα, το ρόλο του μεσολαβητή μεταξύ της πολιτικής εξουσίας και των πολιτών.» ⁽²⁾

1.3 Η Επιτροπή καθορίζει ένα στρατηγικό πλαίσιο, στο οποίο προβλέπεται η ενίσχυση των υφιστάμενων δράσεων, μεταξύ των οποίων αναφέρεται η δεκαετής εμπειρία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, αλλά και νέες δράσεις που να ενισχύουν και να εμβαθύνουν την τρέχουσα διαδικασία.

⁽¹⁾ Ο πρώτος πυλώνας συνίσταται στην πολιτική μεταρρύθμιση· ο δεύτερος στις διαπραγματεύσεις ένταξης· ο τρίτος στον διάλογο μεταξύ των κοινωνιών των πολιτών.

⁽²⁾ Οι κοινωνικοί εταίροι (συνδικάτα και οργανώσεις εργοδοτών)· οι οργανώσεις που εκπροσωπούν τους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς, με την ευρεία έννοια (π.χ. οι ενώσεις καταναλωτών)· οι ΜΚΟ· οι ενώσεις βάσης (π.χ. οικογενειακές ενώσεις και ενώσεις νέων)· οι θρησκευτικές κοινότητες και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης· τα εμπορικά επιμελητήρια.

1.3.1 Μεταξύ των δράσεων που πρέπει να ενισχυθούν στην Κροατία και στην Τουρκία, αναφέρονται τα προγράμματα: Socrates, Leonardo, Neolaia, οι δράσεις Jean Monnet, Marie Curie, Πολιτισμός και μέσα μαζικής ενημέρωσης. Προβλέπεται η εκπόνηση ενός προγράμματος για τους ΜΚΟ και τις άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

1.3.2 Αν και υπογραμμίζεται ότι θα είναι η κοινωνία των πολιτών, με την εμπειρία της, που θα καταρτίσει τα νέα προγράμματα, όσον αφορά τις μελλοντικές δράσεις, στην ανακοίνωση, προτείνεται η πραγματοποίηση:

- μακροπρόθεσμης σύμπραξης ΜΚΟ, κοινωνικών εταίρων και επαγγελματικών οργανώσεων, που θα μπορεί να βασίζεται στις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις·
- στενής επαφής των οργανώσεων που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των γυναικών·
- της σύστασης ενός συμβουλίου επιχειρήσεων ΕΕ/Τουρκίας·
- νέων αδελφοποιήσεων μεταξύ τοπικών κοινοτήτων·
- ανταλλαγών νέων, πανεπιστημιακών και επαγγελματιών·
- πολιτιστικών ανταλλαγών·
- εντονότερης συμμετοχής στα κοινοτικά προγράμματα, στον τομέα του πολιτισμού και των μέσων μαζικής ενημέρωσης·
- καλύτερης γλωσσικής κατάρτισης·
- προώθησης των δημόσιων συζητήσεων, κυρίως μέσω του Διαδικτύου·
- ανταλλαγών εμπειριών και ευαισθητοποίησης των δημοσιογράφων·
- διαλόγου μεταξύ των εκκλησιών και των θρησκειών.

1.3.3 Ακόμη και όπου προβλέπονται θεωρήσεις, η σχετική διαδικασία θα πρέπει να απλοποιηθεί και να χορηγούνται ταχύτερα.

1.4 Για να υλοποιηθούν όσα προγραμματίζονται σε σχέση με τον κοινωνικό διάλογο, προβλέπεται επένδυση περίπου 40 εκατομμυρίων ευρώ. Το ποσό αυτό είναι ελάχιστο κατά την άποψη της ΕΟΚΕ.

2. Παρατηρήσεις

2.1 Ο τίτλος του εγγράφου της Επιτροπής αφήνει να εννοηθεί ότι θα πραγματοποιηθεί διάλογος με όλες τις υποψήφιες χώρες, στην πραγματικότητα όμως, εκτός μιας σύντομης αναφοράς στην Κροατία, το περιεχόμενο της ανακοίνωσης απευθύνεται αποκλειστικά στην Τουρκία.

2.2 Κατά την ΕΟΚΕ θα ήταν χρήσιμο το θέμα να αφορά επίσης την Κροατία, τη Σερβία και τα Δυτικά Βαλκάνια ⁽³⁾.

2.3 Η Τουρκία κατέχει σημαντική θέση στη νότια όχθη της Μεσογείου, και συνεπώς αποτελεί επίσης τμήμα της ευρωμεσογειακής πολιτικής. Ενδείκνυται να διευκρινίσει η Επιτροπή τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες αυτού του διπλού ρόλου.

2.4 Από τη δεκαετία του '90 οι εργαζόμενοι και οι επιχειρηματίες των υποψήφιων χωρών έχουν προσχωρήσει στους ευρωπαϊκούς οργανισμούς εκπροσώπησης (ΟΚΣ, UNICE, UEAPME, EUROCHAMBRE) και έχουν συμμετάσχει σε διάφορες φάσεις του κοινωνικού διαλόγου. Ιδιαίτερα δε η Τουρκία διακρίθηκε με την παρουσία της και τον ζήλο της. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να πραγματοποιηθεί μια εξέταση των επιπτώσεων αυτού του ζήλου και αυτών των εμπειριών στα συνδικάτα και στους επιχειρηματίες που δρουν στην Τουρκία.

2.5 Ο κοινωνικός διάλογος θεωρούμενος ως διάλογος που αποβλέπει στην προετοιμασία των ενταξιακών διαπραγματεύσεων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο όσον αφορά το κοινοτικό κεκτημένο και τις κοινοτικές στρατηγικές και δεν μπορεί να βασίζεται σε αυτοσχεδιασμούς. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον κοινωνικό διάλογο από την πλευρά της Επιτροπής, διότι εμπλέκονται συνεχώς όλοι οι οργανισμοί εκπροσώπησης.

2.5.1 Στην Τουρκία υπάρχουν πολλά πολιτιστικά ιδρύματα και οργανώσεις με σημαντική συμμετοχή των νέων. Κατά την ΕΟΚΕ, θα μπορούσαν να αποτελέσουν εξαιρετική ευκαιρία για την εμπειριστά-τωμένη εξέταση των κοινών προβλημάτων και την επισημάνση των καλύτερων μέσων που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη της κοινωνίας.

2.5.2 Οι αδελφοποιήσεις μεταξύ τοπικών οργανώσεων, μεταξύ πανεπιστημίων και μορφωτικών ιδρυμάτων θα πρέπει να προωθηθούν και να υποστηριχθούν διότι διευκολύνουν την ανταλλαγή εμπειριών και ωθούν τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών να αξιολογήσουν τους διάφορους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζονται και επιλύονται τα πολιτιστικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα.

2.6 Για να επιτευχθούν συγκεκριμένα αποτελέσματα, θα πρέπει, μέσω κατάλληλων μέσων, να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των εκπροσώπων των υποψήφιων χωρών στις εργασίες της ΓΔ «Κοινωνικές Υποθέσεις» και των οργανισμών εκπροσώπησης που λειτουργούν στην Κοινότητα.

2.7 Ακόμη και η συνεργασία των διάφορων εκκλησιών, κυρίως των χριστιανικών και των ισλαμικών θα πρέπει να τύχει ενθάρρυνσης και υποστήριξης.

2.8 Κατά τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να ενθαρρυνθεί, παντοιοτρόπως, ο διάλογος για τις διαφορές μορφές του πολιτισμού.

2.9 Όσον αφορά το πρόγραμμα για τους ΜΚΟ, που θα δημοσιευτεί σύντομα από την Επιτροπή, η ΕΟΚΕ εύχεται να περιλαμβάνει συγκεκριμένες και χρήσιμες προτάσεις για την εποικοδομητική ανταλλαγή εμπειριών.

3. Η δράση της ΕΟΚΕ

3.1 Σε στενή συνεργασία με την Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, έχει θεσπίσει από το 1995 μία σειρά μικτών συμβουλευτικών επιτροπών (ΜΣΕ) με όλες τις χώρες της διεύρυνσης.

3.2 Έχει συσταθεί επίσης μία επιτροπή με τις χώρες ΑΚΕ (Αφρική, Καραϊβική, Ειρηνικός) και σήμερα αποτελεί σημείο αναφοράς της Επιτροπής, για την εφαρμογή της Συμφωνίας Κοτοπου και για τη διαχείριση των Συμφωνιών Οικονομικής Εταιρικής Σχέσης (ΣΟΕΣ).

3.3 Η ΕΟΚΕ έχει συστήσει επίσης μια επιτροπή παρακολούθησης για τη Λατινική Αμερική με στόχο την ενίσχυση των κοινωνικοοικονομικών οργανώσεων στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, την προώθηση της συμμετοχής των οργανώσεων αυτών στην υφιστάμενη διαδικασία περιφερειακής ολοκλήρωσης (Κεντρική Αμερική, Κοινότητα των Άνδεων, Mercosur) και την παρακολούθηση των ισχυουσών ή υπό διαπραγμάτευση Συμφωνιών Σύνδεσης.

3.4 Κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '90, συστάθηκε στο εσωτερικό της ΕΟΚΕ η επιτροπή για την Euromed, που επικουρεί την Επιτροπή στην υλοποίηση της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής για τη νότια όχθη της Μεσογείου.

3.4.1 Η Στρογγυλή Τράπεζα ΕΕ/Ινδίας και η διατλαντική Ατζέντα επέτρεψαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση να προβάλει καλύτερα την κοινωνική και πολιτιστική της οργάνωση στον υπόλοιπο κόσμο.

3.5 Το 2004 συγκροτήθηκε η Ομάδα Επαφής για τα Δυτικά Βαλκάνια, με έργο την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ της ΕΟΚΕ και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών των Δυτικών Βαλκανίων, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών ΟΚΣ ⁽⁴⁾, ώστε να βοηθηθεί η κοινωνία των πολιτών των Δυτικών Βαλκανίων να ενισχύσει την ολοκλήρωση με την Ευρωπαϊκή Ένωση και, τέλος, την ένταξη στην ΕΕ.

3.5.1 Η ΕΟΚΕ έχει δείξει το ενδιαφέρον της για την Νοτιοανατολική Ευρώπη με την προετοιμασία:

— Μιας ενημερωτικής έκθεσης για τις σχέσεις της Ένωσης με ορισμένες χώρες της ΝΑ Ευρώπης ⁽⁵⁾

— Μιας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας με θέμα «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στα Δυτικά Βαλκάνια» ⁽⁶⁾

⁽³⁾ Δυτικά Βαλκάνια εννοούνται συνήθως η επικράτεια της πρώην Γιουγκοσλαβίας (εκτός της Σλοβενίας), δηλαδή η Κροατία, η Βοσνία Ερζεγοβίνη, η Σερβία, το Μαυροβούνιο (συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου), η πρώην γιουγκοσλαβική δημοκρατία της Μακεδονίας, και η Αλβανία.

⁽⁴⁾ Η Κροατία και το Μαυροβούνιο έχουν θεσπίσει Οικονομικά και Κοινωνικά Συμβούλια.

⁽⁵⁾ Ενημερωτική έκθεση, CESE 1025/98 fin, εισηγητής ο κ. Σκλαβούνος.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, εισηγητής ο κ. Σκλαβούνος, ΕΕ C 193 της 10.07.2001, σελ.99.

- Μιας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας με θέμα «Προαγωγή της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (ΝΑΕ) — Εμπειρίες και μελλοντικές προκλήσεις» ⁽⁷⁾
- Μιας διερευνητικής γνωμοδότησης με θέμα «Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής για τα δυτικά Βαλκάνια» ⁽⁸⁾
- Της υποψηφιότητας της Κροατίας για προσχώρηση στην ΕΕ ⁽⁹⁾.

3.5.2 Η ΕΟΚΕ έχει επίσης υιοθετήσει γνωμοδοτήσεις πρωτοβουλίας για τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Κροατία.

3.5.3 Επίσης, η ΕΟΚΕ έχει πραγματοποιήσει δύο μερικές αξιολογήσεις για την ευρωπαϊκή πολιτική της εγγύτητας ⁽¹⁰⁾, και σήμερα η ΕΟΚΕ προετοιμάζει διερευνητική γνωμοδότηση για το ίδιο θέμα ⁽¹¹⁾.

3.6 Η ΜΣΕ ΕΕ/Τουρκίας, σε αντίθεση με τις άλλες επιτροπές, που προβλέπουν τη συμμετοχή 6 ή 9 μελών της ΕΟΚΕ (3 ανά Ομάδα), συστάθηκε από 18 μέλη της ΕΟΚΕ και 18 από πλευράς Τουρκίας. Ο διπλάσιος αριθμός οφείλεται στο μέγεθος της χώρας και στην πολυπλοκότητα των προβλημάτων που ενδεχομένως προκύπτουν, λόγω του γεγονότος ότι πρόκειται για την πρώτη ισλαμική χώρα που ζητά να ενταχθεί στην ευρωπαϊκή οικογένεια.

3.6.1 Η μικτή συμβουλευτική επιτροπή είναι ένα όργανο ίσης εκπροσώπησης, απαρτιζόμενο από εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ και της Τουρκίας. Τα μέλη της προέρχονται από διάφορες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών: εμπορικά επιμελητήρια, βιομηχανικός και βιοτεχνικός τομέας, εμπορικός τομέας και οργανώσεις εργοδοτών, συνδικάτα εργαζομένων, συνεταιρισμοί, οργανώσεις γεωργών, ενώσεις καταναλωτών, ΜΚΟ, εκπρόσωποι του τριτογενούς τομέα κλπ.

3.6.2 Οι συνεδριάσεις της ΜΣΕ ΕΕ/Τουρκίας ⁽¹²⁾ πραγματοποιούνται εναλλάξ στις Βρυξέλλες και σε διάφορες πόλεις της Τουρκίας και, σε κάθε συνεδρίαση, εξετάζονται και συζητούνται θέματα οικονομικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος: η 19^η συνεδρίαση της ΜΣΕ πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη στις 7 και 8 Ιουλίου 2005. ⁽¹³⁾

3.6.3 Μεταξύ των θεμάτων που υπήρξαν αντικείμενο προβληματισμού και συζητήσεων κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, υπενθυμίζονται:

- Οι σχέσεις Τουρκίας και ΕΕ στον τομέα της ενέργειας (1996)·

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, εισηγητής ο κ. Wilkinson, ΕΕ C 208 της 03.09.2003, σελ.82.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, εισηγητής ο κ. Confalonieri, ΕΕ C 80 της 30.03.2004, σελ.158.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, εισηγητής ο κ. Strasser, ΕΕ C 112 της 30.04.2004, σελ.68.

⁽¹⁰⁾ Η μία αφορά την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 80 της 30.03.2004, σελ.148 (εισηγήτρια η κα Karin Alleveldt) και η άλλη την περιοχή της Μεσογείου, ενημερωτική έκθεση CESE 520/2005 fin, (εισηγήτρια η κα Giacomina Cassina).

⁽¹¹⁾ Εισηγήτρια η κα Giacomina Cassina (REX 204).

⁽¹²⁾ Μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί 19 συνεδριάσεις.

⁽¹³⁾ Η πρώτη συνεδρίαση πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 16 Νοεμβρίου 1995, παρουσία του κ. Ozuiker, πρεσβευτή της Τουρκίας στην ΕΕ.

- Η συνεργασία ΕΕ/Τουρκίας στον τομέα των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και της επαγγελματικής κατάρτισης (1996)·

- Τα αγροτικά προϊόντα στο πλαίσιο της τελωνειακής ένωσης ΕΚ-Τουρκίας (1997)·

- Ο κοινωνικός αντίκτυπος της τελωνειακής ένωσης (1998)·

- Ο ρόλος των γυναικών στην ανάπτυξη και στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων (1999)·

- Οι μεταναστεύσεις (2000)·

- Η έρευνα και η ανάπτυξη (2000)·

- Η ελευθέρωση των υπηρεσιών (2000)·

- Ο κοινωνικός διάλογος και τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα στην Τουρκία (2001)·

- Ο αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης στην Τουρκία (2002)·

- Οι περιφερειακές ανισότητες στην Τουρκία (2002)·

- Η εξέλιξη της γεωργίας στην Τουρκία (2002)·

- Η πρόοδος που έχει πραγματοποιήσει η Τουρκία σχετικά με την ένταξη στην ΕΕ (2003)·

- Η ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνική ζωή (2004)·

- Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και η διαδικασία τυποποίησης (2004)·

- Η ανάπτυξη των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας, η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία ένταξης (2005).

3.7 Όπως φαίνεται πολλά θέματα του κοινοτικού κεκτημένου είχαν απήχηση και αντίκτυπο στις συναντήσεις με την τουρκική κοινωνία των πολιτών. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, κυρίως όσων πραγματοποιήθηκαν στην Τουρκία ⁽¹⁴⁾, ήταν παρόντες πολλοί εκπρόσωποι των πλέον αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της τουρκικής κοινωνίας.

3.8 Ειδικότερα στις συνεδριάσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Τουρκία, εκτός από τα μέλη της ΜΣΕ, ήταν παρόντες πολλοί εκπρόσωποι των διαφόρων τουρκικών οργανώσεων, που συνέβαλαν στην αμοιβαία γνώση.

3.9 Μεταξύ των πρωτοβουλιών που αναπτύχθηκαν από την ΜΣΕ, πρέπει να επισημανθούν οι προσπάθειες προκειμένου να δημιουργηθεί, και στην Τουρκία, ένα Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, σύμφωνα με το υπόδειγμα της ΕΟΚΕ και όσων υπάρχουν σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁴⁾ Οι συναντήσεις στην Τουρκία ήταν 9: 3 στην Κωνσταντινούπολη, μία στο Gaziantep, 2 στην Άγκυρα, μία στην Τραπεζούντα, μία στη Σμύρνη και μία στο Erzurum.

⁽¹⁵⁾ Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο διαθέτουν οι ακόλουθες χώρες: Αυστρία, Βέλγιο, Ισπανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Βουλγαρία, Ρουμανία. (Πηγή ΕΟΚΕ).

3.10 Στην ανακοίνωση της Επιτροπής αναγνωρίζεται ο ενεργός ρόλος που έχει διαδραματίσει η ΕΟΚΕ, τα τελευταία δέκα χρόνια, στις σχέσεις με την Τουρκία ⁽¹⁶⁾. Ευχή θα ήταν, σύμφωνα με την ανακοίνωση, και η Επιτροπή των Περιφερειών να διαδραματίσει αντίστοιχο ρόλο με τις περιφέρειες της Τουρκίας.

4. Η εφαρμογή του τρίτου πυλώνα και η δημοκρατία της εγγύτητας

4.1 Μεταξύ των τάσεων των τελευταίων ετών, εκτός από την επιβεβαίωση της **επικουρικότητας**, αποκτά σημασία η έννοια της **εγγύτητας**, που γίνεται μία πολιτιστική θέση, μέσω της οποίας ο πολίτης εκφράζει την επιθυμία να νιώσει πρωταγωνιστής στις αποφάσεις που αφορούν τον κοινωνικό τομέα.

4.2 Παράλληλα με τη δημοκρατία της εγγύτητας παρατηρούνται δύο σημαντικά φαινόμενα:

— Τα νέα καθήκοντα των εθνικών κοινοβουλίων·

— Η επιβεβαίωση της αρχής της επικουρικότητας.

4.3 Το Κοινοβούλιο συχνά θεωρείται ότι καθυστερεί πολύ και δεν έχει συνοχή στη λήψη των αποφάσεων. Επιβάλλεται συνεπώς να καταβληθεί προσπάθεια για τον καθορισμό της νέας σύνθεσης και του νέου ρόλου του Κοινοβουλίου ⁽¹⁷⁾.

4.3.1 Η έννοια της επικουρικότητας έχει διαδοθεί κυρίως χάρη στην προτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και βασίζεται στην αρχή ότι οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται σε διάφορα επίπεδα. Το βασικό είναι να καθοριστεί το πλέον κατάλληλο επίπεδο. Είναι ανώφελο να γίνει στις Βρυξέλλες κάτι που μπορεί να γίνει καλύτερα σε εθνικό ή σε τοπικό επίπεδο και αντιστρόφως.

4.4 Χάρη στις νέες τεχνολογίες, οι γνώσεις διαδίδονται, με τέτοια ταχύτητα και σε τέτοια έκταση που παλιά θα ήταν αδιανόητες. Πολλοί πολίτες, που παλιά ήταν αποκλεισμένοι από τις πηγές ενημέρωσης, σήμερα έχουν καλύτερη προετοιμασία, καλύτερο προσανατολισμό και νιώθουν ότι μπορούν να συμβάλουν, με την κρίση τους, στη λήψη των αποφάσεων ⁽¹⁸⁾.

4.4.1 Αυτές οι απαιτήσεις, που είναι η έκφραση μιας κοινωνίας που εξελίσσεται πνευματικά, χάρη στις εμπειρίες που μοιράζεται με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη, μπορούν να ικανοποιηθούν καλύτερα από μια δημοκρατία που ακολουθεί τις αρχές της εγγύτητας.

4.4.2 Η διαδικασία διεύρυνσης, που μόλις ολοκληρώθηκε, και οι μελλοντικές διευρύνσεις προς την Τουρκία και την Κροατία επιβάλλουν την κοινή εφαρμογή αυτών των πολιτιστικών και κοινωνικών προτύπων.

4.5 Τα πρότυπα αυτά αποσκοπούν στην ενσωμάτωση των διαφόρων διαστάσεων (οικονομικών, βιομηχανικών, συνδικαλιστικών, επαγγελματικών...) στο ίδιο σύστημα οργάνωσης της συναίνεσης.

⁽¹⁶⁾ COM(2005)290 της 29.06.2005 σημείο 2.2.2.

⁽¹⁷⁾ Για το θέμα αυτό, υπήρξε σημαντική η παρέμβαση του κ. Delors, σε μια επίσκεψή του στην ΕΟΚΕ το 1999.

⁽¹⁸⁾ Η έννοια της Δημοκρατίας της εγγύτητας διευρύνει και καθιστά συγκεκριμένη την έννοια της συμμετοχής ως δομής και οργανώνει την επίτευξη ομοφωνίας με τη βοήθεια μέσων και οργανισμών (όπως η ΕΟΚΕ και τα εθνικά και περιφερειακά ΟΚΣ) που συμβάλλουν στην επίλυση προβλημάτων και στην εξεύρεση λύσεων για τους μεγάλους κοινωνικούς και οικονομικούς μετασχηματισμούς. Τυπικό παράδειγμα αποτελεί η διαδικασία ελευθέρωσης της αγοράς υπηρεσιών ενέργειας και αερίου στις διάφορες χώρες της ΕΕ και ιδιαίτερος οι κοινωνικές υπηρεσίες.

4.5.1 **Ενσωμάτωση των διαφόρων νοοτροπιών.** Οι πολυάριθμες επαγγελματικές κατηγορίες συχνά έχουν διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων. Ακόμη κι αν πολλές απαιτήσεις φαίνονται σήμερα όμοιες, λόγω της πνευματικής εξέλιξης, παραμένουν διαφορετικά τα μέσα και οι διαδικασίες ικανοποίησης ολοένα και πιο εξελιγμένων αναγκών και προσδοκιών. Σύμφωνα με τα πρότυπα που χρησιμοποιούνται, η σύνθεση των θέσεων γίνεται σε επίπεδο διασκέψεων κορυφής, με την πολιτική διαμεσολάβηση.

4.5.2 Η διαδικασία όμως αυτή δημιουργεί, ολοένα και περισσότερο, δυσaréσκεια και αποξένωση από την πολιτική τάξη και τις αντίστοιχες κατηγορίες. Απαιτείται σημαντική και ιδιαίτερη προσπάθεια για να ενσωματωθούν καλύτερα, και από τις χαμηλότερες βαθμίδες, οι διαφορετικές θεωρήσεις των προβλημάτων. Δεν πρόκειται για τη δημιουργία μιας πολιτιστικής επικύρωσης, αλλά για τον από κοινού καθορισμό των γραμμών εξέλιξης που να μπορούν να τύχουν της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης.

4.5.3 **Στο ίδιο σύστημα.** Η διαδικασία ενσωμάτωσης μπορεί να ενεργοποιηθεί, και ήδη ενεργοποιείται, με διάφορους τρόπους. Πρέπει ωστόσο να οργανωθεί σύμφωνα με μεθόδους και συστήματα. Στα συστήματα, που είχαν τη μεγαλύτερη επιτυχία, σε επίπεδο ευρωπαϊκών οργανισμών και κρατών μελών, η κοινωνία των πολιτών έχει οργανωθεί σε τρεις ομάδες ⁽¹⁹⁾ στις οποίες εκπροσωπούνται οι εκπρόσωποι των επιχειρηματιών, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων, και όσοι ασκούν δραστηριότητες στα ελεύθερα επαγγέλματα, στους ΜΚΟ, στις επιτροπές για την ιότητα των ευκαιριών, στις οργανώσεις για την προστασία των καταναλωτών και στις κοινωνικές ομάδες βάσης.

4.6 **Στα διάφορα επίπεδα.** Η οργάνωση αυτού του τύπου αποσκοπεί να αντιμετωπίσει συγκεκριμένα προβλήματα, συχνά πολύπλοκα, σε περιφερειακό, εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο. Για τον λόγο αυτό, η Συνθήκη της Ρώμης του 1957, με την οποία πήρε σάρκα και οστά η Ένωση, προέβλεψε ορθότατα μεταξύ των διαφόρων οργανισμών και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

4.6.1 **Ο προσδιορισμός των πλέον ενδεδειγμένων επιπέδων,** στα οποία οργανώνεται η εξεύρεση κοινών λύσεων, αποτελεί μια πολιτιστική εξέλιξη προς τη δημοκρατία της εγγύτητας.

4.7 **Η μέθοδος του ενεργού διαλόγου** με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών αλλά και στο εσωτερικό της. Ο συνεχής διάλογος με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών αλλά και στο εσωτερικό της εμφανίζεται και κατακτά χώρο σε μια ώριμη δημοκρατία, όπου οι γνώσεις και οι πληροφορίες διαδίδονται μεταξύ των πολιτών και καθιστούν δυνατή την αντιμετώπιση ακόμη και των πλέον πολύπλοκων προβλημάτων, πέρα από ιδεολογικές εξαρτήσεις και περιορισμούς που δημιουργεί η άγνοια.

⁽¹⁹⁾ Η διαίρεση αυτή υιοθετήθηκε με μικρές διαφορές από τις Οικονομικές και Κοινωνικές Επιτροπές που ιδρύθηκαν στα ευρωπαϊκά κράτη. Είναι 15.

4.7.1 **Η συνέχεια του διαλόγου.** Ένα σημαντικό στοιχείο συνίσταται στη συνέχεια του διαλόγου, που επιτρέπει την υπέρβαση των ορίων ευκαιριακού χαρακτήρα. Ειδικότερα για πιο πολύπλοκα προβλήματα, η συνεχής και οργανωμένη αντιπαράθεση, σε μεθοδολογικό επίπεδο, ενδέχεται να έχει ανέλπιστα αποτελέσματα.

4.8 **Η αλληλεπίδραση** ⁽²⁰⁾ ως μέθοδος επίτευξης γρήγορων και κοινών λύσεων. Η αλληλεπίδραση αποτελεί τη φυσική συνέπεια μιας κοινής εργασίας, που έχει επιτελεστεί με συνέχεια και μέθοδο. Χάρη στον επιμερισμό τα αποτελέσματα αποκτούν αξία και διαρκούν στον χρόνο. Κατά την επεξεργασία των γνωμοδοτήσεων, πολλές θέσεις, που είναι αντίθετες στην αρχή, προσεγγίζουν αργότερα και τέλος συμπίπτουν.

4.9 Οι διαδικασίες αυτές συνήθως εφαρμόζονται στα Κοινοβούλια, χωρίς όμως να βασίζονται στη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Η επίτευξη της επέκτασης αυτών των προτύπων σε περιφερειακό επίπεδο, με οργάνωση, συνέχεια και μέθοδο, σημαίνει είσοδο σε μια πιο ώριμη δημοκρατία η οποία προσανατολίζεται προς τη δημοκρατία της εγγύτητας.

5. Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις και η κοινωνία των πολιτών

5.1 Ως γνωστόν, τη στιγμή που τα κριτήρια της Κοπεγχάγης όρισαν τις αρχές που πρέπει να υιοθετηθούν κατά τις διαδικασίες διεύρυνσης, επέβαλαν στα νέα κράτη την υποχρέωση να ενσωματώσουν πλήρως το κοινοτικό κεντημένο στις πολιτικές και στη συμπεριφορά τους. Και για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ επικροτεί και συμφωνεί πλήρως με την ανακοίνωση της Επιτροπής, που υιοθετήθηκε στις 29 Ιουνίου, για τον διάλογο της κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ και της Τουρκίας.

5.2 Για την ΕΟΚΕ, είναι απαραίτητο να αφευθούν κατά μέρος τα στερεότυπα και η ΕΕ και η Τουρκία να παρουσιαστούν όπως είναι σήμερα, να καθοριστούν καλύτερες διαδικασίες ώστε να γνωρισθούν καλύτερα μεταξύ τους και να εφαρμοστεί αποτελεσματικότερα η δημοκρατία της εγγύτητας.

5.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι το νέο νομοσχέδιο για τη μεταρρύθμιση του ΟΚΣ Τουρκίας προετοιμάστηκε από κοινού με ορισμένους εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ των οποίων και διάφορα μέλη της Μικτής Συμβουλευτικής Επιτροπής.

5.3.1 Αυτό το νομοσχέδιο παρέχει, αφενός, σπουδαιότερο ρόλο και καλύτερη αντιπροσωπευτικότητα στους εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στο πλαίσιο του Συμβουλίου, και αφετέρου, μειώνει την παρέμβαση της κυβέρνησης.

5.4 Η ΕΟΚΕ εύχεται να εγκριθεί το νομοσχέδιο αυτό και να εφαρμοστεί το συντομότερο δυνατό, και επαναλαμβάνει σταθερά την αρχή ότι το νέο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο της Τουρκίας πρέπει να μπορεί να λειτουργεί με πλήρη αυτονομία

διαθέτοντας τους απαραίτητους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους.

5.5 Είναι πολύ σημαντικό στις σχέσεις ΕΕ/Τουρκίας να υπάρχει διαφάνεια, συμμετοχή και υπευθυνότητα.

5.6 Δεδομένων των χαρακτηριστικών των σχέσεων ΕΕ/Τουρκίας και της εμπειρίας των χωρών που πρόσφατα έγιναν μέλη, η ΕΟΚΕ μέσω των εργασιών της ΜΣΕ έχει προτείνει διάφορα μέτρα που αποσκοπούν στη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις διαπραγματεύσεις ένταξης.

5.6.1 Η ανάπτυξη των αρμοδιοτήτων είναι απαραίτητη ώστε να καταφέρουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να παρέμβουν στις ενταξιακές διαβουλεύσεις. Η επίτευξη του στόχου αυτού χρήζει υποστήριξης και χρηματοδοτήσεων.

5.6.2 Αυτού του τύπου η υποστήριξη θα έπρεπε να προέρχεται βασικά από την τουρκική κυβέρνηση και, συμπληρωματικά, από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών των υφιστάμενων κρατών μελών.

5.7 Για την ανάπτυξη των αρμοδιοτήτων των τουρκικών οργανώσεων, καλό θα ήταν οι οργανώσεις αυτές να ενισχύσουν τις επαφές τους με τις ευρωπαϊκές οργανώσεις και να συμμετέχουν σε ευρωπαϊκά διακρατικά προγράμματα.

5.7.1 Επίσης τα μέλη της ΜΣΕ μπορούν να συμβάλουν δεόντως στον τομέα αυτό, και οι οργανώσεις τους καλούνται να ξεκινήσουν προγράμματα διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών. Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να αποσκοπούν στη βελτίωση της αμοιβαίας γνώσης και να εξασφαλίζουν τη συνεργασία, ιδιαίτερα μέσω της ανταλλαγής των βέλτιστων πρακτικών.

5.8 Οι εκπρόσωποι των τουρκικών οργανώσεων θα μπορούσαν να συμμετέχουν συστηματικά στις εργασίες της ομάδας μελέτης, που πραγματοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών, όπως γίνεται για παράδειγμα για τη διαδικασία του Λουξεμβούργου.

5.9 Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχει συλλέξει η ΜΣΕ, οι διαδικασίες για τη χορήγηση θεωρήσεων στα κράτη μέλη αποτελούν εμπόδιο για την ανάπτυξη των σχέσεων στο εσωτερικό της κοινωνίας των πολιτών. Για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ καλεί τις κυβερνήσεις να απλοποιήσουν τις διαδικασίες, προκειμένου να:

— ενισχυθεί ο διάλογος μεταξύ των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών·

— ενισχυθεί η συνεργασία των συνδικαλιστικών οργανώσεων·

— διευκολυνθούν οι συναντήσεις μεταξύ των επιχειρηματικών κύκλων·

— καταστούν πιο ευέλικτες οι εμπορικές και οικονομικές σχέσεις·

— πραγματοποιηθεί μια πλατφόρμα για τους ΜΚΟ.

⁽²⁰⁾ Η αλληλεπίδραση αφορά αμοιβαία και ισόμορφα νοητικά πεδία: Αμοιβαία, δηλαδή το ένα εμπλέκει το άλλο· Ισόμορφα, δηλαδή καταβάλλονται προσπάθειες για την εξεύρεση αναλογιών και κοινών σημείων κατά την επιχειρηματολογία (από Alberoni κλπ).

5.10 Πρέπει να επιταχυνθεί η σύσταση του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου της Τουρκίας, που να χαρακτηρίζεται από αυτονομία όπως προαναφέρθηκε ώστε να αποτελεί ένα έγκυρο μέσο μόνιμου διαλόγου μεταξύ της κυβέρνησης και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών με τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών εταίρων.

5.10.1 Ο εν λόγω οργανισμός, που επιτρέπει την καλύτερη υλοποίηση της **δημοκρατίας της εγγύτητας**, πρέπει να ανταποκρίνεται στις νόμιμες προσδοκίες ολόκληρης της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και να αντανakλά τις απαιτήσεις της και τις δυνατότητές της, κατά την πορεία ένταξης στη ζωή της Ένωσης.

5.10.2 Για να υπάρχει μια ευρεία βάση, είναι σκόπιμο το ΟΚΣ Τουρκίας να έχει περιφερειακή διάρθρωση και να παρεμβαίνει στις διαβουλεύσεις όλων των κεφαλαίων που αφορούν το κοινοτικό κεκτημένο. Οι διαβουλεύσεις σε όλα τα κεφάλαια των διαπραγματεύσεων πρέπει να είναι συνεχείς και επίκαιρες.

5.11 Για να έχουν αίσιο πέρας οι διαπραγματεύσεις, είναι απαραίτητο να προωθηθεί τόσο στην Τουρκία όσο και στην ΕΕ η γνώση και η κατανόηση των δικών τους προτύπων και πολιτιστικών παραδόσεων. Ειδικότερα, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε η αντίληψη των πολιτών της ΕΕ έναντι της Τουρκίας και αντίστροφα, να συμπίπτει με την πραγματικότητα.

5.11.1 Ο καλύτερος τρόπος για την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος είναι να δοθεί η δυνατότητα στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τόσο της ΕΕ όσο και της Τουρκίας, να διοργανώσουν ενημερωτικές εκστρατείες.

5.12 Η ΕΟΚΕ, μέσω επίσης της ευρείας και συνεχούς δράσης της ΜΣΕ, αισθάνεται ανέκαθεν ότι έχει την υποχρέωση:

- να προωθήσει τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στις διαπραγματεύσεις που αφορούν κάθε κεφάλαιο που συζητείται·
- να εξετάσει προσεκτικά τις κοινωνικοοικονομικές συνέπειες της υιοθέτησης από την Τουρκία του κοινοτικού κεκτημένου·
- να ενισχύσει και να εδραιώσει τον διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ των εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στα κράτη μέλη και στην Τουρκία.

5.12.1 Ως προς τούτο η ΕΟΚΕ και η ΜΣΕ μπορούν να αξιοποιήσουν την εμπειρία των μελών που προέρχονται από τα νέα κράτη μέλη και, κατά συνέπεια, τον τρόπο με τον οποίο αυτά έλυσαν τα προβλήματα που συνάντησαν κατά την διάρκεια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων.

5.12.2 Στόχος είναι η αξιοποίηση όλων των οργανωτικών δυνάμεων, που δρουν επί τόπου με τη διαδικασία της **δημοκρατίας της εγγύτητας** που, από μόνη της, η πολιτική τάξη δεν θα ήταν σε θέση να υλοποιήσει.

5.13 Ειδικότερα με την Τουρκία, λόγω της αχανούς έκτασης της χώρας και της πολυπλοκότητας των προβλημάτων, οι συναντήσεις και η σύγκριση των εμπειριών ήταν εντονότερες και συχνότερες. Ωστόσο όλα αυτά δεν είναι ακόμη αρκετά.

5.14 Είναι απαραίτητο να διατεθούν περισσότερα κεφάλαια, να ενταθούν οι προσπάθειες, να πολλαπλασιαστούν οι συναντήσεις και οι ανταλλαγές εμπειριών και να προσδιοριστούν καλύτερα οι κοινωνικές και επαγγελματικές κατηγορίες που θα συμμετέχουν.

6. Συμπεράσματα

6.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να δημιουργηθεί, από κοινού με το ΟΚΣ Τουρκίας, και με την ενεργό συμβολή του, μία μόνιμη δομή, αποτελούμενη από εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, με καθήκον την παρακολούθηση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων⁽²¹⁾, ώστε να επιτευχθεί η πραγματική και πλήρης εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου.

6.1.1 Λόγω της αχανούς έκτασης και της πληθώρας των πολιτισμών, ενδείκνυται η δομή αυτή να έχει τη δυνατότητα να λειτουργεί και σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο.

6.2 Είναι πολύ σημαντικό η αντιπαράθεση των πολιτισμών και της αξίας του κεκτημένου να μην αποτελέσει μονοπώλιο της Κωνσταντινούπολης, της Άγκυρας και των κυριότερων πόλεων της Τουρκίας, αλλά να επεκταθεί στις επαρχίες και στις αγροτικές ζώνες.

6.3 Οι προσδοκίες, οι φόβοι και οι ελπίδες των λαών βρίσκουν απήχηση και υλοποιούνται στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Σε αυτές τις οργανώσεις πρέπει να δοθεί ο θεμελιώδης ρόλος του προγραμματισμού και της πραγματοποίησης ενημερωτικής εκστρατείας για την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ.

6.3.1 Κατά την ΕΟΚΕ, είναι επίσης σημαντικό να προσδιοριστεί μία κοινή πλατφόρμα επικοινωνίας⁽²²⁾, δηλαδή ένα Φόρουμ, στο οποίο οι ενώσεις και οι ΜΚΟ να έχουν τη δυνατότητα να προβάλουν συγκεκριμένα και επιτόπου τα κυριότερα προβλήματα και να βρίσκουν κοινές λύσεις.

6.4 Η προενταξιακή πορεία συνοδεύεται από προγράμματα υποστήριξης και οικονομικής ενίσχυσης. Συχνά μόνο λίγα άτομα, οι επιφορτισμένοι με τα έργα, γνωρίζουν τις διαδικασίες, τις προθεσμίες και τις οικονομικές δυνατότητες. Πρέπει να υπάρχει σαφές ενημερωτικό υλικό, που να διαβιβάζεται σε όλες τις οργανώσεις και να αποτελεί αντικείμενο σχεδίων και προτάσεων.

6.4.1 Ακόμη και οι διαδικασίες των χρηματοδοτήσεων πρέπει να είναι, στα όρια του δυνατό, απλές και σαφείς για τις οργανώσεις που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών.

⁽²¹⁾ Πρόκειται για τη σύναψη οριζόντιας και κάθετης εταιρικής σχέσης με τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών (οριζόντια) και των θεσμικών οργάνων (κάθετα) όπως συμβαίνει με τις περιφέρειες NUTS II του στόχου 1. Η διαβούλευση με και η ενημέρωση προς τους ως άνω εταίρους κατέστησε δυνατή την αισθητή βελτίωση των προβλημάτων των αναπτυσσόμενων περιοχών. Βλ. έγγραφο της ΓΔ Regio για τα POR και τα περιφερειακά ενιαία έγγραφα προγραμματισμού.

⁽²²⁾ Μία δομή διαλόγου.

6.5 Η αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Τουρκία, με την υποστήριξη και την εμπειρία της ΜΣΕ, της ΕΟΚΕ και της Επιτροπής των Περιφερειών, έχει τη δυνατότητα να συμβάλει σημαντικά στη διοργάνωση συγκεκριμένου και διαρθρωμένου διαλόγου μεταξύ των εκπροσώπων των τομέων της κοινωνίας των πολιτών συμπεριλαμβανομένων των φορέων του κοινωνικού διαλόγου στην Τουρκία και μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ⁽²³⁾. Μέσω των πόρων που προβλέπονται για την ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών, έχει μεγάλη σημασία να δοθεί στους κοινωνικούς εταίρους της Τουρκίας και της ΕΕ η δυνατότητα να καταρτίσουν κοινά προγράμματα κατάρτισης στους πολυάριθμους τομείς που προβλέπονται από τα 31 κεφάλαια του κοινοτικού κεκτημένου.

6.6 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να ενισχυθεί το ταχύτερο δυνατό η δημιουργία υποδομής («capacity building») των τουρκικών οργανώσεων, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να αυξήσουν τις γνώσεις τους για τους ομολόγους τους στην Ευρώπη, ειδικότερα δε για τη λειτουργία τους και τον αντιπροσωπευτικό τους ρόλο σε μια δημοκρατία της εγγύτητας.

6.6.1 Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο της ενσωμάτωσης του κεκτημένου, αποκτά σημασία η επεξεργασία μιας νομοθεσίας για τις ενώσεις, το κείμενο και το πνεύμα της οποίας να συμφωνεί με τη νομοθεσία που ήδη υπάρχει σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

6.7 Η κυβέρνηση της Τουρκίας με τη βοήθεια όσων προβλέπονται από το κοινοτικό κεκτημένο θα πρέπει να βελτιώσει τη νομοθεσία που αφορά τις οργανώσεις και να εξαλείψει τα εμπόδια που περιορίζουν την ανάπτυξη των ΜΚΟ.

6.8 Όσον αφορά τη διάσταση του φύλου, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να μεριμνήσει ούτως ώστε οι γυναίκες να συμμετέχουν σε

όλες τις δράσεις συνεργασίας και να εκπροσωπούνται δέοντως στους οργανισμούς διαλόγου και στις προγραμματισμένες δράσεις.

6.9 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι διάφορες τουρκικές οργανώσεις χρήζουν υποστήριξης, διότι μπορεί να γίνουν, στους αντίστοιχους τομείς, και σε σύντομο χρονικό διάστημα, μέλη των ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών.

6.10 Η συμμετοχή της Τουρκίας στα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να ενθαρρυνθεί με κάθε τρόπο, ακόμη και με νέα προγράμματα, που θα δημιουργηθούν επί τούτου, και που θα συμπληρώσουν τα υφιστάμενα.

6.10.1 Η εμπειρία των πανεπιστημιακών προγραμμάτων ανταλλαγής, με το πρόγραμμα Erasmus, δέοντως ενισχυμένο, θα μπορούσε να αποτελέσει εξαιρετική ευκαιρία για πολλούς σπουδαστές διαφόρων εθνικοτήτων να γνωριστούν μεταξύ τους και να αναπτύξουν αισθήματα αλληλοεκτίμησης.

6.11 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι θα μπορούσαν να μειωθούν ή να εξαλειφθούν πολλές διατυπώσεις, τις οποίες απαιτούν τα τουρκικά υπουργεία, όταν επιχειρηματίες ή οικονομικοί φορείς προτίθενται να ασκήσουν κάποια δραστηριότητα στις ευρωπαϊκές χώρες.

6.12 Οι δεσμοί μεταξύ εκπροσώπων παρεμφερών οργανισμών, μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ, πρέπει να υποστηριχθούν, να ενθαρρυνθούν και να δοθούν κίνητρα προκειμένου να διευκολυνθεί και να επιταχυνθεί η ανταλλαγή εμπειριών και πολιτιστικών στάσεων.

6.13 Στην ουσία, όλες οι προσπάθειες πρέπει να κατευθύνονται κατά τρόπον ώστε περισσότεροι ευρωπαίοι να γνωρίσουν την Τουρκία και περισσότεροι τούρκοι να γνωρίσουν την Ευρώπη.

Βρυξέλλες, 27 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne Marie SIGMUND

(²³) Υπάρχει ήδη καθιερωμένος διάλογος. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργοδοτών και των εκπροσώπων των μικροεπιχειρήσεων έχουν ήδη συχνές επαφές όσον αφορά την συνδικαλιστική εκπροσώπηση, την απασχόληση, τα προβλήματα της πίστωσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και της εμπορίας και διεθνοποίησης των προϊόντων. Οι συναντήσεις πραγματοποιούνται είτε στις Βρυξέλλες (UNICE, UEAPME, CES...) είτε στην Τουρκία. Όμως οι σχέσεις θα πρέπει να διαρθρωθούν καλύτερα. Όσον αφορά το πρόβλημα της υφαντουργίας αντιμετωπίστηκε, με τη βοήθεια της ΓΔ «Επιχειρήσεις» το θέμα της πανευρωμεσογειακής ζώνης ως εναλλακτική λύση της κινέζικης παραγωγής με προϊόντα ποιότητας.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2000/14/EK για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την εκπομπή θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους»

COM(2005) 370 τελικό — 2005/0149 (COD).

(2006/C 28/23)

Στις 16 Σεπτεμβρίου 2005 και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2005, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε την κατάρτιση της γνωμοδότησης στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον».

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών η ΕΟΚΕ, κατά την 421^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 26^{ης} και 27^{ης} Οκτωβρίου 2005 (συνεδρίαση της 27^{ης} Οκτωβρίου) όρισε ως γενικό εισηγητή τον κ. PEZZINI και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 81 ψήφους υπέρ, μία κατά και 3 αποχές.

1. Συμπεράσματα και Συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής για την τροποποίηση της οδηγίας 2000/14/EK («οδηγία για τον θόρυβο») ⁽¹⁾.

1.2 Η ΕΟΚΕ δράττει την ευκαιρία για να τονίσει ότι οι βασικές πηγές θορύβου, στον οικοδομικό τομέα καθώς και στις δραστηριότητες κηπουρικής και δασοκομίας, είναι ακριβώς τα εργαλεία και ο εξοπλισμός που απαριθμούνται στην οδηγία 2000/14/EK, και ότι οι τεχνικές πληροφορίες και οι εγγυήσεις που παρέχονται από τους κατασκευαστές των εν λόγω εξοπλισμών έχουν θεμελιώδη σημασία για την ορθή διαχείριση του προβλήματος του θορύβου από πλευράς εργοδοτών.

1.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης τη σημασία που θα έχει, για την μείωση του θορύβου στο περιβάλλον η πλήρης εφαρμογή της οδηγίας 2000/14/EK, όταν οι κύριοι του έργου, δημόσιοι και ιδιωτικοί, θα ενσωματώσουν στα κεφάλαια τις απαιτήσεις που αναφέρονται στους εξοπλισμούς περιορισμένου θορύβου.

1.4 Τέλος, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι ισχύουν οι εναρμονισμένες προδιαγραφές για την μέτρηση των εκπομπών θορύβου. Η οδηγία για τον θόρυβο (2000/14/EK) βασίζεται σε αρχές και έννοιες της νέας στρατηγικής όσον αφορά την τεχνική εναρμόνιση και τυποποίηση, που υποδεικνύονται στην οδηγία του συμβουλίου της 7^{ης} Μαΐου 1985 ⁽²⁾ και στην Οδηγία 93/465/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 1994 ⁽³⁾.

2. Αιτιολογική έκθεση

2.1 Η παρούσα πρόταση προβλέπει την τροποποίηση της οδηγίας 2000/14/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Μαΐου 2000 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την εκπομπή θορύβου στο

περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους («οδηγία για το θόρυβο»).

2.2 Από τις 3 Ιανουαρίου 2002, οι πενήνταεπτά τύποι του εξοπλισμού που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της πρέπει να τηρούν τις απαιτήσεις της οδηγίας για το θόρυβο πριν διατεθούν στην αγορά ή τεθούν σε λειτουργία εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

2.3 Για 22 τύπους εξοπλισμού η οδηγία για το θόρυβο ορίζει τις μέγιστες επιτρεπόμενες στάθμες ακουστικής ισχύος και την υποχρεωτική σήμανση των εκπομπών θορύβου καθώς επίσης και την υποχρεωτική σήμανση των εκπομπών θορύβου για τους υπόλοιπους 35 τύπους εξοπλισμού.

2.3.1 Για τους 22 τύπους εξοπλισμού για τους οποίους ισχύουν επιτρεπόμενες στάθμες ακουστικής ισχύος, προβλέπονται δύο φάσεις εφαρμογής. Η πρώτη τέθηκε σε ισχύ στις 3 Ιανουαρίου 2002 («φάση I»)· η δεύτερη σειρά μειωμένων ορίων θα αρχίσει να ισχύει στις 3 Ιανουαρίου 2006 («φάση II»).

2.3.2 Για ορισμένους τύπους εξοπλισμού η ομάδα εργασίας «WG7» ⁽⁴⁾, που συστάθηκε από την Επιτροπή, συμφώνησε ότι οι μετρούμενες στάθμες ακουστικής ισχύος που πρέπει να εφαρμοστούν στη φάση II θα ήταν τεχνικά αδύνατον να επιτευχθούν.

2.3.3 Για το λόγο αυτό η Επιτροπή προτείνει να θεωρηθούν αποκλειστικά και μόνο ενδεικτικές οι επιτρεπόμενες στάθμες ακουστικής ισχύος κατά τη φάση 2 για τον ανωτέρω εξοπλισμό. Τα οριστικά μεγέθη θα εξαρτηθούν από την τροποποίηση της οδηγίας για τον θόρυβο, ύστερα από την υποβολή σχετικής έκθεσης σύμφωνα με το άρθρο 20.

2.4 Αν και η οδηγία δεν τροποποιείται, τα μεγέθη της φάσης I θα εφαρμοσθούν και κατά τη φάση II.

⁽¹⁾ ΕΕ L 162 της 3.7.2000, σελ. 1.

⁽²⁾ ΕΕ C 136 της 4.6.1985, σελ. 1.

⁽³⁾ ΕΕ L 220 της 30.8.1993, σελ. 23.

⁽⁴⁾ Ομάδα εργασίας για τον εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους (Ομάδα εμπειρογνομώνων που συστάθηκε από τις υπηρεσίες της Επιτροπής)

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Παράλληλα με την επικρότηση της πρότασης για την τροποποίηση της Οδηγίας 2000/14/EK, χρειάζεται να τονισθούν **δύο σημαντικές πτυχές**:

3.2 Η **πρώτη πτυχή** αφορά την διατήρηση και την επιβεβαίωση των κατευθύνσεων που περιλαμβάνονται στην Οδηγία 2000/14/EK, δεδομένου ότι η παρούσα πρόταση τροποποίησης θα έπρεπε να συμπληρώσει μία σειρά κοινοτικών μέτρων σχετικά με τις εκπομπές θορύβου που παράγονται από τις βασικές πηγές θορύβου και συγκεκριμένα: οδικά και τροχιοδρομικά οχήματα και συναφείς υποδομές, αεροσκάφη, εξοπλισμός προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους, βιομηχανικός εξοπλισμός, κινητός εξοπλισμός και εξοπλισμός για την επεξεργασία συμπληρωματικών βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων μέτρων.

3.2.1 Η Οδηγία ευθυγραμμίζεται πράγματι με τη νομοθεσία που διέπει τις εκπομπές θορύβου ορισμένων κατηγοριών εξοπλισμού:

- η **Οδηγία 70/157/ΕΟΚ** του Συμβουλίου, της 6^{ης} Φεβρουαρίου 1970, όσον αφορά την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επιτρεπόμενη στάθμη ήχου και τη διάταξη εξάτμισης των μηχανοκίνητων οχημάτων·
- η **Οδηγία 77/311/ΕΟΚ** του Συμβουλίου, της 29^{ης} Μαρτίου 1977, σχετικά με την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών όσον αφορά την ακουστική στάθμη των οδηγών γεωργικών ή δασικών ελκυστήρων με τροχούς·
- η **Οδηγία 80/51/ΕΟΚ** του Συμβουλίου, της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1979, σχετικά με τον περιορισμό των ακουστικών εκπομπών υποχηματικών αεροσκαφών και οι συμπληρωματικές οδηγίες
- η **Οδηγία 92/61/ΕΟΚ** του Συμβουλίου, της 30^{ης} Ιουνίου 1992, σχετικά με την έγκριση των δίτροχων ή τρίτροχων οχημάτων με κινητήρα·
- η **Οδηγία 2000/14/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8^{ης} Μαΐου 2000 σχετικά με την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την εκπομπή θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους.

3.2.2 Πριν εδραιωθεί η πολιτική για το περιβάλλον, οι παρεμβάσεις στον τομέα της προστασίας έναντι της ακουστικής ρύπανσης απέβλεπαν όχι μόνο στο σεβασμό του περιβάλλοντος, αλλά κυρίως στην εφαρμογή των αρχών του ελεύθερου ανταγωνισμού και της ελεύθερης αγοράς των αγαθών⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Βλέπε την απόφαση του Δικαστηρίου της 12^{ης} Μαρτίου 2002, υπόθεση C-27/00 και C-122/00

3.2.3 Στην παρούσα πρόταση, οι απαιτήσεις περιβαλλοντικής προστασίας και εγγύησης της ελεύθερης αγοράς φαίνεται να είναι καλά εναρμονισμένες.

3.3 Η **δεύτερη πτυχή** αφορά τη συνοχή της προτάσεως με τα προγράμματα της δράσης και τους στόχους που έχουν υιοθετηθεί από την ΕΕ όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας/προστασία από την ηχορύπανση.

3.3.1 Στο πλαίσιο της κοινοτικής πολιτικής θα πρέπει να επιδιωχθεί ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας και του περιβάλλοντος και στο πλαίσιο αυτό ένας από τους βασικούς στόχους είναι η προστασία από την ηχορύπανση.

3.3.2 Στο πράσινο βιβλίο των μελλοντικών πολιτικών, σε ό,τι αφορά την ηχορύπανση, η Επιτροπή ορίζει ότι ο θόρυβος αποτελεί ένα από τα μείζονα περιβαλλοντικά προβλήματα στην Ευρώπη.

3.4 Η πρόταση της Επιτροπής εντάσσεται άμεσα στις δράσεις που υιοθετήθηκαν για την εφαρμογή των προγραμμάτων δράσης και της ευρωπαϊκής στρατηγικής για το περιβάλλον και την υγεία που ορίζονται στα συμπεράσματα που Συμβουλίου της Ένωσης της 27^{ης} Οκτωβρίου 2003.

3.4.1 Πρέπει να υπενθυμιστεί επ'αυτού ότι η Κοινότητα παρενέβη για την καταπολέμηση της ηχορύπανσης με την Οδηγία 2002/49: πρόκειται για μία βασική πράξη που ορίζει και διευκρινίζει τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του ελαχίστου ορίου επιτρεπτού περιβαλλοντικού θορύβου.

3.5 Τα κοινοτικά όργανα έχουν προσδιορίσει **κοινές μεθόδους αξιολόγησης**, καθιερώνοντας την έννοια της ελάχιστης τιμής. Εναπόκειται συνεπώς στα κράτη μέλη να καθορίσουν τις τιμές σε σχέση με τις διάφορες αστικές ζώνες και να προβούν στον συντονισμό τους με τις εθνικές νομοθεσίες.

3.5.1 Η υιοθέτηση κοινών κριτηρίων αξιολόγησης ήταν απαραίτητη διότι σε αντίθεση περίπτωση τα αποτελέσματα σε σχέση με τα ελάχιστα όρια επιτρεπτού θορύβου θα μπορούσαν να διαφέρουν από κράτος σε κράτος και έτσι θα ήταν δυνατό να απαγορεύεται η διέλευση ορισμένων οχημάτων ή αεροσκαφών και να τίθενται διαφορετικοί περιορισμοί όσον αφορά τη χρήση των μέσων στο εθνικό έδαφος.

3.6 Η οδηγία 2002/49 έχει ως αντικείμενο την καταπολέμηση της ηχορύπανσης, και προσδιορίζει ως προτεραιότητα την εξάλειψη των βλαπτικών αποτελεσμάτων για τον άνθρωπο που συνεπάγεται η έκθεση στον θόρυβο του περιβάλλοντος.

3.6.1 Σε ό,τι αφορά την έκθεση σε **υψηλά επίπεδα θορύβου κατά την εργασία**, έκθεση που μπορεί να προκαλέσει ανεπανόρθωτες ακουστικές βλάβες και συνεπώς να είναι και αιτία ατυχημάτων κατά την εργασία, επισημαίνονται οι οδηγίες που προβλέπουν τις ελάχιστες προδιαγραφές για την υγεία και την ασφάλεια:

- **Οδηγία 89/391/ΕΟΚ** του Συμβουλίου, της 12^{ης} Ιουνίου 1989, όσον αφορά την εφαρμογή μέτρων για την προαγωγή της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία.
- **Οδηγία 2003/10/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 6^{ης} Φεβρουαρίου 2003, για τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας όσον αφορά την έκθεση

των εργαζομένων σε κινδύνους που οφείλονται σε φυσικά αίτια (**θόρυβος**).

- **Οδηγία 89/655/ΕΟΚ** του Συμβουλίου, της 30^{ης} Νοεμβρίου 1989, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις ασφάλειας και υγείας για την χρήση εξοπλισμών εργασίας από τους εργαζομένους κατά την εργασία. Για όλες τις επαγγελματικές δραστηριότητες κατά τις οποίες δημιουργείται θόρυβος, οι οδηγίες αυτές προβλέπουν ότι ο εργοδότης πρέπει να σχεδιάσει την επαγγελματική δραστηριότητα κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μειώνεται στο ελάχιστο η έκθεση, και συγκεκριμένα με την χρήση εξοπλισμών χαμηλού θορύβου, και να διενεργεί ελέγχους όσον αφορά την πηγή της ηχορύπανσης με τη συμμετοχή των εργαζομένων.

Βρυξέλλες, 27 Οκτωβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND
